

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KAMBIYO SENETLERİNDE GEÇERSİZLİK DEFİLERİ

Özgür DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

KONYA
Aralık 2019

KAMBIYO SENETLERİNDE GEÇERSİZLİK DEFİLERİ

Özgür DOĞAN

KTO Karatay Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

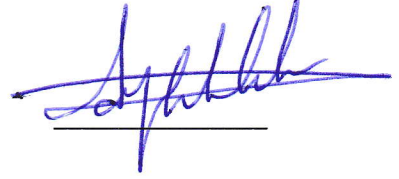
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ÇELİK

Konya
Aralık 2019

KABUL VE ONAY

Özgür DOĞAN tarafından hazırlanan “Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Defileri” başlıklı bu çalışma, 17Aralık 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

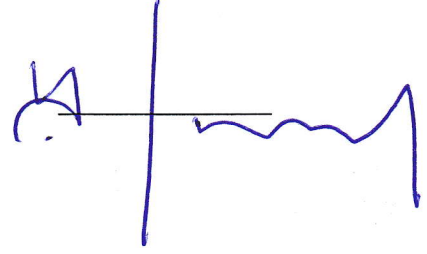
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ÇELİK
KTO Karatay Üniversitesi

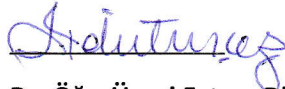
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Ebru TÜZEMEN ATİK
Selçuk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Yalçın BOSTANCI
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Didem TUNÇEZ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

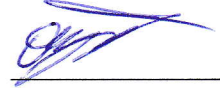
Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

17 Aralık 2019

Özgür DOĞAN

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr Üyesi Aytekin ÇELİK danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

17 Aralık 2019

Özgür DOĞAN

TEŞEKKÜR

Beni “Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Defileri” konusuna yönlendiren, bir tezin nasıl yazılacağı konusunda yolumu aydınlatan ve bu tezin sistematığının oluşturulmasında bana çok büyük yardımcı dokunan tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Aytekin Çelik’e teşekkür ederim.

Sadece yüksek lisans değil, tüm hayatım boyunca her anlamda “omuzumdaki yükü” hafifleten Mater Familias Fatma Doğan’a teşekkür eder ve bu tezin emeklerinin karşılığı olmaya layık olabilmesini umarım. Eğitim hayatımın bu aşamaya gelebilmesi için desteğini esirgemeyen Pater Familias Mesut Doğan’a da teşekkür ederim.

“... And Justice For All”

Aralık, 2019

Özgür DOĞAN

ÖZET

Özgür DOĞAN

Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Defileri

Yüksek Lisans

Konya, 2019

Kambiyo senetleri, emre yazılı olması durumunda kamu güvenini haizdir. Aynı şekilde hamiline yazılı çek de kamu güvenini haizdir. Bu yüzden emre yazılı kambiyo senetleri ve hamiline yazılı çekte defilerin ileri sürülmesi sınırlandırılmıştır. Türk Ticaret Kanunu'na göre bu tür kambiyo senetlerinde sadece senedin geçersizliğine ilişkin defiler (kısaca “geçersizlik defileri”), senet metninden anlaşılan defiler ve alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olunan defiler (kısaca “şahsi defiler”) ileri sürülebilir. Kambiyo senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesi durumunda ise Türk Borçlar Kanunu gereği mutlak defilerin yanı sıra nispi defiler de devralana karşı ileri sürülebilir.

Geçersizlik defileri, kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin buna ilişkin bir iradesinin olmadığı veya bir iradesi olmakla birlikte bu iradenin geçersiz olduğunun ileri sürüldüğü defilerdir. Geçersizlik defileri doktrinde farklı şekillerde nitelendirilip sınıflandırılabilir. Bu çalışmada geçersizlik defileri “şekil şartlarında eksiklik veya senedi geçersiz kılan kayıtların bulunması”, “Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen geçersizlik defileri” ve “isnat defileri ile kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin defiler” olarak sınıflandırılmaktadır. Bu ayrımın temeli isnat edilebilirlik ve hukuki görünüş teorisi. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen geçersizlik defilerinin isnat edilemediği varsayılır. Buna karşın isnat defileri ve kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin defilerde hukuki görünüşün kambiyo taahhüdünde bulunan kişiye isnat edilebildiğinin varsayıldığı defilerdir.

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen geçersizlik defileri; ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifattır. Isnat defileri; irade sakatlığı halleri olan yanılma, aldatma, korkutma ve aşırı yararlanma ile ayırt etme gücünün geçici olarak kaybedildiğine ilişkin defidir. Kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin defiler, rıza dışı elden çıkma ve senet düzenleme iradesinin bulunmadığına ilişkin defilerdir.

Anahtar Kelimeler

Geçersizlik defisi, hukuki görünüş, şekil şartı, isnat defisi, kambiyo sözleşmesi

ABSTRACT

Özgür DOĞAN

Invalidity Pleas On Bills Of Exchange

Master's Thesis

Konya, 2019

Bills of exchange have public confidence when they're payable to order. Similarly, bearer checks have public confidence. Therefore, it is limited to make of plea for bills of exchange to order and bearer checks. According to Turkish Code of Commerce; obligor may plead only with pleas which are in relation to invalidity of bills (briefly "invalidity pleas"), pleas which are arise from the paper itself and pleas which are available to him/her personally against the respective obligee (briefly "personal pleas"). When a bill of exchange is registered, according to Turkish Obligations Code, relative pleas can be plead to assignee alongside absolute pleas.

With invalidity pleas it's plead that exchange promisor don't have intention of exchange promise or have intention, but this intention is invalid. Invalidity pleas can be characterized or classified differently in doctrine. In this study, invalidity pleas are classified as "lack of form requirement or clause which invalidate a paper", "invalidity pleas which are arranged in Turkish Code of Commerce" and "imputation pleas and pleas which are about lack of exchange contract". This classification based on imputability and legal appearance theory. It's assumed that pleas in Turkish Code of Commerce aren't imputable. In the other hand, it's assumed that imputation pleas and pleas which are about lack of exchange contract are imputable to exchange promiser.

Invalidity pleas which are arranged in Turkish Code of Commerce are disability, agency without authority, forged signature and alteration. Imputation pleas are error, dolus, metus and lesion which are defective intention and plea about temporary mental incompetence. Pleas which are about lack of exchange contract are pleas about getting out of hand involuntary and lack of intention to draw a bill.

Keywords

Invalidity plea, legal appearance, form requirement, imputation plea, exchange contract

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. KIYMETLİ EVRAK VE KAMBİYO SENEDİ KAVRAMLARI İLE KAMBİYO SENETLERİNDE DEFİLERE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR	5
2.1. Kıymetli Evrak ve Kambiyo Senedi Kavramları.....	5
2.1.1. Kıymetli Evrak	5
2.1.2. Kambiyo Senetleri	14
2.2. Kambiyo Senetlerinde Defilere İlişkin Genel Açıklamalar.....	24
2.2.1. Defi Kavramı	24
2.2.2. Kambiyo Senetlerinde Defilere İlişkin Çeşitli Ayrımlar.....	41
3. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN GEÇERSİZLİK DEFİLERİ.	57
3.1. Ehliyetsizlik.....	57
3.1.1. Kambiyo Senetlerinde Ehliyet.....	57
3.1.2. Ehliyetsizlik Defisi ve Özellikleri	71
3.2. Yetkisiz Temsil.....	74
3.2.1. Kambiyo Senetlerinde Temsil	74
3.2.2. Yetkisiz Temsil Halleri, Sonuçları ve Yetkisiz Temsil Defisi	81
3.3. Sahte İmza	88
3.3.1. Sahte İmza Kavramı	88
3.3.2. Sahte İmza Defisi ve Özellikleri	89
3.3.3. Sahte İmzanın Sonuçları.....	92
3.4. Tahrifat	95
3.4.1. Senet Metnindeki Değişikliklerin Sınıflandırılması.....	95
3.4.2. Tahrifat Defisi ve Özellikleri.....	98
3.4.3. Tahrifat Halleri	101

3.4.4. Tahrifat Durumunda Sorumluluk	106
4. İSNAT DEFİLERİ, KAMBIYO SÖZLEŞMESİNİN BULUNMADIĞI VE KAMBIYO SENETLERİNDE ŞEKİL ŞARTLARINA AYKIRILIĞA İLİŞKİN DEFİLER	117
4.1. İsnat Defileri.....	117
4.1.1. İrade Sakatlığı.....	118
4.1.2. Ayırt Etme Gücünün Geçici Kaybı	131
4.2. Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmadığına İlişkin Defiler.....	132
4.2.1. Rıza Dışı Elden Çıkma	133
4.2.2. Senet Düzenleme İradesinin Olmaması	136
4.3. Kambiyo Senetlerinde Şekil Şartlarına Aykırılığa İlişkin Defiler	138
4.3.1. Kambiyo Senetlerine İlişkin Şekil Şartları.....	138
4.3.2. Kambiyo Senetlerinde Şekil Şartlarına Aykırılığa İlişkin Defilerin Özellikleri	150
5. SONUÇ.....	151
KAYNAKÇA.....	154
ÖZGEÇMİŞ	160

KISALTMALAR LİSTESİ

BK.	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: cilt
CD.	: Ceza Dairesi
ÇK.	: 5941 sayılı Çek Kanunu
dn.	: dipnot
E.	: esas no
eTK.	: 865 sayılı Ticaret Kanunu
eTMK.	: 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi
eTTK.	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK.	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİD.	: İcra ve İflas Dairesi
İİK.	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	: karar no
KK.	: 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu
m.	: madde
MÖHUK.	: 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
s.	: sayfa
T.	: tarih
TBK.	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK.	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TD.	: Ticaret Dairesi

TMK. : 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK. : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TTSG. : Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
vb. : ve benzeri
vd. : ve devamı

1. GİRİŞ

Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı senetlerdir. Kambiyo senetlerinin ayrıca nama yazılı olarak düzenlenmeleri de mümkündür. Buna karşın bu senetlerden sadece çek hamiline yazılı olarak düzenlenebilir. Emre yazılı kambiyo senetleri ve hamiline yazılı çek soyut ve kamu güvenini haiz senetlerdir. Bu senetlerle ticaret hayatındaki hızın korunması amaçlanmıştır. Bu sebeple bu tür kambiyo senetlerinde defilerin ileri sürülmesi sınırlandırılmıştır. Buna göre borçlu ancak senedin geçersizliğine ilişkin defiler (kısaca “geçersizlik defileri”), senet metninden anlaşılan defiler ve alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olunan defileri (kısaca “şahsi defiler”) ileri sürebilir. Nama yazılı kambiyo senetlerinde ise durum özellik göstermez. Bu senetlerde alacağın temliki hükümleri gereği borçlu mutlak defilerin yanı sıra nispi defileri de hamile karşı ileri sürebilir.

Türk Ticaret Kanunu’nda emre yazılı kambiyo senetleri ile hamiline yazılı çeklerde ileri sürülebilecek defî türleri belirtilmesine rağmen bu defilerin tanımları veya içeriklerine ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu sebeple kambiyo senetlerinde defilerin sınıflandırılması çok farklı biçimlerde yapılabilmektedir. Buna bağlı olarak da nelerin geçersizlik defisi olduğu hususu doktrinde tartışmalıdır. Defilerin sınıflandırılmasında genellikle mutlak defî-nispi defî ayırımından yararlanılmaktadır. Bu ayırımı geçersizlik defileri mutlak defî başlığı altında sayılmaktadır. Ancak böyle bir ayırım defileri genel olarak incelerken faydalı olabilmesine rağmen geçersizlik defilerinin incelenmesinde yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada geçersizlik defilerinin sınıflandırılmasında Poroy ve Tekinalp’in yapmış olduğu “TK’da Öngörölmüş Bulunan, İradeye İlişkin Geçersizlik Def’ileri”, “Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmadığı Def’i” ve “İsnat Def’ileri” ayırımı temel alınmıştır. Ayırım, hukuki görünüş teorisiyle desteklenmiştir. Buna göre geçersizlik defileri; “Türk Ticaret Kanunu’nda Düzenlenen Geçersizlik Defileri”, “İsnat Defileri ve Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmadığına İlişkin Defiler” ve “Şekil Şartlarında Eksiklik ve Senedi Geçersiz Kılan Kayıtlar” olarak sınıflandırılmıştır.

“Şekil Eksikliği ve Senedi Geçersiz Kılan Kayıtlar” bulunması durumunda senet kambiyo senedi olarak geçersiz olacaktır. Buna ilişkin bir definin ortada geçerli bir kambiyo senedi bulunmaması sebebiyle geçersizlik defisi sayılıp sayılmayacağı doktrinde tartışmalıdır.

Dolayısıyla bu çalışma kapsamında incelenmesi gereken konulardan biri kambiyo senetlerinin özellikleri ve kambiyo senetlerine ilişkin şekil şartlarıdır.

“Türk Ticaret Kanunu’nda Düzenlenen Geçersizlik Defileri”;

ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifattan ibarettir. Bu defilerin geçersizlik defisi olduğu konusunda doktrinde görüş birliği bulunmaktadır. Bu defiler Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlendikleri için doktrinde mutlak defi niteliğinde oldukları konusunda da tartışma bulunmamaktadır. Buna karşın yetkisiz temsil durumlarından biri olan temsil yetkisinin aşılması halinde yetkisiz temsilcinin senet bedelinin ne kadarından sorumlu olacağı ve temsil olunanın herhangi bir sorumluluğunun bulunup bulunmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Diğer bir tartışmalı konu, sahte imza durumunda imzayı atan kişinin senetten mi sorumlu olacağı yoksa tazminat yükümlüsü mü olacaktır. Bu konular “Türk Ticaret Kanunu’nda Düzenlenen Geçersizlik Defileri” başlıklı İkinci Bölüm’de değerlendirilmiştir.

“İsnat Defileri”, irade sakatlığı halleri ile ayırt etme gücünün geçici kaybı hallerinde ortaya çıkan defilerdir. Bu defilerin geçersizlik defisi mi şahsi defi mi olduğu doktrinde tartışmalıdır. Temel ilişkide irade sakatlığı bulunması durumunda bunun şahsi defi olacağı şüphesizdir. Geçersizlik defileri açısından senedin zilyetliğinin devredilmesi anında irade sakatlığı bulunması halinin incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca ileri sürülecek definin niteliğinin mutlak defi mi nispi defi olacağı da tartışılması gereken bir başka konudur.

“Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmadığına İlişkin Defiler” senedin rıza dışında elden çıktığına ilişkin defiler ile senet düzenleme iradesinin olmadığına ilişkin defilerdir. Bu defilerin de geçersizlik defisi mi şahsi defi mi olduğu isnat defilerindeki gibi tartışmalıdır.

“İsnat Defileri ve Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmadığına İlişkin Defiler”in incelenmesinde hukuki görünüş teorisinden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Bunun sebebi bu defilerin ileri sürülüp sürülemeyeceğine somut olaya göre karar verilmesi gerekmesidir. Dolayısıyla çalışmada kısaca hakkın doğumuna ilişkin teorilerden de bahsetme gereği doğmuştur. Hukuki görünüş teorisiyle olan bağlantıları sebebiyle isnat defileri ile kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin defiler birlikte “İsnat Defileri, Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmadığına İlişkin Defiler ve Kambiyo Senetlerinde İlişkin Şekil Şartlarına Aykırılık” başlıklı Üçüncü Bölüm altında değerlendirilmiştir.

“Şekil Şartlarında Eksiklik ve Senedi Geçersiz Kılan Kayıtlar” bulunması durumunda senet kambiyo senedi olarak geçersiz olacaktır. Buna ilişkin bir definin ortada geçerli bir kambiyo senedi bulunmaması sebebiyle geçersizlik defisi sayılıp sayılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında incelenmesi gereken konulardan biri de kambiyo senetlerinin özellikleri ve kambiyo senetlerine ilişkin şekil şartları ve kayıtlardır. Bu konu Üçüncü Bölüm’de incelenmiştir.

Doktrinde bunun haricinde birçok farklı sınıflandırma mevcuttur. Hueck ve Canaris; irade bozukluğu, devir sözleşmesinin yokluğu, kumar ve ahlaka aykırılık, ifa ve beyan şuuru olmamasını reddedilebilir defiler başlığı altında incelediği geçerlilik defileri grubunda saymaktadır. Yetkisiz temsil, sahtelik, tahrifat ve ehliyetsizliği ise reddi mümkün olmayan defiler başlığı altında incelediği isnat defileri grubuna dâhil etmektedir¹. Ott; ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, imza tahrifi ve vis absoluta’nın mutlak geçerlilik defisi; irade bozukluğu, rıza dışı elden çıkma, açık poliçenin kötüye kullanılması ve ifanın ise nispi geçerlilik defisi olduğunu belirtmektedir². Helvacı; ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza, kambiyo senedi düzenleme iradesi olmamasının geçersizlik defisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kambiyo senetlerine ilişkin şekil şartlarının bulunmaması ve senedi kambiyo senedi olarak geçersiz kılan kayıtların bulunması hallerini de senedin geçerliliğine yönelik defiler olarak nitelendirmiştir³. Karayalçın da doktrinde tartışmasız olarak geçersizlik defisi kabul edilen ehliyetsizlik, sahte imza, yetkisiz temsil ve tahrifatın yanı sıra şekil şartlarında eksikliği de geçersizlik defisi olarak kabul etmektedir⁴. Kınacıoğlu; devir sözleşmesinin yokluğu, irade fesadı ve ifayı muteberiyet defisi olarak; vis absoluta, ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahtelik ve tahrifatı ise isnat defisi olarak nitelendirmektedir⁵. Oktay’a göre ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza, zorla imza ve

¹ Oktay, Saibe (1984). Poliçede Defiler (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul (Poliçe), s. 29-35.

² Oktay (Poliçe), s. 35-37.

³ Helvacı, Mehmet (2007). Kambiyo Senetlerinde Defiler. Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. 1, s. 665-680.

⁴ Karayalçın, Yaşar (1970). Ticaret Hukuku - III. Ticari Senetler (Kambiyo senetleri) (4 b.). Ankara: Sevinç Matbaası, s. 31.

⁵ Kınacıoğlu, Naci (1999). Kıymetli Evrak Hukuku (5 b.). Ankara: Nobel Yayınları, s. 164-168.

tahrifat mutlak etkili geçerlilik defisi iken devir sözleşmesinin yokluğu, idare bozukluğu, ifa ve kanuna aykırılık zayıf etkili geçerlilik defisidir⁶.

Bu kapsamda Birinci Bölüm'de temel kavramlar olan kıymetli evrak, kambiyo senedi ve defilere ilişkin açıklamalar yapılacaktır. Ardından geçersizlik defileri nispi definin niteliğinde olabileceğinden, nispi geçersizlik defilerinin ileri sürülebileceği kişilerin genişlemesinden bahsedilecektir. Daha sonra Türk Ticaret Kanunu'ndaki sınıflandırmaya uygun olarak senet metninden anlaşılan defiler, geçersizlik defileri ve şahsi defiler açıklanacaktır. İkinci Bölüm, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen geçersizlik defilerine ilişkindir. Bu bölümde medeni hukuk kapsamında ehliyet ve ehliyetin kambiyo senetleriyle ilişkisi açıklanacak; ardından ehliyetsizlik defisinin özelliklerinden bahsedilecektir. Yetkisiz temsil konusunda öncelikle kambiyo senetlerinin temsilci aracılığıyla düzenlenmesinin şartları belirlenecek, daha sonra bu şartlara uyulmaması durumunda sorumluluğa ilişkin açıklamalar yapılacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen diğer bir geçersizlik defisi sahte imzadır. Bu konuda sahte imza halleri belirlenerek sahte imza atılması durumunda sorumluluğa ilişkin bilgiler verilecektir. Bahsedilecek diğer bir konu tahrifattır. Bu konu daha geniş bir şekilde değerlendirilerek öncelikle senet metnindeki iradi ve iradi olmayan değişiklikler genel olarak incelenecek, sonrasında iradi olmayan bir değişiklik olarak tahrifattan ve tahrifat durumunda sorumluluktan bahsedilecektir. Üçüncü Bölüm isnat defileri, kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin defiler ve kambiyo senetlerine ilişkin şekil şartlarına aykırılık olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda hukuki görünüş ilkesi çerçevesinde sorumluluk gerektiren haller olan irade sakatlıkları ve ayırt etme gücünün geçici kaybı açıklanacaktır. İkinci kısım olan kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin defiler bahsinde verme sözleşmesi çerçevesinde rıza dışı elden çıkma ve senet düzenleme iradesinin olmaması konuları açıklanacaktır. Üçüncü kısımda kambiyo senetlerinde şekil şartları ve kayıtlar açıklandıktan sonra şekil şartlarına aykırılık durumunda ileri sürülecek defiyeye ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

⁶ Oktay (Poliçe), s. 63-83.

2. KIYMETLİ EVRAK VE KAMBIYO SENEDİ KAVRAMLARI İLE KAMBIYO SENETLERİNDE DEFİLERE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

2.1. Kıymetli Evrak ve Kambiyo Senedi Kavramları

2.1.1. Kıymetli Evrak

2.1.1.1. Kıymetli Evrakın Tanımı, Unsurları ve Özellikleri

Kambiyo senetleri, kıymetli evrakın bir alt türünü oluşturmaktadır⁷. Türk Ticaret Kanunu (TTK.) m. 645'te de tanımlandığı üzere kıymetli evrak, hakkın senetten ayrı devredilemediği ve ileri sürülemediği senetlerdir⁸. Buna göre kıymetli evrak kavramının anlaşılabilmesi için öncelikle senet kavramının açıklanması gerekir.

Senet, aleyhine delil teşkil edeceği kişinin imzasını veya mührünü taşıyan belgedir⁹. Usul hukuku bakımından bir hukuki işlemi, irade beyanını veya olayın varlığını ispata yarayan

⁷ Cengiz, Abdi (2002). Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik ve Tahrifat (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, s. 2; Erdem, Nuri (2008). Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 8; Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal (2018). Kıymetli Evrak Hukuku Esasları (22 b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 138; Öztan, Fırat (1997). Kıymetli Evrak Hukuku (2 b.). Ankara: Turhan Kitapevi (2. Baskı), s. 369; Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, N. Füsün (2019). Kıymetli Evrak Hukuku (11 b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 96.

⁸ Bahtiyar, Mehmet (2017). Kıymetli Evrak Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri (15 b.). İstanbul: Beta Yayıncılık (Kıymetli Evrak), s. 1; Bozer, Ali/Göle, Celal (2016). Kıymetli Evrak Hukuku (5 b.). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 12; Çelik, Aytekin (2018). Ticaret Hukuku (8 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 353; Doğanay, İsmail (2004). Türk Ticaret Kanunu Şerhi (4 b., Cilt 2). İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 1729; Eriş, Gönen (2016). Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak (2 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 28; İmregün, Oğuz (1961). Kıymetli Evrakta Defiler. İktisat ve Maliye Dergisi, 7(3), (Defiler), s. 656; Kayar, İsmail (2017). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku (4 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 585; Pulaşlı, Hasan (2017). Kıymetli Evrak Hukuku Esasları (5 b.). Ankara: Adalet Yayınevi (Kıymetli Evrak), s. 31. Yılmaz, A. Lerzan (2017). Kambiyo Senetlerinde (Çek - Bono - Poliçe'de) Defiler (2 b.). İstanbul: Aristo Yayınları (Defiler), s. 64; Kınacıoğlu, s. 7; Poroy/Tekinalp, s. 27-29.

⁹ Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema (2016). Medenî Usul Hukuku (2 b.). Ankara: Yetkin Yayınları, s. 392; Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim (2019). Medenî Usul Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 251; Bozkurt, Tamer (2017). Themis Ticaret Hukuku - Kıymetli Evrak Hukuku (4 b., Cilt 3). Kocaeli: Kuram Kitap, s. 16; Ercan, İsmail (2019). Uygulamacılar İçin Medeni Usul Hukuku El Kitabı (4 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık., s. 566-567; Görgün, L. Şanal (2016). Medenî Usûl Hukuku (5 b.). Ankara: Yetkin Yayınları, s. 456; Gültekin, Özkan (2016). Uygulamada Kıymetli Evrakın Ziyai ve İptali (8 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 30; Kuru, Baki (2001). Hukuk Muhakemeleri Usulü (6 b., Cilt 2). İstanbul: Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık (Cilt 2), s. 2073; Kuru, Baki (2016). Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı (3 b.). İstanbul (Ders), s. 252; Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet (2014). Medenî Usul Hukuku Temel Bilgiler (8 b.). Ankara: Yetkin Yayınları, s. 266; Sezer, Ahmet (2016). Bilimsel Görüşler, Uygulama ve Yargıtay Kararları Işığında Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptal Davası (4 b.). Ankara: Adalet Yayınevi, s. 8; Yılmaz, Zekeriya (2013). İspat ve Deliller Rehberi (2 b.). Ankara: Adalet Yayınevi (İspat), s. 485; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 1; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 32.

ve aleyhine sonuç doğuracağı kişi tarafından imzalanmış ya da resmi bir makam tarafından onaylanmış veya düzenlenmiş yazılı belge olarak tanımlanmıştır¹⁰. Bir senetten bahsedebilmek için iradeyi taşıyan eşya hukuku kapsamında bir taşınır, metin, bir düşünce ve bu düşünceyi iletme amacı olması gerekir¹¹. Taşınır, bir kâğıt olabileceği gibi düşünceyi depolamaya elverişli dijital bir ortam vb. de olabilir¹². Bu nedenle modern görüş açısından düşünceyi ileten aracın bir önemi yoktur¹³. Klasik görüşe göre ise sadece üzerine yazı yazmaya elverişli şeyler senet olabilir¹⁴. Düşünceyi ileten aracın senet sayılabılmesinde yazıldığı dilin bir önemi bulunmamaktadır. Bu kapsamda bugün kullanılсын veya kullanılmasın herhangi bir dilde olabileceği gibi düşünceyi açıklamaya elverişli işaretler de değerlendirilebilir¹⁵. Düşünceyi açıklayan bu ifadelerin düşünce sahibi tarafından yazılması şart olmadığı¹⁶ gibi kâğıt üzerinde olsa dahi el yazısıyla yazılması şart değildir¹⁷. Ancak imzanın el yazısıyla atılması gerekmektedir¹⁸. Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK.) m. 15/1 hükmü ile Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesine göre bir hukuki işlem resmi veya özel bir merasime bağlanmadıkça e-imza da

¹⁰ Erman, Eyüb Sabri (1971). *Adi Senet, Kambiyo Senedi ve Bu Tür Senetlere Karşı İleri Sürülebilecek Def'iler*. Adalet Dergisi, 62(12), s. 750; Atalı/Ermenek, s. 251-252; Ercan, s. 566; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 16.

¹¹ Kodakoğlu, Mehmet (2016). *Medeni Usûl Hukuku (7 b.)*. Ankara: Savaş Yayınevi, s. 265; Atalı/Ermenek, s. 252; Ercan, s. 567; Görgün, s. 456-457; Kınacıoğlu, s. 8-10.

¹² Öztan, Fırat (2019). *Kıymetli Evrak Hukuku (23 b.)*. Ankara: Yetkin Yayınları (23. Baskı), s. 11; Atalı/Ermenek, s. 251; Bahtiyar (*Kıymetli Evrak*), s. 1; Erdem, s. 17; Gültekin, s. 31; Poroy/Tekinalp, s. 27; Pulaşlı (*Kıymetli Evrak*), s. 32; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 15-17.

¹³ Erman, s. 750; Öztan (2. Baskı), s. 17.

¹⁴ Öztan (2. Baskı), s. 16.

¹⁵ Atalı/Ermenek, s. 251; Erman, s. 750; Kınacıoğlu, s. 8-9; Yılmaz (İspat), s. 486.

¹⁶ Kınacıoğlu, s. 9.

¹⁷ Ercan, s. 567; Görgün, s. 457; Gültekin, s. 31; Kuru (Cilt 2), s. 2075; Sezer, s. 8; ; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 16; Yılmaz (İspat), s. 486.

¹⁸ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 392-393; Ercan, s. 567-568; Gültekin, s. 31; Kuru (Ders), s. 254; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 16.

el yazısı imzayla aynı sonucu doğurur¹⁹. Düşüncenin iletilmesi amacı üçüncü bir kişiyi muhatap kılar ve iradenin bu kişi tarafından öğrenilmesini sağlamaya yöneliktir²⁰.

Adi senet, senet kavramının bir alt türüdür ve kıymetli evrak kavramının karşısında yer almaktadır. Adi senetlerde hak ile senet arasında ayrılmaz bir bağ bulunmamaktadır. Bunun bir sonucu olarak da senet hak konusunda sadece karine olabilmektedir. Bu nedenle de hakkın adi senetten ayrı olarak ileri sürülmesi mümkündür²¹.

Kıymetli evrak; ifa için ibrazı hem alacaklı hem de borçlu açısından şart olan, içerdiği hakkın devrinin ancak senetle mümkün olduğu, tedavül amaçlı düzenlenen, düzenlenmesi ve iptali özel şekillere bağlı senetlerdir²². Hakkın devrinin senedin devrine bağlı olmasının sebebi, hakkın sadece senetle ileri sürülebilmesidir. Çünkü borçlu kıymetli evrakta senet ibraz edilmedikçe ifada bulunmayacağı taahhüdünde bulunmuştur²³. Hakkın senetten ayrı devredilmesi durumunda devralan, hak sahibi sıfatını kazanamaz²⁴.

Kıymetli evrakın tanımında da bahsettiğimiz üzere kıymetli evrakın ilk unsuru senettir²⁵. Hak bu senetten ayrı ileri sürülemez ve devredilemez²⁶. Genel olarak senedin dijital ortamda olması mümkündür. Ancak el yazısı imza aranan kıymetli evrakın bu şekilde düzenlenmesi mümkün değildir²⁷. E-imza da el yazısı imzayla aynı sonucu doğurur. Buna

¹⁹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 393; Atalı/Ermenek, s. 252-253; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 1-2; Ercan, s. 567; Görgün, s. 458; Kodakoğlu, s. 268; Kuru (Ders), s. 280; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 267; ; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 16; Yılmaz (İspat), s. 487 ve 494-495. Kambiyo senetlerinin e-imza, mühür, parmak basma gibi yollarla düzenlenmesi mümkün değildir. Kambiyo senetleri ancak el yazısı imzayla düzenlenebilir (Bilgen, Mahmut (2010). Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek) ve 5941 Sayılı Yeni Çek Kanununun Değerlendirilmesi. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 161; Tüzemen Atik, Ebru (2019). Açık Kambiyo Senetleri (2 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 59-60; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 51 ve 62; Bozkurt, s. 50; Çelik, s. 378; Ercan, s. 567-568; Erdem, s. 15; Eriş, s. 660; Kuru (Ders), s. 281; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 16.).

²⁰ Kınacıoğlu, s. 9-10.

²¹ Erman, s. 751; Poroy/Tekinalp, s. 2 ve 79. Adi senetle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. 2.1.1.2.

²² Gültekin, s. 30; Helvacı, s. 648, dn. 3; İmregün (Defiler), s. 656; Poroy/Tekinalp, s. 28; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 14.

²³ Kınacıoğlu, s. 14-16; Poroy/Tekinalp, s. 32-33 ve 79.

²⁴ Eriş, s. 28.

²⁵ Bozer/Göle, s. 12; Bozkurt, s. 16; Eriş, s. 29; Gültekin, s. 30; Kayar, s. 8; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 32.

²⁶ Kayar, s. 585; Sezer, s. 15.

²⁷ Öztan (2. Baskı), s. 18; Öztan (23. Baskı), s. 12.

karşın kambiyo senetlerinin e- imza ile düzenlenmesi mümkün değildir²⁸. İmza konusunda belirtilmelidir ki TBK. m. 15/3'teki görme engellilerin talebi halinde şahit bulunması gerektiği kuralı kıymetli evrak için de geçerlidir²⁹.

Kıymetli evrak bir borç senedir³⁰. Bu sebeple senedi veren, senedi vermekle bir borç ikrarında bulunmuş olur³¹. Ancak kıymetli evrak bir adi borç senedi değil, nitelikli borç senedir³². Nitelikli borç senedi sayılmasının sebepleri; hakkın senede sıkı sıkıya bağlı olması, ödemenin borçlunun yerleşim yerinde yapılacak olması³³, hamiline olabilmeleri, emre veya hamiline yazılı olmaları durumunda alacağın devrinden farklı bir devir usulüyle devredilebilmeleri ile emre ve hamiline yazılı olmaları durumunda bazı defilerin ileri sürülmesinin sınırlandırılmış olmasıdır³⁴.

Kıymetli evrakın içerdiği hakkın parayla ölçülebilir bir hak olması gerekir³⁵. Ayrıca özel hukuka ilişkin bir hak olmalıdır³⁶. Bu kapsamda senedin alacak hakkı, aynı hak veya ortaklık hakkı içermesi gerekir³⁷. Bu aynı hak mülkiyet hakkı olabileceği gibi rehin hakkı da olabilir³⁸.

²⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 51 ve 62; Bilgen, s. 161; Bozkurt, s. 50; Çelik, s. 378; Erdem, s. 15; Eriş, s. 660; Tüzemen Atik, s. 59-60; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 16.

²⁹ Gültekin, s. 31-32; Tüzemen Atik, s. 83; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 147 ve 271.

³⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 3-5; Gültekin, s. 33; Kınacıoğlu, s. 12; Öztan (2. Baskı), s. 55; Öztan (23. Baskı), s. 12.

³¹ Öztan (2. Baskı), s. 19; Öztan (23. Baskı), s. 12.

³² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 5; Kınacıoğlu, s. 12; Öztan (2. Baskı), s. 19; Öztan (23. Baskı), s. 12.

³³ Borçlunun yerleşim yerinin ifa yeri olmasının sebebi, kıymetli evrakın tedavül amacıyla çıkartılması ve bu nedenle de senedin kimde olduğunun borçlu tarafından bilinmesinin mümkün olmamasıdır (Kınacıoğlu, s. 585.).

³⁴ Gültekin, s. 33; Kınacıoğlu, s. 585.

³⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 3-5; Bozer/Göle, s. 12; Bozkurt, s. 17; Gültekin, s. 34; Kayar, s. 586; Kınacıoğlu, s. 13; Öztan (2. Baskı), s. 33; Öztan (23. Baskı), s. 13; ; Poroy/Tekinalp, s. 51-52; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 33.

³⁶ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 2; Çelik, s. 354; Erdem, s. 6; Öztan (2. Baskı), s. 33; Öztan (23. Baskı), s. 13; Poroy/Tekinalp, s. 27 ve 32.

³⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 17; Gültekin, s. 34; Kınacıoğlu, s. 13; Öztan (2. Baskı), s. 33; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 33-34; Yılmaz (Defiler), s. 64.

³⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 3.

Kıymetli evrakın içerdiği hakkın özel hukuka ilişkin olması tek başına yeterli değildir, hakkın ayrıca devredilebilir olması gerekir³⁹. Çünkü kıymetli evrak tedavül için çıkartılır ve hakkın da bu yüzden devretmeye elverişli olması gerekir⁴⁰.

Kıymetli evrakın en belirleyici özelliklerinden biri de hak ve senet arasındaki kuvvetli bağıdır⁴¹. Hak, senetle doğabileceği gibi var olan bir hakkın daha sonra senede bağlanması da mümkündür⁴². Bu bağ; hakkın senedi izlediği⁴³ ve senedin, hakkın ispatı unsuru değil, bizzat hakkın ve hak üzerinde tasarrufun bir unsuru olduğu anlamına gelir⁴⁴. Bu sebeple hakkın ileri sürülebilmesi ve devredilebilmesi için senede ihtiyaç vardır⁴⁵. Dolayısıyla ödeme talebi ve kambiyo senetlerine mahsus takip için de senede ihtiyaç vardır⁴⁶. Bunun sağlanabilmesi için de hakkın devri, geçerlilik şekli olarak senedin zilyetliğinin devrini gerektirmektedir⁴⁷.

Hakkın senetten ayrı ileri sürülememesi ve devredilememesi için senedin buna ilişkin bir kayıt içermesi gerekir. Senet kayıtları denilen bu kayıtlar; ibraz kayıtları, teşhis kayıtları

³⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 3-5; Bozkurt, s. 17; Çelik, s. 353-354; Doğanay, s. 1732; Erdem, s. 6; Gültekin, s. 35; İmregün (Defiler), s. 656; Kayar, s. 586; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 35; Poroy/Tekinalp, s. 30; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 17.

⁴⁰ Eriş, s. 29; Gültekin, s. 28; İmregün (Defiler), s. 656; Poroy/Tekinalp, s. 27 ve 30; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 18.

⁴¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 6; Bozkurt, s. 17; Erdem, s. 6; Gültekin, s. 33 ve 36; İmregün (Defiler), s. 656; Kayar, s. 586; Kınacıoğlu, s. 11-13; Öztan (2. Baskı), s. 32; Öztan (23. Baskı), s. 14; ; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 18; Yılmaz (Defiler), s. 46.

⁴² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 4; Kayar, s. 580; Poroy/Tekinalp, s. 38; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 25.

⁴³ Doğanay, s. 1732; Gültekin, s. 36.

⁴⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 6; Gültekin, s. 36; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 36; Yılmaz (Defiler), s. 46. Bu durum adi senet ile kıymetli evrak arasındaki esaslı farkı oluşturmaktadır (Bozkurt, s. 17; Kınacıoğlu, s. 13; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 36.).

⁴⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 4-6; Bozkurt, s. 17; Çelik, s. 354; Erdem, s. 6-7; Eriş, s. 192; Gültekin, 2016, s. 36; Kayar, s. 580; Öztan (2. Baskı), s. 35; ; Poroy/Tekinalp, s. 28 ve 33; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 36; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 18.

⁴⁶ Çelik, s. 354; Doğanay, s. 1733-1735; Eriş, s. 192; İmregün (Defiler), s. 656.

⁴⁷ Çelik, s. 354; Doğanay, s. 1735; Kınacıoğlu, s. 24; Poroy/Tekinalp, s. 28 ve 32. Bir görüşe göre zilyetliğin devri sadece fiilen teslimi ifade ederken, diğer görüşe göre bu kavram hükmen teslim ile kısa elden teslim gibi halleri de kapsar (Kınacıoğlu, s. 24; Poroy/Tekinalp, s. 32 ve 85.). Tartışmalı olan bir diğer durum da 6102 Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK.) 646. maddesinde geçen "teslim" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğidir. Bir görüşe göre borçlunun tekrar ifade bulunmak zorunda kalmaması için teslimden anlaşılması gereken gerçek anlamda teslimken, diğer görüşe göre kısmi ödeme durumunda alacaklının yeniden talepte bulunabilmesinin mümkün olması için anlaşılması gereken ibrazdır (Erdem, s. 7, dn. 16.).

ve kıymetli evrak kayıtları olmak üzere üç gruba ayrılırlar. Kıymetli evrak kayıtları kendi içinde basit kıymetli evrak kaydı ve nitelikli kıymetli evrak kaydı olarak ayrılır. Basit kıymetli evrak kaydı veya nitelikli kıymetli evrak kaydından birini ve ayrıca ibraz kaydını içeren senetlere nitelikli borç senedi denir⁴⁸.

İbraz kayıtları, tek taraflı ibraz kaydı ve çift taraflı ibraz kaydı olmak üzere ikiye ayrılır. Tek taraflı ibraz kayıtları, ifa talebi için alacaklıya senedi ibraz yükümlülüğü yükleyen kayıtlardır⁴⁹. Tek taraflı ibraz kaydıyla ibraza ilişkin yükümlülük, sadece alacaklıya yüklenir. Buna karşı borçlunun ifada bulunmak için senedin ibrazını istemek yükümlüğü yoktur. Bu sebeple borçlu, hak sahipliğinin başka bir yolla ispatını da yeterli görebilir. Senedin ibrazı alacaklının ödeme talep edebilmesinin ön koşulu olup senet hamilinin maddi anlamda hak sahibi olduğunu kesin olarak ispatlamaz. Bu sebeple borçlu, senedin ibrazını yeterli görmeyerek hak sahipliğinin başka şekillerde de ispatını arayabilir⁵⁰. Çift taraflı ibraz kaydı içeren senetlerde de alacaklı ödeme talebinde bulunabilmek için senedi ibraz etmek zorundadır. Bunun yanı sıra borçlu da ödeme için senedin ibrazını talep etmek zorundadır. Borçlunun senet ibraz edilmeden hak sahipliğinin başka şekillerde ispatını yeterli görmesi mümkün değildir. Çift taraflı ibraz kaydına basit kıymetli evrak kaydı da denir ve senedi kıymetli evrak yapar⁵¹.

Teşhis kayıtları borçluyu, gerçek hak sahibini araştırma yükümlülüğünden kurtarır. Borçlu senedin şekli hak sahibine ödeme yaparak borcundan kurtulur. Ancak borçlunun borcundan kurtulması için hile veya ağır kusurunun bulunmaması (TTK. m. 558/2 ve m. 710/3), diğer bir deyişle iyiniyetli olması gerekir⁵². Bu kayıtlar hamiline teşhis kaydı ve emre teşhis kaydı olmak üzere ikiye ayrılır⁵³. Hamiline teşhis kaydı, borçluya senedi elinde bulunduran kişiyi hak sahibi sayarak ödeme yapma hakkı verir. Emre teşhis kaydı,

⁴⁸ Öztan (2. Baskı), s. 34-54.

⁴⁹ Öztan (2. Baskı), s. 36-38 ve 52.

⁵⁰ Kınacıoğlu, s. 15-16.

⁵¹ Çelik, s. 354; Kınacıoğlu, s. 16-17; Öztan (2. Baskı), s. 40; Poroy/Tekinalp, s. 29 ve 79; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 20.

⁵² Öztan (2. Baskı), s. 38-39; Poroy/Tekinalp, s. 59-60.

⁵³ Öztan, emre ve hamiline teşhis kayıtlarının yanı sıra üçüncü bir kayıt olarak etkisi hafifletilmiş teşhis kaydından bahsetmekte ve bu kaydı “borçlu tarafından, o ana kadarki alacaklıyı, senedi ibraz etmesi şartıyla, bundan böyle hak sahibi saymak hakkı” tanıyan kayıtlar olarak tanımlamaktadır (Öztan (2. Baskı), s. 38-39.).

düzgün ciro zincirine göre şeklen hak sahibi görünen kişiye ödeme yapma hakkı verir. Bu durumda borçlunun ciro zincirinin düzgün olup olmadığını inceleme yükümlülüğü bulunmasına rağmen imzaların geçerliliğini araştırma yükümlülüğü yoktur (TTK. m. 710/3).

Kıymetli evrak kayıtlarından basit kıymetli evrak kaydı, borçlunun senet ibraz edilmedikçe ifada bulunmayacağını alacaklıya taahhüt etmesidir. Bu durumda alacaklının senet ibraz yükümlülüğüne ek olarak borçluya da senedin ibrazını arama yükümlülüğü getirilmiştir. Bu yüzden bu kayda yukarıda da belirtildiği üzere çift taraflı ibraz kaydı da denir⁵⁴.

Diğer bir kıymetli evrak kaydı nitelikli kıymetli evrak kaydıdır. Bu kayıtlar emre kaydı ve hamiline kaydı olarak ayrılır. Bu kayıtla birlikte senette hak sahibi görünen kişinin hak sahibi olarak kabul edileceği borçlu tarafından taahhüt edilmiş olur. Hatta hamiline kaydı bulunması durumunda senette hak sahibi olarak gösterilmeye dahi gerek yoktur, senedi elde bulundurmak yeterlidir. Bu kayda çift taraflı teşhis kaydı da denir. Ayrıca borçlu, sonraki hamillere karşı bazı defileri ileri sürmeyeceğini de taahhüt etmiştir. Bu kaydı içermeyen bir senet ya basit ibraz senedi ya da nama yazılı senettir⁵⁵.

Kıymetli evrakin diğer bir özelliği de soyutluktur. Diğer bir deyişle kıymetli evrak, doğumuna sebep olan olaydan bağımsızdır ve hatta doğumuna sebep olacak bir olay olmasa bile geçerlidir. Soyutluktan anlaşılması gereken bir görüşe göre temel ilişkideki sakatlıkların kıymetli evrakı etkilememesi (maddi soyutluk) diğer bir görüşe göre temel ilişkinin senetten anlaşılabilmesidir (şekli soyutluk). Soyutluğun varlığı kıymetli evrakta kural olsa da zorunlu bir unsur değildir⁵⁶. Ayrıca soyutluk, temel ilişkinin tarafları arasında da geçerli değildir. Soyutluğun bir diğer etkisi de hakkın temel ilişkiden bağımsız olarak devredilmesi ve alacaklının temel ilişkinin varlığını ve geçerliliğini ispatlama yükümlülüğünden kurtulmasıdır. Geçerli bir temel ilişkinin var olduğu karinedir ve aksini ispat yükü borçludur⁵⁷.

⁵⁴ Öztan (2. Baskı), s. 40.

⁵⁵ Öztan (2. Baskı), s. 41-43; Poroy/Tekinalp, s. 29-30.

⁵⁶ Akdeniz, Umut (2007). Kambiyo Senetlerinde Defiler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 27; Poroy/Tekinalp, s. 37-39.

⁵⁷ Çamoğlu, Ersin (2019). Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları). Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 35(3), s. 18-19; Kayıhan, Şaban/Yasan, Mustafa (2016). Kıymetli Evrak Hukuku

Borç ikrarının bir cisme yazılmış olması ve en azından basit kıymetli evrak kaydı içermesi bir senedin kıymetli evrak olması için yeterlidir⁵⁸. Ancak bazı kıymetli evrak türlerinin düzenlenmesi sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır. Bu şartlar geçerlilik şartıdır. Bu nedenle bu şartlara uyulmaması, senedin ya kıymetli evrak olarak hüküm ifade etmemesine ya da istenilen sonuçları doğurmasına engel olur⁵⁹.

Tartışmalı olmakla birlikte kıymetli evrakın diğer bir özelliği de sınırlı sayıda olmasıdır⁶⁰. Bir görüşe göre kıymetli evrakın sınırlı sayıda olduğuna ilişkin bir hüküm yoktur ve bu yüzden sınırlı sayıda olduğu söylenemez⁶¹. TTK. kıymetli evrakı tek tek saymak yerine genel bir tanım yapmıştır. Bu sebeple tanıma uyan herhangi bir senet, kıymetli evrak olarak nitelendirilmelidir⁶². Bu görüşün dayanaklarından biri de TTK. m. 831/1'dir. Hükme göre yer, zaman ve miktar belirtilerek para ödenmesi veya eşya tesliminin taahhüt edildiği senetler, emre kaydı içermek şartıyla ciro edilebilir⁶³. Diğer bir dayanak Yargıtay 11. HD., T. 16.03.1982, E. 1981/5485, K. 1982/1092 kararıdır. Somut olayda banka, açılan hesap karşılığında hesap sahibine hamiline yazılı mevduat sertifikası vermiştir. Davacı bu sertifikayı kaybettiğinden bahisle ödeme yasağı talep ederek sertifikanın iptalini dava etmiştir. Yerel mahkemenin sertifikayı kıymetli evrak saymayarak davayı reddetmesi üzerine temyizen görülen davada Yargıtay, sertifikanın devrinin mevduatın da devri sonucunu doğuracağını belirterek bankaların çıkarttığı mevduat senetlerini kıymetli evrak sayılmıştır⁶⁴. Diğer bir görüşe göre özel şekil şartlarına bağlılık sebebiyle

(3 b.). Seçkin Yayıncılık, s. 26; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 7-9; Gültekin, s. 37-39; İmregün (Defiler), s. 656; Kayar, s. 586-587; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 39. Soyutlukla ilgili ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Poroy/Tekinalp, s. 37-45.

⁵⁸ Öztan (2. Baskı), s. 48.

⁵⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 10; Eriş, s. 29; Gültekin, s. 40; İmregün (Defiler), s. 656; Kayar, s. 586; Kayıhan/Yasan, s. 27; Öztan (2. Baskı), s. 49.

⁶⁰ İmregün (Defiler), s. 656; Kayar, s. 587.

⁶¹ Bozer/Göle, s. 15; Kınacıoğlu, s. 17; Öztan (2. Baskı), s. 262-264; Öztan (23. Baskı), s. 53; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 40-41; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 57.

⁶² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 10-11; Bozer/Göle, s. 15; Doğanay, s. 1730; Eriş, s. 28; Kayar, s. 587; Öztan (2. Baskı), s. 262-264; Öztan (23. Baskı), s. 53; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 57.

⁶³ Poroy/Tekinalp, s. 48-51; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 58.

⁶⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 10; Bozkurt, s. 18; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 41; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 58.

kanundakiler dışında yeni bir kıymetli evrak türü oluşturulamaz⁶⁵. Ara görüş olarak kabul edebileceğimiz diğer bir düşünceye göre ise sadece emre yazılı kıymetli evrakta sınırlı sayı ilkesi bulunmaktadır⁶⁶.

2.1.1.2. Kıymetli Evrakın Adi Senetten Farkları

Kıymetli evrak sıkı şekil şartları bağlıdır ve bu şekil şartlarına aykırılık, senedi kıymetli evrak olarak geçersiz kılar. Adi senette ise şekil şartı yoktur. Hem adi senet hem de kıymetli evrak borç ödeme taahhüdü içerir. Ancak kıymetli evrakta taraflardan sadece biri borçluyken adi senette tarafların ikisi de borçlu olabilir⁶⁷.

Kıymetli evrakın içerdiği hak; para alacağı, ortaklık hakkı, mülkiyet hakkı veya rehin hakkı gibi maddi bir haktır. Buna karşın adi senet bunların dışında bir hakka ilişkin de olabilir. Adi senetlerde borç, para borcu olması halinde, genel kural götürülecek borçtur (TBK. m. 89/1/1). Kıymetli evrakta borç, tedavül yeteneğinin bir sonucu olarak aranılacak borçtur ve kural olarak borçlunun yerleşim yerinde ödenir. Kıymetli evrakta senet, hakkın bir unsurudur. Bu yüzden hak senetle devredilir ve senetle ileri sürülür. Adi senette ise senet, ispat unsurudur ve hak, senetsiz ileri sürülebilir⁶⁸.

Adi senetler alacağın devri hükümlerine (TBK. m. 183 vd.) göre devredilir, kıymetli evrakın devri ise özel şekle tabidir. Ancak nama yazılı kıymetli evraka, uygun düştüğü ölçüde alacağın devri hükümleri uygulanır (TTK. m. 647/2). Yine emre ve hamiline yazılı kıymetli evrakın da alacağın devri hükümlerine göre devredilmesine engel yoktur. Devir şeklinin bir sonucu olarak adi senetlerin hem devri daha zor hem de alacaklıya sağladığı güvence daha azdır⁶⁹.

⁶⁵ Gültekin, s. 41; Kayıhan/Yasan, s. 26; Öztan (23. Baskı), s. 53. Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 10; Öztan (2. Baskı), s. 262; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 58.

⁶⁶ Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 40. İsviçre hukukunda sınırlı sayı ilkesinin nama ve hamiline yazılı kıymetli evrakta olmadığı, emre yazılı kıymetli evrakta tartışmalı olduğu yönünde bkz. Öztan (2. Baskı), s. 262-263.

⁶⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 12-13; Bozer/Göle, s. 18; Yılmaz (Defiler), s. 49.

⁶⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 12-14; Bozer/Göle, s. 18-19; Kayar, s. 580; Yılmaz (Defiler), s. 48-49.

⁶⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 12-14.

Adi senetlerin hepsinin nama yazılı olması sebebiyle bu senetlerde şahsi defiler de üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Kıymetli evrakın nama yazılı olması halinde de durum aynıdır. Ancak kıymetli evrakın emre veya hamiline yazılı olması durumunda şahsi defiler üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Halefiyet, tahsil ve rehin ciroları, gecikmiş ciro, yazılı devir beyanı, bilerek borçlu zararına hareket, kötüniyet ve ağır kusur ile karşılığın devir bu durumun istisnalarıdır⁷⁰.

Kıymetli evrakta senetsiz ödeme yapılması durumunda senedi ibraz edene tekrar ödeme yapılması gerekir. Adi senette senet ibraz edilmese dahi ödeme yapılmalıdır, ancak makbuz vb. istenebilir. Adi senetlerde kısmi ödemenin kabul edilme zorunluluğu yokken kambiyo senetlerinde hamil, asıl borçlunun kısmi ödeme talebini reddedemez. Adi senetlerde ödeme şarta bağlanabilir, kıymetli evrakta kural olarak senet üzerinde şart bulunamaz⁷¹.

Adi senetler resmi evrak değildir. Buna karşın emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi ve tahvil resmi evrak hükmündedir, hatta yapılacak sahtecilikler resmi evrakta sahtecilik sayılır⁷² (TCK. m. 210/1).

2.1.2. Kambiyo Senetleri

Kambiyo senetleri kredi veya ödeme aracı olarak kullanılan kıymetli evraktır⁷³. Kambiyo senetleri, ticari senet olarak da anılmaktadırlar. İsviçre’de wechsel veya effets de change, Fransa’da effets de commerce ifadeleri kullanılmaktadır⁷⁴. İsviçre hukukunda bu senetler bono ve poliçeden ibarettir. Türk hukukunda bono ve poliçeye ek olarak çek de kambiyo

⁷⁰ Yılmaz (Defiler), s. 51-52.

⁷¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 14; Bozer/Göle, s. 18; Kayar, s. 580; Poroy/Tekinalp, s. 33; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 18; Yılmaz (Defiler), s. 49-50. Kıymetli evrakın şart içermesi durumuna örnek olarak, hisse senedine ilişkin bedelin geri ödenmesi için şirketin tasfiye edilmesi ve tüm borçlar ödendikten sonra para kalması gerekmesi gösterilebilir (Yılmaz (Defiler), s. 50, dn. 69.).

⁷² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 14; Poroy/Tekinalp, s. 51.

⁷³ Cengiz, s. 1.

⁷⁴ Bozer/Göle, s. 55; Poroy/Tekinalp, s. 137; Öztan (23. Baskı), s. 67.

senedi sayılmaktadır (TTK. m. 670 vd.). Fransız hukukunda Türk hukukundakilerin yanı sıra varant da kambiyo senedir⁷⁵.

2.1.2.1. Kavram

Kambiyo senedi de kıymetli evrakın bir türüdür. Bu sebeple kıymetli evrakın özellikleri ve unsurlarını içermektedir⁷⁶. Buna göre kambiyo senetleri öncelikle alacak hakkı içermelidir. Bu alacak hakkı belli bir miktar nakit paranın ödenmesine dair olmalıdır.⁷⁷

Hak ve senet arasında sıkı bir bağ vardır. Hak; senedi takip eder, senetsiz devredilemez ve ileri sürülemez⁷⁸. Bunun bir sonucu olarak da kambiyo senetleri, borçlunun yerleşim yerinde ödenir. Diğer bir deyişle kambiyo senetlerinin içerdiği borç, TBK. m. 89'da düzenlenen para borçlarının götürülecek borç olduğu yönündeki düzenlemenin aksine aranacak borçtur. Bunun sebebi, kambiyo senetlerinin tedavül amaçlı çıkartılması ve bunun sonucu olarak da borçlunun senedin kimde olduğunu bilmesinin mümkün olmamasıdır⁷⁹.

Kambiyo senetleri, borçlar hukukunda genel kural olan şekil serbestliğinin aksine sıkı şekil şartlarına tabidir. Bu şekil şartı geçerlilik şartıdır. Buna göre kambiyo senetleri ancak TTK.'de gösterilen şekilde düzenlenebilir⁸⁰. Şekil, senedin hem içermesi gereken hem de içermemesi gereken unsurları ifade eder⁸¹. Zorunlu şekil şartlarına uymayan senet kambiyo senedi niteliğine sahip olmaz. Ancak kambiyo senetlerine ilişkin zorunlu şekil şartlarını içermeyen bu senet, duruma göre emre yazılı havale, emre yazılı ödeme vaadi

⁷⁵ Bozer/Göle, s. 55; Cengiz, s. 1; Kayar, s. 605; Kınacıoğlu, s. 79; Poroy/Tekinalp, s. 137-138; Öztan (23. Baskı), s. 67.

⁷⁶ Bozer/Göle, s. 56; Cengiz, s. 2; Erdem, s. 8; Öztan (2. Baskı), s. 369; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 96.

⁷⁷ Bozer/Göle, s. 56; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 47; Bozkurt, s. 47; Cengiz, s. 2; Öztan (2. Baskı), s. 370-372; Öztan (23. Baskı), s. 68-69; ; Poroy/Tekinalp, s. 51; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 116; Yılmaz (Defiler), s. 117.

⁷⁸ Cengiz, s. 1-2; Erman, s. 751-752.

⁷⁹ Bozer/Göle, s. 57; Bozkurt, s. 16; Ercan, s. 183; ; Poroy/Tekinalp, s. 31; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 116.

⁸⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 46; Bozer/Göle, s. 57; Bozkurt, s. 46; Cengiz, s. 2; Çelik, s. 379; Erdem, s. 10; Kayar, s. 605; Kınacıoğlu, s. 88; Öztan (2. Baskı), s. 370; Öztan (23. Baskı), s. 68; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 116; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 101; Yılmaz (Defiler), s. 117.

⁸¹ Sayhan, İsmet (2006). Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 72; Erman, s. 752; Kınacıoğlu, s. 88.

veya sadece bir ispat aracı niteliğindeki adi senet sayılabilir. Ancak tüm bu şekil şartlarına rağmen iradenin yazıldığı cismin ve yazımında kullanılan cismin önemi yoktur. İradenin matbu bir forma yazılması gerekmez. Tüm metnin aynı kalemle ve aynı anda yazılması gerekmez⁸². Hatta belli bir dille ve tüm metin tek dilde olacak şekilde yazılması zorunluluğu dahi yoktur⁸³.

Kambiyo senetlerinde soyutluk ilkesi geçerlidir⁸⁴. Çünkü kambiyo senetleri kayıtsız şartsız bir borcun ödenmesi vaadi veya havalesini içerir⁸⁵. Soyutluk ilkesinin var olduğu konusunda doktrinde fikir birliği olmasına rağmen⁸⁶ soyutluktan ne anlaşılması gerektiğine dair tartışma vardır. Soyutluğun maddi soyutluğu ifade ettiği görüşüne göre senet, hak için kurucudur. Senetle kurulan bu hak, temel ilişkiden doğan haktan tamamen bağımsızdır ve ondan ayrı olarak devredilebilir. Soyutluğu şekli soyutluk olarak ifade eden diğer görüşe göre sebebi gösterilmese bile karine olarak kambiyo senedinin de temelinde bir sebep vardır. Ancak bu sebep, senette belirtilememektedir. Soyutluğun buradaki etkisi, ispat yükünün yer değiştirmesidir. Temel ilişkinin bulunmadığını ispat yükü borçludur. Temel ilişkinin sakatlığına sebep olan durumlar ancak taraflar arasında ileri sürülebilir⁸⁷. Soyutluk ilkesinin bir sonucu olarak kambiyo senetlerinde defilerin ileri sürülmesi sınırlandırılmıştır^{88, 89}.

Kambiyo senetlerinde genellikle düzenleyen, ciranta ve avalist sıfatlarıyla olmak üzere birden fazla imza sahibi bulunmaktadır. Bu imzaları atan kişiler, kendilerinden sonra gelenlere karşı müteselsilen sorumludur. Hamil, sıraya tabi olmaksızın istediğine başvurabilir ve imza sahiplerinden sadece birine, bir kısmına veya tamamına yönelebilir.

⁸² Bozkurt, s. 46; Erdem, s. 10; Erman, s. 752; Kayar, s. 605; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 116-117; Tüzemen Atik, s. 64.

⁸³ Öztan (2. Baskı), s. 500.

⁸⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 47; Bozer/Göle, s. 57; Bozkurt, s. 46; Çelik, s. 375; Erdem, s. 8; Kayar, s. 607; Kınacıoğlu, s. 84; Öztan (23. Baskı), s. 69; Poroy/Tekinalp, s. 53; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 117; Sayhan, s. 100; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 30 ve 96; Yılmaz (Defiler), s. 106.

⁸⁵ Sayhan, s. 71.

⁸⁶ Öztan (23. Baskı), s. 69.

⁸⁷ Akdeniz, s. 26-28; Kınacıoğlu, s. 84-85; Sayhan, s. 71; Sezer, s. 17-19; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 96-100; Yılmaz (Defiler), s. 106-107.

⁸⁸ Cengiz, s. 3; Öztan (2. Baskı), s. 375; Öztan (23. Baskı), s. 70.

⁸⁹ Defilerin ileri sürülmesinin sınırlandırılması ileriki başlıklarda daha detaylı anlatılacağından burada sadece bahsetmekle yetinilmiştir.

Hatta yöneldiği bu kişilerden borcun tamamını isteyebileceği gibi bir kısmını da isteyebilir. Hamil, bunlardan birine başvurmakla başvurduğu kişiden sonra gelenlere karşı talep hakkını kaybetmez. TTK.'deki müteselsil sorumluluk durumunda TBK.'dekinden farklı olarak halefiyet durumu oluşmaz, ancak ödeyenden öncekiler ödeyene karşı müteselsil olarak sorumlu olurlar⁹⁰.

Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı senetlerdendir. Bunun sonuncu olarak da emre kaydı bulunmasa bile emre yazılı senet niteliğindedir. Diğer bir deyişle sadece lehtarın ismi bulunsa bile emre yazılı senettir. Ancak bu durum kambiyo senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesine engel değildir. Bir kambiyo senedi nama yazılı olarak düzenlenmek isteniyorsa menfi emre kaydı konulmalıdır⁹¹. Bu kaydın nama yazılı olmak sonucu doğurması için keşideci tarafından konulması gerekir. Nama yazılı senet olmanın bir sonucu olarak kıymetli evrakın artık alacağın devriyle devredilmesi gerekir⁹². Ayrıca bir kambiyo senedi olan çekin, hamiline kaydı konularak veya lehtar gösterilmeyerek hamiline yazılı olarak düzenlenmesi de mümkündür⁹³.

Kambiyo senetlerinde imzaların bağımsızlığı ilkesi geçerlidir. Bu ilke; her imzanın kendi sahibini bağladığı, imzası geçersiz olanın sorumlu olmamasının senedin geçerliliğini etkilemeyeceği ve diğer imza sahiplerinin buna dayanarak sorumluluktan kurtulamayacağı anlamına gelir⁹⁴. İmzası geçersiz olandan hem öncekilerin hem de

⁹⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 47; Bozer/Göle, s. 58; Bozkurt, s. 47-48; Cengiz, s. 2; Çelik, s. 375; Erdem, s. 45; Kayar, s. 607; Kınacıoğlu, s. 91; Öztan (2. Baskı), s. 371; Öztan (23. Baskı), s. 68; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 117; Yılmaz (Defiler), s. 117.

⁹¹ Bozer/Göle, s. 57; Kendigelen, Abuzer (2019). Çek Hukuku (5 b.). İstanbul: Onikilevha Yayınları, s. 169; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 23 ve 46; Bozkurt, s. 25-29 ve 45; Cengiz, s. 2; Çelik, s. 375; Doğanay, s. 1743; Eriş, s. 219; Gültekin, s. 57; Kayar, s. 590 ve 606; Kınacıoğlu, s. 41 ve 92; Öztan (2. Baskı), s. 206 ve 369; Öztan (23. Baskı), s. 68; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 117; Yılmaz (Defiler), s. 116-117.

⁹² Doğanay, s. 1756; Kınacıoğlu, s. 41; Yılmaz (Defiler), s. 116.

⁹³ Bozer/Göle, s. 57; Esenkar, Burhanettin (2007). Çekin Ziyai Özellikle Çalınma Hali (3 b.). Ankara: Adalet Yayınevi, s. 14-16; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 26, 126 ve 142-144; Bilgen, s. 86; Bozkurt, s. 27, 34 ve 14;-142; Çelik, s. 369, 426 ve 433; Doğanay, s. 2121-2122; Erdem, s. 71; Eriş, s. 226 ve 1051-1052.; Kayar, s. 591 ve 688; Kayıhan/Yasan, s. 97; Kendigelen, s. 174; Kınacıoğlu, s. 92 ve 278-279.; Öztan (23. Baskı), s. 220; Yılmaz (Defiler), s. 117 ve 191.

⁹⁴ Akdeniz, s. 23; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 31; Bilgen, s. 528; Bozer/Göle, s. 57; Bozkurt, s. 46; Cengiz, s. 22; Çelik, s. 375-378; Doğanay, s. 1795; Erdem, s. 42; Kayar, s. 607 ve 626; Kayıhan/Yasan, s. 64-65; Kınacıoğlu, s. 122; Öztan (2. Baskı), s. 371-372 ve 414; Öztan (23. Baskı), s. 68-69; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 117-118; Sezer, s. 82; Yılmaz (Defiler), s. 120-121 ve 257-258. Ayrıca bkz. Yargıtay 12. HD., T. 25.06.2014, E. 2014/15875, K. 2014/18509 (karararama.yargitay.gov.tr).

sonrakilerin sorumluluğu devam eder⁹⁵. Ancak bu kişilerin sorumluluklarının devam etmesi için senedin şeklen tam olması, diğer bir deyişle imzalardan birinin geçersiz olduğunun senetten anlaşılabilmesi gerekir. Senedi devralanın, sadece kendini hak sahibi yapan iradenin geçerliliğine dikkat etmesi gerekir, bunun haricinde kendinden öncekileri hak sahibi yapan iradelerin geçerliliğini araştırma yükümlülüğü yoktur. Ancak defiyi ileri süren tarafından geçersizliğin bilinmiyor olması da gerekir⁹⁶. Bu durum sonucunda inceleme konumuz olan geçersizlik defileri ortaya çıkar⁹⁷. Tahrifat durumunda tahrifattan önce ve sonra imza atanların sorumluluklarının farklı olması da yine imzaların bağımsızlığı ilkesine dayanır⁹⁸. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere geçersiz bir imzanın bulunması ciro zincirini koparmamaktadır⁹⁹. Bu ilkenin amacı senedin tedavül yeteneğini artırmaktır¹⁰⁰.

Kambiyo senetleri, emre veya hamiline yazılı olmaları durumunda kamu güvenini haizdir. Bunun sonucu olarak hamil, senet metni gerçeği yansıtmasa bile hakkı senette görünen şekilde edinir. Diğer bir deyişle görünüme güven ilkesi geçerlidir¹⁰¹.

Türk hukukunda kambiyo senetleri bono, poliçe ve çekten ibarettir. Bunun haricinde yeni bir tür kambiyo senedi ihdas edilemez. Diğer bir deyişle kambiyo senetlerinde sınırlı sayı ilkesi bulunmaktadır¹⁰².

⁹⁵ Kınacıoğlu, s. 124.

⁹⁶ Cengiz, s. 23; Öztan (2. Baskı), s. 415; Öztan (23. Baskı), s. 69.

⁹⁷ Bozkurt, s. 47.

⁹⁸ Kayar, s. 607; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 118.

⁹⁹ Bilgen, s. 528; Yılmaz (Defiler), s. 121. Ayrıca bkz. Yargıtay 12. HD., T. 25.06.2014, E. 2014/15875, K. 2014/18509 (karararama.yargitay.gov.tr).

¹⁰⁰ Akdeniz, s. 22.

¹⁰¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 47; Bozkurt, s. 48; Cengiz, s. 3; Kınacıoğlu, s. 92; Öztan (2. Baskı), s. 375; Öztan (23. Baskı), s. 70; Poroy/Tekinalp, s. 54-55; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 118; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 27.

¹⁰² Erdem, s. 10; Sayhan, s. 104; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 58-59 ve 101.

Kambiyo senetleri kurucu senetlerdir^{103, 104}. Bu nedenle hak, senetle birlikte doğar¹⁰⁵. Ancak temel alacağın da senetle doğması gerekmez; senetle doğan hak, kambiyo alacağıdır¹⁰⁶. Kambiyo senedi düzenlenmesi halinde, biri temel ilişkiden kaynaklanan diğeri kambiyo senedinden kaynaklanan birbirinden bağımsız iki hak meydana gelmiş olur¹⁰⁷. Buna göre, aksi belirtilmedikçe kambiyo senedi düzenlenmesi borcun yenilenmesi anlamına gelmez ve ifa uğruna edimdir¹⁰⁸. Bunun sonucu olarak da kambiyo borcunun ödenmesiyle temel ilişkiden kaynaklanan borç da sona erer. Ancak bunun aksine temel ilişkiden kaynaklanan borcun ifa edilmesi kendiliğinden kambiyo borcunu da sona erdirmez¹⁰⁹. Hatta kambiyo senedi düzenlenmesi durumunda temel ilişkiden kaynaklanan borç donmuş haldedir ve vadesi, kambiyo senedinin vadesine kadar uzamıştır. Bu süreçte temel ilişkiden kaynaklanan borç talep edilemez¹¹⁰. Temel ilişkiden kaynaklanan borcun kambiyo senedinin düzenlenmesiyle sona ermesi, diğeri bir deyişle ifa yerine edim olması ancak bu iradenin senette açıkça belirtilmesiyle mümkündür¹¹¹. Bu durumda temel ilişkiden kaynaklanan borç sona erer ve yerini kambiyo borcu alır.

¹⁰³ Bozkurt, s. 46; Cengiz, s. 2; Çelik, s. 375; Kayar, s. 607; Öztan (2. Baskı), s. 372; Öztan (23. Baskı), s. 69; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 25; Yılmaz (Defiler), s. 47.

¹⁰⁴ Aksi görüşe göre kambiyo senetleri de bir temel ilişkiye dayandıkları için açıklayıcıdırlar (Bu görüşü savunanlar için bkz. Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 26; Yılmaz (Defiler), s. 47.).

¹⁰⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 47; Cengiz, s. 2; Doğanay, s. 1733; Poroy/Tekinalp, s. 53; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 25.

¹⁰⁶ Öztan (2. Baskı), s. 372.

¹⁰⁷ Türk, Ahmet (2005). Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(Özel Sayı (Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısında Armağan)), s. 318; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 49; Moroğlu, Erdoğan (2016). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (Başlangıç Hükümleri, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak ve Son Hükümler) Değerlendirme ve Öneriler (8 b.). İstanbul: Onikilevha Yayınları, s. 86; Öztan (23. Baskı), s. 70; Poroy/Tekinalp, s. 147; Sayhan, s. 84; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 26; Yılmaz (Defiler), s. 26.

¹⁰⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 48; Bozer/Göle, s. 59-60; Bozkurt, s. 4-5; Doğanay, s. 1781; Kayar, s. 608; Oktay (Poliçe), s. 86; Öztan (23. Baskı), s. 71; Poroy/Tekinalp, s. 147; Sayhan, s. 74 ve 83; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 96 ve 301-302.

¹⁰⁹ Öztan (23. Baskı), s. 71; Sayhan, s. 85.

¹¹⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 49; Bozer/Göle, s. 62; Kayar, s. 609; Öztan (23. Baskı), s. 71; Poroy/Tekinalp, s. 147; Sayhan, s. 85 ve 126; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 95-96.

¹¹¹ Poroy/Tekinalp, s. 146-147; Sayhan, s. 83 ve 118.

Diğer bir deyişle borç yenilenmiş olur¹¹². Temel ilişkiden kaynaklanan borç sona erdiği için artık temel ilişkiden kaynaklanan defiler ileri sürülemez¹¹³.

2.1.2.2. Kambiyo Senetlerinde Hakkın Doğumuna İlişkin Teoriler

Kıymetli evrakın bir türü olan kambiyo senetlerinde hakkın ne zaman doğduğu konusu tartışmalıdır. Bu tartışmalar temelde hakkın doğumu anının senedin imzalanması anı mı yoksa senedin devredilmesi anı mı olduğu noktasındadır. Bu konu defileri de ilgilendiren bir konudur.

Kambiyo senedinin düzenlenmesi üç aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar sırasıyla temel ilişkinin kurulması, kambiyo senedi düzenlenmesi ve tedavülü suretiyle ifa konusunda tarafların anlaşması (tedavül sözleşmesi) ve kambiyo hukukuna özgü borç doğurmak amacıyla bir senet düzenlenerek verilmesidir (kambiyo sözleşmesi, verme sözleşmesi)¹¹⁴. Ancak hakkın tedavül sözleşmesinin yapılmasıyla mı yoksa verme sözleşmesinin yapılmasıyla mı doğacağı doktrinde tartışmalıdır. Bu konuda üç teori bulunmaktadır. Kreasyon teorisine göre hak, tedavül sözleşmesiyle doğarken sözleşme teorisine göre verme sözleşmesiyle doğmaktadır. Hukuki görünüş teorisine göre ise hak, kural olarak verme sözleşmesiyle doğmakla birlikte hukuki görünüş nedeniyle bazı durumlarda geçerli bir verme sözleşmesi bulunmasa bile borçlu, senetten sorumlu tutulabilir.

a. Kreasyon Teorisi

Kreasyon teorisine göre hak; düzenleyenin tek taraflı ve kabule bağlı olmayan irade beyanıyla, diğer bir deyişle senedin imzalanmasıyla doğar. Hatta irade beyanının karşı tarafa ulaşması bile gerekmez. Ancak senet düzenleyenin elinde olduğu sürece alacaklı

¹¹² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 48; Kayar, s. 608; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 96.

¹¹³ Kayar, s. 609; Sayhan, s. 83.

¹¹⁴ Cerrahoğlu, M. Fadullah (1974). Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay Kararlarına Göre Bonoda Mutlak Defiler. İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, s. 46; Akdeniz, s. 86-87; Sayhan, s. 74; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 92-95.

ve borçlu sıfatları birleşmiş olduğu için hak kullanılamaz. Bu görüşün dayanağı iyiniyetli hamile karşı senedin rıza dışında elden çıktığının ileri sürülememesidir¹¹⁵.

Karşı görüşe göre düzenleyen senedi vermekten vazgeçebilir ve bu durumda lehtarın haktan haberi olmayabilir. Ayrıca tek taraflı irade beyanının sonuç doğurduğu hallerin kanunlarda açıkça belirtilmesi gerekir ve bu sebeple sınırlı sayı ilkesi vardır. Karşı görüştekilerin en çok eleştirdiği nokta, kreasyon teorisinin senedi bulan ve çalanlar gibi kötünüyetlileri koruyor olmasıdır¹¹⁶.

Kreasyon teorisinin eksiklerini gidermek için teoriyi geliştirecek yeni düşünceler ortaya atılmıştır. Yeni kreasyon teorisine göre hak, senedin düzenlenmesiyle birlikte doğar fakat bu hak donmuş haldedir. Hakkın talep edilebilir olması için senedin zilyetliğinin fiilen teslim yoluyla devredilmesi gerekir¹¹⁷. Kreasyon teorisini geliştiren diğer bir teori de iyiniyet teorisidir. Bu teoriye göre senedin elden nasıl çıktığı önemli olmaksızın bir senedi iyiniyetle iktisap eden kişi hak sahibi olur¹¹⁸.

b. Sözleşme Teorisi

Sözleşme teorisine göre kambyo borcu tek taraflı irade beyanıyla değil, bir sözleşmeyle doğar. Sözleşme, imza ve senedin zilyetliğinin fiilen devredilmesiyle gerçekleştirilir¹¹⁹. Hakkın doğumu da bu verme işlemiyle gerçekleşir. Verme işlemi, düzenleyen ile lehtar arasında gerçekleştirilen bir aynı sözleşmedir¹²⁰. Bu sözleşmeye verme sözleşmesi denir¹²¹. Bu teoriye göre senedin doğumu ile hakkın doğumu farklı durumlardır. Senedin

¹¹⁵ Arslanlı, Halil (1952). Ticari Senetler Dersleri (3 b.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 34-36; Can, Mertol (2015). Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı) (3 b.). Ankara: İmaj Yayınevi, s. 9; Bozer/Göle, s. 20; Erdem, s. 35; Erman, s. 752-753; Kendigelen, s. 201; Kınacıoğlu, s. 27; Poroy/Tekinalp, s. 67-68; Öztan (2. Baskı), s. 34-35; Öztan (23. Baskı), s. 24; Sayhan, s. 113, dn. 137; Tüzemen Atik, s. 106; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 91; Yılmaz (Defiler), s. 89.

¹¹⁶ Kınacıoğlu, s. 29; Yılmaz (Defiler), s. 91.

¹¹⁷ Erdem, s. 35; Kınacıoğlu, s. 28; Poroy/Tekinalp, s. 68; Öztan (2. Baskı), s. 106.

¹¹⁸ Erdem, s. 36; Kınacıoğlu, s. 29; Öztan (2. Baskı), s. 106; Yılmaz (Defiler), s. 90, dn. 185.

¹¹⁹ Arslanlı, s. 34; Erman, s. 752-753; Bozer/Göle, s. 21; Kınacıoğlu, s. 27 ve 30; ; Poroy/Tekinalp, s. 68-69; Öztan (2. Baskı), s. 106; Öztan (23. Baskı), s. 25; Tüzemen Atik, s. 107; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 91; Yılmaz (Defiler), s. 92.

¹²⁰ Bozer/Göle, s. 21; Can, s. 9; Erdem, s. 36; Kendigelen, s. 202; Kınacıoğlu, s. 30; ; Poroy/Tekinalp, s. 72; Öztan (2. Baskı), s. 106; Öztan (23. Baskı), s. 25; Sayhan, s. 113, dn. 137; Tüzemen Atik, s. 107.

¹²¹ Kınacıoğlu, s. 27; Tüzemen Atik, s. 110.

imzalanmasıyla birlikte şeklen geçerli bir senet doğarken hakkın doğumu senedin zilyetliğinin fiilen devrine bağlıdır¹²².

Karşı görüş bu teoriyi iyiniyetli kişileri korumaması ve Türk hukukunda iyiniyetli kişilerin korunmasını açıklayamaması nedeniyle eleştirmektedir. Çünkü bu teoriye göre geçerli bir sözleşme olmadığı defilettardan sonraki hamillere karşı da ileri sürülebilir. Bu durum da kamu güvenini haiz olmak özelliğini zedelemektedir¹²³.

c. Hukuki Görünüş Teorisi

Sözleşme teorisi, daha önce de belirtildiği üzere iyiniyetli devralanları korumamaktadır. Bu da kambiyo senetleri gibi tedavül amaçlı olarak düzenlenen senetlerin esas özelliklerini kaybetmesi yol açmaktadır. Bu sebeple sözleşme teorisinin geliştirilmesine ve eksikliklerinin giderilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Belirtilen eksikliklerin giderilmesi amacıyla “hukuki görünüş teorisiyle birleştirilmiş sözleşme teorisi” düşüncesi geliştirilmiştir. Buna göre kambiyo borcu kural olarak düzenleyen ile lehtar arasında yapılacak bir verme sözleşmesiyle doğar. Düzenleyen, verme sözleşmesi olmamasına rağmen üçüncü kişilerin güvенеbileceği bir görünüş oluşturmuşsa bu durumda da senetten sorumlu tutulur. Ancak bu sorumluluk için dahi düzenleyenin senedi kambiyo taahhüdünde bulunmak amacıyla düzenlemiş olması gerekir¹²⁴.

Hukuki görünüş teorisi, ilk başlarda sözleşme teorisinin görünüşe güven ilkesi eklenerek geliştirilmiş olarak kabul edilirken daha sonra ayrı bir teori olarak kabul edilmeye başlanmıştır¹²⁵. Teorinin dayanak noktası, iyiniyetli kişilerin emin sıfatıyla zilyetten aynı hak edinmesini düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK.) m. 988 vd. hükümleridir. Yine açık poliçenin anlaşmaya aykırı doldurulması durumunu düzenleyen TTK. m. 680 ve kötüniyetli hamilin iade yükümlüğünü düzenleyen TTK. m. 659/2 ve m. 686/2 hükümleri de görünüşe güveni koruyan düzenlemelerdir¹²⁶. Türk hukukunda

¹²² Öztan (2. Baskı), s. 176.

¹²³ Kendigelen, s. 202; Öztan (2. Baskı), s. 109; Öztan (23. Baskı), s. 26; Tüzemen Atik, s. 107; Yılmaz (Defiler), s. 93-94.

¹²⁴ Yılmaz (Defiler), s. 94-95 ve 134-135.

¹²⁵ Erdem, s. 37; Kınacıoğlu, s. 33; Oktay (Poliçe), s. 27-28, dn. 14; Öztan (2. Baskı), s. 110; Öztan (2016), s. 26-27.

¹²⁶ Oktay (Poliçe), s. 45-46.

kambiyo senetlerinde hakkın doğumu açısından hukuki görünüş ilkesi kabul edilmektedir¹²⁷.

Teoriyle ulaşılmak istenen amaçlar; senedi devralacak kişinin senedin düzenlenmesi aşamasındaki sakatlıkları araştırmasına gerek olmamasını sağlamak, hamile karşı tarafı olmadığı ilişkilerden doğan şahsi defilerin ileri sürülmesini engellemek, senedin rıza dışı elden çıkması durumunda iyiniyetli hamili korumak ve borçluyu hamilin gerçek hak sahibi olup olmadığını araştırma yükümlülüğünden kurtarmaktır ¹²⁸.

Hukuki görünüş teorisi iki noktada etkisini göstermektedir. Birincisi senedi devralan kişi hakkı, senette görüldüğü şekilde iktisap eder. İkincisi düzgün bir ciro zinciri varsa senedi iktisap eden kişinin geri verme yükümlüğü yoktur. Ancak hukuki görünüş teorisinin etkisini göstermesi için senedi devralan kişinin senedi, kambiyo senetlerine özgü devir biçimlerinden biriyle ve iyiniyetle iktisap etmiş olması gerekir. Ayrıca borçlunun hukuki görünüşü bizzat yaratması veya yaratılmasına sebep olması gerekir ¹²⁹.

Verme sözleşmesi olmamasına rağmen rıza dışı elden çıkan senedi iyiniyetli olarak iktisap eden kişinin korunmasının sebebi, hukuki görünüşü oluşturan düzenleyenin senedin elinden çıkabileceğini göze alması gerektiği düşüncesidir¹³⁰. Bu teori ayrıca soyutluk ilkesini destekler ve defilerin sınırlandırılmasını sağlar¹³¹.

¹²⁷ Can, s. 10. HGK., T. 14.03.2018, E. 2017/897, K. 2018/464; HGK., T. 13.06.2018, E. 2017/1627, K. 2018/1187 (khyk.kazancihukuk.com).

¹²⁸ Can, s. 10; Poroy/Tekinalp, s. 70; Yılmaz (Defiler), s. 173.

¹²⁹ Oktay (Poliçe), s. 46-50; Tüzemen Atik, s. 118; Yılmaz (Defiler), s. 95.

¹³⁰ Erdem, s. 37; Kendigelen, s. 202; Kınacıoğlu, s. 32; Öztan (2. Baskı), s. 111; Öztan (23. Baskı), s. 27; Sayhan, s. 113; Yılmaz (Defiler), s. 94.

¹³¹ Yılmaz (Defiler), s. 29 ve 96.

2.2. Kambiyo Senetlerinde Defilere İlişkin Genel Açıklamalar

2.2.1. Defi Kavramı

2.2.1.1. Defi ve İtiraz Arasındaki İlişki

Defi, borçluya borcun varlığına rağmen özel bir sebebe dayanarak borcunu ifa etmekten kaçınma yetkisi veren haktır¹³². Bu tanımda dikkat edilmesi gereken iki nokta bulunmaktadır. Birincisi, definin ileri sürülmesi durumunda ortada bir borcun bulunduğu¹³³. İkincisi, definin ileri sürülmesinin bir hak olduğudur¹³⁴. Dolayısıyla hak sahibi tarafından ileri sürülmesi gerekir, hâkim tarafından resen dikkate alınmaz¹³⁵. Bu hakkın hukuki niteliği, yenilik doğuran hakka benzeyen haktır. Bu niteliğin sonucu olarak; tek taraflı irade beyanıyla kullanılır, borcu ortadan kaldırmaz fakat ileri sürülmesini engeller ve kullandıktan sonra rücu edilebilir¹³⁶.

Defiler hukuki sonuçlarına göre sürekli (kesin) defi ve geçici (erteleyici) defi olarak ikiye ayrılır. Sürekli defiler, borçluyu ifa zorunluluğundan tamamen kurtarır. Geçici defiler ise borçluya ifadan sadece bir süreliğine kaçınma hakkı verir. Bu durumda alacaklı, defi sebebi ortadan kalktığı zaman hakkını tekrar ileri sürebilir¹³⁷.

¹³² Arslan, İbrahim (2008). Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Defileri. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(1), 11-28, s. 13; Domaniç, Hayri (1975). Kıymetli Evrak Hukuku (2 b.). İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 110; Akdeniz, s. 13; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 29; Bilgen, s. 303; Cengiz, s. 13; Cerrahoğlu, s. 3 ve 10; Çelik, s. 362; Erdem, s. 27; Eriş, s. 232; Görgün, s. 310; Helvacı, s. 653; İmregün (Defiler), s. 655; İmregün, Oğuz (1998). Kıymetli Evrak Hukuku. İstanbul: Filiz Kitapevi (Kıymetli Evrak), s. 20; Kayar, s. 634; Kayıhan/Yasan, s. 39; Kınacıoğlu, s. 160; Kodakoğlu, s. 176; Kuru (Cilt 2), s. 1761; Kuru (Ders), s. 172; Oktay (Police), s. 10; Öztan (2. Baskı), s. 215; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 210; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 63; Sayhan, s. 134, dn. 154; Sezer, s. 78; Türk, s. 320; Tüzemen Atik, s. 257; Yılmaz (Defiler), s. 39 ve 129-130.

¹³³ Akdeniz, s. 13; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 29; Çelik, s. 362; Domaniç, s. 110; Erdem, s. 27; Görgün, s. 310; İmregün (Defiler), s. 655; Kayıhan/Yasan, s. 39; Kuru (Cilt 2), s. 1761; Kuru (Ders), s. 172; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 210; Poroy/Tekinalp, s. 101; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 63; Türk, s. 320.

¹³⁴ Akdeniz, s. 13; Bilgen, s. 303; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20, dn. 41; Türk, s. 320; Yılmaz (Defiler), s. 130.

¹³⁵ Bilgen, s. 303; Erdem, s. 27; Görgün, s. 310; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20; Kodakoğlu, s. 176; Kuru (Cilt 2), s. 1762; Kuru (Ders), s. 172; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 210-211; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 63; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 64.

¹³⁶ Akdeniz, s. 13-14; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20, dn. 41; Yılmaz (Defiler), s. 129-130.

¹³⁷ Akdeniz, s. 15; Arslan, s. 13; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 29; Cengiz, s. 13; Cerrahoğlu, s. 15; Domaniç, s. 110; Eriş, s. 232; Helvacı, s. 653; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20; Sayhan, s. 134; Türk, s. 320; Yılmaz (Defiler), s. 133.

İtiraz, borçlunun, alacaklının ileri sürdüğü hakkın doğmadığını veya sona erdiğini ileri sürülmesidir¹³⁸. Defilerin aksine itiraz konusu durumlar hâkim tarafından resen dikkate alınır¹³⁹. Ayrıca yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir¹⁴⁰.

Hem defi hem de itiraz maddi hukuka dayanır, tek taraflı irade beyanıyla kullanılır, tam veya kısmi olabilir ve ileri süren tarafından ispatlanmalıdır¹⁴¹.

Defi ileri sürülmesi bir hakkın kullanılmasıdır. İtirazda bulunulması, bir olayın açıklamasıdır. Bunun bir sonucu olarak da hak olan defiden feragat edilebilir, fakat itiraz da böyle bir durum söz konusu değildir¹⁴².

Definin dikkate alınması için ilgilisi tarafından ileri sürülmesi gerekir. Bunun nedeni definin bir hak olmasıdır. İtiraz ise hâkim tarafından resen dikkate alınır. Ancak resen dikkate alınabilmesi için dava dosyasından anlaşılabilir olması gerekir. Aksi takdirde itirazın dikkate alınabilmesi için de ilgilisi tarafından ileri sürülmesi gerekir¹⁴³.

Defi ancak hak sahibi tarafından ileri sürülebilir. İtiraz, herkes tarafından ileri sürülebilir. Defilerin ileri sürülmesi süreyle sınırlıyken itirazların ileri sürülmesi her zaman mümkündür¹⁴⁴.

¹³⁸ Akdeniz, s. 16; Arslan, s. 13; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 29; Bilgen, s. 303; Cengiz, s. 13; Cerrahoğlu, s. 9; Erdem, s. 27; İmregün (Defiler), s. 655; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20; Kayar, s. 634; Kayıhan/Yasan, s. 39; Kınacıoğlu, s. 160; Kuru (Cilt 2), s. 1761-1762; Kuru (Ders), s. 172; Oktay (Polîçe), s. 10-11; Öztan (2. Baskı), s. 215; Öztan (23. Baskı), s. 45; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 210; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 63; Sezer, s. 79; Türk, s. 319; Yılmaz (Defiler), s. 39 ve 131.

¹³⁹ Bilgen, s. 303; Cerrahoğlu, s. 10; Erdem, s. 27; Helvacı, s. 652; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20; Kuru (Ders), s. 174; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 210; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 63.

¹⁴⁰ Helvacı, s. 655.

¹⁴¹ Helvacı, s. 653.

¹⁴² Akdeniz, s. 17; Cengiz, s. 13; Cerrahoğlu, s. 10; Helvacı, s. 653; İmregün (Defiler), s. 655; Yılmaz (Defiler), s. 131-132.

¹⁴³ Akdeniz, s. 17; Cengiz, s. 13; Cerrahoğlu, s. 12; Eriş, s. 233; Helvacı, s. 653; Kayıhan/Yasan, s. 39-40; Kuru (Cilt 2), s. 1770; Kuru (Ders), s. 174; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 210; Türk, s. 320; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 64; Yılmaz (Defiler), s. 131.

¹⁴⁴ Akdeniz, s. 17; Kuru (Ders), s. 173.

Defiler ileri sürülmesi hakkı ortadan kaldırmaz, sadece hakkın ileri sürülmesini engeller. İtiraz durumunda ileri sürülmesi engellenen bir hak yoktur, aksine ileri sürülen hakkın doğmadığı veya sona erdiğini belirtilir ¹⁴⁵.

Alacaklı, hak niteliğinde olması sebebiyle defiyi ileri sürmekten feragat edilebilir. Bu feragat alacaklının tek taraflı irade beyanıyla gerçekleşir ve borçlunun kabulüne gerek yoktur. Ancak bir olgunun ileri sürülmesi olan itirazın varlığı durumunda feragat, olgunun varlığını ortadan kaldırmaz¹⁴⁶.

2.2.1.2. Kıymetli Evrak Hukukunda Defi Kavramı ve Kıymetli Evrakın Türüne Göre İleri Sürülebilecek Defiler

a. Kavram

Kıymetli evrak hukukunda defi, itirazı da kapsayan bir üst başlıktır¹⁴⁷. Ancak bu durum itirazları, dar ve teknik anlamda defiyeye dönüştürmez. Dolayısıyla kıymetli evrak hukukunda da itiraz sebeplerinin dikkate alınması için talep gerekmez; itiraz sebepleri resen dikkate alınırlar ve yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilirler¹⁴⁸.

Kıymetli evrak hukukunda defi kavramı anlam bakımından ikiye ayrılabilir. Dar ve teknik anlamda defi, hak olan ve resen dikkate alınamayan defileri ifade eder. Geniş anlamda defi, hem dar anlamda defiyi hem de itirazı kapsayan bir üst başlıktır¹⁴⁹.

¹⁴⁵ Akdeniz, s. 18; Cerrahoğlu, s. 11; Helvacı, s. 653; Yılmaz (Defiler), s. 132.

¹⁴⁶ Akdeniz, s. 18; Cengiz, s. 13; Cerrahoğlu, s. 12-13; Helvacı, s. 653; İmregün (Defiler), s. 655.

¹⁴⁷ Oktay, Saibe (1986). Polîçede Defiler. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hâtırasına Armağan (Armağan), s. 341; Akdeniz, s. 13 ve 18; Arslan, s. 11-13; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 29; Bilgen, s. 303; Cengiz, s. 14; Çamoğlu, s. 6; Çelik, s. 362; Erdem, s. 27; Eriş, s. 233; Helvacı, s. 654; İmregün (Defiler), s. 656; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20; Kayar, s. 634; Kayıhan/Yasan, s. 39; Kınacıoğlu, s. 160; Oktay (Polîçe), s. 11; Öztan (2. Baskı), s. 215-216; Öztan (23. Baskı), s. 45; Poroy/Tekinalp, s. 101; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 63-64; Sayhan, s. 190; Sezer, s. 78; Türk, s. 319; Tüzemen Atik, s. 257; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 64; Yılmaz (Defiler), s. 137-138.

¹⁴⁸ Akdeniz, s. 19; Helvacı, s. 654; Oktay (Polîçe), s. 11-12; Oktay (Armağan), s. 341; Tüzemen Atik, s. 257.

¹⁴⁹ Akdeniz, s. 13; Arslan, s. 13; Oktay (Polîçe), s. 11; Oktay (Armağan), s. 341; Sayhan, s. 134, dn. 54; Türk, s. 319; Yılmaz (Defiler), s. 137.

b. Kıymetli Evrakın Türüne Göre İleri Sürülebilecek Defiler

Nama yazılı kıymetli evrak, lehtar adı belirtilen ve emre kaydı içermeyip kanunen de emre yazılı sayılmayan kıymetli evraktır. Ancak kanunen emre yazılı senetler de olumsuz emre kaydıyla nama yazılı hale getirilebilirler¹⁵⁰. Nama yazılı kıymetli evrak, çift taraflı ibraz kaydı içerir, fakat çift taraflı teşhis kaydı içermez. Buna göre ifa için alacaklı senedi ibraz etmek ve borçlu da senedin ibrazını talep etmek zorundadır. Ancak senedin ibrazı ifa için yeterli değildir. Alacaklı ayrıca meşru hamil olduğunu da ispat etmelidir¹⁵¹. Ancak düzenleyen bu tür kıymetli evraka “veya hamiline” şeklinde bir kayıt ekleyerek gerçek hak sahibi olmasa bile her hamile ifade bulunma hakkını saklı tutabilir. Bu senetlere eksik nama yazılı senet denir¹⁵².

Nama yazılı kıymetli evrak alacağın devri hükümlerine göre devredilir. Dolayısıyla bu tür senetlerde defiler, kural olarak alacağın devri durumunda borçlunun ileri sürebileceği defilere ilişkin TBK. m. 188 hükümlerine tabidir¹⁵³. Senet metninden anlaşılan defiler, mutlak defî niteliğinde oldukları için sadece nama yazılı kıymetli evrakta değil, emre ve hamiline yazılı kıymetli evrakta da herkese karşı ileri sürülebilirler. Yine ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifat defileri de mutlak defî olduklarından herkese karşı ileri sürülebilirler. Nama yazılı kıymetli evrakta defiler, bazı geçersizlik defileri¹⁵⁴ ile şahsi defilerde özellik gösterir. Bu defiler etkisi bakımından nispi defiler grubunda yer aldıklarından kural olarak sadece ilgilileri tarafından ilgililerine karşı ileri sürülebilirler. Ancak TBK. m. 188 hükmü buna bir istisna getirmiştir. Buna göre devredene karşı ileri sürülebilecek nispi defiler devralana karşı da ileri sürülebilir¹⁵⁵. İleri sürülebilecek defiler borçlunun devri öğrendiği anda var olan defilerdir¹⁵⁶. Emre ve hamiline yazılı kıymetli

¹⁵⁰ Bozer/Göle, s. 28-29; Çelik, s. 361; Doğanay, s. 1755; Poroy/Tekinalp, s. 78; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 62.

¹⁵¹ Bozer/Göle, s. 30-31; Çelik, s. 361; Poroy/Tekinalp, s. 78-79; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 63.

¹⁵² Bozer/Göle, s. 31; Poroy/Tekinalp, s. 80-83; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 66.

¹⁵³ Bozer/Göle, s. 29; Oktay (Polıçe), s. 1; Poroy/Tekinalp, s. 81; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 64.

¹⁵⁴ Bkz. 4

¹⁵⁵ Bozer/Göle, s. 31-32; Kaçak, Nazif (2010). Bono - Polıçe - Çek (5 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 42; Bozkurt, s. 5 ve 26; Doğanay, s. 1756-1757; Helvacı, s. 649; Öztan (23. Baskı), s. 41; Poroy/Tekinalp, s. 81; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 64; Yılmaz (Defiler), s. 153.

¹⁵⁶ Yılmaz (Defiler), s. 158.

evrakta nispi defilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için bilerek borçlu zararına hareket ile kötüniyet veya ağır kusur gibi defilerin ileri sürülebileceği kişilerin genişlediği hallerden biri var olmalıdır. Ancak nama yazılı kıymetli evrakta nispi defilerin ileri sürülmesinde alacaklının iyiniyetli olmasının bir önemi yoktur¹⁵⁷. Bu sebeple nama yazılı kıymetli evrak, kamu güvenini haiz değildir. Ancak bu durum, bu senetlerin soyut olamayacağı anlamına gelmez¹⁵⁸. Tüm bu sebeplerle nama yazılı senetlerin tedavül yeteneği zayıftır. Bu özellikleri nedeniyle doktrinde bazı yazarlar tarafından nama yazılı senetler kıymetli evrak sayılmaz¹⁵⁹.

Emre yazılı kıymetli evrak, emre kaydı içeren veya bu kaydı içermese bile kanunen emre yazılı sayılan kıymetli evraktır. Bu tür kıymetli evrak, lehtar adı içerir ve fakat kural olarak ciroyla devredilir. Ayrıca meşru hamil düzgün ciro zincirine göre belirlenir¹⁶⁰. Bazı kıymetli evrak emre kaydı içermese bile kanunen emre yazılı sayılırken bazıları kanunun izin vermesi şartıyla senede emre kaydı konularak emre yazılı hale getirilir¹⁶¹. Kanunen emre yazılı kıymetli evrak açıkça belirtilerek nama yazılı olarak düzenlenebilir¹⁶². Emre yazılı kıymetli evrakta alacaklı, ifa talebinde bulunabilmek için senedi ibraz etmeyi taahhüt etmektedir. Borçlu düzgün ciro zincirine göre şeklen hak sahibi görünen kişiye ödeme yapmayı taahhüt etmektedir. Ayrıca emre yazılı kıymetli evrakta şahsi defilerin sonraki hamillere karşı ileri sürülmesi kural olarak mümkün değildir. Kısacası emre yazılı kıymetli evrak çift taraflı ibraz ve çift taraflı teşhis (nitelikli kıymetli evrak) kaydı içerir¹⁶³. Emre yazılı kıymetli evrakta senet metninden anlaşılan defiler ile mutlak nitelikteki geçersizlik defileri ileri sürülebilirken, kural olarak şahsi defilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir¹⁶⁴. Çünkü devralan temel

¹⁵⁷ Helvacı, s. 656.

¹⁵⁸ Bozkurt, s. 26; Poroy/Tekinalp, s. 37-39 ve 55.

¹⁵⁹ Bu görüşü savunanlar için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 79-80.

¹⁶⁰ Bozer/Göle, s. 32-33; Poroy/Tekinalp, s. 93; Yılmaz (Defiler), s. 159.

¹⁶¹ Bozer/Göle, s. 32; Poroy/Tekinalp, s. 93-94; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 67-68.

¹⁶² Bozer/Göle, s. 32; Poroy/Tekinalp, s. 94; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 68.

¹⁶³ Bozer/Göle, s. 33-34; Poroy/Tekinalp, s. 93; Yılmaz (Defiler), s. 160.

¹⁶⁴ İmregün (Defiler), s. 660; Kayar, s. 590; Kaçak, s. 42; Oktay (Poliçe), s. 16; Oktay (Armağan), s. 342; Poroy/Tekinalp, s. 99.

ilişkideki hakkı değil senette yerleşik olan hakkı devralmaktadır¹⁶⁵. Bu sebeple emre yazılı kıymetli evrak kamu güvenini haizdir¹⁶⁶.

Hamiline yazılı kıymetli evrak; senedi elinde bulunduran kişinin hak sahibi sayıldığı kıymetli evraktır. Bir kıymetli evrakın bu şekilde düzenlenebilmesi için kanunun bunu yasaklamaması gerekir. Bu tür kıymetli evrakta borçlu, senedi elinde bulundurana gerçek hamil olmasa bile ödeme yapmayı taahhüt eder.¹⁶⁷ Hamiline yazılı kıymetli evraka lehtar hiç yazılmaz veya lehtar adının yanı sıra senede hamiline kaydı koyulur¹⁶⁸. Hamiline yazılı kıymetli evrak, çift taraflı teşhis kaydı ile çift taraflı ibraz kaydını birlikte içerir. Buna göre ancak senedin ibrazıyla ifa talep edilebilir ve ifada bulunulabilir. Hak sahipliğinin senedin ibrazı dışında bir yolla ispatlanması mümkün değildir ve hak sahipliğini ispat için başka bir kanıt aranmaz¹⁶⁹.

Hamiline yazılı kıymetli evrakta defiler kural olarak emre yazılı kıymetli evrakla aynıdır¹⁷⁰. Buna göre hamiline yazılı senetlerde de senet metninden anlaşılan defiler ile mutlak nitelikteki geçersizlik defileri ileri sürülebilirken şahsi defilerin kural olarak üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir¹⁷¹. Bu tür senetlerde ayrıca senedin rıza dışında elden çıktığı defî de iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez¹⁷² (TTK. m. 659/3).

¹⁶⁵ Bozkurt, s. 8 ve 26; Poroy/Tekinalp, s. 108.

¹⁶⁶ Poroy/Tekinalp, s. 108; Yılmaz (Defiler), s. 160.

¹⁶⁷ Bozer/Göle, s. 35; Doğanay, s. 1761; Poroy/Tekinalp, s. 111-113; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 80; Yılmaz (Defiler), s. 235.

¹⁶⁸ Poroy/Tekinalp, s. 112; Yılmaz (Defiler), s. 236.

¹⁶⁹ Poroy/Tekinalp, s. 111.

¹⁷⁰ Bozkurt, s. 34; Cengiz, s. 22; Çelik, s. 369; Doğanay, s. 1763; Helvacı, s. 656; İmregün (Defiler), s. 662; Kınacıoğlu, s. 47; Oktay (Poliçe), s. 16; Öztan (2. Baskı), s. 252; Öztan (23. Baskı), s. 49; Poroy/Tekinalp, s. 115; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 75; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 82; Yılmaz (Defiler), s. 27, 99, 239 ve 286

¹⁷¹ Bozer/Göle, s. 35; Cengiz, s. 22; Helvacı, s. 656; Kaçak, s. 43; Kayar, s. 591; Öztan (2. Baskı), s. 252; Öztan (23. Baskı), s. 49-50.

¹⁷² Bozer/Göle, s. 36; Bozkurt, s. 34-35; Cengiz, s. 22; Çelik, s. 370; Doğanay, s. 1763; İmregün (Defiler), s. 663; Kaçak, s. 43; Kayar, s. 591; Kınacıoğlu, s. 47; Öztan (2. Baskı), s. 252-253; Öztan (23. Baskı), s. 50; Yılmaz (Defiler), s. 239 ve 286. Helvacı TTK. m. 659/3 hükmünü, kişisel olmayan nispi defilerin üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği şeklinde yorumlamıştır (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 82.). Poroy/Tekinalp bu hükmün kambiyo sözleşmesinin yokluğuna ilişkin defilerle ilgili olduğunu belirtmektedir (Poroy/Tekinalp, s. 115.).

2.2.1.3. Defilerin İleri Sürülebileceği Kişilerin Genişlemesi

Emre ve hamiline yazılı kıymetli evrakta şahsi defileri ileri sürülmesi sınırlandırılmıştır. Ancak bazı durumlarda şahsi defiler de ilgilisi dışındaki belirli kişilere karşı ileri sürülebilir. Bunun sebebi, sınırlı defi sisteminin kıymetli evraka özgü devir yollarında geçerli olmasıdır. Kıymetli evraka özgü devir yolları, emre yazılı senetler için ciro ve hamiline yazılı senetler için sadece zilyetliğin devridir¹⁷³. Bunun dışındaki haller kambiyo hukukuna ilişkin olmadığı için kambiyo hukuku tarafından da korunmaya değer görülmemektedir. Bu sebeple şahsi defilerin de üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün olmaktadır¹⁷⁴. Ancak dikkat edilmelidir ki bu durumda defi, mutlak nitelik kazanmamakta, sadece belirli kişi ya da kişilere karşı ileri sürülebilmektedir¹⁷⁵. Doktrinde bu hallerin doğrudan defiler olarak adlandırıldığı da görülmektedir¹⁷⁶.

a. Külli Halefiyet Halinde

Medeni hukuk çerçevesinde külli halefiyet ilişkisi bulunması durumunda önceki hamillere karşı ileri sürülebilecek şahsi defiler dâhil tüm defiler halefe karşı da ileri sürülebilir¹⁷⁷. Bu durumda halefin iyiniyetli olmasının bir önemi yoktur¹⁷⁸. Bunun sebebi şahsi defilerin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülememesi, fakat külli haleflerin üçüncü kişi olmamasıdır¹⁷⁹. Bu haller esas olarak miras ve şirketlerin birleşmesidir¹⁸⁰.

¹⁷³ Çelik, s. 367-368; Kınacıoğlu, s. 162; Poroy/Tekinalp, s. 106.

¹⁷⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 35; Çelik, s. 364 ve 368; Poroy/Tekinalp, s. 106.

¹⁷⁵ Helvacı, s. 695; Öztan (2. Baskı), s. 240.

¹⁷⁶ Akdeniz, s. 38; Poroy/Tekinalp, s. 106-107.

¹⁷⁷ Doğanay, s. 1848; Helvacı, s. 695; Oktay (Poliçe), s. 54 ve 96; Öztan (2. Baskı), s. 240; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74; Yılmaz (Defiler), s. 234.

¹⁷⁸ Akdeniz, s. 94.

¹⁷⁹ Bozkurt, s. 32; Oktay (Poliçe), s. 54-55; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74.

¹⁸⁰ Cengiz, s. 22; Helvacı, s. 695; Öztan (2. Baskı), s. 240; Poroy/Tekinalp, s. 107; Sezer, s. 86; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74.

b. Tahsil Ciroosu ve Rehin Ciroosu

Defilerin ileri sürülebileceği kişilerin genişlediği hallere örnek olarak tahsil ciroosu ve rehin ciroosu da gösterilebilir. Ancak bu hallerden önce ciro hakkında kısaca bilgi vermenin uygun olduğunu düşünüyoruz.

aa. Genel Olarak

Ciro, emre yazılı senetlerin devri için öngörülmüş bir yoldur. Cironun, buna ilişkin bir serh ve cirantanın imzasını içermesi yeterlidir. İmzanın el yazısı olması gerekir¹⁸¹. Ciro, devredilen kişinin adını içerebileceği gibi böyle bir ad belirtilmeksizin de ciro yapılması mümkündür. Devredilen kişinin adının belirtilmesi durumunda tam cirodan bahsedilir. Devredilen kişinin adı belirtilmemiş veya hamiline kaydı konulmuşsa bu ciro, beyaz ciro olarak adlandırılır¹⁸². Temlik ciroosu olarak adlandırılan ciroyla birlikte temel ilişki değil senette yerleşik olan hak devredilmiş olur¹⁸³.

ab. Tahsil Ciroosu

Tahsil ciroosu; senetteki hakkı devretme amacı olmayan, sadece senetteki hakkı tahsil yetkisi veren cirodur¹⁸⁴. Bu durumda da zilyetliğin devri şarttır¹⁸⁵. Tahsil ciroosuyla devralan kişi senette yerleşik olan hakkın sahibi olmayacağı gibi senetten dolayı herhangi bir sorumluluk altına da girmez¹⁸⁶. Devralan sadece temsilci veya vekil durumundadır¹⁸⁷.

¹⁸¹ Bozer/Göle, s. 89-90; Cerrahoğlu, s. 90-93; Doğanay, s. 1821; Kınacıoğlu, s. 25 ve 42; Öztan (2. Baskı), s. 641; Poroy/Tekinalp, s. 193; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 167; Yılmaz (Defiler), s. 163-164.

¹⁸² Bozer/Göle, s. 90-91 ve 96; Cerrahoğlu, s. 92-93; Öztan (2. Baskı), s. 213; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 174.

¹⁸³ Bozer/Göle, s. 89; Öztan (2. Baskı), s. 212-213 ve 647; Öztan (23. Baskı), s. 110; Poroy/Tekinalp, s. 195; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 28-29 ve 167; Yılmaz (Defiler), s. 166.

¹⁸⁴ Akdeniz, s. 95; Çamoğlu, s. 35; Kayar, s. 632; Kınacıoğlu, s. 151; Öztan (2. Baskı), s. 213, 578, 609 ve 611; Öztan (23. Baskı), s. 110; Poroy/Tekinalp, s. 195 ve 210; Sezer, s. 72; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 175; Yılmaz (Defiler), s. 166.

¹⁸⁵ Öztan (2. Baskı), s. 610.

¹⁸⁶ Çelik, s. 396; Doğanay, s. 1880-1881; Öztan (23. Baskı), s. 117; Yılmaz (Defiler), s. 194.

¹⁸⁷ Akdeniz, s. 95; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 81-82; Bozer/Göle, s. 104-105; Bozkurt, s. 92; Çelik, s. 396; Doğanay, s. 1878-1882; Eriş, s. 336 ve 393; Erman, s. 756; İmregün (Defiler), s. 661; Kayar, s. 633; Kınacıoğlu, s. 151; Oktay (Police), s. 56; Öztan (2. Baskı), s. 241 ve 615; Poroy/Tekinalp, s. 107 ve 210; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 182-184; Sezer, s. 72; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74; Yılmaz (Defiler), s. 194 ve 233.

Tahsil cirosu kural olarak buna ilişkin bir kayıt içerir. Bu tür tahsil cirolarına açık tahsil cirosu denir¹⁸⁸. Gizli tahsil cirosu ise, buna ilişkin kayıt içermeyen tahsil cirosudur¹⁸⁹. Bu cirolar görünüşte temlik cirosu şeklindedir. Diğer bir deyişle iç ilişkide tahsil, dış ilişkide temlik cirosudur¹⁹⁰. Senet iyiniyetli üçüncü kişiye devredilirse, gizli tahsil cirosu olduğu ileri sürülemez¹⁹¹. Dış ilişkide temlik cirosu olması nedeniyle gizli tahsil cirosuyla devralan, şeklen malik ve alacaktır¹⁹².

Tahsil cirosunda defileri, tahsil cirosuyla devredene karşı sahip olunan şahsi defiler ve tahsil cirosuyla devralana karşı sahip olunan şahsi defiler olmak üzere iki grupta inceleyebiliriz. Borçlunun, sadece temsilci durumunda olması ve senette yerleşik olan hakkın sahibi olmaması sebebiyle devralana karşı sahip olduğu şahsi defileri ileri sürmesi mümkün değildir¹⁹³. Buna karşın borçlunun, senette yerleşik olan hakkın asıl sahibi olması sebebiyle devredene karşı sahip olduğu şahsi defileri ileri sürmesi mümkündür¹⁹⁴.

Gizli tahsil cirosuna ilişkin işlem muvazaa değil inançlı işlem olarak kabul edilmektedir ve dolayısıyla geçerlidir¹⁹⁵. Ancak gizli tahsil cirosunun şahsi defileri bertaraf amaçlı kullanılması da mümkündür¹⁹⁶. Gizli tahsil cirosunda da açık tahsil cirosunda olduğu gibi bir temsil ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple gizli tahsil cirosuyla devredene karşı ileri

¹⁸⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 81; Çelik, s. 396; Doğanay, s. 1877; Eriş, s. 392, dn. 386; Kayar, s. 632; Kendigelen, s. 240; Kınacıoğlu, s. 151; Öztan (2. Baskı), s. 609-610; Öztan (23. Baskı), s. 117; Yılmaz (Defiler), s. 232.

¹⁸⁹ Doğanay, s. 1877.

¹⁹⁰ Bozkurt, s. 93; Çelik, s. 396; Eriş, s. 393; Kendigelen, s. 240, dn. 131; Kınacıoğlu, s. 151; Öztan (23. Baskı), s. 117-118; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 184; Yılmaz (Defiler), s. 233.

¹⁹¹ Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 185; Öztan (2. Baskı), s. 621; Yılmaz (Defiler), s. 234.

¹⁹² Öztan (2. Baskı), s. 620.

¹⁹³ Akdeniz, s. 95; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; Bozkurt, s. 93; Çamoğlu, s. 35; Çelik, s. 396; Eriş, s. 393; İmregün (Defiler), s. 662; Öztan (2. Baskı), s. 614; Öztan (23. Baskı), s. 118; Poroy/Tekinalp, s. 212; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 182; Türk, s. 356; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 176; Yılmaz (Defiler), s. 194 ve 233.

¹⁹⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; Bozer/Göle, s. 105; Bozkurt, s. 93; Cengiz, s. 22; Çamoğlu, s. 35; Çelik, s. 396; Doğanay, s. 1846 ve 1882; Eriş, s. 393; Erman, s. 756; İmregün (Defiler), s. 661-662; Kayar, s. 633; Kendigelen, s. 253; Kınacıoğlu, s. 151; Oktay (Police), s. 57 ve 96; Öztan (2. Baskı), s. 240 ve 614; Öztan (23. Baskı), s. 117-118; Poroy/Tekinalp, s. 111 ve 212; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 182; Sayhan, s. 188, dn. 219; Sezer, s. 72; Türk, s. 356; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 176; Yılmaz (Defiler), s. 194-195 ve 232.

¹⁹⁵ Arslanlı, s. 122; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 81; Oktay (Police), s. 57, dn. 7; Öztan (23. Baskı), s. 118; Poroy/Tekinalp, s. 210-211.

¹⁹⁶ Bozkurt, s. 93.

sürülebilecek şahsi defilerin devralana karşı da ileri sürülebilmesi mümkündür¹⁹⁷. Defiyi ileri süren borçlunun cironun gerçekte bir tahsil cirosu olduğunu ispatlaması gerekir¹⁹⁸. Ancak bu durumda, temsilci olması sebebiyle devralana karşı sahip olunan şahsi defilerin ileri sürülmesi imkânı kalmayacaktır¹⁹⁹. Başka bir ifadeyle gizli tahsil cirosunun varlığı ispatlandığında defilerin ileri sürülmesi bakımında açık tahsil cirosuyla arasında bir fark bulunmayacaktır.

ac. Rehin Cirosu

Kıymetli evrakın çeşitli şekillerde rehin edilmesi mümkündür. Kıymetli evrakın rehini TMK. m. 956'da düzenlenmiştir. Buna göre hamiline yazılı bir kıymetli evrak sadece senedin zilyetliğinin devredilmesi yeterlidir. Buna ek olarak emre yazılı kıymetli evrakta ciro ve nama yazılı kıymetli evrakta yazılı devir beyanı gerekir. Kambiyo senetlerinde rehin cirosu TTK. m. 689'da düzenlenmiştir²⁰⁰. Rehin cirosu açık veya gizli rehin cirosu olarak yapılabilir. Bunun haricinde TMK. m. 939'da düzenlenen taşınır rehini hükümlerine göre zilyetliğin devriyle de rehin kurulması mümkündür²⁰¹. Bu durum kıymetli evrak hukuku dışında bir yol olduğu için defilerin ileri sürülmesinde herhangi bir sınırlamaya neden olmaz. TMK. hükümlerine göre kurulan rehinde zilyetliğin devrine ek olarak tahsil cirosu yapılması da mümkündür. Bu durumda rehin alan, rehin verenin temsilcisi durumunda olduğu için rehin verene karşı ileri sürülebilecek şahsi defiler rehin verene karşı da ileri sürülebilir. Rehin haricinde senedin teminat amaçlı devredilmesi de mümkündür.²⁰²

¹⁹⁷ Kınacıoğlu, s. 152; Oktay (Poliçe), s. 57.

¹⁹⁸ Bozkurt, s. 93; Çelik, s. 396; Öztan (2. Baskı), s. 620; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 185.

¹⁹⁹ Oktay (Poliçe), s. 57.

²⁰⁰ Hüküm poliçe için düzenlenmiş olup TTK. m. 778/1/a'nın atfıyla bonolara da uygulanacaktır. Çeke uygulanacak poliçe hükümlerini düzenleyen TTK. m. 818 hükmünde böyle bir atf bulunmamaktadır.

²⁰¹ Benzer şekilde kıymetli evrakın taşınır olduğu hapis hakkına konu olabileceği ve borcun ödenmemesi durumunda paraya çevrilebileceği hakkında bkz. Poroy/Tekinalp, s. 79-80.

²⁰² Bozkurt, s. 94; Doğanay, s. 1885; Kayar, s. 632; Öztan (2. Baskı), s. 624-626; Öztan (23. Baskı), s. 118-119.

Rehin cirosu, senette yerleşik olan hakkın rehin edilmesini sağlayan cirodur²⁰³. Bu durumda senedin ve senette yerleşik olan hakkın maliki rehin verendir²⁰⁴. Ancak rehin alan da rehin verenin kural olarak temsilcisi durumunda değildir²⁰⁵. Eğer rehin verilen senedin bedeli, rehinle güvence altına alınan alacağın bedelini aşıyorsa, rehin alan aşan kısım için rehin verenin temsilcisi konumundadır ve bu kısmı rehin verene vermelidir²⁰⁶. Temlik ve tahsil cirosunun aksine rehin cirosunun çekte yapılması mümkün değildir²⁰⁷. Bunun sebebi, TTK. 'nin "Çek" başlığı altında rehin cirosunun düzenlenmemesi ve poliçe için rehin cirosunun düzenlendiği TTK. m. 689'a TTK. m. 818'de atıf yapılmamasıdır²⁰⁸. Diğer bir sebebi çekin bir ödeme aracı olmasıdır²⁰⁹. Yapılan rehin cirosu, temlik veya tahsil cirosu olarak da nitelendirilemez ve devralan, meşru hamil olmaz²¹⁰. Buna karşın çekin TMK. hükümlerine göre rehin edilmesi mümkündür²¹¹.

²⁰³ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; Bozer/Göle, s. 101; Bozkurt, s. 93; Çamoğlu, s. 34; Çelik, s. 396; Kayar, s. 632; Kınacıoğlu, s. 152; Öztan (2. Baskı), s. 213 ve 578; Öztan (23. Baskı), s. 110; Poroy/Tekinalp, s. 195 ve 213; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 176; Yılmaz (Defiler), s. 166. Yargıtay 11. HD., T. 10.02.1975, E. 1974/4592, K. 1975/848 (Doğanay, s. 1885 ve 1886, dn. 190.).

²⁰⁴ Doğanay, s. 1886; Kınacıoğlu, s. 152; Öztan (2. Baskı), s. 627; Öztan (23. Baskı), s. 119; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 186; Türk, s. 356.

²⁰⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; Bozkurt, s. 94; Çelik, s. 397; Doğanay, s. 1887-1888; İmregün (Defiler), s. 662; Kayar, s. 632; Öztan (2. Baskı), s. 627; Öztan (23. Baskı), s. 119; Poroy/Tekinalp, s. 214; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 186; Sezer, s. 74; Türk, s. 357.

²⁰⁶ Öztan (2. Baskı), s. 627-628; Öztan (23. Baskı), s. 119.

²⁰⁷ Bozkurt, s. 139; Kayar, s. 694; Kendigelen, s. 233-234; Poroy/Tekinalp, s. 213 ve 334; Öztan (2. Baskı), s. 1147; Öztan (23. Baskı), s. 267. Yargıtay 12. HD., T. 15.03.2002, E. 2002/3254, K. 2002/5259 (Sezer, s. 74 ve 75, dn. 132.); Yargıtay 12. HD., T. 26.06.2008, E. 2008/10960, K. 2008/13565 (Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 185-186.).

²⁰⁸ Eriş, s. 1061; Kendigelen, s. 233; Öztan (2. Baskı), s. 1147; Poroy/Tekinalp, s. 336. Yargıtay 12. HD., T. 15.03.2002, E. 2002/3254, K. 2002/5259 (Doğanay, s. 1887, dn. 192.).

²⁰⁹ Bozkurt, s. 94; Kayar, s. 694; Kendigelen, s. 234; Öztan (2. Baskı), s. 1147; Öztan (23. Baskı), s. 267; Poroy/Tekinalp, s. 336.

²¹⁰ Yargıtay 12. HD., T. 15.03.2002, E. 2002/3254, K. 2002/5259 (Doğanay, s. 1887, dn. 192; Kendigelen, s. 233, dn. 107; Sezer, s. 75, dn. 132.); Yargıtay 11. HD., T. 19.12.2002, E. 7666, K. 11828 (Kendigelen, s. 233, dn. 107.); Yargıtay 11. HD., 03.07.2012, E. 2012/7807, E. 2012/11816 (Sezer, s. 74, dn. 131.).

²¹¹ Öztan (23. Baskı), s. 267. Yargıtay 12. HD., T. 15.03.2002, E. 2002/3254, K. 2002/5259 (Sezer, s. 75, dn. 132.).

Rehin cirosu kural olarak buna ilişkin bir kayıt içerir. Bu tür rehin cirolarına açık rehin cirosu denir²¹². Bu tür bir kayıt içermeyen rehin cirosuna gizli rehin cirosu denir²¹³. Bu durumda ciro dış ilişkide temlik cirosu, iç ilişkide rehin cirosudur²¹⁴. Mülkiyetin devri tarafların iradesine uyduğu için bir muvazaadan bahsedilemez ve işlem geçerlidir²¹⁵. Rehin cirosu olduğuna ilişkin defî, ancak taraflar arasında ileri sürülebilir²¹⁶

Borçlu, rehin veren cirantaya karşı sahip olduğu şahsi defileri rehin alana karşı ileri süremez²¹⁷ (TTK. m. 689/2). Bunun sebebi rehin alanın, rehin verenin temsilcisi olmayıp talebinin kendi hakkına dayanmasıdır²¹⁸. Ancak senet bedelinin, rehinle güvence altına alınan alacağın bedelinden fazla olması durumunda rehin alan, aşan kısım için temsilci konumunda olacağı için bu kısma ilişkin şahsi defiler ileri sürülebilir²¹⁹. Borçlu, rehin alana karşı sahip olduğu şahsi defileri ileri sürebilir²²⁰.

Borçlunun rehin ilişkisiyle ilgili olan rehinin sona erdiği veya geçersiz olduğu gibi defileri ileri sürmesi mümkündür, ancak zorunlu değildir²²¹. Bunun sebebi rehin cirosunun sağladığı hakkın ferî nitelikte olmasıdır²²².

²¹² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; Çelik, s. 397; Doğanay, s. 1885; Kayar, s. 632; Kınacıoğlu, s. 152; Öztan (2. Baskı), s. 626; Öztan (23. Baskı), s. 119; Poroy/Tekinalp, s. 213.

²¹³ Kınacıoğlu, s. 153.

²¹⁴ Çelik, s. 397; Kınacıoğlu, s. 153; Oktay (Poliçe), s. 95; Öztan (2. Baskı), s. 239, 626 ve 631-632; Öztan (23. Baskı), s. 120.

²¹⁵ Kendigelen, s. 234-235.

²¹⁶ Oktay (Poliçe), s. 95; Öztan (2. Baskı), s. 239; Öztan (23. Baskı), s. 120; Türk, s. 360.

²¹⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; Bozer/Göle, s. 102; Bozkurt, s. 95; Çelik, s. 397; Doğanay, s. 1887; Eriş, s. 398; İmregün (Defiler), s. 662; Kayar, s. 632; Kınacıoğlu, s. 152; Öztan (2. Baskı), s. 628; Öztan (23. Baskı), s. 120; Poroy/Tekinalp, s. 214; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 187; Sezer, s. 73; Türk, s. 357; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 177.

²¹⁸ Çelik, s. 397; Kınacıoğlu, s. 152; Öztan (2. Baskı), s. 628; Öztan (23. Baskı), s. 120.

²¹⁹ Öztan (2. Baskı), s. 629; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74 ve 178; Türk, s. 357, dn. 218.

²²⁰ Bozkurt, s. 95; Türk, s. 358.

²²¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; Bozkurt, s. 95; Doğanay, s. 1889; Eriş, s. 398; İmregün (Defiler), s. 662; Öztan (2. Baskı), s. 629; Poroy/Tekinalp, s. 214; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 187; Türk, s. 358; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 178.

²²² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 82; İmregün (Defiler), s. 662.

c. Vadeden Sonra Ciro (Gecikmiş Ciro)

Kıymetli evrak esasen vadesine kadar tedavül etmek üzere düzenlenir. Dolayısıyla ciro da kural olarak vadeye kadar yapılabilir. Dolayısıyla ciro da kural olarak vadeye kadar yapılabilir. Ancak vade geçmesine rağmen ödememe protestosu çekilmemiş ve bu protestonun çekilebileceği süre de henüz geçmemişse yapılan ciro, vadeden önceki ciro hükmündedir. Aynı şekilde kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilmesine rağmen karşılıksızdır işlemine tabi tutulmayan bir çekin cirolanması durumunda da ciro, vadeden önceki ciro hükmündedir²²³. Eğer ciroda tarih yoksa vadeden önce yapıldığı adi karinedir²²⁴. Aynı şekilde, bir tarih belirtilmişse bu tarihin gerçek olduğu da adi karinedir²²⁵. Protesto çekilmiş, çekse karşılıksızdır işlemi yapılmış veya bu işlemler yapılmamasına rağmen protesto çekilebilecek süre geçmişse yapılan ciro, alacağın devri hükmündedir²²⁶. Bu nedenle gecikmiş ciroyla devredene karşı ileri sürülebilecek defiler gecikmiş ciroyla devralana karşı da ileri sürülebilir²²⁷. Buna karşın vadeden önceki ciroyla devredenlere karşı ileri sürülebilecek olan defiler, gecikmiş ciroyla devralana karşı ileri sürülemez. Diğer bir deyişle ancak gecikmiş ciroyla devredenlere karşı ileri sürülebilecek defiler kümülatif olarak devralana geçer²²⁸. Gecikmiş cironun alacağın devri hükmünde olmasının diğer bir sonucu da teminat fonksiyonu olmamasıdır²²⁹. Bu

²²³ Bozer/Göle, s. 94; Cerrahoğlu, s. 95; Doğanay, s. 1890-1891; Eriş, s. 320-321 ve 401; İmregün (Defiler), s. 661; Kayar, s. 631; Kayıhan/Yasan, s. 70; Kınacıoğlu, s. 154; Oktay (Poliçe), s. 56; Öztan (2. Baskı), s. 571; Öztan (23. Baskı), s. 109; Poroy/Tekinalp, s. 195; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 173-174; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 168.

²²⁴ Bozer/Göle, s. 96; Bozkurt, s. 85; Cerrahoğlu, 91; Doğanay, s. 1893 ve 2131; Eriş, s. 326 ve 1120; Helvacı, s. 695; İmregün (Defiler), s. 661; Kayar, s. 631 ve 694; Kendigelen, s. 244; Kınacıoğlu, s. 154; Öztan (2. Baskı), s. 574 ve 1151; Öztan (23. Baskı), s. 269; Poroy/Tekinalp, s. 196; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 175; Sezer, s. 75.

²²⁵ Kınacıoğlu, s. 154.

²²⁶ Akdeniz, s. 94-95; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 148; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 77; Bozer/Göle, s. 88 ve 94-95.; Bozkurt, s. 29, 84 ve 152; Cengiz, s. 22; Cerrahoğlu, s. 95; Çelik, s. 393 ve 435; Doğanay, s. 1891 ve 2130; Eriş, s. 321, 401 ve 1109; Erman, s. 757; Helvacı, s. 695; İmregün (Defiler), s. 661; Kayar, s. 631 ve 694; Kayıhan/Yasan, s. 70; Kınacıoğlu, s. 154; Oktay (Poliçe), s. 56 ve 96; Öztan (2. Baskı), s. 240 ve 572; Öztan (23. Baskı), s. 109 ve 269; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 173-174; Sezer, s. 75; Poroy/Tekinalp, s. 195; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74 ve 168; Eriş, s. 321.

²²⁷ Bozkurt, s. 85-86; Cengiz, s. 22; Doğanay, s. 1895-1896; Eriş, s. 321 ve 401; Erman, s. 757; Helvacı, s. 695; İmregün (Defiler), s. 661; Kınacıoğlu, s. 154; Oktay (Poliçe), s. 56; Öztan (2. Baskı), s. 240 ve 572; Öztan (23. Baskı), s. 109; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74 ve 167. TD., T. 27.04.1973, E. 2015, K. 3336 (Doğanay, s. 1891, dn. 204.).

²²⁸ Bozkurt, s. 85; Kendigelen, s. 244-245.

²²⁹ Bozkurt, s. 84; Eriş, s. 401; Kendigelen, s. 246; Kınacıoğlu, s. 154; Öztan (2. Baskı), s. 572.

sebeple gecikmiş ciroyla devralan, gecikmiş ciroyla devredenlere kambiyo hukukuna göre rücu edemez²³⁰.

d. Yazılı Devir Beyanı

Yazılı devir beyanı, niteliği itibarıyla alacağın devridir. Ancak alacağın devrine ilişkin tüm hükümlerin kambiyo senetlerine uygulaması mümkün olmadığından yazılı devir beyanı ifadesi kullanılmıştır. Bunun sonucunda ortaya çıkan farklılıklar; zilyetliğin devrinin gerekmesi, kısmi devrin mümkün olmaması ve gerçek hak sahibi olmayana iyiniyetle ödemenin borcu sona erdirmemesi olarak belirtilebilir²³¹.

Yazılı devir beyanı, nama yazılı kambiyo senetleri için tek devir şekli olmasının yanı sıra diğer kambiyo senetlerinin de bu yolla devredilmesi mümkündür²³². Devrin gerçekleşmesi için ayrıca zilyetliğin devri gerekir²³³.

Devir beyanının yazılı şekilde yapılması gerekir²³⁴. Bu beyanın senedin ön veya arka yüzünde, alonjda ya da senetle birlikte verilmek şartıyla ayrı bir kâğıtta olması mümkündür²³⁵. Cironun aksine el yazısı imza gerekmemektedir²³⁶. Alacaklının ifa talebinde bulunabilmesi için yazılı devir beyanlarının düzgün bir zincir oluşturması gerekir²³⁷. Yazılı devir beyanının da beyaz olarak yapılması mümkündür, ancak beyaz cironun aksine sonradan doldurulması gerekir²³⁸. Yazılı devir beyanının teminat fonksiyonu yoktur ve bu yüzden başvuru hakkı sağlamaz²³⁹. Ancak yazılı devir beyanı devralanın TBK. m. 191 hükmüne dayanarak devredene başvurması mümkündür. Bu

²³⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 77; Eriş, s. 321; Öztan (2. Baskı), s. 572; Öztan (23. Baskı), s. 109.

²³¹ Cerrahoğlu, s. 96, dn. 230; Kınacıoğlu, s. 37; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 63.

²³² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 23; Oktay (Poliçe), s. 55; Öztan (2. Baskı), s. 211; Öztan (23. Baskı), s. 44 ve 101; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 173.

²³³ Doğanay, s. 1741; Kayar, s. 590; Öztan (2. Baskı), s. 199; Poroy/Tekinalp, s. 85.

²³⁴ Doğanay, s. 1739; Kendigelen, s. 213.

²³⁵ Bozer/Göle, s. 29; Cerrahoğlu, s. 96, dn. 231; Doğanay, s. 1740; Eriş, s. 194; Esenkar, s. 17; İmregün (Defiler), s. 660; Kayar, s. 590; Kendigelen, s. 213; Kınacıoğlu, s. 25 ve 38; Oktay (Poliçe), s. 55; Öztan (2. Baskı), s. 199-200; Öztan (23. Baskı), s. 41; Poroy/Tekinalp, s. 85; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 62-63, 181 ve 292; Yılmaz (Defiler), s. 151-152 ve 192.

²³⁶ Kendigelen, s. 213, dn. 38; Kınacıoğlu, s. 38.

²³⁷ Poroy/Tekinalp, s. 86.

²³⁸ Cerrahoğlu, s. 96, dn. 231; Kendigelen, s. 213.

²³⁹ Kendigelen, s. 216.

hükme göre, alacak bir edim karşılığı devredilmişse devreden, borçlunun ödeme gücünden sorumludur. Yazılı devir beyanının şarta bağlanması mümkündür²⁴⁰.

Yazılı devir beyanıyla devralan, cirodaki aksine “devreden haklarına” sahip olur. Dolayısıyla devralan hakkı, senet metninden anlaşılan haliyle değil, gerçekte olan haliyle devralır ve devredene karşı ileri sürülebilecek şahsi defiler devralana karşı da ileri sürülebilir²⁴¹. Hatta bu defiler her yazılı devir beyanında kümülatif olarak devralana geçer ve tüm devredenlere karşı ileri sürülebilecek şahsi defiler son devralana karşı da ileri sürülebilir²⁴². Defilerin ileri sürülmesinde iyiniyetin bir önemi bulunmamaktadır²⁴³. Kural olarak tüm defilerin ileri sürülmesi mümkün olmasına rağmen TBK. m. 19/2 gereği muvazaaya ilişkin defiler ileri sürülemez²⁴⁴.

e. Bilerek Borçlu Zararına Hareket ile Kötüniyet ve Ağır Kusur

TTK.’de bilerek borçlu zararına hareket (TTK. m. 659/2 ve m. 825/2) ile kötüniyet ve ağır kusur (TTK. m. 646/2, m. 680, m. 686/2, m. 710/3 ve m. 792) olmak üzere hamilin davranışı nedeniyle defilerin ileri sürülebileceği kişilerin genişlediği birbirine benzeyen iki durum düzenlenmiştir. Bu somut olayda bu durumlardan hangisinin olduğu sürülecek definin hangisi olduğuyla ve davranışın ağırlığıyla ilgilidir.

Bilerek borçlu zararına hareketten bahsedebilmek için bir nispi defii var olmalı²⁴⁵, bu defii devralan tarafından bilinmeli ve devralanın alacaklıya zarar verme kastı olmalıdır. Devralanın defileri bilebilecek durumda olması veya bilmemek konusunda ağır kusurlu olması definin ileri sürülebileceği kişileri genişletmez²⁴⁶. Ancak devralanın defiyi biliyor olması da tek başına yeterli değildir. Devralanın ayrıca borçluya zarar verme kastı da

²⁴⁰ Kınacıoğlu, s. 37. Aksi görüş için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 85.

²⁴¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 24 ve 34; Bozkurt, s. 2-3 ve 96; Cerrahoğlu, s. 96-97, dn. 231; Eriş, s. 219 ve 365; İmregün (Defiler), s. 656; Kendigelen, s. 209; Kınacıoğlu, s. 169; Oktay (Police), s. 55; Öztan (2. Baskı), s. 201; Öztan (23. Baskı), s. 41; Poroy/Tekinalp, s. 89; Yılmaz (Defiler), s. 38-39.

²⁴² Çelik, s. 362; İmregün (Defiler), s. 660; Poroy/Tekinalp, s. 89 ve 107.

²⁴³ Çelik, s. 362; İmregün (Defiler), s. 656 ve 660.

²⁴⁴ Bozkurt, s. 2; İmregün (Defiler), s. 656.

²⁴⁵ Bozkurt, s. 33 ve 96; Helvacı, s. 695; Kayar, s. 634-635; Oktay (Police), s. 84; Öztan (2. Baskı), s. 214 ve 241.

²⁴⁶ Doğanay, s. 1849-1851; Kınacıoğlu, s. 169; Oktay (Police), s. 84; Öztan (2. Baskı), s. 242; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 70; Türk, s. 363.

bulunmalıdır²⁴⁷. Bunun haricinde devreden ile devralanın borçluya zarar vermek konusunda anlaşmış olması gerekmez²⁴⁸. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (eTTK.) da borçluya zarar verme kastının varlığı yetiyor, bu konuda bir anlaşma aranmıyordu. Ancak 865 sayılı Ticaret Kanunu (eTK.) m. 542'de "hileli itilaf" aranmaktaydı²⁴⁹. Hileli itilaf durumunda da defiler devralan tarafından bilinmektedir. Ancak bunun yanı sıra ciro, şahsi defileri bertaraf etmek konusunda devreden ile devralanın anlaşması suretiyle yapılmaktadır²⁵⁰. TTK.'de zarar verme kastı arandığı açık olsa da devralanın ihmali kastı bulunmasının, kastın var sayılması için yeterli olup olmadığı tartışmalıdır²⁵¹. Bilerek borçlu zararına hareket edildiğini ispat yükü, bunu iddia eden taraftadır²⁵².

Kötüniyet ve ağır kusur durumunda borçlu, bilerek borçlu zararına hareketin aksine sahip olduğu şahsi bir defiyi üçüncü bir kişiye karşı ileri sürmemektedir. Bunun yerine borçlu, üçüncü kişiden senedin iadesine yönelik bir talepte bulunmaktadır²⁵³. Diğer bir deyişle borçlu senedi ödememesi gereken bir durum olduğunu ileri sürmek yerine senedin dolayısıyla senette yerleşik olan hakkın ödeme talebinde bulunana ait olmadığını ileri sürmektedir²⁵⁴. Senedin rıza dışı elden çıkmasında durum böyledir²⁵⁵ (TTK. 686/2 ve 792).

Senedin iadesinin istenebilmesi için devralanın ya kötüniyetli olması ya da ağır kusurlu olması gerekir. Kötüniyet, devralanın geçerli bir verme sözleşmesi bulunmadığını bilmesi

²⁴⁷ Akdeniz, s. 105; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 35; Bozkurt, s. 33; Helvacı, s. 695; İmregün (Defiler), s. 661; Oktay (Poliçe), s. 84; Öztan (2. Baskı), s. 242; Poroy/Tekinalp, s. 109; Sayhan, s. 189; Türk, s. 363; Tüzemen Atik, s. 276.

²⁴⁸ Çamoğlu, s. 20; Kınacıoğlu, s. 169; Öztan (2. Baskı), s. 243; Türk, s. 363-364.

²⁴⁹ Akdeniz, s. 104; İmregün (Defiler), s. 661; Oktay (Poliçe), s. 84; Poroy/Tekinalp, s. 110; Türk, s. 364, dn. 238; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 73; Tüzemen Atik, s. 285, dn. 1007.

²⁵⁰ Doğanay, s. 1847-1848; Oktay (Poliçe), s. 84; Tüzemen Atik, s. 285, dn. 1007.

²⁵¹ Kınacıoğlu, s. 168, dn. 268 ve 169

²⁵² Çamoğlu, s. 22; Poroy/Tekinalp, s. 110; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 73.

²⁵³ Oktay (Poliçe), s. 15; Poroy/Tekinalp, s. 116. Bilerek borçlu zararına hareketin kişisel nispi defilerde, kötüniyet ve ağır kusurun ise kişisel olmayan nispi defilerde defilerin ileri sürülebileceği kişileri genişlettiği yönünde bkz. Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 75.

²⁵⁴ Öztan (2. Baskı), s. 217.

²⁵⁵ Karahan, Sami/Arı, Zekeriyya/Bozgeyik, Hayri/Saraç, Tahir/Ünal, Mücahit (2014). Kıymetli Evrak Hukuku (2 b.). Konya: Mimoza Yayınları, s. 107; Esenkar, s. 60. vd; Poroy/Tekinalp, s. 200.

veya bilebilecek durumda olması halinde söz konusu olur²⁵⁶. Kötüniyetin aranacağı an senedin devralana devredildiği andır²⁵⁷. Kusur, davranışın hukuk tarafında uygun görülmemesidir. Kusur, kasıt ve ihmal olarak ikiye ayrılır. İhmal, ağır ihmal ve hafif ihmal olarak ikiye ayrılır. Ağır ihmal, ortalama bir insanın göstermesi gereken özeni göstermemek ve bu sebeple en basit bir aksaklığı bile fark etmemektir²⁵⁸.

f. Karşılığın Devri

Karşılığın devri, bono için mümkün olmayıp TTK. m. 733'le poliçe ve TTK. m. 818/1/n'deki atıfla çekler için düzenlenmiş bir kurumdur²⁵⁹. Karşılık, muhatabın düzenleyene karşı sahip olduğu ve kambiyo ilişkisine temel olan alacak veya aynı hak²⁶⁰. Senedin devredilmesi durumunda kural olarak senette yerleşik olan hak geçip, devreden hakları ve borçları geçmemektedir. Dolayısıyla kural olarak karşılık ilişkisi de devralana geçmez²⁶¹. Bu nedenle düzenleyen dışındakilerin karşılık üzerinde hak iddia etmesi mümkün değildir²⁶². Karşılın devri durumunda hamil, düzenleyenin muhataba karşı sahip olduğu bu karşılık üzerinde hak talep edebilir olur. Talep hakkı için poliçenin muhatap tarafından kabul edilmiş olması gerekmemektedir²⁶³.

Karşılığın devredilmesi durumunda muhatap, düzenleyene karşı sahip olduğu karşılık ilişkisinden kaynaklanan şahsi defileri karşılığa dayanarak ödeme talep edenlere karşı da ileri sürebilir²⁶⁴. Ancak ödeme talebi karşılık ilişkisine değil kambiyo ilişkisine

²⁵⁶ Esenkar, s. 60. vd ve 105-106; Öztan (2. Baskı), s. 596; Öztan (23. Baskı), s. 115. HGK., T. 27.02.2002, E. 19-80, K. 130 (Kendigelen, s. 238.).

²⁵⁷ Esenkar, s. 63.

²⁵⁸ Eriş, s. 192-193; Poroy/Tekinalp, s. 200; Tüzemen Atik, s. 278; Yılmaz (Defiler), s. 287. HGK., T. 27.02.2002, E. 19-80, K. 130 (Kendigelen, s. 238.).

²⁵⁹ Bozkurt, s. 135; Kendigelen, s. 405; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 247; Öztan (2. Baskı), s. 1356.

²⁶⁰ Bilgen, s. 822; Eriş, s. 269; Kınacıoğlu, s. 242; Öztan (2. Baskı), s. 951; Öztan (23. Baskı), s. 203; Poroy/Tekinalp, s. 282; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 128.

²⁶¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 114; Bozer/Göle, s. 152; Bozkurt, s. 134; Çelik, s. 420; Kayar, s. 654; Kendigelen, s. 405; Öztan (2. Baskı), s. 934; Öztan (23. Baskı), s. 201; Poroy/Tekinalp, s. 283; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 128.

²⁶² Bozkurt, s. 134; Öztan (2. Baskı), s. 934; Öztan (23. Baskı), s. 201.

²⁶³ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 115; Bozkurt, s. 134; Çelik, s. 420; Kayar, s. 660; Kınacıoğlu, s. 241; Öztan (2. Baskı), s. 936; Öztan (23. Baskı), s. 203.

²⁶⁴ Akdeniz, s. 96; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 115; Bozer/Göle, s. 153; Bozkurt, s. 135; Doğanay, s. 2000; Kayar, s. 660; Kendigelen, s. 406; Kınacıoğlu, s. 241; Poroy/Tekinalp, s. 284; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74 ve 128.

dayanıyorsa bu şahsi defilerin ileri sürülmesi mümkün değildir²⁶⁵. Yine karşılık ilişkiden kaynaklanmayan defilerin de ileri sürülmesi mümkün değildir²⁶⁶.

TTK. m. 733/1'e göre düzenleyen iflas etmişse, karşılığın devrine ilişkin bir kayıt konulmamış olsa bile senet üzerindeki karşılık kendiliğinden hamile geçer²⁶⁷. Bunun sonucu olarak hamil iflas masasına başvurmak zorunda kalmadan alacağını bu karşılıktan alabilir. Hamilin karşılık üzerinden alacağını alabilmesi için senedin vadesinin gelmiş olmasına da gerek yoktur²⁶⁸.

İradi devir, TTK. m. 733/2'ye göre karşılığın devredildiğinin senet üzerine yazılması suretiyle gerçekleştirilir. Bu durumda karşılık, senet her devredildiğinde bir sonraki devralana geçecektir²⁶⁹.

2.2.2. Kambiyo Senetlerinde Defilere İlişkin Çeşitli Ayrımlar

2.2.2.1. Etkilerine Göre Defiler

a. Mutlak Defi

Mutlak defiler, iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ileri sürülebilen defilerdir²⁷⁰. Ancak definin herkes tarafından ileri sürülebilmesine gerek yoktur. Diğer bir deyişle bir definin mutlak defi olarak nitelendirilmesinin sebebi herkes tarafından ileri sürülebilmesi değil

²⁶⁵ Kendigelen, s. 406, dn.224

²⁶⁶ Bilgen, s. 822; Çelik, s. 421.

²⁶⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 115; Bilgen, s. 822; Bozer/Göle, s. 152; Bozkurt, s. 134; Çelik, s. 420; Eriş, s. 1165; Kayar, s. 660; Kayıhan/Yasan, s. 86; Kınacıoğlu, s. 242; Öztan (2. Baskı), s. 934; Öztan (23. Baskı), s. 201; Poroy/Tekinalp, s. 284; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 128.

²⁶⁸ Bozkurt, s. 134; Çelik, s. 420; Eriş, s. 590-591; Kınacıoğlu, s. 242; Öztan (2. Baskı), s. 935; Öztan (23. Baskı), s. 201; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 128.

²⁶⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 115; Bilgen, s. 823; Bozer/Göle, s. 152-153; Bozkurt, s. 134-135; Bozkurt, s. 135; Çelik, s. 420; Kayar, s. 660; Kayıhan/Yasan, s. 87; Kınacıoğlu, s. 241; Öztan (2. Baskı), s. 935; Öztan (23. Baskı), s. 202; Poroy/Tekinalp, s. 284; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 128.

²⁷⁰ Arslan, s. 15; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 29; Cengiz, s. 14; ; Çamoğlu, s. 6-7; Doğanay, s. 1851-1852; Erdem, s. 28 ve 31; Eriş, s. 233; Erman, s. 757; Helvacı, s. 663; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 101; Kınacıoğlu, s. 160; Öztan (2. Baskı), s. 218 ve 233; Öztan (23. Baskı), s. 45; Poroy/Tekinalp, s. 99; Sezer, s. 79 ve 95; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 69; Tüzemen Atik, s. 257.

herkese karşı ileri sürülmesidir²⁷¹. Buna göre mutlak defileri herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilen mutlak defiler ve ilgilisi tarafından herkese karşı ileri sürülebilen mutlak defiler olarak ikiye ayırmak mümkündür²⁷². İlgilisi tarafından herkese karşı ileri sürülebilen mutlak defilere yarı nispi defi de denilebilmektedir²⁷³.

b. Nispi Defi

Nispi defiler, ilgilileri tarafından sadece ilgililerine karşı ileri sürülebilen defilerdir²⁷⁴. Genel olarak nispi defi ile şahsi defi aynı anlamda kullanılsa da bir görüşe göre farklıdırlar. Bu görüşe göre nispi defi, şahsi defi ve şahsi olmayan nispi defi olarak ikiye ayrılır. Fark, şahsi defilerde bir temel ilişki bulunması gerekirken şahsi olmayan nispi defilerde buna gerek olmasıdır²⁷⁵. Bu çalışmada nispi defi ile şahsi definin farklı olduğu görüşü esas alınarak kavramlar da buna göre kullanılmıştır.

2.2.2.2. Türk Ticaret Kanunu'nda Defilerin Sınıflandırılması

Kanunen emre yazılı kıymetli evraktan sayılmaları sebebiyle kambiyo senetlerinde defiler konusunda esas hüküm, emre yazılı kıymetli evrakta defileri düzenleyen TTK. m. 825'tir. Çekin hamiline yazılı olarak düzenlenebilmesi sebebiyle hamiline yazılı kıymetli evrakta defileri düzenleyen ve TTK. m. 825 hükmüyle büyük oranda benzerlik gösteren TTK. m. 659 hükmünün de dikkate alınması gerekir²⁷⁶. Ayrıca poliçede şahsi defileri düzenleyen TTK. m. 687 hükmü de kambiyo senetlerinde defiler konusundaki diğer bir düzenlemedir. TTK. m. 687 hükmü, TTK. m. 778/1/a'nın atfıyla bonolara ve TTK. m. 818/1/e'nin atfıyla çekler hakkında da uygulanacaktır. Bu maddeler incelediğinde

²⁷¹ Helvacı, s. 664; Oktay (Poliçe), s. 53; Öztan (2. Baskı), s. 233; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 69.

²⁷² Helvacı, s. 660.

²⁷³ Bozkurt, s. 48.

²⁷⁴ Arslan, s. 15; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 30; Cengiz, s. 14; Erdem, s. 28; Eriş, s. 233; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 107; Kınacıoğlu, s. 160; Öztan (2. Baskı), s. 218; Öztan (23. Baskı), s. 45-46; Poroy/Tekinalp, s. 99; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 72; Tüzemen Atik, s. 257-258.

²⁷⁵ Helvacı, s. 683; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 108-109; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 72.

²⁷⁶ TTK. m. 659'da ayrıca hamiline yazılı senetlerde senedin rıza dışında elden çıktığına dair defilerin ileri sürülemeyeceği belirtilmektedir.

TTK.'nin defileri senedin geçersizliğine ilişkin defiler (kısaca “geçersizlik defileri”), senet metninden anlaşılan defiler ve alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olunan defiler²⁷⁷ (kısaca “şahsi defiler”) olarak üçe ayırdığı görülmektedir²⁷⁸.

a. Senet Metninden Anlaşılan Defiler

Senet metninden anlaşılan defiler, detaylı bir inceleme gerekmeksizin senedin dış görünüşü ve kayıtlarından fark edilebilen defilerdir²⁷⁹. Bu defi, talebin senet metnine uymaması olarak da tanımlanabilmektedir²⁸⁰.

aa. Senet Metni Kavramı

Senet metni kavramı; senedin ön yüzünü, arka yüzünü ve alonju kapsar. Senet üzerindeki “ödeyiniz/ödeyeceğim” ifadesini içeren cümle ile zorunlu unsurların bulunduğu diğer kısımlar senet metninden olduğu gibi kayıtlar da senet metninden sayılır. Bunlara ek olarak ciro zincirini de senet metni kavramı içinde sayan yazarlar da bulunmaktadır²⁸¹.

ab. Senet Metninden Anlaşılan Defilerin Kapsamı

aaa. Şekil Şartlarında Eksiklik

Bir senet, TTK.'de belirlenmiş olan zorunlu şekil şartlarını içermiyorsa kambiyo senedi olarak geçersizdir²⁸². Diğer bir deyişle zorunlu şekil şartı, geçerlilik şekli niteliğindedir²⁸³. Bu durumda herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilen bir mutlak

²⁷⁷ Şahsi defileri için TTK. m. 659'da “alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olduğu def'iler” ve TTK. m. 825'te “alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'iler” ifadeleri kullanılırken TTK. m. 687'de “düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'iler” ifadesi kullanılmıştır.

²⁷⁸ Cerrahoğlu, s. 18; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 69.

²⁷⁹ Cerrahoğlu, s. 50; Erdem, s. 31; İmregün (Defiler), s. 657; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 102; Kayıhan/Yasan, s. 41; Kınacıoğlu, s. 163; Oktay (Poliçe), s. 59; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 70; Tüzemen Atik, s. 258.

²⁸⁰ Cerrahoğlu, s. 48.

²⁸¹ Akdeniz, s. 40; Arslan, s. 16; Bilgen, s. 304; Erdem, s. 31; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 102; Poroy/Tekinalp, s. 105; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 65; Sezer, s. 79; Story, s. 45; Türk, s. 336; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 70; Yılmaz (Defiler), s. 179.

²⁸² Akdeniz, s. 74; ; Çamoğlu, s. 10; Sayhan, s. 104-105. Doktrinde diğer bir görüşe göre senet metninden anlaşılan defiler senedi geçersiz kılmaz (Domaniç, s. 115.).

²⁸³ İmregün (Defiler), s. 657.

defi vardır. Bu defi, borcun doğmadığına ilişkin olması sebebiyle itiraz niteliğindedir. Dolayısıyla hâkim tarafından resen dikkate alınmalıdır²⁸⁴. Ayrıca defi, yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir²⁸⁵. Definin, icra takibi durumunda da resen dikkate alınması gerekir ve dikkate alınmaması şikâyet sebebidir²⁸⁶.

Çeke ilişkin şekil şartları; TTK., Çek Kanunu (ÇK.) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından çıkartılan 2010/2 sayılı Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ'de (Çek Tebliği) düzenlenmiştir. Bir senedin çek olarak geçerli olabilmesi için TTK.'deki şekil şartlarına uyması yeterlidir²⁸⁷ (ÇK. m. 2/9).

aab. Senet Metninden Anlaşılan Diğer Defiler

Bir senedin ödenebilmesi için ödeme talebinde bulunan hamilin meşru hamil olması gerekir. Emre yazılı senetlerde bu, düzgün ciro zinciriyle ispatlanır²⁸⁸. Ancak borçlunun ayrıca imzaların geçerliliğini incelemesi gerekmez²⁸⁹. Düzgün ciro zinciri senet üzerindeki imzaların birbirini tamamlamasıyla sağlanacağından buna aykırılık, senet metninden anlaşılan bir defidir.

TTK.; kabule arz, ödeme için ibraz gibi bazı işlemlerin yapılmasını sürelerle bağlamıştır²⁹⁰. Bu süreler senet üzerindeki tarihlere göre belirleneceğinden bunlara uyulmaması da senet metninden anlaşılan defi grubuna girer. TTK.'de belirlenen zamanaşımı sürelerinin geçmiş olması da aynı niteliktedir²⁹¹.

²⁸⁴ Akdeniz, s. 74; Bilgen, s. 64-66; ; Çamoğlu, s. 10; Doğanay, s. 2106-2107; Helvacı, s. 664 ve 667; İmregün (Defiler), s. 653 ve 657; Kınacıoğlu, s. 118; Öztan (2. Baskı), s. 493.

²⁸⁵ Helvacı, s. 667.

²⁸⁶ Bilgen, s. 64; Cerrahoğlu, s. 34, dn. 42; Doğanay, s. 2083; Helvacı, s. 667; Kınacıoğlu, s. 118.

²⁸⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 124 ve 130-131.; Bilgen, s. 65; Bozkurt, s. 142; Çelik, s. 428; Eriş, s. 923; Gültekin, s. 189; Kaçak, s. 130; Kayar, s. 678 ve 686; Kayıhan/Yasan, s. 94 ve 113; Kendigelen, s. 150; Öztan (23. Baskı), s. 235; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 294; Türk, s. 337, dn. 124; Tüzemen Atik, s. 66; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 261.

²⁸⁸ Çamoğlu, s. 7; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 66.

²⁸⁹ Cerrahoğlu, s. 85; Çamoğlu, s. 8.

²⁹⁰ Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 69.

²⁹¹ Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 69.

b. Geçersizlik Defileri

Geçersizlik defileri, borçlunun kambiyo senediyle borçlanmak yönünde bir iradesinin olmadığı veya buna dair iradesinin geçersiz olduğuna ilişkin defilerdir²⁹². Düzenleyen ve muhatabın geçersizlik defisine sahip olması mümkün olduğu gibi ciranta ve avalistin de sahip olması mümkündür. Bu defiler kambiyo senedi düzenlemenin üçüncü aşaması olan verme sözleşmesine ilişkindir²⁹³.

Geçersizlik defileri için TTK.'de "senedin geçersizliğine ilişkin defiler" ifadesi kullanılmaktadır. Ancak ifade, definin niteliğinde yanılığa düşülmesine sebep olacağı belirtilerek doktrinde eleştirilmektedir. İmzaların bağımsızlığı ilkesi gereği her bir imza sahibi senetten, diğer imza sahiplerinin kambiyo taahhüdünün geçerliliğinden bağımsız olarak sorumludur. Buna göre kambiyo senedi, geçersizlik defisinin varlığına rağmen geçerliğini sürdürecektir. Fakat beyanı geçersiz olan imza sahibi, senetten sorumlu olmadığını ileri sürebilecektir. Bu sebeple "senedin geçersizliğine ilişkin defiler" ifadesi yerine "senetteki beyanın geçersizliğine ilişkin defiler" ifadesinin kullanılması gerektiği belirtilmektedir. İsviçre Borçlar Kanunu'nda da TTK.'de olduğu gibi "senedin geçersizliği" ifadesi kullanılmasına rağmen Alman Ticaret Kanun'nda "irade beyanınının geçerliliği" ifadesi kullanılmaktadır²⁹⁴.

Bir görüşe göre şekil şartlarında eksiklik ve senedi geçersiz kılan kayıtların varlığı durumunda ileri sürülecek defî de geçersizlik defî niteliğindedir²⁹⁵. Buna göre şekil şartları ve senedi geçersiz kılan kayıtlara ilişkin geçersizlik defileri mutlak geçersizlik defisi, bunların haricindeki defiler kısmi geçersizlik defisidir. Mutlak geçersizlik defisinde senet kambiyo senedi olarak herkes açısından geçersizken, kısmi geçersizlik

²⁹² Akdeniz, s. 33; Poroy/Tekinalp, s. 102; Yılmaz (Defiler), s. 266.

²⁹³ Akdeniz, s. 34; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 31; Domaniç, s. 116; Öztan (2. Baskı), s. 220; Öztan (23. Baskı), s. 46; Türk, s. 340.

²⁹⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 31; Çelik, s. 364; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 103-104; Öztan (23. Baskı), s. 46; Türk, s. 340; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71; Yılmaz (Defiler), s. 97-98 ve 199-202.

²⁹⁵ Karayalçın, s. 31; Poroy/Tekinalp, s. 102. Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Cerrahoğlu, s. 21; Helvacı, s. 658. Domaniç'e göre şekil şartlarına ilişkin defiler, herkes için senedi kıymetli evrak olarak geçersiz kılan geçersizlik defileridir. Buna karşın senet metninden anlaşılan defilerin bulunduğu hallerde senet geçerliliğini korumaya devam eder. Senedin bir kısım ilgililer için geçersiz kılan geçersizlik defilerinin ise senet metninden anlaşılması mümkün değildir (Domaniç, s. 116-117.).

defisinde senet kambiyo senedi niteliğini korumakla birlikte bazı borçlular açısından sorumluluk doğurmamaktadır²⁹⁶. Bu görüşe göre geçersizlik defilerinin senet metninden anlaşılması mümkündür²⁹⁷. Diğer bir görüşe göre şekil şartlarında eksiklik ve senedi geçersiz kılan kayıtların bulunduğuna ilişkin defiler sadece senet metninden anlaşılan defiler grubuna girmektedir²⁹⁸. Bu görüşe göre geçersizlik defilerinin senet metninden anlaşılması mümkün değildir²⁹⁹. Diğer bir deyişle geçersizlik defileri şeklen tam olan senetlerde söz konusudur³⁰⁰. Ayrıca geçersizlik defî, senedi tamamen geçersiz kılmaz. Bu durumda senet geçerlidir ve fakat irade, sahibini bağlamamaktadır³⁰¹. Doktrindeki çok azınlıktaki bir görüşe göre geçersizlik defileri sadece şekil şartlarındaki eksikliğe ilişkin defilerden ibarettir³⁰².

Geçersizlik defilerinin mutlak defî mi nispi defî mi sayılacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre bu defilerin tümü mutlak defî niteliğinde olup ilgilisi tarafından herkese karşı ileri sürülebilir³⁰³. Hatta tüm geçersizlik defilerinin teknik olarak itiraz olduğunu, diğer bir deyişle hakkın doğmadığının ileri sürüldüğünü savunan yazarlar da bulunmaktadır³⁰⁴. Diğer bir görüşe göre geçersizlik defilerinin mutlak veya nispi defî niteliğinde olması

²⁹⁶ Akdeniz, s. 34 ve 75.

²⁹⁷ Domaniç, s. 115.

²⁹⁸ Cengiz, s. 19; Cerrahoğlu, s. 21-22; İmregün (Defiler), s. 658; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22. Bu görüşte olanlar için ayrıca bkz. Akdeniz, s. 33; Helvacı, s. 658.

²⁹⁹ Arslan, s. 11 ve 17; Çelik, s. 364; İmregün (Defiler), s. 658; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 103; Öztan (2. Baskı), s. 220; Poroy/Tekinalp, s. 100; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 70-71; Tüzemen Atik, s. 258.

³⁰⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 31; Cengiz, s. 19; İmregün (Defiler), s. 658; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22.

³⁰¹ Arslan, s. 17; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 31; Bozkurt, s. 30-31; Cengiz, s. 19; Cerrahoğlu, s. 21; Çamoğlu, s. 12; Çelik, s. 364; Erdem, s. 29; İmregün (Defiler), s. 658; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 103; Kayıhan/Yasan, s. 41; Öztan (2. Baskı), s. 220; Öztan (23. Baskı), s. 46; Türk, s. 340; Tüzemen Atik, s. 113, dn. 340, Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71; Yılmaz (Defiler), s. 28 ve 200.

³⁰² Bu görüşü savunanlar için bkz. Cerrahoğlu, s. 21; Helvacı, s. 658.

³⁰³ Arslan, s. 11; Arslanlı, s. 128; Bozkurt, s. 31; Cengiz, s. 20; Çelik, s. 364-365; Helvacı, s. 656; İmregün (Defiler), s. 656; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 20-23; Kayar, s. 636; Kayıhan/Yasan, s. 41; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 76; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71; Yılmaz (Defiler), s. 29, 202 ve 267. HGK., T. 13.06.2018, E. 2017/1627, K. 2018/1187 (khyk.kazancihukuk.com). İmregün, tüm geçersizlik defilerinin herkes tarafından herkese değil, ilgilisi tarafından herkese karşı ileri sürülebilen defilerden olduğunu belirtmektedir (İmregün (Kıymetli Evrak), s. 23.).

³⁰⁴ İmregün (Defiler), s. 658; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 23; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71. Geçersizlik defilerinin tümü mutlak defî olduğu ve bu defileri teknik anlamda itiraz veya defî olabileceği yönünde bkz. Cengiz, s. 20.

mümkündür³⁰⁵. Bu görüşü savunan bazı yazarlara göre definin mutlak mı nispi mi sayılacağı hukuki görünüşün isnat edilememesiyle ilgilidir³⁰⁶. Ancak definin niteliği kanunla belirlenmişse bu ölçüt dikkate alınmayacaktır³⁰⁷. Buna göre ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifat defileri mutlak defidir³⁰⁸. Geçersizlik defilerinin mutlak veya nispi defi olabileceğini savunan diğer bir grup yazara göre ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifat defileri mutlak defi, bunun haricindeki tüm geçersizlik defileri nispi defi niteliğindedir³⁰⁹.

Kanaatimizce geçersizlik defileri grubuna; şekil şartlarında eksiklik ve senedi geçersiz kılan kayıtlar, ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza, tahrifat, verme sözleşmesinde irade sakatlığı, ayırt etme gücünün geçici kaybı, senedin rıza dışında elden çıkması ve senet düzenleme iradesinin bulunmamasına ilişki defiler girmektedir. Şekil şartlarında eksiklik ve senedi geçersiz kılan kayıtlar durumunda kambiyo taahhüdünde bulunmaya ilişkin irade, kanunun emredici hükümlerine aykırılık sebebiyle geçersizdir. Diğer bir ifadeyle geçersizlik kambiyo hukukuna dayanmaktadır. Dolayısıyla kambiyo ilişkisi kurulmasına yönelik bir iradenin yine kambiyo hukukundan kaynaklanan bir sebeple sonuç doğurmaması, TTK. anlamında geçersizlik defi olarak nitelendirilmelidir. Ayrıca kanaatimizce bir definin birden fazla defi grubuna girmesine bir engel bulunmamaktadır. Ehliyetsiz, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifatın geçersizlik defi olduğu TTK.'de belirtilmiştir. Bunların haricindeki bazı durumlarda da kambiyo ilişkisine girmek yönünde irade bulunmaması veya iradenin borçluya isnat edilememesi mümkündür. Örneğin irade sakatlığının senedin verilmesine ilişkin olması durumu böyledir. Bu gibi durumlarda kanaatimizce definin kesin olarak mutlak veya nispi olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu sebeple sorunun hukuki görünüş teorisine göre çözümlenerek somut olaya göre definin mutlak veya nispi olduğuna karar verilmelidir. Çünkü senedin verilmesine ilişkin irade sakatlıkları; bazı durumlarda ehliyetsizliğe eş sayılabilecek

³⁰⁵ Akdeniz, s. 31; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 32; Bilgen, s. 304; Domaniç, s. 119; Öztan (2. Baskı), s. 220; Öztan (23. Baskı), s. 46; Türk, s. 335 ve 341. Yargıtay 19. HD., T. 25.11.2005, E. 2005/2475, K. 2005/11664 (khyk.kazancihukuk.com).

³⁰⁶ Bilgen, s. 304; Erdem, s. 28; Öztan (2. Baskı), s. 221; Türk, s. 341.

³⁰⁷ Türk, s. 341.

³⁰⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 33; Öztan (23. Baskı), s. 46-47.

³⁰⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 33.

nitelikteyken bazı durumlarda borçlunun da buna katkısı bulunması sebebiyle nispi defî niteliğindedir.

c. Şahsi Defiler

Şahsi defiler, borçlu ile alacaklı arasındaki hukuki bir ilişkiden doğan defilerdir³¹⁰. Bu defiler kambiyo ilişkisiyle ilgili olabileceği gibi kambiyo ilişkisi dışındaki bir ilişkiye de dayanabilir³¹¹.

Şahsi defiler etkilerine göre nispi defî grubu içinde yer alırlar³¹². Bu sebeple şahsi defiler, kambiyo senedi emre yazılıysa veya hamiline yazılı bir çekse sadece ilgilileri arasında ileri sürülebilirler³¹³. Şahsi defiler senette yer alan herhangi iki kişi arasında bulunabilir, bu iki kişinin düzenleyen ile hamil olması şart değildir³¹⁴. Şahsi defilerin sadece ilgilileri arasında ileri sürülebileceğine ilişkin sınırlamanın sebebi kambiyo senetlerinin soyut olması, cironun sadece senette yerleşik hakları devretmesi ve görünüşe güven ilkesidir³¹⁵.

Bunun haricinde başta kötünîyet ve bilerek borçlu zararına hareket olmak üzere defilerin ileri sürülebileceği kişilerin genişlemesine sebep olan bir durum varsa şahsi defiler yine ileri sürülebilecektir³¹⁶. Ayrıca kambiyo senedinin nama yazılı olması durumunda da şahsi defilerin iyinîyetli olsa dahi tüm hamillere ileri sürülmesi mümkün olacaktır³¹⁷.

³¹⁰ Akdeniz, s. 35; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 33; Bilgen, s. 304; Cengiz, s. 20; Cerrahoğlu, s. 19; Çelik, s. 368; Eriş, s. 233 ve 365; Kaçak, s. 43; Kayıhan/Yasan, s. 42; Kınacıoğlu, s. 168; Oktay (Poliçe), s. 84; Öztan (2. Baskı), s. 234; Öztan (23. Baskı), s. 47; Sayhan, s. 189; Tüzemen Atık, s. 258; Yılmaz (Defiler), s. 217.

³¹¹ Oktay (Poliçe), s. 85.

³¹² Akdeniz, s. 96; Arslan, s. 15; Çelik, s. 368; Doğanay, s. 1840; Eriş, s. 365; Kayar, s. 636; Kayıhan/Yasan, s. 43; Kınacıoğlu, s. 168; Öztan (2. Baskı), s. 235; Sayhan, s. 188.

³¹³ Akdeniz, s. 96 ve 105; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 34; Bilgen, s. 304; Bozkurt, s. 8 ve 32; Cengiz, s. 20; Çamoğlu, s. 18; Doğanay, s. 1840-1844 ve 2185; Erman, s. 756; Helvacı, s. 690; Kayar, s. 636; Kayıhan/Yasan, s. 42; Öztan (2. Baskı), s. 234; Öztan (23. Baskı), s. 47; Poroy/Tekinalp, s. 108; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 69; Sayhan, s. 187-188, dn. 221; Sezer, s. 83; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 73; Yılmaz (Defiler), s. 218 ve 286.

³¹⁴ Arslan, s. 17; Doğanay, s. 1843-1844.

³¹⁵ Kayar, s. 636; Poroy/Tekinalp, s. 108; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 70; Yılmaz (Defiler), s. 218.

³¹⁶ Akdeniz, s. 96 ve 104; Arslan, s. 15; Bilgen, s. 304; Bozkurt, s. 8; Cengiz, s. 21; Çelik, s. 368; Doğanay, s. 1839-1840, 1846-1847 ve 2185; Eriş, s. 234 ve 365; Erman, s. 756; Helvacı, s. 690; Kaçak, s. 43; Kayar, s. 637; Kayıhan/Yasan, s. 42; Kınacıoğlu, s. 168-169; Oktay (Poliçe), s. 84; Öztan (2. Baskı), s. 235; Öztan (23. Baskı), s. 48; Sayhan, s. 187-188, dn. 219; Sezer, s. 83-85; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 73; Yılmaz (Defiler), s. 218-219 ve 286.

³¹⁷ Cengiz, s. 21; Doğanay, s. 1846; Kayıhan/Yasan, s. 42.

Şahsi defiler; temel ilişkiden kaynaklı şahsi defiler, temel ilişki dışındaki bir ilişkiden kaynaklanan şahsi defiler ve özel anlaşmadan kaynaklanan defiler olarak ayrılmaktadır³¹⁸.

aa. Temel İlişkiden Kaynaklanan Şahsi Defiler

Temel ilişki, kambiyo senedinin düzenlenmesine sebep olan ilişkidir³¹⁹. Temel ilişkiden kaynaklanan şahsi defilere örnek olarak; yanılma, aldatma, korkutma, ödeme, ifa edilmeme, ayıplı ifa, bedelsizlik gösterilebilir. Temel ilişkiden kaynaklanan tüm defiler nispi defi niteliğindedir³²⁰.

ab. Temel İlişki Dışındaki Bir İlişkiden Kaynaklanan Şahsi Defiler

Hamil ödeme talep ettiğinde borçlu, kambiyo senedinin düzenlenmesine sebep olan ilişki dışında aralarındaki herhangi bir ilişkiden doğan defiyi hamile karşı ileri sürebilir³²¹. Bu ilişki senet düzenlenmesinden önce veya sonra doğmuş olabilir³²². Bu tür defilere verilebilecek en belirgin örnek takas defidir³²³.

ac. Özel Anlaşmadan Kaynaklanan Şahsi Defileri

Özel anlaşma, kambiyo senediyle ilgili fakat senet üzerinde yer almayan anlaşmalardır³²⁴. Bu tür defilere vadenin uzatılması, gizli tahsil ve rehin ciroları, açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulması, hatır senedi, teminat senedi ve taksit gibi haller örnek gösterilebilir³²⁵. Bu defiler konumuz dışında kalmakla birlikte önemi nedeniyle açık senet, hatır senedi ve teminat senedi konularına kısaca değinilecektir.

³¹⁸ Akdeniz, s. 97; Poroy/Tekinalp, s. 108; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 73.

³¹⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 33; Kınacıoğlu, s. 169; Öztan (2. Baskı), s. 235.

³²⁰ Bozkurt, s. 34; Poroy/Tekinalp, s. 108.

³²¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 34; Helvacı, s. 694; Öztan (2. Baskı), s. 241; Poroy/Tekinalp, s. 108; Sayhan, s. 187.

³²² Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 110.

³²³ Akdeniz, s. 104; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 34; Helvacı, s. 694; Kınacıoğlu, s. 170; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 69.

³²⁴ Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 111.

³²⁵ Akdeniz, s. 56 ve 102; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 34; Bozer/Göle, s. 86; Doğanay, s. 2184, dn. 2; Helvacı, s. 692; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 111; Oktay (Police), s. 95; Öztan (2. Baskı),

aaa. Açık Senet ve Eksik Senet

aaaa. Açık Senet

Genel Olarak

Açık senet, düzenleyen imzası hariç zorunlu şekil şartları kısmen veya tamamen eksik olan ve fakat bunların sonradan doldurulması konusunda düzenleyen ile lehtarın anlaşığı senettir³²⁶. Dolayısıyla bu senetler verildikleri anda şeklen geçersizdirler, ancak doldurulmakla birlikte baştan itibaren geçerli bir kambiyo senedi halini alırlar³²⁷. Diğer bir deyişle askıda geçersizlik durumu söz konusudur³²⁸. Tarafların ihtiyari unsurların doldurulması konusunda anlaşmaları da mümkündür³²⁹. Senedin nasıl doldurulacağı konusunda düzenleyen ile lehtar anlaşmışlardır. Bu anlaşmayla ayrıca lehtara doldurma konusunda yetki verilmiştir³³⁰. Bu doldurma yetkisi senet her devredildiğinde bir sonraki devralana geçer³³¹. Doldurma hakkı, düzenleyenin ölümü veya ehliyetini kaybetmesi gibi durumlardan etkilenmez³³². Senedin ödeme için ibraz anına kadar doldurulması gerekir³³³.

s. 240 ve 651; Öztan (23. Baskı), s. 47; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 70; Sezer, s. 85; Tüzemen Atik, s. 265; Yılmaz (Defiler), s. 231.

³²⁶ Akdeniz, s. 103; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 65; Bilgen, s. 484, dn. 244; Bozer/Göle, s. 241; Bozkurt, s. 67; Çamoğlu, s. 24; Çelik, s. 384; Doğanay, s. 1806; Eriş, s. 304; Helvacı, s. 688; Kaçak, s. 201; Kayar, s. 627; Kayıhan/Yasan, s. 64; Kınacıoğlu, s. 117 ve 131; Öztan (2. Baskı), s. 499, 502 ve 506; Öztan (23. Baskı), s. 89; Poroy/Tekinalp, s. 172; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 150; Türk, s. 369; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 156; Yılmaz (Defiler), s. 296.

³²⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 65-66; Bozkurt, s. 67; Doğanay, s. 1806; Kayar, s. 627; Kınacıoğlu, s. 132; Öztan (2. Baskı), s. 499-502; Öztan (23. Baskı), s. 90; Poroy/Tekinalp, s. 172; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 150; Tüzemen Atik, s. 51-55 ve 111, dn. 332-

³²⁸ Tüzemen Atik, s. 111.

³²⁹ Poroy/Tekinalp, s. 172; Story, s. 65; Tüzemen Atik, s. 54.

³³⁰ Doğanay, s. 1806; Eriş, s. 305; Kendigelen, s. 145; Kınacıoğlu, s. 117 ve 131; Öztan (2. Baskı), s. 499-502; Öztan (23. Baskı), s. 89; Poroy/Tekinalp, s. 172; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 156-157.

³³¹ Akdeniz, s. 103; Doğanay, s. 1812; Öztan (2. Baskı), s. 508-510; Öztan (23. Baskı), s. 91; Poroy/Tekinalp, s. 176; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 310; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 157; Yılmaz (Defiler), s. 296.

³³² Kınacıoğlu, s. 133; Öztan (2. Baskı), s. 511; Poroy/Tekinalp, s. 175.

³³³ Bozer/Göle, s. 242; Çamoğlu, s. 24; Kayar, s. 628; Kendigelen, s. 144-145; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 310; Türk, s. 369. Senedin ödememe protestosu düzenlenene kadar doldurulması gerektiği yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, s. 175-176.

Açık Senedin Anlaşmaya Aykırı Doldurulması

Senedin lehtar tarafından anlaşmaya uygun doldurulması gerekir. Aynı şekilde devralan da düzenleyen ile lehtar arasındaki anlaşmaya uymalıdır³³⁴. Ancak bu anlaşmaya uyulmadan doldurulan senetler de şeklen geçerlidir³³⁵. Senedin anlaşmaya aykırı doldurulmasına icazet verilebilir³³⁶. Senedin anlaşmaya aykırı doldurulması borçluya teknik olarak defî veya itiraz hakkı verir³³⁷. İspat yükü borçlu üzerindedir ve açık senet olduğunu değil, anlaşmaya aykırı doldurulduğunu yazılı delille veya yeminle ispat etmelidir³³⁸. Diğer bir deyişle senedin anlaşmaya uygun doldurulduğu adi karinedir³³⁹. Ancak bu defî, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez³⁴⁰. İyiniyet devralma anında aranır³⁴¹. Borçlunun üçüncü kişilere karşı sorumluluğu hukuki görünüş ilkesine dayanır³⁴². Doktrinde bir görüşe göre bu defî kıymetli evrak hukuku açısından geçersizlik defisidir³⁴³.

³³⁴ Kayar, s. 628; Poroy/Tekinalp, s. 175; Tüzemen Atik, s. 262. Yargıtay 19. HD., T. 16.02.1994, E. 19993/531, K. 1994/1346 (Bilgen, s. 488.).

³³⁵ Bozkurt, s. 67; Öztan (2. Baskı), s. 513; Yılmaz (Defiler), s. 216.

³³⁶ Tüzemen Atik, s. 273.

³³⁷ Poroy/Tekinalp, s. 175; Tüzemen Atik, s. 144 ve 259.

³³⁸ Bilgen, s. 494; Bozer/Göle, s. 87, 191 ve 243; Bozkurt, s. 67; Doğanay, s. 1807; Eriş, s. 305; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 57. Kayar, s. 628; Kendigelen, s. 146; Kınacıoğlu, s. 135; Kuru (Ders), s. 278; Öztan (2. Baskı), s. 508 ve 514; Öztan (23. Baskı), s. 90-91; Poroy/Tekinalp, s. 177; Türk, s. 369; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 157; Yılmaz (Defiler), s. 215; Tüzemen Atik, s. 274. Yargıtay 19. HD., T. 02.03.2001, E. 2000/7246, K. 2001/1674 (Sezer, s. 80, dn. 143.).

³³⁹ Doğanay, s. 1806.

³⁴⁰ Akdeniz, s. 103-104; Arslanlı, s. 129; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 66; Bilgen, s. 305 ve 485; Bozer/Göle, s. 87, 191 ve 242; Bozkurt, s. 67-68; Çamoğlu, s. 24; Çelik, s. 385; Doğanay, s. 1806-1807; Erdem, s. 40; Eriş, s. 305; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 58; Kaçak, s. 202; Kayıhan/Yasan, s. 64; Kendigelen, s. 147-148; Kınacıoğlu, s. 136; Oktay (Poliçe), s. 13; Oktay (Poliçe), s. 13-14; Oktay (Armağan), s. 342; Öztan (2. Baskı), s. 514; Öztan (23. Baskı), s. 91; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 150 ve 310; Sayhan, s. 135, dn. 58; Poroy/Tekinalp, s. 100 ve 173; Türk, s. 370, dn. 263 ve 361; Tüzemen Atik, s. 261-262; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 157-158; Yılmaz (Defiler), s. 169, 216-217, 249, 280 ve 295-296. TD., T. 21.09.1971, E. 1971/3944, K. 1971/5577 (Helvacı, s. 689.); HGK., T. 26.02.2003, E. 2003/19-135, K. 2003/105 (Sezer, s. 80, dn. 143.).

³⁴¹ Oktay (Poliçe), s. 14.

³⁴² Poroy/Tekinalp, s. 177; Yılmaz (Defiler), s. 216.

³⁴³ Arslanlı, s. 128-129; Domaniç, s. 117; Poroy/Tekinalp, s. 172; Tüzemen Atik, s. 259.

aaab. Eksik Senet

Eksik senet, imza dışındaki zorunlu unsurları tam olmayan ve doldurulması konusunda bir anlaşma bulunmayan senettir³⁴⁴. Zorunlu unsurları tam olmayan senet, kambiyo senedi olarak geçersizdir³⁴⁵. Açık senet ile eksik senet görünüşte aynı olmasına rağmen; eksik senette, açık senedin aksine eksik kısımların doldurulması konusunda bir anlaşma yoktur³⁴⁶. Doldurma yetkisi olmaksızın senedin tamamlanması tahrifat niteliğindedir³⁴⁷. Bunun sonucu olarak doldurulmasından sonra senede imza koyanlar senetten, geçerli bir senet olarak sorumludurlar³⁴⁸. Eksik senedin sonradan doldurulması açık senetlerin aksine geriye etkili değildir ve senet, doldurma anından itibaren geçerli bir kambiyo senedi haline gelir³⁴⁹.

Senedin doldurma konusunda yetkinin varlığı, diğer bir deyişle açık senet olduğu adi karinedir³⁵⁰. Aksini ispat yükü borçludadır³⁵¹. Buna göre iyiniyetli üçüncü kişiler, açık senet olduğu inancıyla hak kazanabilir. İyiniyetin devralma anında olması yeterlidir³⁵². İyiniyetli üçüncü kişilerin korunması, hukuki görünüş ilkesine dayanır³⁵³.

³⁴⁴ Bozer/Göle, s. 87-88 ve 192; Poroy/Tekinalp, s. 172; Tüzemen Atik, s. 137-138.

³⁴⁵ Akdeniz, s. 103; Bozer/Göle, s. 87-88 ve 194; Türk, s. 371; Tüzemen Atik, s. 143.

³⁴⁶ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 67; Bilgen, s. 484; Bozkurt, s. 68; Çelik, s. 385; Eriş, s. 305; Kaçak, s. 201; Kayar, s. 627; Poroy/Tekinalp, s. 173; Tüzemen Atik, s. 137-138. Ancak eksik senedin doldurulmasına yönelik yetkinin daha sonra verilmesi mümkündür (Tüzemen Atik, s. 147.).

³⁴⁷ Çelik, s. 385; Türk, s. 372; Tüzemen Atik, s. 57 ve 145.

³⁴⁸ Bilgen, s. 446; Öztan (23. Baskı), s. 88; Tüzemen Atik, s. 146.

³⁴⁹ Tüzemen Atik, s. 146.

³⁵⁰ Kaçak, s. 201; Kayar, s. 627; Kendigelen, s. 145; Öztan (2. Baskı), s. 505; Poroy/Tekinalp, s. 173; Tüzemen Atik, s. 148-149; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 263.

³⁵¹ Kaçak, s. 201; Kendigelen, s. 145; Öztan (2. Baskı), s. 499 ve 504; Öztan (23. Baskı), s. 90; Poroy/Tekinalp, s. 173; Türk, s. 372; Tüzemen Atik, s. 148-149; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 263.

³⁵² Çelik, s. 385; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 58; Öztan (2. Baskı), s. 513; Öztan (23. Baskı), s. 91; Poroy/Tekinalp, s. 173; Tüzemen Atik, s. 154.

³⁵³ Kınacıoğlu, s. 136; ; Poroy/Tekinalp, s. 173. Tüzemen Atik, s. 152.

aab. Hatır Senedi

aaaa. Genel Olarak

Hatır senetleri, aralarında gerçek bir temel ilişki olmadığı halde tarafların anlaşarak düzenledikleri, borçlunun bu senedi verme vaadi karşılığında alacaklının talepte bulunmamayı ve vadede bedeli borçluya sağlamayı taahhüt ettiği senetlerdir³⁵⁴. Bu senetler kredi sağlamak veya maddi durumu iyi göstermek amacıyla düzenlenir³⁵⁵. Kambiyo senetlerinin taraflar arasında dahi soyut olması sebebiyle hatır senetleri, geçerli senetlerdir³⁵⁶. Ancak temel ilişki bulunmaması sebebiyle ve tarafların iradesi sonucu bedelsizdir³⁵⁷. Hatır alacaklısının vadede bedeli hatır borçlusuna sağlamamış olması durumunda bedelsiz kalmış olacağı da belirtilmektedir³⁵⁸.

Bir senet hatır için düzenlenmiş olabileceği gibi hatır için kabul edilmiş veya cirolanmış da olabilir. Diğer bir deyişle hatır ilişkisi düzenleyen ve lehtar, düzenleyen ve muhatap, ciranta ve devralan arasında veya her üç ilişki yönünden de olabilir³⁵⁹.

Senedin hatır senedi olduğuna ilişkin iddia teknik olarak bir defidir³⁶⁰. Bu defî, kıymetli evrak hukuku açısından bir şahsi defîdir³⁶¹. Şahsi defîlerden ise özel anlaşmadan

³⁵⁴ İnan, Nurkut (1969). Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları . Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 59-61; Akdeniz, s. 100; Doğanay, s. 1854-1855; Helvacı, s. 692-693; Oktay (Poliçe), s. 90 ve 93; Öztan (2. Baskı), s. 238-239 ve 1010-1011.; Poroy/Tekinalp, s. 276; Türk, s. 333; Tüzemen Atik, s. 136; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 155. Hatır senetlerinde temel ilişkinin hatır ilişkisi olduğu ve fakat borçlar hukuku anlamında bir sözleşmenin olmadığı yönünde bkz. İnan, s. 56 ve 61; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 153-154.

³⁵⁵ Doğanay, s. 1854, dn. 105 ve 1855; Helvacı, s. 692-693; Kınacıoğlu, s. 171; Oktay (Poliçe), s. 90; Öztan (2. Baskı), s. 238 ve 1010; Poroy/Tekinalp, s. 276; Tüzemen Atik, s. 136.

³⁵⁶ Akdeniz, s. 100; Çelik, s. 378-379; Helvacı, s. 692; Oktay (Poliçe), s. 93; Öztan (2. Baskı), s. 1010; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 154.

³⁵⁷ Arslan, s. 24-25; Çamoğlu, s. 22. ; Doğanay, s. 1855; Helvacı, s. 692; İnan, s. 49-50 ve 55; Kaçak, s. 1011; Oktay (Poliçe), s. 90-92; Öztan (2. Baskı), s. 1010; Poroy/Tekinalp, s. 280; Türk, s. 332; Tüzemen Atik, s. 136; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 154.

³⁵⁸ Oktay (Poliçe), s. 90-91.

³⁵⁹ Çamoğlu, s. 22; İnan, s. 68-71; Oktay (Poliçe), s. 90-92; Poroy/Tekinalp, s. 277.

³⁶⁰ Helvacı, s. 693.

³⁶¹ Akdeniz, s. 35 ve 108; Can, s. 140; Çamoğlu, s. 23; Cengiz, s. 21; Doğanay, s. 1854-1855; Eriş, s. 365; Helvacı, s. 693; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 23; Karayalçın, s. 31, dn. 57; Oktay (Poliçe), s. 94; Öztan (2. Baskı), s. 1011; Poroy/Tekinalp, s. 104. Doktrinde diğer bir görüşe göre hatır senedi olduğuna ilişkin defî, geçersizlik defîsidir (Domaniç, s. 117; Poroy/Tekinalp, s. 104.).

kaynaklanan şahsi defiler grubuna girmektedir³⁶². Etkisine göre nispi bir defidir³⁶³. Bu sebeplerle tartışmalı olmakla birlikte tedavül amaçlı olup olmadıklarına bakılmaksızın bilerek borçlu zararına hareket etmedikçe ya da kötünyetli veya ağır kusurlu olmadıkça üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez³⁶⁴. Ancak diğer bir görüşe göre hatır senedi olduğunu bilseler dahi senedin amacı dolayısıyla bu kişilere karşı defi ileri sürülemez³⁶⁵. Kambiyo senedinin hatır senedi olduğuna ilişkin iddia icra ve iflas hukuku açısından bir borca itiraz halidir³⁶⁶.

Bir senedin hatır senedi olduğunu ispat yükü borçlu üzerindedir³⁶⁷. İspatın yazılı belgeyle yapılması gerekir³⁶⁸. Tanık deliline dayanılması mümkün değildir³⁶⁹. Buna karşın yemin teklif edilebilir³⁷⁰.

Hatır senetleri doktrinde tedavül amaçlı hatır senetleri ve tedavül amaçlı olmayan hatır senetleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu iki senet arasında hatır ilişkisinin tarafı olmayanlar açısından bir fark bulunmamaktadır. Hatır borçlusu, senedi devralanlara karşı senetten dolayı sorumludur. Buna karşın hatır ilişkisinin tarafları açısından incelendiğinde tedavül amaçlı olup olmaması senedin iadesinin istenebileceği zaman konusunda farklılık yaratmaktadır. Buna göre hatır senedinin tedavül amaçlı olması durumunda hatır borçlusu, ancak vadenin de geçmesiyle birlikte hatır alacaklısından

³⁶² Öztan (2. Baskı), s. 238.

³⁶³ Bilgen, s. 304.

³⁶⁴ Can, s. 140; Çelik, s. 379; Doğanay, s. 1854 ve 1857; Kaçak, s. 1011; Türk, s. 333. Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Oktay (Poliçe), s. 94.

³⁶⁵ Doğanay, s. 1855; Kınacıoğlu, s. 171; Öztan (2. Baskı), s. 239. Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Oktay (Poliçe), s. 94-95.

³⁶⁶ Berberoğlu Yenipınar, Filiz (2018). Hukuk Davalarında İspat. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 77.

³⁶⁷ Arslan, s. 25; Kaçak, s. 1011; Poroy/Tekinalp, s. 280; Türk, s. 333.

³⁶⁸ Kaçak, s. 1011; Öztan (2. Baskı), s. 1011; Türk, s. 333; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 155. TD., T. 03.11.1970, E. 194, K. 4119 (İmregün (Kıymetli Evrak), s. 23, dn. 51.); Yargıtay 19. HD., T. 21.02.2006, E. 05-7046, K. 1637 (Kendigelen, s. 48 ve 49.).

³⁶⁹ Can, s. 140. Yargıtay 11. HD., T. 23.09.1976, E. 3852, K. 3866; Yargıtay 19. HD., 09.05.1996, E. 95-9459, K. 4461; Yargıtay 19. HD., 04.02.1997, E. 3881, K. 848; Yargıtay 13. HD., 01.02.1979, E. 167, K. 369 (Kendigelen, s. 48.).

³⁷⁰ Kaçak, s. 1011.

senedin iadesini talep edebilir. Tedavül amaçlı olmayan hatır senetlerinin ise her zaman iadesi istenebilir³⁷¹.

aaab. Tedavül Amaçlı Hatır Senetleri

Tedavül amaçlı hatır senetleri, kredi sağlamak amacıyla düzenlenen senetlerdir³⁷². Bu senetlerde hatır alacaklısı, vadede borçluya senet bedelini sağlamış olmakla yükümlüdür³⁷³. Tedavül amaçlı hatır senetlerinde görünürdeki işlemin geçersizliğine, diğer bir deyişle senedin devredilemeyeceğine dair bir anlaşma olmadığı için muvazaadan değil, inançlı işlemde bahsedilir³⁷⁴. Dolayısıyla bu tür hatır senetleri geçerlidir³⁷⁵. Fakat aynı zamanda da bedelsizdir³⁷⁶.

Bir kambiyo senedinin hatır senedi olduğuna ilişkin definin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Hatta senedin amacı tedavül olduğu için böyle bir senedin durum bilinerek devralınması halinde bilerek borçlu zararına hareketten bahsedilemez³⁷⁷. Benzer şekilde senet, alacağın devriyle devredilmiş olsa dahi definin ileri sürülemeyeceği de doktrinde belirtilmektedir³⁷⁸. Ancak böyle bir sonuç, alacağın devrinin özüyle bağdaşmaz. Alacağın devri durumunda devralan, devreden haklarını devralır. Devreden senet bedelini talep hakkı olmadığından devralanın da böyle bir hak edinmesi mümkün değildir.

aaac. Tedavül Amaçlı Olmayan Hatır Senetleri

Tedavül amaçlı olmayan hatır senetleri, maddi durumu iyi göstermek amacıyla düzenlenen senetlerdir. Bu senetler tedavüle çıkartılmaz, sadece hesaplarda alacak olarak gösterilir. Kambiyo senetleri tedavül amaçlı düzenledikleri için, tedavül amaçlı olmayan

³⁷¹ Kınacıoğlu, s. 171; Öztan (2. Baskı), s. 1011-1012.

³⁷² Akdeniz, s. 101; İnan, s. 50-51; Oktay (Polıçe), s. 92; Öztan (2. Baskı), s. 1010; Türk, s. 333.

³⁷³ İnan, s. 51; Öztan (2. Baskı), s. 1010; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 155.

³⁷⁴ Oktay (Polıçe), s. 93; Öztan (2. Baskı), s. 1010-1011, dn. 3; Poroy/Tekinalp, s. 278; Türk, s. 333.

³⁷⁵ Poroy/Tekinalp, s. 279; Türk, s. 333.

³⁷⁶ Akdeniz, s. 101.

³⁷⁷ Akdeniz, s. 101; Helvacı, s. 693; İnan, s. 58-59; Poroy/Tekinalp, s. 278-279. TD., T. 26.11.1951, E. 525, K. 5897 (Helvacı, s. 693, dn. 126.).

³⁷⁸ Akdeniz, s. 101, dn. 289.

hatır senetleri muvazaa nedeniyle geçersiz kabul edilmektedir³⁷⁹. Diğer bir deyişle bu durumda bir geçersizlik defisi söz konusudur³⁸⁰. Bu durumun ispatı halinde senedin iadesi istenebilir³⁸¹. Ancak hatır senedi defi, kambiyo taahhüdünün geçerli olduğuna ilişkin hukuki görünüşün varlığı sebebiyle iyiniyetli kişilere karşı ileri sürülemez³⁸².

aac. Teminat Senedi

Teminat senedi, henüz doğacağı kesin olmayan bir borç için verilen senettir³⁸³. Ödeme talep edilebilmesi için ilgili borcun muaccel olması gerekir³⁸⁴.

Bir kambiyo senedinin teminat senedi olduğuna ilişkin defi şahsi defi niteliğindedir ve iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez³⁸⁵. Senede teminat senedi olduğuna ilişkin bir kayıt koyulabilir, ancak bu durumda dahi üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez³⁸⁶. İspat yükü borçlu üzerindedir ve borçlu, alacağın henüz muaccel olmadığını veya artık muaccel olamayacağını ispat etmelidir³⁸⁷. Diğer bir deyişle kambiyo senedinin sırf teminat senedi olduğuna dayanılmaz³⁸⁸.

Teminat senetlerinde devredene karşı ileri sürülebilecek defiler devralana karşı ileri sürülemez. Bunun sebebi, teminat senedinde yerleşik olan hakkın devralan menfaatine olmasıdır. Ancak teminat altına alınan borç ödenmişse, teminat senedinde yerleşik olan hak üzerinde devralanın bir menfaati kalmayıp senet sadece devreden menfaatine olacağından, devredene karşı ileri sürülebilecek şahsi defiler devralana karşı da ileri sürülebilecektir. Aynı esas, teminat senedinin temel borcu aşan kısmı için de geçerlidir³⁸⁹.

³⁷⁹ Akdeniz, s. 100-101; Helvacı, s. 693; İnan, s. 50; Oktay (Poliçe), s. 92-93; Öztan (2. Baskı), s. 1010-1011; Türk, s. 333-334.

³⁸⁰ Akdeniz, s. 101.

³⁸¹ Oktay (Poliçe), s. 93.

³⁸² Akdeniz, s. 100; Helvacı, s. 694; Türk, s. 334; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 155.

³⁸³ Türk, s. 329.

³⁸⁴ Kınacıoğlu, s. 170.

³⁸⁵ Çamoğlu, s. 26; Doğanay, s. 1858; Kınacıoğlu, s. 170; Türk, s. 332, dn. 99; Poroy/Tekinalp, s. 267-268; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 159.

³⁸⁶ Bozer/Göle, s. 175; Çamoğlu, s. 26; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 160.

³⁸⁷ Kınacıoğlu, s. 170; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 103.

³⁸⁸ Doğanay, s. 1858.

³⁸⁹ Öztan (2. Baskı), s. 635.

3. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN GEÇERSİZLİK DEFİLERİ

TTK.'de düzenlenen geçersizlik defileri; ehliyetsizlik (TTK. m. 670), yetkisiz temsil (TTK. m. 678), sahte imza (TTK. m. 677) ve tahrifat (TTK. m. 748) defileridir. Bu hallerde geçersizlik, kanun hükmüne dayanmaktadır. Bu sebeple TTK.'de düzenlenen geçersizlik defileri, mutlak defi niteliğinde olup iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ileri sürülebilir¹. Ancak senet metninden anlaşılan geçersizlik defilerinin aksine bu defiler imzaların bağımsızlığı ilkesi gereği sadece ilgilisi tarafından ileri sürülebilir². Tüm bu özellikleri sebebiyle isnat edilemeyen kısmi geçersizlik defileri veya kanuni geçersizlik defileri olarak da adlandırılabilirler³.

3.1. Ehliyetsizlik

3.1.1. Kambiyo Senetlerinde Ehliyet

Kambiyo senetlerinde ehliyet, kambiyo taahhüdünden yararlanma ehliyeti ve kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti olarak ayrılabilir⁴. Yararlanma ehliyetiyle ilgili bir düzenleme olmadığı için medeni hukuktaki karşılığı olan hak ehliyetine ilişkin hükümler uygulanır⁵. Gerçek kişilerde tam ve sağ doğumla, tüzel kişilerde ilgili mevzuata göre kişiliğin kazanılmasıyla birlikte yararlanma ehliyeti kazanılır⁶. Buna karşılık tüzel kişiliği olmayan adi şirket ve donatma iştiraki gibi topluluklar yararlanma ehliyetine sahip değildir⁷. Bu sebeple tüzel kişiliği olmayan toplulukların lehtar olarak gösterilmeleri ve kendilerine ciro yapılması mümkün değildir.

¹ Akdeniz, s. 23 ve 76; Arslan, s. 18; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105; Poroy/Tekinalp, s. 102; Yılmaz (Defiler), s. 214.

² Akdeniz, s. 76; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 65.

³ Akdeniz, s. 76; Arslan, s. 18; Poroy/Tekinalp, s. 102.

⁴ Çelik, s. 376; Kınacıoğlu, s. 99; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 388; Öztan (23. Baskı), s. 72.

⁵ Çelik, s. 377; Kendigelen, s. 54-55; Kınacıoğlu, s. 99; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 388; Öztan (23. Baskı), s. 72.

⁶ Akipek, Jale G./Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya (2015). Türk Medenî Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku (12 b., Cilt 1). İstanbul: Beta Yayıncılık., s. 241; Çelik, s. 377; Kınacıoğlu, s. 99; Öztan (2. Baskı), s. 388.

⁷ Çelik, s. 377; Kınacıoğlu, s. 99; Poroy/Tekinalp, s. 317.

“Kambiyo taahhüdünde bulunmak”; düzenleyen, muhatap, ciranta veya avalist olmaktadır⁸. Kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti TTK. m. 670’te düzenlenmiş ve özel bir şart aranmayıp fiil ehliyetinin varlığına bağlanmıştır⁹. Fiil ehliyetine sahip olmak, kambiyo taahhüdünde bulunabilmek için yeterlidir. Kambiyo taahhüdünde bulunabilmek için ayrıca tacir olmak gerekmez¹⁰. Fiil ehliyetinin aranacağı an, senedin imzalandığı an değil zilyetliğin devredildiği andır¹¹. Düzenleme tarihi, adi karine olarak zilyetliğin devri tarihi olarak kabul edilir¹². Zilyetlik devredildikten sonra ehliyet kaybedilse dahi senet geçerliliğini korur¹³.

Kanunlar ihtilafında ehliyetin tespitinde milli hukuk esas alınır¹⁴ (TTK. m. 766/1 ve Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK.) m. 9/1). Kişi birden fazla ülke vatandaşıysa iki ihtimal vardır. Birden fazla ülke vatandaşı olan bu kişi aynı zamanda Türk vatandaşıysa, ehliyeti Türk hukukuna göre belirlenecektir¹⁵ (MÖHUK. m. 4/1/b). Eğer Türk vatandaşı değilse, en sıkı ilişkide bulunduğu ülke hukukuna göre ehliyet belirlenecektir¹⁶ (MÖHUK. m. 4/1/c). Kişinin vatansız veya

⁸ Kayıhan/Yasan, s. 54; Kendigelen, s. 54; Kınacıoğlu, s. 100.

⁹ Akdeniz, s. 77; Arslan, s. 18; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 49; Bilgen, s. 329; Bozer/Göle, s. 291; Bozkurt, s. 48; Can, s. 56; Cerrahoğlu, s. 42; Çelik, s. 365 ve 376; Doğanay, s. 1777-1778 ve 2104; Domaniç, s. 136; Eriş, s. 253 ve 710; Helvacı, s. 670; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 36-37; Kaçak, s. 157, 161 ve 451; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105, dn. 2-3; Karayalçın, s. 44; Kayar, s. 609; Kayıhan/Yasan, s. 54; Kendigelen, s. 54; Kınacıoğlu, s. 99; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 319; Öztan (23. Baskı), s. 71-72; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 119-120; Story, s. 86; Tüzemen Atik, s. 75; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 101; Yılmaz (Defiler), s. 203 ve 271-273. Yargıtay 19. HD., T. 18.03.1999, E. 1999/724, K. 1999/1789; Yargıtay 19. HD., T. 30.11.2001, E. 2001/4191, K. 2001/7985; Yargıtay 12. HD., T. 20.10.2009, E. 2009/10918, K. 2009/19699 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 12. HD., T. 12.01.2010, E. 2009/19137, K. 2010/177 (Bilgen, s. 332.). eTK. döneminde de genel ehliyet hükümleri uygulanmaktaydı. Fakat bunun sebebi mevcut durumun aksine özel bir hüküm konulmamış olmasıydı. eTTK. de ise genel hükümlerin uygulanacağı açıkça belirtilmiştir (Karayalçın, s. 44, dn. 8.).

¹⁰ Poroy/Tekinalp, s. 150; Öztan (2. Baskı), s. 392; Story, s. 86.

¹¹ Çelik, s. 377; Karayalçın, s. 46; Kayar, s. 609; Tüzemen Atik, s. 84. İmzalandığı anda aranacağına ilişkin bkz. Can, s. 57.

¹² Çelik, s. 377; Karayalçın, s. 46.

¹³ Can, s. 57; Domaniç, s. 398-399; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 37; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 310-311; Tüzemen Atik, s. 85.

¹⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 50; Can, s. 57; Doğanay, s. 2071; Eriş, s. 710 ve 1358-1359.; Helvacı, s. 673; Kaçak, s. 157; Kayar, s. 610; Kendigelen, s. 58-59; Kınacıoğlu, s. 101 ve 253; Oktay (Poliçe), s. 66; Öztan (2. Baskı), s. 392 ve 955; Öztan (23. Baskı), s. 73; Poroy/Tekinalp, s. 293-294; Tüzemen Atik, s. 75; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 332.

¹⁵ Eriş, s. 711; Öztan (2. Baskı), s. 956.

¹⁶ Öztan (2. Baskı), s. 956; Tüzemen Atik, s. 75, dn. 199.

mülteci olması durumunda yerleşim yeri hukukuna göre ehliyet belirlenir. Yerleşim yerinin bulunmaması durumunda sakin olduğu yer hukuku esas alınır. Bunun da bulunmaması durumunda dava tarihinde bulunduğu ülke hukukuna göre ehliyet belirlenir¹⁷ (MÖHUK. m. 4/1/a). Ehliyetsiz kişi kendini ehliyetli sayan bir ülke sınırları içinde kambiyo taahhüdünde bulunmuşsa bu durumda senetten sorumlu olacaktır¹⁸ (TTK. m. 766/2 ve MÖHUK. m. 9/2). Millî hukukuna göre ehliyetli olan bir kişi, işlemi yaptığı ülkede ehliyetsiz sayılsa bile senetten sorumlu olacaktır¹⁹. Tüzel kişilerde ehliyet, statüsündeki idare merkezi hukukuna göre belirlenir²⁰. Fakat fiili idare merkezi Türkiye ise Türk hukuku da uygulanabilir²¹ (MÖHUK. m. 9/4).

3.1.1.1. Gerçek Kişilerde Ehliyet

a. Tam Ehliyetliler

Gerçek kişilerin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için ergin olmak, ayırt etme gücüne sahip olmak ve kısıtlı olmamak şartlarını sağlaması gerekir ve bunlardan birinin eksik olması fiil ehliyetsizliğine sebep olur²² (TMK. m. 10 ve m. 14).

Erginlik, kural olarak 18 yaşın doldurulmasıyla kazanılır. Ancak evlenmeyle kazanılan erginlik (TMK. m. 11) ile 15 yaşını dolduran küçüğün isteği, velisinin rızası ve mahkeme

¹⁷ Eriş, s. 711; Öztan (2. Baskı), s. 956-957.

¹⁸ Arslan, s. 18, dn. 16; Can, s. 57; Eriş, s. 710-711 ve 1359; Kaçak, s. 461; Kendigelen, s. 59; Kınacıoğlu, s. 254; Poroy/Tekinalp, s. 294; Tüzemen Atik, s. 75.

¹⁹ Kınacıoğlu, s. 101; Tüzemen Atik, s. 75.

²⁰ Eriş, s. 1359; Kınacıoğlu, s. 253;

²¹ Eriş, s. 1359.

²² Antalya, O. Gökhan/Topuz, Murat (2019). Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri (3 b., Cilt 1). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 249; Kayıhan, Şaban/Ünlütepe, Mustafa (2017). Medeni Hukuk Bilgisi (4 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 167; Öztan, Bilge (2016). Medeni Hukukun Temel Kavramları (41 b.). Ankara: Turhan Kitapevi (Medeni), s. 244 ve 247; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 285; Can, s. 56; Çelik, s. 377; Doğanay, s. 1778; Domaniç, s. 136; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 37; Kaçak, s. 161; Karayalçın, s. 45; Kayıhan/Yasan, s. 54; Kınacıoğlu, s. 99; Öztan (2. Baskı), s. 388-389; Öztan (23. Baskı), s. 72; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 119; Story, s. 93; Yılmaz (Defiler), s. 203 ve 271-272.; Zeytin/Ergün, s. 83. Yargıtay 12. HD., T. 05.03.2012, E. 2011/31309, K. 2012/14972 (Süphandağ, Yavuz (2013). Kıymetli Evrak Hukuku (2 b.). Ankara: Bilge Yayınevi, s. 177.); Yargıtay 12. HD., T. 09.05.2012, E. 2011/27180, K. 2012/16049 (Süphandağ, s. 190.).

kararı şartlarına bağı olan yargısal erginliğin kazanılması da (TMK. m. 12) yeterlidir²³. Erginliğin evlenmeyle kazanıldığı hallerde, evliliğin daha sonra sona ermesi erginliği etkilemez²⁴.

Ayırt etme gücü akla uygun veya davranışlarının sonuçlarını öngörerek buna göre davranma yeteneğidir²⁵ (TMK. m. 13). TMK. m. 13'te akla uygun davranma yeteneğini etkileyen sebeplere örnek olarak; yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı ve sarhoşluk sayılmıştır. Ancak bu durumlardan birinin varlığına rağmen kişi, akla uygun davranabiliyorsa ehliyetsiz sayılmaz. Çünkü ayırt etme gücünün varlığına veya yokluğuna somut olaya göre karar verilmelidir²⁶.

b. Sınırlı Ehliyetliler

Sınırlı ehliyetliler, sınırlanmaları için yeterli sebep bulunmayan ve fakat korunmaları için kendilerine yasal danışman atanan kişilerdir^{27, 28} (TMK. m. 429). Kendisine yasal temsilci atanan kişiler, ehliyetlidir; ancak kanunda sayılan işlemleri yaparken yasal temsilcisinin

²³ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 295-300; Antalya/Topuz, s. 250; Can, s. 56; Doğanay, s. 1778; Domaniç, s. 136; Kaçak, s. 161; Kayıhan/Ünlütepe, s. 170; Öztan (2. Baskı), s. 390; Öztan (23. Baskı), s. 72; Öztan (Medeni), s. 247-249; Yılmaz (Defiler), s. 271; Zeytin/Ergün, s. 84-85.

²⁴ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 301; Doğanay, s. 1778; Öztan (2. Baskı), s. 390; Öztan (Medeni), s. 248; Zeytin/Ergün, s. 84.

²⁵ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 286-287; Antalya/Topuz, s. 249; Kayıhan/Ünlütepe, s. 167; Öztan (Medeni), s. 250; Yılmaz (Defiler), s. 203 ve 271-272.; Zeytin/Ergün, s. 83.

²⁶ Erkan, Vehbi Umut/Yücer, İpek (2011). Ayırt Etme Gücü. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(3), s. 501; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 289; Antalya/Topuz, s. 249; Karayalçın, s. 45, dn. 10; Kayıhan/Ünlütepe, s. 167-168; Zeytin/Ergün, s. 83.

²⁷ Antalya/Topuz, s. 253; Cerrahoğlu, s. 44; Helvacı, s. 671; Karayalçın, s. 45, dn. 9; Öztan (Medeni), s. 272.

²⁸ 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi (eTMK.) 169 hükmüne göre evli kadının kocası lehine üçüncü kişiye karşı kambiyo taahhüdünde bulunması sulh hukuk mahkemesinin rızasını gerektirmekteydi ve bu sebeple bir sınırlı ehliyetlilik haliydi (Cerrahoğlu, s. 45; Doğanay, s. 1780; Erman, s. 760; Karayalçın, s. 45; Kınacıoğlu, s. 100; Oktay (Police), s. 66; Öztan (2. Baskı), s. 389; Yılmaz (Defiler), s. 273, dn. 524.). Ancak TMK. m. 193'te eşlerden birinin diğeriyle her türlü işlemi yapabileceği düzenlenmiştir (Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 50.). Amerikan hukukunda evli kadınların kendileri adına kambiyo taahhüdünde bulunamayacakları, fakat temsilci olabileceklerine dair bir düzenleme bulunduğu yönünde bkz. Stroy 105. Fransız hukukunda evli veya bekar olduğu fark etmektensizin kadınların, tacir olmadıkça kambiyo taahhüdünde bulunmalarının mümkün olmadığı ve kocaları tarafından da izin verilemeyeceğine dair bir düzenleme bulunduğu yönünde bkz. Story, s. 87 ve 108-109.

görüşünü almalıdır²⁹. Bu işlemlerden biri de kambiyo taahhüdünde bulunmaktır³⁰ (TMK. m. 429/1/8). Ancak bu kişinin ehliyeti gelirlerindeki tasarruf hakkı saklı tutularak sınırlandırılmışsa, gelirlerini aşmamak üzere kambiyo taahhüdünde bulunabilir³¹ (TMK. m. 429/2).

Yasal danışmanlar, oy danışmanı ve yönetim danışmanı olarak ikiye ayrılır. Kendisine oy danışmanı atanan kişiler, kambiyo taahhüdünden bulunmayı da içeren TMK. m. 429'daki işlemler haricinde tam ehliyetli gibidir. TMK. m. 429'daki sayılan işlemleri yaparken ise yasal danışmanın rızasını almalıdırlar. Oy danışmanın rızası, işlemin yapılabilmesi için yeterli olup bunun haricinde vesayet makamının da izni gerekmez. Oy danışmanının işlemleri bizzat yapması mümkün değildir. Bu sebeple oy danışmanları, yasal temsilci sayılmazlar³².

Yönetim danışmanı atanması halinde sınırlı ehliyetlinin, malvarlığını yönetme hakkı kalmaz. Malvarlığının yönetimi, temsilci sıfatıyla yönetim danışmanı veya onun rızasıyla sınırlı ehliyetli tarafından gerçekleştirilir. Sınırlı ehliyetsizin, gelirleri üzerinde ise tasarruf hakkı bulunmaktadır³³. Bir görüşe göre yönetim danışmanının sınırlı ehliyetliyi temsilen kambiyo taahhüdünde bulunması için TMK. m. 462/1/5 hükmü gereği vesayet makamının izni gerekir³⁴.

Yasal danışmanın rızası izin veya icazet şeklinde olabilir³⁵. Ancak yasal danışmanın, sınırlı ehliyetliyi temsilen kambiyo taahhüdünde bulunması mümkün değildir³⁶.

²⁹ Akdeniz, s. 77; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 337; Antalya/Topuz, s. 253; Bilgen, s. 560; Bozkurt, s. 48; Can, s. 57; Cerrahoğlu, s. 44-45; Doğanay, s. 1781 ve 2105; Ercan, s. 314; İnan, s. İnan, s. 37; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105, dn. 2; Kayar, s. 609-10; Kayıhan/Ünlütepe, s. 172; Kınacıoğlu, s. 99; Öztan (23. Baskı), s. 72; Sayhan, s. 142; Zeytin/Ergün, s. 85.

³⁰ Can, s. 57; Ercan, s. 314; Helvacı, s. 671; İnan, s. 37; Kendigelen, s. 57; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 391.

³¹ Helvacı, s. 671.

³² Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 337-338; Bilgen, s. 560-561; Ercan, s. 314; İnan, s. 37; Öztan (Medeni), s. 272; Tüzemen Atik, s. 81; Zeytin/Ergün, s. 86.

³³ Antalya/Topuz, s. 253-254; Öztan (Medeni), s. 272-273.

³⁴ Bilgen, s. 561.

³⁵ Cerrahoğlu, s. 45; Ercan, s. 314; Sayhan, s. 142.

³⁶ Ercan, s. 314; Sayhan, s. 142.

c. Sınırlı Ehliyetsizler

Sınırlı ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip olan küçükler ve kısıtlılardır³⁷. Bu kişiler kural olarak kendi başlarına hukuki işlem yapamayacakları için kambyo taahhüdünde de bulunamazlar³⁸. Ancak kanuni temsilcilerinin sınırlı ehliyetsizler adına kambyo taahhüdünde bulunması mümkündür³⁹. Ayrıca sınırlı ehliyetsizlerin kanuni temsilcilerinin rızasıyla kambyo taahhüdünde bulunabilmeleri de mümkündür⁴⁰ (TMK. m. 16/1). Rıza bedelin bir kısmı için de verilebilir⁴¹. Bu rıza izin şeklinde olabileceği gibi icazet şeklinde de olabilir⁴². Aynı şekilde yasal temsilci, işlemin yapıldığı sırada işleme katılarak da rıza gösterebilir⁴³. İcazet verilene kadar işlem askıda geçersizdir ve icazetle birlikte baştan beri geçerli sayılır⁴⁴. Rıza, açık veya örtülü olabilir⁴⁵. Daha sonra ehliyet kazanması durumunda rızanın ehliyetsiz tarafından açık veya örtülü olarak gösterilmesi de mümkündür⁴⁶. Ancak ehliyetin kazanılması senedi kendiliğinden tek başına geçerli

³⁷ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 302 ve 319-321.; Antalya/Topuz, s. 254; Cerrahoğlu, s. 43; Helvacı, s. 671; İnan, s. 35; Kayıhan/Ünlütepe, s. 174; Öztan (Medeni), s. 264.

³⁸ Eriş, s. 253; Kayar, s. 609; Story, s. 96; Yılmaz (Defiler), s. 272.

³⁹ Bozkurt, s. 48; Eriş, s. 253; İnan, s. 35. Yargıtay 12. HD., T. 8.12.1988, E. 1988/3112, K. 1988/15133 (khyk.kazancihukuk.com). Amerikan hukukunda yasal temsilcilerin kambyo taahhüdünde bulunması halinde, bu durumu belirtsele dahi senetten şahsen sorumlu olacakları yönünde bkz. Story, s. 87-88. Story, Fransız hukukunda yasal temsilcinin ve hatta müvekkili adına avukatın da kambyo taahhüdünde bulunabileceğini belirtmektedir.

⁴⁰ Akdeniz, s. 77; Can, s. 56; Bozer/Göle, s. 291; Cerrahoğlu, s. 43; Doğanay, s. 2104; Helvacı, s. 671; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 37; İnan, s. 35; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105, dn. 2; Kayar, s. 610; Kinacioğlu, s. 99; Oktay (Polıçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 391; Yılmaz (Defiler), s. 203. Yargıtay 11. HD., T. 20.12.1979, E. 1979/5859, K. 1979/5811 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 12. HD., T. 05.03.2012, E. 2011/31309, K. 2012/14972 (Süphandağ, s. 177.); Yargıtay 12. HD., T. 09.05.2012, E. 2011/27180, K. 2012/16049 (Süphandağ, s. 190.).

⁴¹ Yargıtay 11. HD., T. 20.12.1979, E. 1979/5859, K. 1979/5811 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴² Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 328; Antalya/Topuz, s. 254; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 50; Can, s. 56; Cerrahoğlu, s. 43; Çelik, s. 365 ve 377; İnan, s. 36; Kayıhan/Ünlütepe, s. 175; Öztan (2. Baskı), s. 391; Öztan (23. Baskı), s. 72; Öztan (Medeni), s. 266-267; Sayhan, s. 141; Tüzemen Atık, s. 76, dn. 202; Yılmaz (Defiler), s. 273; Zeytin/Ergün, s. 87. Yargıtay 11. HD., T. 20.12.1979, E. 1979/5859, K. 1979/5811 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 19. HD., T. 18.03.2009, E. 1999/724 K. 1789 (Bilgen, s. 563.).

⁴³ Antalya/Topuz, s. 254.

⁴⁴ Antalya/Topuz, s. 254; Helvacı, s. 671; Öztan (2. Baskı), s. 222. Yargıtay 11. HD., T. 20.12.1979, E. 1979/5859, K. 1979/5811 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴⁵ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 328; Antalya/Topuz, s. 255; Kayıhan/Ünlütepe, s. 176; Yılmaz (Defiler), s. 273. Kanuni temsilcinin de aynı senette borçlu olarak imzasının bulunması halinde rızanın var olduğu kabul edilir (Yargıtay 19. HD., T. 18.03.1999, E. 1999/724, K. 1999/1789 (khyk.kazancihukuk.com)).

⁴⁶ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 330; Cerrahoğlu, s. 44; Helvacı, s. 672.

hale getirmez. Senedin geçerli hale gelmesi için ehliyetin kazanılmasından sonraki davranışların, örtülü icazet anlamına gelmesi gerekir⁴⁷. Buna karşın ehliyetin sonradan kaybedilmesi de senedin geçerliliğini etkilemez⁴⁸.

Velayet altındakiler için rızanın velileri tarafından gösterilmesi yeterlidir⁴⁹. Rıza gösterme yetkisi TMK. m. 336'ye göre belirlenir ve kural olarak ana ve babanın birlikte rıza göstermesi gerekir. Ancak iyiniyetli üçüncü kişiler ana veya babadan birinin rıza göstermesi durumunda, diğerinin de rızasının var olduğunu kabul edebilirler⁵⁰ (TMK. m. 342/2). Velayet ana veya babadan birine verilmişse, bu durumda sadece velayet hakkına sahip olan tarafından rıza gösterilmesi yeterlidir⁵¹.

Kambiyo taahhüdü, vesayet altındakileri temsilen vasileri tarafından gerçekleştirilir (TMK. m. 448 ve m. 462/1/5). Vasilerin, vesayet altındakileri gerçekleştirdiği kambiyo taahhüdüne rıza göstermesi de mümkündür. Bu rıza açık veya örtülü ve izin veya icazet şeklinde olabilir (TMK. m. 451/1 ve m. 462/1/5). TMK. m. 448, m. 451/1 ve m. 462/1/5 birlikte değerlendirildiğinde her iki halde de ayrıca vesayet makamının rızası gerekir⁵². Vesayet makamı kural olarak sulh hukuk mahkemesidir⁵³ (TMK. m. 397/2). Ancak kefil olmak vesayet altındaki kişiler için yasak işlem olduğundan tartışmalı olmakla birlikte kanuni temsilcisinin rızasıyla dahi avalist olmaları mümkün değildir⁵⁴. Kayyım hakkında da vesayet hükümleri uygulanacağından, anlatılanlar vesayet makamı tarafından kambiyo senedi düzenlemesi yönünde yetkili kılınan kayyım için de temsil veya yönetim kayyımı olması fark etmeksizin geçerlidir⁵⁵.

⁴⁷ Eriş, s. 253; Kaçak, s. 451; Tüzemen Atik, s. 85.

⁴⁸ Kaçak, s. 451.

⁴⁹ Bilgen, s. 562; Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59; Doğanay, s. 2185; Karayalçın, s. 47; Kendigelen, s. 57; Tüzemen Atik, s. 76.

⁵⁰ Bilgen, s. 562.

⁵¹ Doğanay, s. 1778-1779; Kayıhan/Ünlütepe, s. 176.

⁵² Bilgen, s. 560; Bozkurt, s. 48; Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59; Çelik, s. 377; Doğanay, s. 2104-2105 ve 2185; Domaniç, s. 191; Eriş, s. 253; Erman, s. 760; Karayalçın, s. 47; Kendigelen, s. 57; Oktay (Police), s. 68; Yılmaz (Defiler), s. 272-273.

⁵³ Domaniç, s. 191; Karayalçın, s. 47; Kayıhan/Ünlütepe, s. 384.

⁵⁴ Can, s. 56.

⁵⁵ Tüzemen Atik, s. 91.

Kural velayet altındakiler için rızanın veli tarafından verilmesi olmasına rağmen, eğer kambiyo taahhüdü veli lehine yapılıyorsa kayyım katılımı ve sulh hukuk mahkemesinin rızası gerekir⁵⁶ (TMK. m. 345). Ancak bu bahsedilenler velinin, küçüğü temsilen kambiyo taahhüdünde bulunması halinde geçerli değildir⁵⁷. Benzer şekilde vasi lehine kambiyo taahhüdünde bulunulması için de TMK.426/1/2 gereği kayyım katılımı ve TMK. m. 462/1/5 gereği vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin izni gerekir⁵⁸.

Sınırlı ehliyetsizlerin ivazsız iktisapları kanuni temsilcinin rızasını gerektirmediği için kendileri veya bir başkası tarafından kendileri lehine kambiyo taahhüdünde bulunulması için kanuni temsilcilerinin rızası gerekmez⁵⁹. Ancak bu senetlerin sınırlı ehliyetsiz tarafından devredilmesi durumunda, borçlu duruma geleceklerinden yine kanuni temsilcilerinin rızası gerekir⁶⁰. Ödememeden sorumsuzluk kaydı konulması durumunda rızaya gerek olmayacağı belirtilmektedir⁶¹. Kanuni temsilcilerinin rızasının gerekmediği bir diğer durum da kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti olan birinin temsilci olarak senet düzenlemeleri halidir. Çünkü bu durumda borçlu, temsil edilendir⁶². Ayrıca TMK.'ye göre kanuni temsilcilerinin rızasını almaları gerekmeyen haller için kambiyo taahhüdünde bulunmaları durumunda da genel kural gereği kanuni temsilcilerinin rızası gerekmeyecektir. Bu haller, TMK. m. 359, m. 453 ve m. 455'te sayılan sınırlı ehliyetsizin kendi tasarrufundaki mallar, meslek veya sanat için sınırlı ehliyetsize verilen mallar ve kişisel kazanca ilişkin kambiyo taahhüdünde bulunulmasıdır⁶³. Tüm bu hallerde dahi vesayet makamının izni gerektiren bir hal varsa, bu izin yine aranacaktır⁶⁴.

⁵⁶ Helvacı, s. 673; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 402; Öztan (23. Baskı), s. 74; Tüzemen Atik, s. 76. Yargıtay 19. HD., T. 08.10.2001, E. 2001/2282, K. 2001/6270 (Bilgen, s. 563.).

⁵⁷ Öztan (2. Baskı), s. 402.

⁵⁸ Doğanay, s. 1781; Eriş, s. 253; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 402; Öztan (23. Baskı), s. 74.

⁵⁹ Akdeniz, s. 78; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 391; Öztan (23. Baskı), s. 72; Story, s. 97. Lehların ehliyetsiz olmasının senedi geçersiz kılmayacağı yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, s. 162.

⁶⁰ Helvacı, s. 672; Oktay (Poliçe), s. 65; Öztan (2. Baskı), s. 391-392.

⁶¹ Helvacı, s. 672.

⁶² Antalya/Topuz, s. 256; Arslanlı, s. 68; Helvacı, s. 672; Öztan (2. Baskı), s. 394.

⁶³ Arslan, s. 19, dn. 17; Can, s. 56; Cerrahoğlu, s. 44; Doğanay, s. 1779; Helvacı, s. 673; Karayalçın, s. 45, dn. 9; Kendigelen, s. 457-587; Kınacıoğlu, s. 99; Oktay (Poliçe), s. 66; Öztan (2. Baskı), s. 390; Öztan (23. Baskı), s. 72.

⁶⁴ Oktay (Poliçe), s. 66.

d. Tam Ehliyetsizler

Tam ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip olmayanlardır⁶⁵. Bu kişiler, kural olarak hiçbir hukuki işlemi yapamayacakları için kambiyo taahhüdünde de bulunamazlar⁶⁶. Hatta bu kişiler lehlerine olan işlemleri dahi yapamazlar⁶⁷. Buna rağmen kambiyo taahhüdünde bulunmuşlarsa, bu işlem icazet yoluyla dahi geçerli hale getirilemez⁶⁸. Tam ehliyetsizler ancak kanuni temsilcileri aracılığıyla hukuki işlem yapabilirler⁶⁹. Ancak vasilerin vesayet altındakileri temsilen yapamayacağı kefil olma, vakıf kurma ve önemli bağışlarda bulunmaya dair işlemlerin tam ehliyetsizlerin kanuni temsilcileri tarafından yapılamayacağı belirtilmektedir. Vasilerin vesayet altındakileri temsilen kambiyo taahhüdünde bulunmaları yasaklanmadığından, tam ehliyetsizlerin kanuni temsilcilerinin de tam ehliyetsizleri temsilen kambiyo taahhüdünde bulunmalarına engel yoktur⁷⁰.

3.1.1.2. Tüzel Kişilerde Ehliyet

Gerçek kişilerde olduğu gibi tüzel kişilerin de kambiyo taahhüdünden yararlanma ve kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyetine genel hükümler uygulanır⁷¹. TMK. m. 47'ye göre tüzel kişilerin her biri kendi türü için konulan hükümlere göre hak ehliyetini kazanırlar. Ticaret şirketleri ticaret siciline tescille birlikte tüzel kişilik kazanırlar⁷² (Anonim şirket için TTK. m. 355/1, limited şirket için TTK. m. 588, kollektif şirket ve TTK. m. 317'nin atfıyla komandit şirket için TTK. m. 232, kooperatif için Kooperatifler Kanunu (KK.) m. 3/1). Derneklerin tüzel kişilik kazanma anı; kuruluş bildirim, dernek tüzüğü ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülkî amirine

⁶⁵ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 302-304; Antalya/Topuz, s. 252; Cerrahoğlu, s. 42; Kayıhan/Ünlütepe, s. 180; Öztan (Medeni), s. 257; Yılmaz (Defiler), s. 203; Zeytin/Ergün, s. 87.

⁶⁶ Akdeniz, s. 79; Arslan, s. 18; Cerrahoğlu, s. 43; Çelik, s. 377; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105, dn. 2; Kayar, s. 609; Öztan (2. Baskı), s. 391; Öztan (23. Baskı), s. 72; Story, s. 116; Tüzemen Atik, s. 76.

⁶⁷ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 307; Helvacı, s. 671.

⁶⁸ Akdeniz, s. 78; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 307; İnan, s. 35; Öztan (Medeni), s. 258.

⁶⁹ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 306; Antalya/Topuz, s. 252; Öztan (Medeni), s. 258; Zeytin/Ergün, s. 87. Yargıtay 12. HD., T. 05.03.2012, E. 2011/31309, K. 2012/14972 (Süphandağ, s. 177.); Yargıtay 12. HD., T. 09.05.2012, E. 2011/27180, K. 2012/16049 (Süphandağ, s. 190.).

⁷⁰ Çelik, s. 377; Kendigelen, s. 57; Öztan (2. Baskı), s. 391; Öztan (23. Baskı), s. 72.

⁷¹ Kaçak, s. 451; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 119.

⁷² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 50; Çelik, s. 377; Kaçak, s. 461; Kendigelen, s. 56; Öztan (2. Baskı), s. 388 ve 392; Öztan (23. Baskı), s. 73. Zeytin/Ergün, s. 117.

verilmesi anıdır⁷³ (TMK. m. 59/1). Vakıflar yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesindeki sicile tescille tüzel kişilik kazanır⁷⁴ (TMK. m. 102/1, 26/4/2013 tarih ve 28629 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük m. 3/4). Tüzel kişiliğin kazanılmasıyla birlikte kambyo taahhüdünden yararlanma ehliyeti de kazanılmış olur.

Hak ehliyetiyle ilgili bahsedilmesi gereken bir diğer konu da ultra vires ilkesidir. Ultra vires ilkesi, şirketin işletme konusu dışında hak ehliyetinin olmamasını ifade eder⁷⁵. Hak ehliyetini olmaması sebebiyle işletme konusu dışında yapılan işlemler yok hükmündedir. eTTK.’de ultra vires ilkesi kabul edilmişti⁷⁶ (eTTK. m. 137). Bu yüzden tartışmalı olmakla birlikte işletme konusu dışındaki işlemlerden kaynaklanan borçlar için verilen kambyo senetlerinden tüzel kişi sorumlu tutulamazdı ve bu durum mutlak defî olarak iyiniyetli kişilere dahi ileri sürülebilirdi⁷⁷. Bu durumda tüzel kişi adına kambyo taahhüdünde bulunan kişi, senetten yetkisiz temsilci olarak sorumluydu⁷⁸. Kambyo senedinin işletme konusu dışındaki işlemde kaynaklanan bir borç için verildiğini ispat yükü tüzel kişi üzerindeydi⁷⁹. Kural şirketin bu işlemde sorumlu olmamasıydı, fakat hukuki görünüşe göre sorumlu tutulması mümkündür⁸⁰. Şahıs şirketlerinde ortakların oy birliğiyle karar alması durumunda işletme konusu dışında da işlem yapılabilmesi

⁷³ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 575; Kayıhan/Ünlütepe, s. 225; Öztan (2. Baskı), s. 388; Öztan (Medeni), s. 346; Zeytin/Ergün, s. 123.

⁷⁴ Polat, Fatma Şeyda (2015). Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Yeni Vakıfların Kuruluşu ve İşleyişi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 92 ve 125; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 679-680; Kayıhan/Ünlütepe, s. 239; Öztan (2. Baskı), s. 388; Öztan (Medeni), s. 391; Zeytin/Ergün, s. 143.

⁷⁵ Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan (2013). Şirketler Hukuku (9 b.). Bursa: Dora Yayınları (Şirketler), s. 54; Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan (2018). Şirketler Hukuku Dersleri (6 b.). Bursa: Dora Yayınları (Şirketler Dersleri), s. 51-52; Çağlar, Hayrettin/Çalışkan, Esra (2010). Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunları. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(1), s. 64; Zeytin/Ergün, s. 118.

⁷⁶ Yıldız, Burçak (2006). Şirketlerin Ehliyetine İlişkin Olarak Özellik Arz Eden Hukuki İşlem ve Sözleşmeler. Ankara Barosu Dergisi(2016/2) (Ehliyet), s. 55; Doğanay, s. 1779-1780; Eriş, s. 253-254; Helvacı, s. 673; Kayıhan/Ünlütepe, s. 218.

⁷⁷ Kaçak, s. 461. Aksi görüş için bkz. Kaçak, s. 157; Kendigelen, s. 56, dn. 8. Amerikan, Fransız ve İskoç hukukunda şirketin, senet üzerinden temel ilişkinin işletme konusu dışında olduğu anlaşılmadıkça sorumlu olacağı yönünde bkz. Story, s. 91-92.

⁷⁸ Kaçak, s. 157.

⁷⁹ Kaçak, s. 157 ve 461.

⁸⁰ Alper, Gizem (2013). Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı ve Kapsamı) (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 126.

mümkündü⁸¹. Dolayısıyla şirket, böyle bir karara dayanılarak yapılan borçlanmalar için verilecek kambiyo senetlerinden sorumluydu.

TTK. ile ultra vires ilkesinden vazgeçilmiştir⁸². Dolayısıyla artık şirketlerin işletme konusunda dışında yaptığı işlemler için de hak ehliyeti vardır ve dolayısıyla bu işlemler için kambiyo taahhüdünde bulunulması durumunda işlem yok hükmünde olmayacaktır⁸³. Ancak TTK.'deki bu düzenlemeyle hak ehliyeti sağlanmış olsa da şirketlerin konu dışındaki işlemler için temsilcilerin temsil yetkisi yoktur⁸⁴. Böyle bir durumda iç ilişkide organ hakkında yetkisiz temsil hükümleri uygulanacaktır⁸⁵.

Fiil ehliyeti ve dolayısıyla kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti, tüzel kişiler iradelerini organları aracılığıyla açıkladıkları için organlarının kurulma anında kazanılır⁸⁶ (TMK. m. 49). Organlar tüzel kişinin temsilcisi değil, bizzat kendisi olmasına rağmen temsile ilişkin hükümler uygun düştüğü ölçüde organlara da uygulanırlar⁸⁷. Dolayısıyla organın yetkisinin dışına çıkması durumunda şirket adına kambiyo taahhüdünde bulunan

⁸¹ Bilgili/Demirkapı (Şirketler), s. 54.

⁸² Alışkan, Murat (2013). İşletme Konusu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili. 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 18(2), s. 207; Çeker, Mustafa (2012). Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi , 14(1), s. 104; Dedeğaç, Ender/Sapan, Oğuzhan (2013). Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu. Ankara: Ankara Barosu Eğitim ve Kültür Merkezi, s. 90; Karahan, Sami (2013). Şirketler Hukuku (2 b.). Konya: Mimoza Yayınları, s. 114; Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin (2014). Ortaklıklar Hukuku I (13 b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 91; Pulaşlı, Hasan (2015). Şirketler Hukuku Genel Esaslar (3 b.). Ankara: Adalet Yayınevi (Şirketler), s. 54; Yıldız, Burçak (2006). TTK Tasarısında Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK. m. 137 Hükümündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeliliğinin Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 55(1), (Ultra Vires), s. 337; Bilgili/Demirkapı (Şirketler), s. 54; Bilgili/Demirkapı (Şirketler Dersleri), s. 52; Kayıhan/Ünlütepe, s. 218; Zeytin/Ergün, s. 118.

⁸³ Görgülü, Fatma (2016). Ticaret Şirketlerinde Ultra Vires İlkesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, s. 45; Çeker, s. 104; Dedeğaç/Sapan, s. 90; Karahan, s. 114.

⁸⁴ Görgülü, s. 45.

⁸⁵ Alışkan, s. 207; Alper, s. 73; Görgülü, s. 28.

⁸⁶ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 549; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 50; Can, s. 56; Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59; Çelik, s. 377; Doğanay, s. 1780; Helvacı, s. 673; Kaçak, s. 157 ve 461; Karayalçın, s. 45; Kayıhan/Ünlütepe, s. 219; Kendigelen, s. 56; Oktay (Police), s. 66; Öztan (2. Baskı), s. 392; Öztan (23. Baskı), s. 73; Öztan (Medeni), s. 333; Tüzemen Atik, s. 83; Zeytin/Ergün, s. 119.

⁸⁷ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 550; Alper, s. 88; Görgülü, s. 41; Kayıhan/Ünlütepe, s. 220.

kişi, ileride anlatacağımız üzere⁸⁸ yetkisiz temsil hükümleri gereği senetten sorumlu olacaktır⁸⁹.

Anonim şirketlerde fiil ehliyeti ve dolayısıyla kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti yönetim kurulu tarafından kullanılır⁹⁰ (TTK. m. 365). Kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyetinin kullanılmasında kural olarak çift imza ilkesi uygulanır⁹¹ (TTK. m. 370/1). Çift imza ilkesinin geçerli olduğu bir durumda sadece bir imza atılmış, fakat daha sonra imza atmaya yetkili kişilerden biri tarafından bu işleme icazet gösterilmişse artık çift imza ilkesine aykırı davranıldığı iddia edilemez⁹². Temsil yetkisinin kullanılması, yönetim kurulu üyesi olan tek bir kişiye bırakılabileceği gibi en az birisi yönetim kurulu üyesi olan ikiden fazla kişiye de bırakılabilir⁹³ (TTK. m. 370/2). Bu kişilerin her birinin şirketi tek başına temsile yetkili olduğu kararlaştırılabileceği gibi hepsinin birlikte şirketi temsil etmesi gerektiği de kararlaştırılabilir. Bu kişilerden sadece bazılarının şirketi tek başına temsil etme yetkisi de verilebilir. Benzer şekilde, bazılarının şirketi temsil edebilmesi için diğer bir temsilcinin işleme katılmasının şart koşulması da mümkündür⁹⁴. Şirketi temsil yetkisinin sadece merkezi veya sadece bir şubeyi temsille sınırlandırılması mümkündür⁹⁵ (TTK. m. 371/3). Temsil yetkisinin kambiyo taahhüdünden sonra sınırlandırılması, verilmiş olan kambiyo senetlerini geçersiz kılmaz⁹⁶.

Limited şirketlerde kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti, müdürler tarafından kullanılır⁹⁷. Bir veya birden fazla müdür olabilir. Müdürlerin şirket ortağı olması şart

⁸⁸ Bkz. 3.2.2.

⁸⁹ Yargıtay 12. HD., T. 06.02.2003, E. 2003/514, K. 2307 (Bilgen, s. 567.).

⁹⁰ Çağlar/Çalışkan, s. 67.

⁹¹ Bozkurt, s. 49; Kaçak, s. 158. Süphandağ, s. 37; Tüzemen Atik, s. 92. Yargıtay 19. HD., T. 07.11.1996, E. 1996/3017, K. 1996/9768; Yargıtay 12. HD., T. 08.03.2002, E. 2002/3244, K. 2002/4691 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 12. HD., T. 06.02.2003, E. 2003/514 K. 2307 (Bilgen, s. 567.); Yargıtay 19. HD., T. 18.05.2004, E. 2003/9474, K. 2004/5783 (Bilgen, s. 565.); Yargıtay 12. HD., T. 24.02.2011, E. 2010/21310, K. 2011/1657; Yargıtay 12. HD., T. 26.11.2015, E. 2015/17524, K. 2015/29446 (khyk.kazancihukuk.com).

⁹² Bozkurt, s. 49.

⁹³ Karahan, s. 413; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 348-350.

⁹⁴ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 349. Yargıtay 10. CD., T. 22.12.2003, E. 2003/3685, K. 2003/22710 (khyk.kazancihukuk.com).

⁹⁵ Çağlar/Çalışkan, s. 68; 414; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 349.

⁹⁶ Yargıtay 12. HD., T. 08.03.2002, E. 2002/3244, K. 2002/4691 (khyk.kazancihukuk.com).

⁹⁷ Karahan, s. 841.

değildir, ancak en az bir müdür ortak olmalıdır. Birden fazla müdürün varlığı halinde müdürler kurulundan bahsedilir. Müdürler kurulu, kararlarını eşitlik durumunda başkanın oyu üstün olmak üzere oy çokluğuyla alır (TTK. m. 623). Anonim şirketlerde olduğu gibi bu yetki merkez/şube ve/veya birlikte temsille sınırlanabilir (TTK. m. 629/1'in atfıyla TTK. m. 371/3).

Kollektif şirketlerde temsil yetkisi, TTK. m. 213/1/f hükmüne göre şirket sözleşmesinde şirketi temsile yetkili olarak gösterilen kişiler tarafından kullanılır. Şirket sözleşmesinde ayrıca temsil şekli de belirtilmelidir⁹⁸. Temsil yetkisine sahip kişilerin şirket sözleşmesinde gösterilmemesi şirketin, adi şirket sayılmasıyla sonuçlanır (TTK. m. 214/1). Anonim ve limited şirketlerden farklı olarak kollektif şirketlerde temsil yetkisinin tamamen üçüncü kişilere bırakılması mümkündür⁹⁹. Bu temsilcilerin temsil yetkisi, ancak merkez/şube ve/veya birlikte temsille sınırlanabilir¹⁰⁰ (TBK. m. 549).

Komandit şirketler sınırsız sorumlu olan komandite ortaklar tarafından temsil edilir¹⁰¹ (Adi komandit şirketler ve TTK. m. 565/1'in atfıyla sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket için TTK. m. 318/1). Kural olarak her bir komandite ortağın şirketi temsile yetkisi vardır¹⁰². Komanditer ortakların komandite ortakların aksine ortak sıfatından kaynaklı kanundan doğan bir temsil yetkisi yoktur. Ancak şirket sözleşmesinde aksine hüküm yoksa komanditer ortakların ticari temsilci, ticari vekil veya seyyar tacir memuru olarak atanmaları mümkündür¹⁰³ (TTK. m. 318/2). Bu temsilcilerin temsil

⁹⁸ Karahan, s. 276; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 215. eTTK. m. 155/1/6 hükmünde de temsili yetkili kılınanların şirket sözleşmesinde gösterilmesi zorunluydu. TTK. m. 214'ün karşılığı olan eTTK. m. 156'ya göre bu şarta aykırılık durumunda şirket, kollektif şirket değil adi şirket sayılırdı. Ancak eTTK. m. 156 ile çelişkili olan ve bu yüzden TTK.'ye alınmayan eTTK. m. 175 hükmünde şirket sözleşmesinde temsile yetkili olanların belirtilmemesi durumunda şirketin yönetimine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmekteydi. Belirtilen hükümler sebebiyle eTTK döneminde tüm ortakların ayrı ayrı şirketi temsile yetkili olduğu kabul edilmekteydi (Kaçak, s. 157; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 215-216.).

⁹⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 216.

¹⁰⁰ Karahan, s. 279; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 216.

¹⁰¹ Bilgili/Demirkapı (Şirketler Dersleri), s. 160; Kaçak, s. 158; Karahan, s. 325; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 266; Pulaşlı (Şirketler), s. 213.

¹⁰² Bilgili/Demirkapı (Şirketler Dersleri), s. 160; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 266.

¹⁰³ Bilgili/Demirkapı (Şirketler Dersleri), s. 160; Karahan, s. 325; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 266; Pulaşlı (Şirketler), s. 213.

yetkisi, ancak merkez/şube ve/veya birlikte temsille sınırlanabilir¹⁰⁴ (TTK. m. 318/1'in atfıyla TBK. m. 549).

KK. m. 55'e göre kooperatiflerde kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti, kooperatif ortaklarından oluşan yönetim kurulu tarafından kullanılır. KK. m. 98'e göre KK.'de hüküm bulunmayan hallerde anonim şirket hükümleri uygulanır. Buna göre kambiyo taahhüdünde kural olarak çift imza ilkesi uygulanır¹⁰⁵. Temsil yetkisinin kısmen veya tamamen yönetim kurulu üyelerinden bir veya birkaçına bırakılması mümkün olduğu gibi kooperatif ortağı olması gerekmeksizin bir veya birkaç müdüre bırakılması da mümkündür (KK. m. 56/5 ve m. 58). Temsil yetkisinin merkez veya şubeyle sınırlandırılması da mümkündür (KK. m. 59/2).

Kambiyo taahhüdünden yararlanma ve kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyetine sadece gerçek ve tüzel kişiler sahiptir. Tüzel kişiliği bulunmayan topluluklar bu ehliyetlere sahip değildirler. Bu sebeple adi şirket veya donatma iştiraki kambiyo senedi düzenleyemeyeceği gibi lehlerine de kambiyo senedi düzenlenemez¹⁰⁶. Benzer şekilde yönetici, Kat Mülkiyeti Kanunu m. 38/1 ve 40/1'e göre vekil hak ve sorumluluklarına sahip olduğundan kat malikleri kurulu tarafından özel olarak yetkilendirilmedikçe kambiyo taahhüdünde bulunamaz, aksi halde senetten şahsen sorumlu olur¹⁰⁷ (TBK. m. 504/3). Temsilci tarafından kambiyo taahhüdünde temsil edilen topluluğun, senedin zilyetliğinin devri anında tüzel kişiliği yoksa veya tüzel kişiliği sonra ermiş bulunuyorsa da temsilci senetten bizzat sorumlu olacaktır. Ancak temsilci, bu topluluktaki her bir kişi

¹⁰⁴ Karahan, s. 279; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 216.

¹⁰⁵ Bilgen, s. 565. Yargıtay 19. HD., 06.03.2006, E. 2005/7533, K. 2005/2185; Yargıtay 19. HD., T. 11.02.2008, E. 2007/5927, K. 2008/1043 (Bilgen, s. 576.).

¹⁰⁶ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 50; Kendigelen, s. 55; Poroy/Tekinalp, s. 162; Tüzemen Atik, s. 83-84; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 270. Öztan, adi şirketlerin bütün ortaklarının isimlerinin veya onları temsil eden bir temsilcinin belirtilmesi suretiyle düzenleyen, muhatap, lehtar veya ciranta olarak gösterilebileceklerini belirtmektedir (Öztan (2. Baskı), s. 455-456 ve 460. Ayrıca bkz. Bozer/Göle, s. 182.).

¹⁰⁷ Yargıtay 12. HD., T. 23.03.1995, E. 1995/2860, K. 1995/4217; Yargıtay 12. HD., T. 04.12.2000, E. 2000/18567, K. 2000/18999; Yargıtay 12. HD., T. 23.11.2001, E. 2001/18885, K. 2001/19712; Yargıtay 12. HD., T. 23.05.2005, E. 2005/8293, K. 2005/11134; HGK., K. 08.11.2006, E. 2006/12-682, K. 2006/682; Yargıtay 3. HD., T. 01.06.2010, E. 2010/5945, K. 2010/9663 (khyk.kazancihukuk.com).

tarafından kambiyo taahhüdünde kendisini temsil etmek üzere açıkça yetkilendirilmişse, artık bu kişiler senetten sorulu olacak ve temsilciye başvurulamayacaktır¹⁰⁸.

3.1.2. Ehliyetsizlik Defisi ve Özellikleri

Ehliyetsizlik defisi, teknik olarak bir itirazdır¹⁰⁹. Bu sebeple ileri sürülmesi süreye tabi değildir¹¹⁰. Kıymetli evrak hukuku açısından geçersizlik defisidir¹¹¹. İcra ve iflas hukuku açısından süresiz şikâyet sebebidir¹¹². Etkisi bakımından sadece ilgilisi tarafından iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ileri sürülebilen mutlak defilerdendir¹¹³. İmzaların bağımsızlığı ilkesi gereği ehliyetsizlik defisi sadece ehliyetsiz, velisi veya vasisi tarafından ileri sürülebilir. Diğer borçlular senetten sorumlu olmaya devam eder¹¹⁴. Hatta bu definin kambiyo taahhüdünde bulunan ehliyetsiz lehine aval veren kişi tarafından ileri sürülmesi dahi mümkün değildir¹¹⁵. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere ehliyetsizlik defisi sadece ehliyetsizin sorumlu olmamasını sağlar, senet kambiyo senedi olarak

¹⁰⁸ Öztan (2. Baskı), s. 392 ve 403; Tüzemen Atik, s. 84.

¹⁰⁹ Bilgen, s. 303; Helvacı, s. 674; Türk, s. 340; Yılmaz (Defiler), s. 204.

¹¹⁰ Kaçak, s. 451; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105, dn. 3; Tüzemen Atik, s. 85. Yargıtay 12. HD., T: 12.01.2010, E. 2009/19137, K. 2010/177 (Bilgen, s. 332.).

¹¹¹ Can, s. 25; Domaniç, s. 116; Karayalçın, s. 31 ve 46; Yılmaz (Defiler), s. 204 ve 273.

¹¹² Tüzemen Atik, s. 86. Yargıtay 12. HD., T. 20.10.2009, E. 2009/10918, K. 2009/19699 (khyk.kazancihukuk.com). Borca itiraz olduğu yönünde bkz. Berberoğlu Yenipınar, s. 77.

¹¹³ Akdeniz, s. 76; Arslan, s. 18; Arslanlı, s. 32 ve 128; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 32 ve 49; Bilgen, s. 303-304 ve 329; Bozkurt, s. 48; Can, s. 25 ve 57; Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59 ve 43; Çamoğlu, s. 12; Doğanay, s. 1852 ve 2185; Domaniç, s. 125 ve 390; Eriş, s. 233 ve 253; Erman, s. 760; Helvacı, s. 671 ve 674; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22; İnan, s. 35; Kaçak, s. 451; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105, dn. 3; Karayalçın, s. 46; Kendigelen, s. 58; Kınacıoğlu, s. 100; Oktay (Poliçe), s. 64-67; Öztan (2. Baskı), s. 221, 388, 392-394 ve 403; Poroy/Tekinalp, s. 148; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 120; Sezer, s. 81-82; Türk, s. 340-342; Tüzemen Atik, s. 86; Yılmaz (Defiler), s. 203-204, 270 ve 273. Yargıtay 12. HD., T. 12.01.2010, E. 2009/19137, K. 2010/177 (Bilgen, s. 332.); Yargıtay 12. HD., T. 05.03.2012, E. 2011/31309, K. 2012/14972 (Süphandağ, s. 177.); Yargıtay 12. HD., T. 09.05.2012, E. 2011/27180, K. 2012/16049 (Süphandağ, s. 190.). Yargıtay 12. HD., T. 20.10.2009, E. 2009/10918, K. 2009/19699 (khyk.kazancihukuk.com) numaralı kararda bunun sebebi ehliyetsizliğin kamu düzenini ilgilendirmesi olarak gösterilmiştir. Kamu düzeniyle ilgili olduğu açısından ayrıca bkz. Yargıtay 12. HD., T. 8.12.1988, E. 1988/3112, K. 1988/15133 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 12. HD., T. 05.03.2012, E. 2011/31309, K. 2012/14972 (Süphandağ, s. 177.); Yargıtay 12. HD., T. 09.05.2012, E. 2011/27180, K. 2012/16049 (Süphandağ, s. 191.).

¹¹⁴ Arslan, s. 19; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 50; Bozkurt, s. 48; Domaniç, s. 294; Eriş, s. 291; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22; Kaçak, s. 161; Kendigelen, s. 58; Kınacıoğlu, s. 100; Öztan (2. Baskı), s. 394; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 121; Sayhan, s. 141, dn. 77; Story, s. 100; Tüzemen Atik, s. 86; Yılmaz (Defiler), s. 257.

¹¹⁵ Karayalçın, s. 226.

geçerliliğini korur¹¹⁶. Kambiyo taahhüdünde bulunmanın üçüncü aşaması olan verme sözleşmesi de ehliyetsizlik sebebiyle geçersizdir¹¹⁷. Ehliyetsizlerin korunması ilkesi, iyiniyetli kişilerin ve tedavül kabiliyetinin korunması ilkelerinden üstün tutulmuştur¹¹⁸. Bunun sebebi, ehliyetsizin kambiyo senedi düzenlemek konusunda isnat edilebilir bir iradeye sahip kabul edilmemesi ve bu sebeple hukuki görünüşten sorumlu tutulmamasıdır¹¹⁹. İradenin isnat edilemeyeceği kural olsa da eğer somut olayda ehliyetsiz, ortalama zekâyâ sahip bir kişinin davranacağı gibi davranmışsa bu durumda senetten sorumlu tutulabilecektir. Çünkü ayırt etme gücüne sahip olsaydı nasıl davranacak idiyse öyle davranan bir ehliyetsizin, ehliyetsizlik defisi ileri sürmesi iyiniyet kuralına aykırıdır¹²⁰. Hatta bir görüşe göre ehliyetsiz, ehliyeti konusunda karşısındakini aldatmış olsa bile ehliyetsizlik defisini ileri sürebilir. Ancak bu durumda ehliyetsizin haksız fiil hükümlerine göre sorumlu tutulması mümkündür¹²¹. Diğer görüşe göre ehliyetsizlik defisinin hukuki görünüş sebebiyle ileri sürülmesinin kısıtlanması mümkündür¹²².

Ehliyetsizlik defisinin ileri sürülebilmesi için senedin zilyetliğinin devri anında ehliyetsiz olunması gerekir¹²³. Bu nedenle senedin düzenlendiği veya imzaladığı andaki ehliyet durumunun bir önemi yoktur. Zilyetliğin devredildiği tarih adi karine olarak düzenleme tarihidir¹²⁴. Düzenleme ve imza anında ehliyetliken, zilyetliğin devri anında ehliyetsiz olunması durumunda ehliyetsizlik defisi ileri sürülebilir, fakat düzenleme ve imza anında ehliyetsizken zilyetliğin devri anında ehliyetli olunması halinde ehliyetsizlik defisi ileri

¹¹⁶ Arslanlı, s. 32; Bozer/Göle, s. 291-292; Doğanay, s. 2106; Kınacıoğlu, s. 100; Öztan (2. Baskı), s. 394; Poroy/Tekinalp, s. 202; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 120; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 271.

¹¹⁷ Türk, s. 343.

¹¹⁸ Arslanlı, s. 128; Helvacı, s. 671; Kendigelen, s. 54; Oktay (Poliçe), s. 64; Öztan (2. Baskı), s. 221, 388 ve 393; Öztan (23. Baskı), s. 72; Yılmaz (Defiler), s. 270.

¹¹⁹ Öztan (2. Baskı), s. 221; Türk, s. 342.

¹²⁰ 09.03.1955 tarih ve 22/2 sayılı Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararı. HGK., T. 17.02.2010, E. 2010/19-97, K. 2010/83 (Bilgen, s. 331.).

¹²¹ Can, s. 57; Kınacıoğlu, s. 99-100; Öztan (2. Baskı), s. 392; Öztan (23. Baskı), s. 73.

¹²² Can, s. 25-26.

¹²³ Akdeniz, s. 10 ve 77; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 49; Kendigelen, s. 58; Kınacıoğlu, s. 100; Oktay (Poliçe), s. 66; Öztan (2. Baskı), s. 221 ve 393; Öztan (23. Baskı), s. 73; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 105, dn. 3; Türk, s. 342.

¹²⁴ Kınacıoğlu, s. 100.

sürülemez¹²⁵. Ayrıca bir kişi temel işlemi yaparken tam ehliyetsiz olmasına rağmen senedin zilyetliğini devrederken ehliyetliyse, bu durumda ileri sürülebilecek defî mutlak nitelikteki ehliyetsizlik defisi değil, nispi nitelikteki bedelsizlik defisidir. Kambiyo taahhüdünde bulunan kişi, temel işlemi yaparken sınırlı ehliyetsiz idiyse ve ehliyet kazandıktan sonra kambiyo taahhüdünde bulunmuşsa, kambiyo taahhüdünde bulunması temel ilişkiye de icazet vermesi anlamına geleceğinden bedelsizlik defisi ileri süremez. Ancak şekle bağlı işlemlere örtülü olarak icazet verilemez. Bu sebeple tam ehliyetliken kambiyo taahhüdünde bulunulması, sınırlı ehliyetsizken gerçekleştirilen şekle bağlı temel işlemlere icazet verildiği anlamına gelmez. Dolayısıyla bu durumda düzenlenen kambiyo senetleri de bedelsiz olur¹²⁶. Senedin zilyetliği devredildikten sonra ehliyetin kaybedilmesi, ehliyetsizlik defisinin ileri sürülmesine imkân vermez¹²⁷. Aynı şekilde ileri tarihli bir çek düzenlendiğinde de zilyetliğin devri anında ehliyetli olan borçlu, senet üzerindeki tarihte ehliyetsiz olsa bile ehliyetsizlik defisini ileri süremez¹²⁸ (TTK. m. 800).

Mahkeme veya kanuni temsilci izni gereken hallerde, bu iznin bulunmaması durumunda da ehliyetsizlik defisi ileri sürülebilir¹²⁹. Bu iznin kambiyo taahhüdünde bulunulmasından önce gösterilmesi esastır. Ancak kanuni temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunulmasından sonra icazet göstermesi mümkün olduğu gibi mahkeme de sonradan kambiyo taahhüdünü onayabilir¹³⁰. Bu hallerde defî ileri sürülmesi imkânı kalmaz¹³¹. Aynı şekilde ehliyetin sonradan kazanılması halinde, ehliyetsizin rıza göstermesi durumunda da defî ileri sürülemez. Rıza, açık veya örtülü olabilir¹³².

¹²⁵ Akdeniz, s. 78; Arslan, s. 19; Bozer/Göle, s. 78; Helvacı, s. 673-674; İnan, s. 35; Kayar, s. 610; Kendigelen, s. 58; Öztan (2. Baskı), s. 221-222 ve 391-392.; Türk, s. 343.

¹²⁶ Cerrahoğlu, s. 43-44; İnan, s. 35-37; Sayhan, s. 136.

¹²⁷ Arslan, s. 19; Bozkurt, s. 163; Eriş, s. 1164 ve 1359; Kendigelen, s. 58; Öztan (2. Baskı), s. 1355; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 311; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 271.

¹²⁸ Bozkurt, s. 163; Eriş, s. 1164; Öztan (2. Baskı), s. 1355; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 311; Türk, s. 343.

¹²⁹ Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59; Yılmaz (Defiler), s. 270-271; Helvacı, s. 672; Oktay (Police), s. 66; Sayhan, s. 141, dn. 77.

¹³⁰ Doğanay, s. 1781; Öztan (2. Baskı), s. 391.

¹³¹ Akdeniz, s. 78, dn. 168; Arslan, s. 19; Helvacı, s. 671; Türk, s. 342.

¹³² Kaçak, s. 451. Yargıtay 19. HD., T. 08.10.2001, E. 2001/2282, K. 2001/6270 (Bilgen, s. 563.)

İspat yükü ehliyetsiz veya menfaati olan üçüncü kişi üzerindedir¹³³. Ehliyetsizlik hali Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK.) m. 200 kapsamında bir hukuki işlem olmadığı için senetle ispat zorunluluğu yoktur, tanıkla da ispatlanabilir¹³⁴.

3.2. Yetkisiz Temsil

Hukuki işlemlerin temsilci aracılığıyla gerçekleştirilmesi mümkün olduğundan, bir hukuki işlem olan kambiyo taahhüdünde bulunmanın da temsil yoluyla gerçekleştirilmesi mümkündür¹³⁵. Temsil olunanın gerçek veya tüzel kişi olması mümkündür¹³⁶. Temsil olunduğu belirtilen kişinin gerçekte olmaması senedi geçersiz kılmaz¹³⁷. Kambiyo senetlerinde temsile ilişkin tek düzenleme TTK. m. 678'deki yetkisiz temsile ilişkin düzenlemedir. Bu sebeple kambiyo senetlerinde temsil yetkisine genel hükümler ve yetkinin bulunmamasının sonuçlarına TTK. m. 678 uygulanacaktır¹³⁸. Ancak ÇK. m. 5/3'e göre gerçek kişilerin çek düzenlenmek üzere temsilci tayin etmesi mümkün değildir. Buna rağmen temsil yetkisi verilmişse hukuki ve cezai sorumluluk¹³⁹ çek hesabı sahibine aittir.

3.2.1. Kambiyo Senetlerinde Temsil

Temsil yetkisi kanuna dayanabileceği gibi iradi de olabilir¹⁴⁰. İradi temsilde temsil yetkisinin verilmesi için herhangi bir şekil şartı öngörülmediğinden genel kural gereği

¹³³ Arslan, s. 19, dn. 20; Helvacı, s. 674; Kaçak, s. 451; Kınacıoğlu, s. 100; Oktay (Poliçe), s. 66; Öztan (2. Baskı), s. 393-394; Öztan (23. Baskı), s. 73.

¹³⁴ Cerrahoğlu, s. 43; Helvacı, s. 674.

¹³⁵ Arslan, s. 21; Bozkurt, s. 48; Çelik, s. 365; Eriş, s. 271 ve 298; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 37; Kayar, s. 619; Kınacıoğlu, s. 111; Poroy/Tekinalp, s. 166; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 122; Yılmaz (Defiler), s. 125.

¹³⁶ Kayar, s. 610.

¹³⁷ Yılmaz (Defiler), s. 125.

¹³⁸ Arıcı, M. Fatih (2001). Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünden Bulunmasından Doğan Sorumluluk. Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı içinde. İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 11; Can, s. 58-59; Cerrahoğlu, s. 39-40; Karayalçın, s. 47; Kınacıoğlu, s. 125; Oktay (Poliçe), s. 67-68 ve 469; Tüzemen Atik, s. 87.

¹³⁹ Cezai sorumluluk, karşılıksız çek düzenlenmesine ilişkin yaptırımları ifade eder (Can, s. 59.).

¹⁴⁰ Akdeniz, s. 79; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 37, dn. 9; Karayalçın, s. 47; Oktay (Poliçe), s. 68; Öztan (2. Baskı), s. 400; Öztan (23. Baskı), s. 74; Türk, s. 343; Tüzemen Atik, s. 87. HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

şekil serbestliği ilkesi uygulanır¹⁴¹. Temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için istisnai bazı durumlar haricinde özel olarak yetkilendirilmiş olması gerekir¹⁴². Bunun bir sonucu olarak da temsil olunanın hak veya fiil ehliyeti yoksa ya da gerçekte olmayan bir kişiye temsil yetkisinden bahsedilemeyeceği için temsilci, yetkisiz temsil hükümlerine göre sorumlu olacaktır¹⁴³. Temsil olunanın ehliyetli olması gereken an, temsil yetkisini verdiği andır¹⁴⁴. Temsil olunanın temsil yetkisi verdikten sonra ehliyetini kaybetmesi, verilen temsil yetkisini ortadan kaldırmaz. Diğer bir deyişle ehliyetin aranacağı an, temsil yetkisinin verildiği andır¹⁴⁵. Ancak ticari temsilcinin işletmenin amacına giren konularda kambiyo taahhüdünde bulunması için özel yetkiye ihtiyacı yoktur¹⁴⁶ (TBK. m. 548/1). Ticari temsilcinin örtülü olarak atanması mümkündür ve bu dahi kambiyo taahhüdünde bulunması için yeterlidir¹⁴⁷. Buna göre ticari temsilcinin sözlü olarak atanması da mümkündür. Ayrıca ticaret siciline tescil edilmemesi de temsil olunanın sorumlu olmasını engellemez¹⁴⁸. Ticari temsilcinin bu yetkisinin kaldırılması mümkündür. Yetkisinin kaldırılması, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez¹⁴⁹. Bunun haricinde vekil (TBK. m. 504/3), ticari vekil (TBK. m. 551/2), gemi müdürü (TTK. m. 1070/4) ve kaptan (TTK. m. 1105/3) gibi diğer temsilcilerin özel yetkiye ihtiyacı

¹⁴¹ Arıcı, s. 23, dn. 29; Helvacı, s. 676; Oktay (Police), s. 68; Öztan (2. Baskı), s. 405; Tüzemen Atik, s. 89. Kambiyo taahhüdünde bulunmaya ilişkin özel yetkinin yazılı olarak verilmesi gerektiği yönünde bkz. İmregün (Kıymetli Evrak), s. 51.

¹⁴² Bilgen, s. 538; Bozkurt, s. 49; Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59; Doğanay, s. 1800; Eriş, s. 271 ve 298; Erman, s. 760; Karayalçın, s. 47; Kayar, s. 610 ve 619-620.; Kınacıoğlu, s. 111; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 65 ve 122; Yılmaz (Defiler), s. 206. HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁴³ Arslanlı, s. 68; Kınacıoğlu, s. 126.

¹⁴⁴ Tüzemen Atik, s. 87.

¹⁴⁵ Yargıtay 12. HD., T. 20.10.2009, E. 2009/10918, K. 2009/19699 (khyk.kazancihukuk.com). Yargıtay, temsil yetkisinin verildiği anda temsil olunanın ehliyetsiz olması durumunda senedin geçersiz olacağını belirtmiştir.

¹⁴⁶ Bozkurt, s. 49; Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59; Doğanay, s. 1782 ve 1800; Eriş, s. 271 ve 298; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 51; Karayalçın, s. 47; Kınacıoğlu, s. 111; Öztan (2. Baskı), s. 401; Öztan (23. Baskı), s. 74; Poroy/Tekinalp, s. 167; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 121. Tüzemen Atik, s. 90-91; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 147. HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁴⁷ Doğanay, s. 1801; Yılmaz (Defiler), s. 126 ve 268. HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁴⁸ HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁴⁹ Doğanay, s. 1801; Poroy/Tekinalp, s. 167; Yılmaz (Defiler), s. 126 ve 268.

vardır¹⁵⁰. Bankada temsil, hesaptan para çekme veya tüm senetleri düzenleme yetkisi verilmesi kambyo taahhüdünde bulunmak için yeterli değildir¹⁵¹. Hatta ciro için temsil yetkisi verilmesi durumunda yeni bir senet düzenlenemez. Buna karşın kambyo senedi düzenlemek üzere yetki verilmesi durumunda ciro yapılması mümkündür¹⁵². Ayrıca temsil yetkisi sadece belli bir tür kambyo senedi için verilmişse bunun haricindeki kambyo senetleri düzenlenemez¹⁵³. Kambyo senedi düzenlemeye ilişkin verilen vekâletnamenin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'ne (TTSG.) tesciline gerek yoktur¹⁵⁴.

Kanuni temsile veli ve vâsinin kambyo taahhüdünde bulunması örnek gösterilebilir. Bu durumlar için ayrıca açıklama yapmayıp ehliyetsizlik defisinde anlattıklarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz¹⁵⁵.

Tüzel kişiler adına kambyo taahhüdünde bulunabilecekler kural olarak organlarıdır. Çünkü tüzel kişiler iradelerini organları aracılığıyla açıklarlar (TMK. m. 50). Tüzel kişilerin organları, teknik olarak temsilci değil tüzel kişinin kendisi oldukları için kambyo taahhüdünde bulunmak konusunda ayrıca yetkilendirilmeleri gerekmez¹⁵⁶. Ancak organlar tarafından işlem yapılırken ehliyet konusunda açıkladığımız çift imza vb. esaslara uyulmaması gerekir. Aksi halde yetkisiz temsilden bahsedilir¹⁵⁷. Tüzel kişilerin

¹⁵⁰ Arıcı, s. 14, dn. 5; Bozkurt, s. 49; Cerrahoğlu, s. 40, dn. 59; Doğanay, s. 1781; Eriş, s. 271 ve 298; Helvacı, s. 676; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 51; Kayar, s. 620; Oktay (Poliçe), s. 68; Öztan (2. Baskı), s. 401; Öztan (23. Baskı), s. 74; Poroy/Tekinalp, s. 167; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 121; Tüzemen Atik, s. 88; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 147; Yılmaz (Defiler), s. 126 ve 268. HGK., T. 19.04.2006, E. 2006/19-165, K. 2006/213 (Bilgen, s. 547.); HGK., K. 08.11.2006, E.2006/12-682, K. 2006/682; HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644; HGK., T. 22.06.2016, E. 2014/12-1091, K. 2016/847 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁵¹ Doğanay, s. 1800; Eriş, s. 298; Kınacıoğlu, s. 111; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 122-123. Yargıtay 12. HD., T. 16.12.1985, E. 5511, K. 11091 (Öztan (2. Baskı), s. 401, dn. 4.); Yargıtay 12. HD., T. 02.06.1988, E. 1987/9545, K. 7202 (Öztan (2. Baskı), s. 401, dn. 6.); Yargıtay 10. CD., T. 26.02.1992, E. 343, K. 1543 (Öztan (2. Baskı), s. 401, dn. 5.); HGK., T. 22.06.2016, E. 2014/12-1091, K. 2016/847 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁵² Eriş, s. 298.

¹⁵³ Tüzemen Atik, s. 89, dn. 251. Yargıtay 12. HD., T. 29.05.1992, E. 479, K. 7522; Yargıtay 12. HD., T. 22.09.1992, E. 3275, K. 10652 (Öztan (2. Baskı), s. 401, dn. 4.).

¹⁵⁴ Yargıtay 12. HD., T. 16.03.2010, E. 2009/23677, K. 2010/6199 (Süphandağ, s. 233.).

¹⁵⁵ Bkz. 3.1.

¹⁵⁶ Bozkurt, s. 49; Kayar, s. 610; Öztan (2. Baskı), s. 403; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 122; Tüzemen Atik, s. 92.

¹⁵⁷ Yargıtay 19. HD., T. 07.11.1996, E. 1996/3017, K. 1996/9768; HGK., T. 23.08.1998, E. 1998/12-682, K. 1998/606; Yargıtay 11. HD., T. 16.05.2000, E. 2000/3708, K. 2000/4376; Yargıtay 12. HD., T. 06.02.2003, E. 2003/514, K. 2003/2307; Yargıtay 12. HD., T. 22.03.2010, E. 2009/25358, K. 2010/6493; Yargıtay 12. HD., T. 06.04.2010, E. 2009/26476, K. 2010/8096; Yargıtay 12. HD., T.

organları dışında ayrıca organ sıfatı bulunmayan temsilciler aracılığıyla da kambiyo taahhüdünde bulunması mümkündür. Organ sıfatı bulunmayan temsilcilerin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için istisnalar haricinde özel olarak yetkilendirilmiş olmaları gerekir¹⁵⁸.

Temsil yetkisi üç şekilde kullanılabilir: Temsilci senedi temsil yetkisini belirten bir kayıtla imzalayabilir, böyle bir kayıt koymaksızın imzalayabilir veya temsil olunan adı ve imzasını kullanarak imzalayabilir¹⁵⁹.

Temsil yetkisini belirten bir kayıtla senedin imzalanması durumunda temsilci, temsil olunan ad ve hesabına kambiyo taahhüdünde bulunur ve temsil olunan; düzenleyen, kabul eden, ciranta veya avalist sıfatını haiz olur¹⁶⁰. Diğer bir deyişle doğrudan temsil ilişkisi vardır¹⁶¹. Bu sebeple temsilcinin senet nedeniyle herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır¹⁶².

Temsil yetkisinin senetten anlaşılmasının gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıdır¹⁶³.¹⁶⁴. Bu çalışmada temsil yetkisinin senetten anlaşılmasına gerek olmadığı görüşü esas alınmıştır¹⁶⁵. Bu görüşe göre temsil ilişkisinin genel kurallara göre ispat edilmesi durumunda senetten temsil olunan sorumlu olur¹⁶⁶. Ancak buna ilişkin bir kayıt bulunmaması durumunda senedi imzalayan kişi, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı kanuni veya iradi temsilci olduğu fark etmeksizin temsilci olduğuna dair bir defa ileri

24.02.2011, E. 2010/21310, K. 2011/1657; HGK., T. 03.12.2014, E. 2013/12-1355, K. 2014/994 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁵⁸ Kayar, s. 610.

¹⁵⁹ Arslanlı, s. 32; Kınacıoğlu, s. 111.

¹⁶⁰ Arslanlı, s. 21; Can, s. 81; Doğanay, s. 1798-1801 ve 2106; Karayalçın, s. 47; Kayar, s. 610 ve 619; Kınacıoğlu, s. 111; Öztan (2. Baskı), s. 400.

¹⁶¹ Öztan (23. Baskı), s. 74; Poroy/Tekinalp, s. 166.

¹⁶² Arslanlı, s. 68; Can, s. 81; Karayalçın, s. 48; Kayar, s. 610. HGK., T. 05.10.2011, E. 2011/12-480, K. 2011/598 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁶³ Akdeniz, s. 79; Arıcı, s. 23, dn. 28.

¹⁶⁴ ÇK. m. 2/8'de tüzel kişi adına çek düzenlenmesi haline düzenleyenin isminin açıkça yazılması gerektiği belirtilmiştir (Can, s. 59.). Ancak buna aykırı davranılmasının sonuçlarıyla ilgili herhangi bir belirleme yapılmamıştır.

¹⁶⁵ Arıcı, s. 23, dn. 28; Öztan (2. Baskı), s. 404; Öztan (23. Baskı), s. 75.

¹⁶⁶ Arıcı, s. 23, dn. 28; Helvacı, s. 675; Karayalçın, s. 48; Oktay (Polije), s. 69.

süremeyecektir¹⁶⁷. Diğer bir görüşe göre temsilcinin değil, temsil olunanın senetten sorumlu tutulabilmesi için temsil ilişkisinin senetten anlaşılması gerekir¹⁶⁸. Temsil olunan kişinin ismi senette belirtilebileceği gibi senede sadece imza atanın temsilci olduğunu belirten bir ibare de koyulabilir¹⁶⁹. Ancak ticari işlemlerde güven ilkesi gereği hem temsilci hem de temsil olunan belirtilmesi gerektiğini savunan yazarlar da bulunmaktadır¹⁷⁰.

Temsil olunanın ismi senette gösterilmemişse senetten kimin sorumlu olacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre temsilci, temsilci olması sebebiyle senetten sorumlu tutulamazken; ismi senet üzerinde gösterilmediğinden temsil olunan da tespit edilemeyecek ve senetten sorumlu tutulamayacaktır. Diğer bir görüşe göre temsil olunanın isminin senette gösterilmemesi durumunda temsilci senetten sorumlu olur¹⁷¹. Bu görüşün dayanağı TBK. m. 40/2 hükmüdür. Buna göre temsilci temsil ilişkisini belirtmemişse kural olarak işlemde kendisi sorumludur. Bu durumun, “karşı tarafın durumu bilmesi veya bilebilecek olması hali” ve “işlemin karşı tarafının temsilci olup olmamasının herhangi bir farkı olmaması hali” olmak üzere iki istisnası vardır. Kambiyo senetlerinde borçlunun kim olduğunun önemli olacağı gerekçesiyle ikinci halin kambiyo senetleri için uygulanamaz olduğu belirtilmektedir¹⁷². Diğer bir dayanağı TTK. m. 678’de geçen senedin temsilci “sıfatıyla” imzalanmasına ilişkin ifadedir¹⁷³. Gerçek kişilerin temsilci aracılığıyla çek düzenlemesi mümkün olmadığından ve bu halde hukuki sorumluluğun çek hesabı sahibine ait olmasından (ÇK. m. 5/3) dolayı, her iki halde de buna aykırı davranılması durumunda senetten temsil olunan sorumlu olur¹⁷⁴.

¹⁶⁷ Öztan (2. Baskı), s. 404-405.

¹⁶⁸ Arıcı, s. 23, dn. 28; Arslanlı, s. 68; Bozer/Göle, s. 182; Doğanay, s. 1799; Eriş, s. 298; Kayar, s. 619; Kınacıoğlu, s. 125; Poroy/Tekinalp, s. 166; Story, s. 89; Türk, s. 344-345; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 147.

¹⁶⁹ Kınacıoğlu, s. 125.

¹⁷⁰ Cerrahoğlu, s. 40.

¹⁷¹ Arslanlı, s. 69; Cerrahoğlu, s. 41, dn. 65; Kınacıoğlu, s. 125.

¹⁷² Cerrahoğlu, s. 40.

¹⁷³ Arıcı, s. 23, dn. 28.

¹⁷⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 53 ve 136; Bilgen, s. 352 ve 553; Çelik, s. 427 ve 431; Kaçak, s. 131; Kayar, s. 611; Kayihan/Yasan, s. 119.

Temsil yetkisinin senette belirtilmemesi durumunda temsilci, kendi adına fakat temsil olunan hesabına kambiyo taahhüdünde bulunmaktadır¹⁷⁵. Kambiyo taahhüdünün kimin hesabına yapıldığının senet üzerinde gösterilmesi mümkündür¹⁷⁶. Bu durumda dolaylı temsil ilişkisi vardır¹⁷⁷. Hak ve borçlar daha sonra yapılacak başka bir işlemle temsil olunana geçirilecektir. Düzenleyen, kabul eden, ciranta veya avalist sıfatı temsilcinindir. Ancak temsil olunanın vadede senet bedelini temsilciye karşı hazır bulundurması gerekir. Son olarak kambiyo taahhüdünün, temsil olunan adının ve taklit suretiyle imzasının kullanılması şeklinde gerçekleştirilmesi de mümkündür. Bu durum aslında teknik olarak bir sahte imza halidir. Temsil yetkisinin bu şekilde kullanılması ve senetten temsil olunanın sorumlu tutulabilmesi için temsil olunan tarafından temsil yetkisi verilmiş olması veya bu işleme icazet verilmiş olması gerekir¹⁷⁸. Rıza gösterilmesi durumunda temsil olunanın sorumluluğu hukuki görünüşe dayanmaktadır. Bu sebeple senedin kendisi tarafından düzenlendiğini belirtmesi veya buna ilişkin bir soru sorulması durumunda sessiz kalınması hallerinde rızanın var olduğu kabul edilir. Aynı şekilde, temsil olunan daha önce imzanın taklidi suretiyle düzenlenmiş senetleri ödenmişse daha sonra düzenlenen senetlerden de sorumlu olacaktır¹⁷⁹.

Ticari temsilci kural olarak kambiyo taahhüdünde bulunmaya yetkilidir. Ancak bu yetkinin TBK. m. 549 çerçevesinde sınırlandırılması mümkündür. Buna göre ticari temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi ancak merkez veya şubeyle ve birlikte temsille sınırlandırılabilir. Bu sınırlandırmanın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş olması gerekir. Ancak bu tür bir sınırlama tescil edilmemiş olsa bile durumu bilen üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir (TBK. m. 36/4). Şube veya merkez ya da birlikte temsil dışında bir sınırlama ancak

¹⁷⁵ Poroy/Tekinalp, s. 166. Burada “hesabına düzenlemek”, TTK. m. 673’teki anlamda değildir. TTK. m. 673’te düzenleyen kişi, bir başkasının muhatap nezdindeki karşılığını kullanarak kendisi için senet düzenlemektedir. Bu durumda karşılığı kullanılan kişi değil, senedi düzenleyen kişi senetten sorumludur. Karşılığı kullanılan kişi ile düzenleyen arasındaki ilişki komisyon sözleşmesidir (TBK. m. 532 vd.) (Arslanlı, s. 69; Can, s. 82.).

¹⁷⁶ Öztan (2. Baskı), s. 413; Öztan (23. Baskı), s. 75.

¹⁷⁷ Poroy/Tekinalp, s. 166; Tüzemen Atik, s. 87.

¹⁷⁸ Kınacıoğlu, s. 111.

¹⁷⁹ Bkz. 3.3.3.

durumu bilen üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Bu tür sınırlamalar ticaret siciline tescil edilmiş olsa bile tescil, tek başına iyiniyeti ortadan kaldırmaz¹⁸⁰.

Ticari temsilcinin temsil yetkisi sona ermişse bu durumun TBK. m. 550'ye göre ticaret siciline tescil edilmesi gerekir. Aksi halde temsil yetkisinin sona erdiği iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Buna karşın üçüncü kişi temsil yetkisinin sona erdiğini biliyorsa veya bilmesi gerekiyorsa, durum kendisine karşı ileri sürülebilecektir¹⁸¹.

Ticaret şirketlerinin organları kural olarak şirketlerin konularına dâhil olan her türlü işlemi yapabilirler. Organların temsil yetkisinin sınırlandırılması kural olarak iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Ancak bu durumun iki istisnası bulunmaktadır. Buna göre temsil yetkisi ancak birlikte temsil ve merkez veya şubeyle¹⁸² sınırlandırılabilir. Bu sınırlandırmaların ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekir. Aksi takdirde iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemezler. Bu iki sınırlama dışındaki bir sınırlamaların iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Bu tür sınırlamalar ticaret siciline tescil edilemez. Ancak her nasılsa tescil ve ilan edilseler dahi bu durum, tek başına iyiniyeti ortadan kaldırmaz. Bu kapsamda iyiniyet sadece sınırlamaları bilmeyi ifade etmektedir¹⁸³ (Anonim şirketler ve TTK. m. 629'un atfıyla limited şirketler için TTK. m. 371/3, kollektif şirketler ve TTK. m. 318'in atfıyla komandit şirketler için TTK. m. 233, kooperatifler için KK. m. 59/2).

Tartışılması gereken konulardan biri de temsilcinin kendiyile işlem yapmasıdır. Bu konuda herhangi bir düzenleme yoktur. Doktrinde temsilcinin kendisi lehine kambiyo taahhüdünde bulunmasının mümkün olmadığı kabul edilmektedir¹⁸⁴.

¹⁸⁰ Bahtiyar (Ticari İşletme), s. 180-181; Karahan, s. 327-328; Öztan (2. Baskı), s. 401-402.

¹⁸¹ Bahtiyar (Ticari İşletme), s. 181; Karahan, s. 329-330.

¹⁸² TTK.'de açıkça belirtilmemesine rağmen kollektif şirketlerde de temsil yetkisinin merkez veya şubeyle sınırlandırılabilceği yönünde bkz. Bilgili/Demirkapı (Şirketler Dersleri), s. 145.

¹⁸³ Bilgili/Demirkapı (Şirketler Dersleri), s. 144-145, 160, 293-295 ve 522; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 279, 413-415 ve 914; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, 216-219 ve 348-352

¹⁸⁴ Bilgen, s. 537; Kınacıoğlu, s. 125; Öztan (2. Baskı), s. 406.

3.2.2. Yetkisiz Temsil Halleri, Sonuçları ve Yetkisiz Temsil Defisi

3.2.2.1. Yetkisiz Temsil Halleri

TTK. m. 678’de iki tür yetkisiz temsil halinden bahsedilmiştir. Bunlardan biri temsilcinin temsil yetkisinin hiç olmaması, diğeri temsilcinin var olan temsil yetkisini aşmasıdır¹⁸⁵. Temsil yetkisinin aşılması genel olarak konu bakımından yetkinin aşılması ve miktar bakımından yetkinin aşılması olarak ayrılabilir¹⁸⁶. Konu bakımından yetkinin aşılmasından, başka işlemler için yetki verilmesine rağmen kambiyo taahhüdüne bulunmak yetkisinin verilmediği anlaşılır. Bu sebeple konu bakımından yetkinin aşılması kambiyo hukuku açısından temsil yetkisinin hiç olmadığı anlamına gelir¹⁸⁷. Temsil yetkisinin aranacağı an zilyetliğin devredildiği andır¹⁸⁸.

Senedin temsil olunanın adıyla imzalanması durumunda yetkisiz temsil defisinin ileri sürülüp sürülemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre yetkisiz temsilden bahsedilebilmesi için senedi imzalayanın senedi temsil olunanın adıyla imzalamamış olması gerekir. Aksi halde yetkisiz temsil değil sahte imza defisi ileri sürülebilecektir. Sahte imzanın sonuçlarına kıyasen yetkisiz temsile ilişkin hükümlerin uygulanacağını savunan görüşe göre, definin yetkisiz temsil defisi veya sahte imza defisi sayılmasının pratik açıdan bir önemi bulunmamaktadır. Fakat yetkisiz temsil durumunda yetkisiz temsilcinin senetten şahsen sorumlu tutulacağı, sahte imza durumunda ise senedi imzalayanın genel hükümlere göre sorumlu tutulacağını savunan görüşe göre yetkisiz temsil veya sahte imza sayılması sorumluluğa uygulanacak hükümleri değiştirecektir¹⁸⁹.

¹⁸⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 52; Bozkurt, s. 49; Helvacı, s. 674; Kendigelen, s. 133; Öztan (23. Baskı), s. 75; Öztan (2. Baskı), s. 408; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 123.

¹⁸⁶ Arıcı, s. 14; Arslanlı, s. 69; Doğanay, s. 1802-1803.

¹⁸⁷ Arıcı, s. 14.

¹⁸⁸ Akdeniz, s. 81; Arslan, s. 22; Öztan (2. Baskı), s. 222; Türk, s. 343; Tüzemen Atik, s. 98.

¹⁸⁹ Öztan (2. Baskı), s. 408 ve 412 Öztan (2019)

3.2.2.2. Yetkisiz Temsilde Defiler

a. Yetkisiz Temsil Defisi

Yetkisiz temsil defisi, teknik olarak bir itirazdır¹⁹⁰. İcra ve iflas hukuku açısından borca itirazdır¹⁹¹. Kıymetli evrak hukuku açısından bir geçersizlik defisidir¹⁹². Etkisi bakımından sadece ilgilisi tarafından ve iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ileri sürülebilen mutlak defilerdendir¹⁹³. Ancak doktrinde bir görüşe göre temsil olunan, davranışlarıyla temsil yetkisi verdiği izlenimi oluşturuyorsa hukuki görünüş sebebiyle definin ileri sürülmesinin sınırlandırılması mümkündür¹⁹⁴. Diğer imza sahipleri imzaların bağımsızlığı ilkesi gereği senetten sorumlu olmaya devam eder¹⁹⁵. Temsil yetkisinin hiç olmaması veya temsil yetkisinin aşılması arasında bu bakımdan fark yoktur¹⁹⁶.

b. Diğer Defiler

Yetkisiz temsilci, senedi ödediğinde temsil olunanın sahip olabileceği haklara sahip olur. Bu sebeple yetkisiz temsilci senedi ödediğinde ödeme yaptığı senet alacaklısının halefi değil, kambiyo hukukuna göre başvuru alacaklısı olacaktır¹⁹⁷. Dolayısıyla ödeme yaptığı senet alacaklısına karşı ileri sürülebilecek defilerin yetkisiz temsilciye karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Ancak temsil olunanın haklarına sahip olacağı için temsil

¹⁹⁰ Arslanlı, s. 33; Helvacı, s. 677; Türk, s. 343.

¹⁹¹ Berberoğlu Yenipınar, s. 77; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 353. Yargıtay 12. HD., T. 26.11.2015, E. 2015/17524, K. 2015/29446 (khyk.kazancihukuk.com). Yetkisiz temsilin çift imza kuralı geçerliiyken tek imza bulunmasına dayanması durumundan şikâyet sebebi olduğu yönünde bkz. Yargıtay 12. HD., T. 15.01.2013, E. 2012/24337, K. 2013/593 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁹² Can, s. 25; Domaniç, s. 117; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22 ve 510; Karayalçın, s. 31. Geçersizlik defileri ile isnat defilerini ayrı inceleyen görüşe göre isnat defisidir (Kınacıoğlu, s. 164.) Bu görüşe göre isnat defisi, hukuki görünüşten doğan sorumluluğa ilişkinen “geçerlilik” defisi kambiyo taahhüdünün geçerliliğiyle ilgilidir (Kınacıoğlu, s. 167; Poroy/Tekinalp, s. 102. Yargıtay 12. HD., 27.09.1989, E. 1989/2249, K. 1989/11249 (khyk.kazancihukuk.com)).

¹⁹³ Akdeniz, s. 81; Arıcı, s. 12, dn. 2; Arslan, s. 22; Arslanlı, s. 128; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 32; Bilgen, s. 304 ve 536; Can, s. 25; Çamoğlu, s. 12; Domaniç, s. 125; Eriş, s. 298; Helvacı, s. 674 ve 677; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22; Oktay (Poliçe), s. 68-70; Öztan (2. Baskı), s. 222 ve 406; Poroy/Tekinalp, s. 168; Sezer, s. 82; Türk, s. 343; Yılmaz (Defiler), s. 169, 206 ve 260; Tüzemen Atik, s. 99. Yargıtay 19. HD., T. 30.09.2004, E. 2004/5, K. 2004/9442 (Bilgen, s. 333.).

¹⁹⁴ Türk, s. 344.

¹⁹⁵ Arıcı, s. 12, dn. 2; Arslan, s. 21; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 53; Türk, s. 345; Yılmaz (Defiler), s. 268. HGK., 03.05.2006, E. 2006/19-225, K. 2006/256 (Bilgen, s. 583.).

¹⁹⁶ Helvacı, s. 677.

¹⁹⁷ Cerrahoğlu, s. 42; Karayalçın, s. 50; Öztan (2. Baskı), s. 410; Öztan (23. Baskı), s. 76.

olunana karşı ileri sürülebilecek defilerin yetkisiz temsilciye karşı da ileri sürülmesi mümkündür¹⁹⁸. Buna karşın yetkisiz temsilcinin, temsil olunanın sahip olduğu defileri ileri sürmesi mümkün değildir¹⁹⁹.

3.2.2.3. Yetkisiz Temsilin Sonuçları ve Yetkisiz Temsilcinin Borçtan Sorumlu Tutulması

a. Temsilcinin Tamamen Yetkisiz Olması Durumunda Sorumluluk

Kambiyo taahhüdünde bulunan temsilcinin yetkisiz olması senedi geçersiz kılmayacağı gibi ciro zincirinin bozulmasına da sebep olmaz²⁰⁰. TTK. m. 678’de kısaca temsil yetkisi hiç olmasa da aşılmış olsa da temsil olunan nasıl sorumlu olacak idiyse yetkisiz temsilcinin de öyle sorumlu olacağı belirtilmiştir²⁰¹. Diğer bir deyişle yetkisiz temsilci hangi sıfatla (düzenleyen, kabul eden, ciranta veya avalist) imza atmışsa o sıfatla sorumlu olacaktır²⁰². Tüzel kişiyi temsilen organı tarafından kambiyo taahhüdünde bulunulması durumunda da aynı hükümler geçerlidir²⁰³. Yine kanuni temsilcinin temsilen kambiyo taahhüdünde bulunması durumunda, daha önce anlattığımız sınırlara²⁰⁴ uyulmaması halinde de kanuni temsilci senetten sorumlu olacaktır²⁰⁵. Bu düzenleme imzaların

¹⁹⁸ Cerrahoğlu, s. 42; Karayalçın, s. 50; Öztan (2. Baskı), s. 410; Öztan (23. Baskı), s. 76.

¹⁹⁹ Arslanlı, s. 33 ve 69.

²⁰⁰ Arıcı, s. 12; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 52; Domaniç, s. 391; Eriş, s. 339; Kendigelen, s. 133; Yılmaz (Defiler), s. 190-191. HGK., T. 05.10.2011, E. 2011/12-480, K. 2011/598 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 12. HD., T. 03.03.2015, E. 28018, K. 4674 (Yılmaz (Defiler), s. 125.); HGK., T. 25.03.2015, E. 2013/19-2238, K. 2015/1062; HGK., T. 09.03.2016, E. 2014/19-806, K. 2016/298 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁰¹ Arıcı, s. 12; Arslan, s. 21; Arslanlı, s. 32; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 52; Bilgen, s. 536-537; Bozer/Göle, s. 80, 183-184 ve 225; Bozkurt, s. 49; Can, s. 58; Cerrahoğlu, s. 41; Çelik, s. 378; Doğanay, s. 1798-1800 ve 2106; Domaniç, s. 391; Eriş, s. 298; Erman, s. 760; Helvacı, s. 674-675; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22 ve 37-38.; Karayalçın, s. 49; Kayar, s. 610 ve 619; Kendigelen, s. 133; Kınacıoğlu, s. 111 ve 125; Oktay (Poliçe), s. 69; Öztan (2. Baskı), s. 222; Öztan (23. Baskı), s. 75; Poroy/Tekinalp, s. 167-168; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 65 ve 123; Türk, s. 344; Tüzemen Atik, s. 99-100; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 147 ve 270; Yılmaz (Defiler), s. 206, 257 ve 267. Yargıtay 12. HD., T. 28.09.2006, E. 2006/14262, K. 2006/17678 (Bilgen, s. 582.); Yargıtay 12. HD., T. 06.04.2010, E. 2009/26476, K. 2010/8096; HGK., T. 22.06.2016, E. 2014/12-1091, K. 2016/847 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁰² Arıcı, s. 13, dn. 3 ve 14; Arslan, s. 21; Doğanay, s. 1781. HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁰³ Akdeniz, s. 81; Kaçak, s. 461; Kınacıoğlu, s. 126; Öztan (2. Baskı), s. 403 ve 407, dn. 39. Yargıtay 12. HD., T. 26.06.2007, E. 2007/10459, K. 2007/13105 (Bilgen, s. 582.).

²⁰⁴ Bkz. 3.1.1.1.

²⁰⁵ Eriş, s. 253.

bağımsızlığı ilkesine dayanmaktadır²⁰⁶. Temsilcinin sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk halidir²⁰⁷. Yetkisiz temsilcinin senetten sorumlu olması için karşı tarafın bir zarara uğramış olması da gerekmez²⁰⁸.

Yetkisiz temsilcinin senetten sorumlu tutulabilmesi için zilyetliğin devri anında fiil ehliyetinin bulunması gerekir²⁰⁹. Aksi halde yetkisiz temsilci tarafından ehliyetsizlik defisi ileri sürülebilir²¹⁰. Buna karşın temsil olunanın ehliyet durumu önemli değildir²¹¹.

Temsilci, temsil yetkisi olmadığını karşı tarafça bilindiğini ispatlarsa bu kişiye karşı senetten dolayı sorumlu olmaz²¹². Buna karşın temsil yetkisini araştırma yükümlüğü olmadığı için bilmesi gerektiğini ispatlaması yetmez²¹³. Aksi görüşe göre bilebilecek olması durumunda da temsilci sorumlu olmaz²¹⁴. Ancak bu görüşü savunan bazı yazarlara göre yetkisiz temsilcinin sorumlu olması için yetkisizliği bilinmemesinin hileye yaklaşan bir ağır kusura dayanması gerekir²¹⁵. TTSG.'de ilan edilen hususların biliniyor sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre bu kayıtların herkes tarafından bilindiği varsayılırken²¹⁶ diğer görüşe göre ticaret hayatının hızlı işleyişine aykırı olması ve temsil yetkisi belgesinin incelenmesinin yeterli olması sebebiyle bu şekilde bir araştırma istenemez²¹⁷.

²⁰⁶ Bilgen, s. 536; Yılmaz (Defiler), s. 259.

²⁰⁷ Arslan, s. 21, dn. 27; Arslanlı, s. 33; Kınacıoğlu, s. 126; Öztan (23. Baskı), s. 476; Poroy/Tekinalp, s. 168.

²⁰⁸ Arıcı, s. 13.

²⁰⁹ Arslan, s. 21, dn. 28; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 53; Bilgen, s. 537, dn. 288; Karayalçın, s. 49; Öztan (2. Baskı), s. 409; Öztan (23. Baskı), s. 76.

²¹⁰ Öztan (2. Baskı), s. 394; Öztan (2. Baskı), s. 409.

²¹¹ Arslanlı, s. 33.

²¹² Arıcı, s. 22, dn. 27; Bilgen, s. 537, dn. 288; Kayar, s. 611; Öztan (2. Baskı), s. 407-409; Öztan (23. Baskı), s. 75; Poroy/Tekinalp, s. 168; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 123.

²¹³ Akdeniz, s. 80; Arıcı, s. 22, dn. 27; Arslan, s. 21, dn. 27; Kayar, s. 611; Poroy/Tekinalp, s. 168; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 123.

²¹⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 53; Kayar, s. 627.

²¹⁵ Bilgen, s. 538; Öztan (2. Baskı), s. 409.

²¹⁶ Yargıtay 11. HD., T. 22.09.1980; E.1982/4187, K. 4137 (Doğanay, s. 1852, dn. 100.).

²¹⁷ Doğanay, s. 1802, dn. 40; Karayalçın, s. 48-49, dn. 23.

Temsil olunan kambyo taahhüdüne icazet verirse, bu durumda yetkisiz temsilci senetten sorumlu olmaz²¹⁸. Bu icazet açık veya örtülü (örneğin temsil olunan durumu bildiği halde ses çıkartmaması) şekilde verilebilir²¹⁹. Yetkisizken kambyo taahhüdünde bulunan bir kişi, daha sonra kambyo taahhüdünde bulunmak üzere yetkilendirilirse, bu yetkisine dayanarak yetkisizken yaptığı kambyo taahhüdüne icazet veremez²²⁰.

Yetkisiz temsilcinin senedi ödemesi durumunda temsil olunanın sahip olabileceği haklara sahip olacağı düzenlenmiştir²²¹. Örneğin senedin ibra şerhi yazılarak kendisine verilmesini isteyebilir veya kendinden öncekilere karşı başvuru hakkını kullanabilir²²². Buna karşın düzenleyeni temsilen bir poliçeyle kambyo taahhüdünde bulunmuş ve ödemişse temsil olunan ile muhatap arasındaki karşılık üzerinde hak talep edemez.²²³ Yetkisiz temsilcinin kambyo hukukuna dayanarak temsil olunandan herhangi bir talepte bulunması mümkün değildir. Ancak genel hükümlere göre talepte bulunabilir²²⁴.

Burada belirtilmelidir ki temsilcinin sorumluluğuna ilişkin hükümler TTK.'de, TBK.'den farklı düzenlenmiştir. TBK. m. 47'ye göre yetkisiz temsilci işlemin tarafı olmaz, sadece haksız fiil hükümlerine göre tazminat yükümlüsüdür²²⁵. TBK. m. 49/1 hükmüne göre tazminat yükümlüğü için kusur gerekir²²⁶. Karşı tarafın durumu bilmesinin yanı sıra

²¹⁸ Akdeniz, s. 82; Arslan, s. 21, dn. 27; Arslanlı, s. 69; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 53; Bilgen, s. 537; Doğanay, s. 1802; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 37; Karayalçın, s. 48; Öztan (2. Baskı), s. 223 ve 409-411.; Öztan (2019) Poroy/Tekinalp, s. 168; Tüzemen Atik, s. 87 ve 100, dn. 288; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 148. Yargıtay 15. HD., T.23.03.1990, E. 1990/94, K. 1990/1337; HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

²¹⁹ Bilgen, s. 538; Türk, s. 344; Tüzemen Atik, s. 100. Yargıtay 11. HD., T. 22.09.1980, E. 1982/4187, K. 4137 (Doğanay, s. 1852, dn. 100.); HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644 (khyk.kazancihukuk.com).

²²⁰ Yılmaz (Defiler), s. 207.

²²¹ Cerrahoğlu, s. 41-42; Erman, s. 760; Helvacı, s. 674; Kayar, s. 619; Öztan (2. Baskı), s. 410; Öztan (23. Baskı), s. 76.

²²² Cerrahoğlu, s. 42; Kınacıoğlu, s. 127; Öztan (2. Baskı), s. 410.

²²³ Kınacıoğlu, s. 127.

²²⁴ Öztan (2. Baskı), s. 410.

²²⁵ Akdeniz, s. 78; Arıcı, s. 12; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 52; Bilgen, s. 536, dn. 285; Bozer/Göle, s. 80-81 ve 225; Bozkurt, s. 49; Helvacı, s. 674-675; Karayalçın, s. 49; Kayar, s. 611; Öztan (2. Baskı), s. 407-409; Öztan (23. Baskı), s. 75; Tüzemen Atik, s. 99, dn. 288; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 148.

²²⁶ Arıcı, s. 12.

bilmesi gerektiği durumlarda yetkisiz temsilci tazminat yükümlüğünden kurtulur²²⁷. Yapılan işlem kesin hükümsüzdür²²⁸. Ancak temsil olunan tarafından işleme icazet verilmesi mümkündür²²⁹.

Temsil olunanın genellikle hukuki görünüşe katkısı olmadığı için senetten de hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır²³⁰. Ancak temsil olunan, temsil yetkisinin varlığına dair hukuki görünüş oluşturmuşsa, bu durumda temsil olunan da senetten sorumlu tutulabilecektir²³¹. Örneğin senet temsil olunan tarafından imzalanmış fakat zilyetliğin devri temsilci tarafından gerçekleştirilmişse temsil olunan, iyiniyetli devralanlara karşı senetten sorumlu olacaktır²³². Benzer şekilde temsil yetkisi verdiğini duyurduğu halde bu yetkiyi aldığını duyurmamışsa veya yetkisiz temsilci tarafından düzenlenmiş olan daha önceki senetleri ödemişse, temsil olunanın senetten sorumluluğu doğar²³³.

Temsilcinin de temsilci aracılığıyla kambiyo taahhüdünden bulunması mümkündür. Alt temsilci, temsil yetkisine sahip olmaması durumunda senetten yetkisiz temsil hükümlerine göre sorumlu olacaktır. Alt temsilcinin asıl temsilciyi temsil yetkisine sahip olması ve fakat asıl temsilcinin temsil yetkisinin bulunmaması durumunda asıl temsilci senetten yetkisiz temsilci olarak sorumlu olacaktır²³⁴.

²²⁷ Kayar, s. 611.

²²⁸ Arıcı, s. 11-12; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 52.

²²⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 52.

²³⁰ Arslan, s. 21-22; Domaniç, s. 391; Eriş, s. 339-40; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22 ve 37-38.; Kınacıoğlu, s. 164-165; Oktay (Poliçe), s. 68; Öztan (2. Baskı), s. 222 ve 406; Öztan (23. Baskı), s. 75; Türk, s. 343. Yargıtay 12. HD., T. 09.10.2006, E. 2006/15793, K. 2006/18689; HGK., T. 08.11.2006, E. 2006/12-682, K. 2006/682; Yargıtay 12. HD., 16.10.2008, E. 2008/13618, K. 2008/17551; HGK., T. 19.10.2011, E. 2011/12-549, K. 2011/644; HGK., T. 22.06.2016, E. 2014/12-1091, K. 2016/847 (khyk.kazancihukuk.com).

²³¹ Akdeniz, s. 82; Helvacı, s. 677; Kendigelen, s. 133-134; Öztan (2. Baskı), s. 222; Türk, s. 344.

²³² Kınacıoğlu, s. 165. Sözleşme teorisi ve hukuki görünüş teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, senedin düzenleyen tarafından imzalanıp temsilci tarafından devredilmesi durumunda bir temsil ilişkisi bulunmaktadır. Çünkü bu teorilere göre kambiyo taahhüdü, temsilci tarafından senedin devredilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Buna karşın durum kreasyon teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, kambiyo taahhüdü senedin düzenlenmesi ve imzalanmasıyla doğduğu için senedin temsilci tarafından devredilmesi durumunda kambiyo taahhüdü temsilci aracılığıyla gerçekleştirilmemiştir.

²³³ Öztan (2. Baskı), s. 222-223, dn. 194.

²³⁴ Öztan (2. Baskı), s. 411-412.

b. Temsilcinin Yetkisini Aşması Durumunda Sorumluluk

TTK. m. 678’de temsil yetkisinin aşılması durumunda da temsilcinin sorumlu olacağı belirtilmiştir²³⁵. Ancak doktrinde temsilcinin senet bedelinin ne kadarından sorumlu olacağı tartışmalıdır.

Doktrinde hâkim olan görüşe göre yetkisiz temsilci senet bedelinin sadece yetkiyi aşan kısmından değil, tamamından sorumludur. Temsil olunan yetki verdiği miktarla sınırlı olarak dahi senetten sorumlu değildir. Bu görüşün dayanağı senedin bölünmezliği ilkesi ve TTK. m. 678’de hükmün “aynı” olduğunun belirtilmesidir²³⁶. Diğer bir deyişle bu görüş lafzi yoruma dayanmaktadır. Ayrıca bu şekildeki bir sorumluluğun takip hukuku bakımından da kolaylık sağlayacağı söylenmektedir²³⁷.

Bu çalışmada esas alınan diğer görüşe göre temsil olunan yetki verdiği miktarla sınırlı olarak senet bedelinden sorumluyken, temsilci ise aşan bedelden sorumludur²³⁸. Bu görüşe göre kanun lafzına dayanarak sadece temsilcinin sorumlu tutulması, temsil olunanın ödeme gücüne güvenen alacaklıyı temsilcinin ödeme gücü olmaması durumunda yeteri kadar korumaz. Böyle bir sonuç, amacı alacaklıyı korumak olan TTK. m. 678 hükmüyle bağdaşmaz. Tamamen yetkisizlik durumunda senedin tamamından sorumlu olan temsilcinin, kısmi yetkisizlik durumunda senetten kısmen sorumlu olması gerekir. Ayrıca TTK. m. 678 hükmü bulunmasaydı TBK. m. 47 gereği yetkisini aşan kısmı tazminle yükümlü olacak olan temsilci, TTK. m. 678’e göre de yetkisini aşan kısım sınırlı olarak senetten sorumlu olmalıdır. Temsil olunan veya temsilci sorumlu olduğu miktarı ödediğinde, kısmi ödemeye ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması mümkün olabilecektir. Alacaklının kalan senet bedelini diğer borçlulardan talep edebilmesi için senedi elinde bulundurması gerekeceğinden ya ödemede bulunan

²³⁵ Doğanay, s. 1802; Helvacı, s. 674; Yılmaz (Defiler), s. 267.

²³⁶ Arıcı, s. 13-16; Arslanlı, s. 69; Bilgen, s. 536, dn. 286; Çelik, s. 366 ve 378; Doğanay, s. 1803; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 51, dn. 44; Kınacıoğlu, s. 126; Oktay (Poliçe), s. 69, dn. 35. İİD., T. 11.01.1962, E. 12715, K. 331 (Arıcı, s. 19.).

²³⁷ Arıcı, s. 15-16; Doğanay, s. 1803; Kınacıoğlu, s. 126. İİD., T. 11.01.1962, E. 12715, K. 331 (Arıcı, s. 19.).

²³⁸ Arıcı, s. 13 ve 20; Arslanlı, s. 70; Karayaçın, s. 109; Helvacı, s. 675-676; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 51; Kınacıoğlu, s. 126, dn. 85; Oktay (Poliçe), s. 69.

borçluya bir makbuz verilecek ya da senet üzerine kısmi ödemeye ilişkin bir kayıt konulacaktır²³⁹ (TTK. m. 709).

Üçüncü bir görüşe göre temsilci ile temsil olunan yetki verilen miktardan müteselsilen sorumlu, aşan miktardan ise sadece temsilci sorumlu olmalıdır²⁴⁰. Ancak TBK. m. 162'ye göre müteselsil sorumluluk sadece tarafların anlaşması veya kanunda bir hüküm bulunması hallerinde mümkündür. Ancak temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunmak gibi bir amacı olmadığı göz önüne alındığında tarafların müteselsil sorumluluk konusunda anlaşmadıkları açıktır²⁴¹. Konuya ilişkin tek düzenleme olan TTK. m. 678'de müteselsil sorumluluktan bahsedilmemektedir.

Doktrinde hem temsilcinin hem de temsil olunanın senedin tamamından sorumlu tutulmasının mümkün olabileceği de belirtilmiştir. Ancak bu görüş aşan miktar için temsil olunanın iradesi bulunmadığı ve iradi temsilde temsil olunanın iradesinin olması gerektiği sebebiyle Arıcı tarafından eleştirilmiştir²⁴².

3.3. Sahte İmza

3.3.1. Sahte İmza Kavramı

Sahte imza, kambiyo senedinde imza sahibi olarak görünen kişi dışında başka biri tarafından atılan imzadır²⁴³. Bu imza, genellikle imza sahibi olarak görünen kişinin imzasına benzetilerek atılır²⁴⁴. Ancak benzetilmeye çalışılması şart değildir²⁴⁵. Dolayısıyla imzanın aldatma yeteneğine sahip olması da gerekmez²⁴⁶.

²³⁹ Arıcı, s. 21-26.

²⁴⁰ Arıcı, s. 14 ve 18; Kınacıoğlu, s. 126, dn. 85.

²⁴¹ Arıcı, s. 27-28.

²⁴² Arıcı, s. 16-17, dn. 9.

²⁴³ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 159; Cengiz, s. 9; Eriş, s. 1221; Esenkar, s. 19. HGK., T. 06.07.2011, E. 2011/19-413, K. 2011/476; HGK., T. 09.03.2016, E. 2014/19-806, K. 2016/298 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁴⁴ Kınacıoğlu, s. 122; Yılmaz (Defiler), s. 257.

²⁴⁵ Cengiz, s. 9-10; Esenkar, s. 19; Yılmaz (Defiler), s. 279.

²⁴⁶ Türk, s. 346.

Sahte imza iki şekilde gerçekleşebilir. Bu hallerden biri gerçekte var olan birinin adıyla ve onun haberi olmaksızın imza atılmasıdır²⁴⁷. Diğeri, gerçekte olmayan birinin adıyla imza atılmasıdır²⁴⁸ (TTK. m. 677). Bunun dışında yetkisiz temsil halleri sahte imza kavramı içinde değerlendirilmez²⁴⁹. Yine müstear isimle kambiyo taahhüdünde bulunulması hali de sahte imza hali değildir²⁵⁰.

3.3.2. Sahte İmza Defisi ve Özellikleri

Sahte imza defisi, teknik olarak bir itirazdır²⁵¹. Bu yüzden resen de dikkate alınabilir²⁵². Etkisi bakımından imzaların bağımsızlığı ilkesi gereğince sadece imzası taklit edilen kişi tarafından ve iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ileri sürülebilen mutlak defilerdendir²⁵³. Doktrinde bir görüşe göre hukuki görünüşün yaratılmasında imzası taklit edilenin katkısı olduğu ispatlanarak sahte imza defisi bertaraf edilebilir²⁵⁴. Kıymetli evrak hukuku açısından bir geçersizlik defisidir²⁵⁵. Sahte imza defisi, icra ve iflas hukuku açısından bir

²⁴⁷ Oktay (Poliçe), s. 70.

²⁴⁸ Bilgen, s. 529; Kınacıoğlu, s. 123; Oktay (Poliçe), s. 70; Öztan (2. Baskı), s. 427.

²⁴⁹ Kınacıoğlu, s. 122.

²⁵⁰ Öztan (2. Baskı), s. 427, dn. 46-47

²⁵¹ Türk, s. 340.

²⁵² Oktay (Poliçe), s. 70.

²⁵³ Akdeniz, s. 82; Arslan, s. 20-21; Arslanlı, s. 129; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 32 ve 51-52.; Bilgen, s. 304 ve 528; Can, s. 25; Cengiz, s. 15, 19 ve 28; Çamoğlu, s. 12; Doğanay, s. 1763, 1796 ve 2044; Domaniç, s. 125; Eriş, s. 271, 291 ve 660; Helvacı, s. 678; Kaçak, s. 963; Karayalçın, s. 53 ve 123, dn. 76; Kayıhan/Yasan, s. 41; Kınacıoğlu, s. 165; Oktay (Poliçe), s. 70-71; Öztan (2. Baskı), s. 223, dn. 197 ve 466; Öztan (23. Baskı), s. 74; Sezer, s. 81-82; Türk, s. 345-346; Yılmaz (Defiler), s. 257, 273 ve 279. Yargıtay 11. HD., T. 06.03.2000, E. 2000/535, K. 2000/1902; Yargıtay 12. HD., T. 03.04.2001, E. 2001/4804, K. 2001/5667; Yargıtay 12. HD., T. 26.03.2002, E. 2002/5035, K. 2002/6196; Yargıtay 19. HD., T. 03.05.2004, E. 2003/8207, K. 2004/4994; Yargıtay 12. HD., T. 07.12.2004, E. 2004/20680, K. 2004/25278; Yargıtay 19. HD., T. 01.03.2005 E. 2004/7944, K. 2005/2021 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 19. HD., T. 09.05.2005, E. 2005/3947, K. 2005/5284 (Bilgen, s. 534.); Yargıtay 12. HD., T. 27.09.2005, E. 2005/12634, K. 2005/18166 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 12. HD., T. 29.01.2009, E. 2008/21270, K. 2009/1884 (Bilgen, s. 534.); Yargıtay 19. HD., T. 12.02.2009, E. 2008/5916, K. 2009/1039; Yargıtay 19. HD., T. 18.04.2011, E. 2011/3624, K. 2011/5149 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 19. HD., T. 09.05.2005, E. 2005/3947, K. 2005/5284 (Bilgen, s. 534.); HGK., T. 06.07.2011, E. 2011/19-413, K. 2011/476; Yargıtay 11. HD., T. 03.11.2014, E. 2014/9341, K. 2014/16644; HGK., T. 09.03.2016, E. 2014/19-806, K. 2016/298 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁵⁴ Can, s. 25-26.

²⁵⁵ Can, s. 25; Domaniç, s. 116; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22; Karayalçın, s. 31; Yılmaz (Defiler), s. 279. Sahte imza defisi, geçersizlik defileri ile isnat defilerini ayrı inceleyen görüşe göre isnat defisidir (Cengiz, s. 16; Kınacıoğlu, s. 165.). Yılmaz, sahte imza defisinin somut olaya göre senet

imzaya itiraz halidir²⁵⁶. İmzaya itirazın, genel haciz yoluyla takipte yedi gün içinde icra dairesine yazılı veya sözlü olarak yapılması gerekirken (İcra ve İflas Kanunu (İİK.) m. 60/2/3) kambiyo senetlerine özgü haciz yolunda beş gün içinde icra mahkemesine dilekçeyle yapılması gerekir (İİK. m. 168/1/4). Bu itiraz satış hariç icra takibini durdurmaz²⁵⁷ (İİK. m. 170/1).

İmzanın sahteliğinin incelenmesinde HMK. m. 211 hükümleri uygulanır²⁵⁸. Buna göre hâkim öncelikle imzasının taklit edildiğini iddia edeni isticvaba davet ederek bir kanaate ulaşmaya çalışır. İsticvaba davet edildiği halde belirtilen zamanda hazır bulunmayan kişi, imzayı ikrar etmiş sayılır. Hâkim isticvaba rağmen bir kanaate ulaşamazsa imzasının taklit edildiğini iddia eden kişiden incelemek üzere bir imza atmasını ister. Buna rağmen de bir kanaate ulaşamazsa bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verir. Bu konudaki bilirkişiler, grafoloji uzmanlarıdır²⁵⁹. Dolayısıyla imzanın sahteliğinin incelenmesi, Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi'nin görev alanına girmektedir²⁶⁰. Eğitim, hız, baskı gibi kriterlere göre inceleme yapılır²⁶¹. Bilirkişi daha önceki karşılaştırmaya uygun imzaları inceler ve gerekirse yeni bir imza alınmasını hâkimden isteyebilir²⁶². Karşılaştırmaya uygun imza, imzasının taklit edildiğini iddia eden kişiye ait olduğu kesin olan ve senetteki imzadan önce atılan imzadır²⁶³. Örnek olarak; tapu dairesi veya noterde atılmış bir

metninden anlaşılan defiler grubuna girmesinin de mümkün olduğunu belirtmektedir (Yılmaz (Defiler), s. 182.).

²⁵⁶ Berberoğlu Yenipınar, s. 77; Karayalçın, s. 53; Öztan (2. Baskı), s. 397; Öztan (23. Baskı), s. 74; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 351.

²⁵⁷ Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder (2014). İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı (28 b.). İstanbul: Yetkin Yayınları, s. 152 ve 363; Arslan, s. 20-21; Cerrahoğlu, s. 39; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 351.

²⁵⁸ Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 351-352. HGK., T. 26.02.2016, E. 2014/19-366, K. 2016/198 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁵⁹ Doğanay, s. 2051-2052; Kuru (Cilt 2), s. 2088; Kuru (Ders), s. 256. HGK., T. 07.04.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁶⁰ HGK., T. 07.04.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁶¹ Doğanay, s. 2051-2052. Yargıtay 12. HD., T. 02.12.2010, E. 2010/17836, K. 2010/28348 (Süphanadağ, s. 230.).

²⁶² Doğanay, s. 2044-2046; Öztan (2. Baskı), s. 397-399.

²⁶³ Doğanay, s. 2046; Kaçak, s. 967; Kuru (Cilt 2), s. 2089.

imza²⁶⁴, ticaret sicilindeki bir imza veya evlenme defterindeki imza²⁶⁵ gösterilebilir. Karşılaştırmada senetteki imzaya yakın tarihli imzaların kullanılması gerekir²⁶⁶. Karşılaştırmada mahkeme önünde atılan imzanın kullanılması için daha önce atılmış bir imzanın temin edilememiş olması gerektiği de belirtilmektedir²⁶⁷. Karşılaştırmanın senedin aslı üzerinden yapılması gerekir²⁶⁸. İcra mahkemelerinin inceleme yetkisi sınırlı olduğu için bunlar tarafından yapılan incelemeler ve alınan bilirkişi raporları diğer mahkemeleri bağlamaz²⁶⁹.

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK.) m. 210/1 hükmüne göre belgede sahtecilik suçunun emre ve hamiline yazılı kambiyo senetlerinde işlenmesi ve dolayısıyla sahte imza durumunda resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler (TCK. m. 204) uygulanır²⁷⁰. HMK. m. 226/1c'ye göre ceza soruşturması veya kovuşturmasına sebep olabilecek konularda yemin teklif edilemez. Bu sebeple sahte imzanın tespitinde yemin deliline dayanılmaz²⁷¹.

Sahte imzanın suç olmasının diğer bir etkisi de ceza mahkemesi tarafından verilecek kararların hukuk mahkemesi hâkimini bağlayıp bağlamayacağı noktasındadır. TBK. m. 74 ve HMK. m. 214/1'e göre hukuk hâkimi, ceza hâkiminin kusur ve ayırt etme gücüne ilişkin değerlendirmeleriyle ve ceza verilmesine yer olmadığı veya beraat kararıyla bağlı değildir²⁷². Diğer bir deyişle bir fiilin suç olmaması, haksız fiil sorumluluğunu gerektirmeyeceği anlamına gelmez²⁷³. Her ne kadar beraat kararıyla bağlı olmasa da

²⁶⁴ Kuru (Cilt 2), s. 2090. İİD., T. 13.03.1956, E. 11511, K. 1482 (Doğanay, s. 2047, dn. 90.); HGK., T. 06.01.1968, E. 321, K. 1 (Doğanay, s. 2047, dn. 89.).

²⁶⁵ Doğanay, s. 2047, dn. 89; Kuru (Cilt 2), s. 2090.

²⁶⁶ Doğanay, s. 2051.

²⁶⁷ Doğanay, s. 2047-2048; Kuru (Cilt 2), s. 2092.

²⁶⁸ Doğanay, s. 2046. Yargıtay 12. HD., T. 30.11.2010, E. 2010/16013, K. 2010/28040 (Süphandağ, s. 231.).

²⁶⁹ Doğanay, s. 2048; Öztan (2. Baskı), s. 399. Yargıtay 11. HD., T. 01.12.1981, E. 81/4717, K. 5154 (Doğanay, s. 2108, dn. 23.).

²⁷⁰ Bilgen, s. 521.

²⁷¹ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 278; Yılmaz (İspat), s. 1031. HGK., T. 23.03.1979, E. 1977/11-473, K. 79/321 (Doğanay, s. 2048-2049, dn. 96.); Yargıtay 19. HD., T. 25.03.2008, E. 2007/8027, K. 2008/2949 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁷² Yargıtay 19. HD., T. 25.11.2005, E. 2005/2475, K. 2005/11664 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁷³ HGK., T. 14.03.2018, E. 2017/897, K. 2018/464 (khyk.kazancihukuk.com).

mahkûmiyete karar verilmesi durumunda sahte imza olgusu hukuken kesinleşmiş olacağından hukuk hâkimi, mahkûmiyet kararıyla bağlıdır²⁷⁴. Ancak ceza mahkemesinde sahteliğe ilişkin bir değerlendirme yapılmasından önce hukuk mahkemesinde imzanın sahte olmadığı yönünde bir karar verilmiş olursa ceza mahkemesinde sahteliğe ilişkin bir iddia ileri sürülemez (HMK. m. 214/2).

3.3.3. Sahte İmzanın Sonuçları

Kambiyo senedinde sahte imzanın bulunması senedin geçerliliğini etkilemeyeceği gibi ciro zincirini de koparmaz²⁷⁵. Sahte imzanın düzenleyen veya kabul eden sıfatıyla atılması dahi sonucu değiştirmez²⁷⁶. Ancak senedin gerçekte olmadığı herkesçe bilinen birinin adıyla imzalanması durumu istisnadır²⁷⁷. Doktrindeki bir görüşe göre senetteki tek imza, sahte imzaysa bu durumda da senet geçersiz olacaktır²⁷⁸.

İmzası taklit edilen kişinin senetten herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır²⁷⁹. Çünkü her ne kadar kambiyo taahhüdünde bulunduğu şeklinde bir hukuki görünüş bulursa da bu görünüş kendisi tarafından yaratılmamıştır²⁸⁰. Ayrıca senedin verilmesine ilişkin anlaşmaya da katılmamıştır²⁸¹. Bu kapsamda eğer temsil yetkisinin çift imzayla kullanılması gereken bir hal varsa ve imzalardan birisi sahteyse, temsil olunanın senetten

²⁷⁴ Doğanay, s. 2045. Yargıtay 19. HD., T. 25.11.2005, E. 2005/2475, K. 2005/11664 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁷⁵ Bilgen, s. 529; Domaniç, s. 389; Eriş, s. 339; Esenkar, s. 19; Helvacı, s. 678; Oktay (Poliçe), s. 71; Öztan (2. Baskı), s. 427; Yılmaz (Defiler), s. 190-191; Yılmaz (Defiler), s. 257. Yargıtay 19. HD., T. 01.03.2005 E. 2004/7944, K. 2005/2021. HGK., T. 06.07.2011, E. 2011/19-413, K. 2011/476; HGK., T. 25.03.2015, E. 2013/19-2238, K. 2015/1062; HGK., T. 09.03.2016, E. 2014/19-806, K. 2016/298; Yargıtay 12. HD., T. 12.04.2016, E. 2015/29918, K. 2016/10773 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁷⁶ Arslanlı, s. 31; Cengiz, s. 28; Öztan (2. Baskı), s. 427. Yargıtay 12. HD., T. 07.12.2004, E. 2004/20680, K. 2004/25278 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁷⁷ Bilgen, s. 529; Cengiz, s. 28; Çamoğlu, s. 12.

²⁷⁸ Eriş, s. 291; Erman, s. 758.

²⁷⁹ Cengiz, s. 16; Eriş, s. 339-340; İmregün (Kıymetli Evrak), s. 22; Karayalçın, s. 123, dn. 76; Oktay (Poliçe), s. 70; Yılmaz (Defiler), s. 191.

²⁸⁰ Bilgen, s. 521 ve 528; Cengiz, s. 16, 20 ve 24; Eriş, s. 660; Helvacı, s. 677-678; Kayıhan/Yasan, s. 41; Kınacıoğlu, s. 165; Oktay (Poliçe), s. 70-71; Öztan (2. Baskı), s. 223 ve 425; Sezer, s. 81-82; Türk, s. 345. Yargıtay 19. HD., T. 01.03.2005, E. 2004/7944, K. 2005/2021 (Bilgen, s. 531.).

²⁸¹ Cengiz, s. 24.

sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır²⁸². Ehliyetsizlikte olduğu gibi sahte imzada da tedavül yeteneğinin korunması ikinci plana itilmiştir²⁸³.

Sahte imza durumunda, imzalayanın senetten sorumlu tutulup tutulamayacağı tartışmalıdır²⁸⁴. Doktrindeki hâkim görüşe göre yetkisiz temsil hükümleri sahte imzaya kıyasen uygulanır ve işlem güvenliği ilkesinin bir sonucu olarak senedi imzalayan kişi senetten sorumlu tutulur²⁸⁵. Çünkü kambiyo senetlerinde, sorumluluğun kaynağı imza olup senette düzenleyenin adının yazması dahi gerekmemektedir²⁸⁶. Senedin çek olması durumunda çek yaprağı sahibinin başkası olmasının veya ilgili bankada imza atanın bir hesabı olmamasının bu sorumluluğa etkisi yoktur²⁸⁷. İmza atanın genel hükümlere göre sorumlu tutulabilmesi de mümkündür²⁸⁸. Hukuki görünüşe katkısı olması durumunda imzası taklit edilen kişi de senetten sorumlu tutulabilecektir. Örneğin hamil tarafından imzası taklit edilen kişiye senedin geçerliliği veya ödenmesiyle ilgili bir soru sorulduğunda imzası taklit edilenin olumlu cevap vermesi veya hiç cevap vermemesi durumunda imzası taklit edilen kişi senetten sorumlu tutulmalıdır²⁸⁹. Diğer bir görüşe göre imzayı atan kişi kendi imzasını atmadığı için kambiyo ilişkisine girmemiştir ve sorumluluğu sadece haksız fiil veya vekâletsiz iş görme gibi genel hükümlere tabidir²⁹⁰.

Sahte imzaya icazet verilip verilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre icazet mümkündür²⁹¹. İcazet konusunda temsile ilişkin TBK. m. 46 hükmü kıyasen uygulanır²⁹². İcazetin; hukuki işlem olmaması sebebiyle teorik olarak imzaya değil, zilyetliğin devrine

²⁸² HGK., T. 06.07.2011, E. 2011/19-413, K. 2011/476 (khyk.kazancihukuk.com).

²⁸³ Yılmaz (Defiler), s. 273.

²⁸⁴ Bilgen, s. 521; Poroy/Tekinalp, s. 168.

²⁸⁵ Bilgen, s. 521; Cengiz, s. 24-28; Erdem, s. 48-49; Kınacıoğlu, s. 123; Öztan (2. Baskı), s. 427; Poroy/Tekinalp, s. 168.

²⁸⁶ Cengiz, s. 25; Çelik, s. 365; Kınacıoğlu, s. 123.

²⁸⁷ Tüzemen Atik, s. 74. Yargıtay 11. HD., T. 08.12.1987, E. 1987/6456, K. 6904 (Bilgen, s. 522, dn. 265.).

²⁸⁸ Erdem, s. 49.

²⁸⁹ Bilgen, s. 523; Öztan (2. Baskı), s. 425.

²⁹⁰ Akdeniz, s. 84; Arslanlı, s. 31; Bilgen, s. 448 ve 521, dn. 263; Cengiz, s. 25; Erdem, s. 48; Kınacıoğlu, s. 123 ve 128.

²⁹¹ Akdeniz, s. 83; Öztan (2. Baskı), s. 224; Poroy/Tekinalp, s. 178; Türk, s. 346.

²⁹² Cengiz, s. 25-26.

ilişkin anlaşmaya verileceği belirtilmektedir²⁹³. Bu durumda imzası taklit edilen kişi, kendinden sonraki herkese karşı senetten dolayı sorumlu olur²⁹⁴. İcazet tek taraflı bir irade beyanı olup karşı tarafın kabulüne bağlı değildir²⁹⁵. İrade beyanı olmasının bir sonucu olarak icazetin de şartları varsa iptali mümkündür²⁹⁶. İcazet, herhangi bir şekle tabi değildir. Ayrıca icazetin açık veya örtülü olarak verilmesi mümkündür²⁹⁷. Örtülü olarak icazet verildiğinin kabulü için durum bilinmeli veya durumun bilinmesi gerekmektedir²⁹⁸. Defi ileri sürmesinin iyiniyete aykırı olması ve imza attığına dair hukuki görünüşü engellememesi sebebiyle icazet veren kişinin sahte imza defisini ileri sürmesi mümkün değildir²⁹⁹. Bazı davranışların dürüstlük ilkesi gereği icazet sayılması mümkündür³⁰⁰. İmzasının taklit edildiğini bildiği halde sessiz kalan kişiden ödeme talep edilebilmesi dürüstlük ilkesine dayanır³⁰¹. Benzer şekilde, sahte imzalı senetlerden bir veya birkaçını ödemiş olan imzası taklit edilen kişi; hukuki görünüşü engellememesi sebebiyle, dürüstlük ve iyiniyet ilkesi gereği sahte imza defisini ileri süremez³⁰². İmzası taklit edilen kişi, imzanın kendisine ait olup olmadığı sorulduğunda kendisinin olduğunu söyler veya susarsa hukuki görünüş yaratılmasına katkı sağladığı için senetten sorumlu olur³⁰³. Susmak tek başına icazet sayılmaz, bunun yanı sıra imzası taklit edilen kişinin hukuki görünüşe de katkı sağlamış olması gerekir³⁰⁴. Susması durumunda imzası taklit edilen kişiden, şartları varsa haksız fiil hükümlerine göre tazminat istenmesi de mümkündür³⁰⁵. İmzası taklit edilen kişi, bu senedi bir başkasına verirse iyiniyet gereği artık sahte imza

²⁹³ Cengiz, s. 26; Kınacıoğlu, s. 123.

²⁹⁴ Bilgen, s. 523; Cengiz, s. 26; Kınacıoğlu, s. 123; Poroy/Tekinalp, s. 178; Yılmaz (Defiler), s. 273-274.

²⁹⁵ Kınacıoğlu, s. 123.

²⁹⁶ Öztan (2. Baskı), s. 424.

²⁹⁷ Akdeniz, s. 83; Cengiz, s. 26; Kınacıoğlu, s. 123. Yargıtay 11. HD., T. 11.05.2009, E. 2008/1576, K. 2009/5628 (Bilgen, s. 555.).

²⁹⁸ Cengiz, s. 26.

²⁹⁹ Bilgen, s. 522.

³⁰⁰ Cengiz, s. 26.

³⁰¹ Helvacı, s. 678.

³⁰² Bilgen, s. 523; Cengiz, s. 27; Kınacıoğlu, s. 123; Öztan (2. Baskı), s. 411.

³⁰³ Cengiz, s. 17; Kınacıoğlu, s. 165; Oktay (Police), s. 71; Öztan (2. Baskı), s. 425.

³⁰⁴ Cengiz, s. 17 ve 26; Kınacıoğlu, s. 165.

³⁰⁵ Cengiz, s. 26-27; Öztan (2. Baskı), s. 426.

defisini ileri süremeyecektir³⁰⁶. Diğer bir görüşe göre sahte imzaya icazet verilmesi mümkün değildir³⁰⁷. İmzası taklit edilen kişinin icazet vermesinin mümkün olmadığı kabul edilse bile, buna ilişkin iradesi garanti sözleşmesi olarak kabul edilebilir³⁰⁸.

3.4. Tahrifat

Senet metnindeki değişiklikler TTK. m. 748’de düzenlenmiştir. Bu hükme göre senede değişiklikten önce imza koyanlar eski metne göre sorumluyken, değişiklikten sonra imza koyanlar yeni metne göre sorumludurlar. Bu hüküm, imzaların bağımsızlığı ilkesinin bir yansımasıdır. Böylece imza sahipleri, hukuki görünüşe katkıları olmadıkça taahhüt ettiklerinden daha ağır şartlar altında bir borç ödemek zorunda kalmayacaktır. Ancak senetteki değişikliğe rıza gösteren kişiler hakkında bu hüküm uygulanmaz. Hüküm poliçelere ilişkin olup TTK. m. 778/1/g hükmü gereğince bonolar ve TTK. m. 818/1/ö hükmü gereğince çekler hakkında da uygulanacaktır. Çekler hakkındaki diğer bir düzenleme TTK. m. 812’dir. Bu hükümde sahte veya tahrif edilmiş bir çekin ödenmesi durumunda bankanın zarardan sorumlu olacağı belirtilmiştir.

eTTK. m. 660 ve 724 ile TTK. 812’de “değişiklik” ifadesi yerine “tahrif” ifadesi kullanılmaktadır. Bu çalışmada TTK. 748’deki kapsamındaki değişiklikler için “tahrifat” ifadesi kullanılmıştır. “Değişiklik” ifadesi ise üst kavram olarak imza sahiplerinin rızasının olduğu veya olmadığı her değişikliği kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

3.4.1. Senet Metnindeki Değişikliklerin Sınıflandırılması

Senet metni ifadesi; ödeme vaadi veya havalesini içeren cümlelerin yanı sıra metnin içinde ve dışında yer alan diğer tüm zorunlu ve iradi unsurlar ile kayıtları da kapsar³⁰⁹. Bu kayıtların düzenleyen tarafından konulmuş olması şart değildir³¹⁰. Ancak kayıtların kambiyo senedine konulması mümkün olan kayıtlar olması gerekir³¹¹. Diğer bir deyişle

³⁰⁶ Öztan (2. Baskı), s. 411.

³⁰⁷ Arslanlı, s. 31; Kınacıoğlu, s. 123, dn. 74.

³⁰⁸ Bilgen, s. 523; Cengiz, s. 26; Kınacıoğlu, s. 123, dn. 74.

³⁰⁹ Erdem, s. 12 ve 79-80.; Eriş, s. 613; Helvacı, s. 681; Kendigelen, s. 328; Kınacıoğlu, s. 127 ve 932; Öztan (23. Baskı), s. 187; Yılmaz (Defiler), s. 122.

³¹⁰ Öztan (2. Baskı), s. 863; Öztan (23. Baskı), s. 187.

³¹¹ Erdem, s. 13.

yazılmamış sayılan kayıtlar senet metnine dâhil değildir. İmzanın senet metni ifadesi kapsamına girip girmediği tartışmalıdır. Senet metnini kapsayacak şekilde atılmasından dolayı çoğunluktaki görüşe göre imza, metin kavramına dâhil değildir. Dolayısıyla imzadaki değişiklikler tahrifat kapsamında kabul edilmemelidir. Ancak TTK. m. 748 hükmünün kıyasen uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmektedir³¹². Bu durumda TTK. m. 677'deki imzaların bağımsızlığına ilişki düzenlemenin uygulanabileceği de belirtilmektedir³¹³. Diğer bir görüşe göre beyanın sonuç doğurması için imza gerektiğinden imza da senet metnine dâhildir³¹⁴.

Senet metnindeki değişiklikler iradi değişiklikler ve irade dışı değişiklikleri olarak ayrılabilir³¹⁵. İradi değişiklikler kendi için tüm ilgilerin rızasıyla yapılan değişiklikler ve bir veya birkaç ilgilinin rızasıyla yapılan değişiklikler olarak ayrılabilir³¹⁶. İlgili tarafından değişikliğin bizzat yapılması mümkün olduğu gibi, değişikliğe izin veya icazet gösterilmesi de mümkündür. Kural olarak rızanın herhangi bir şekli yoktur³¹⁷. İspat hukuku bakımından ise değişikliğe rıza gösteren borçluların senedi imzalamaları gerekir. Aksi takdirde imzası bulunmayan borçluların rıza gösterdiklerini inkâr etmeleri halinde rızalarının olmadığı varsayılır³¹⁸ (HMK. m. 207). Bu durumda değişiklik bir senet üzerinde gerçekleştirildiği için rıza gösterildiğinin alacaklı tarafından yazılı belgeyle ispat

³¹² Akdeniz, s. 83; Bilgen, s. 521; Erdem, s. 15-16; Öztan (2. Baskı), s. 862-863; Öztan (23. Baskı), s. 186-187.

³¹³ Kınacıoğlu, s. 128.

³¹⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 159; Eriş, s. 613 ve 1221; Yılmaz (Defiler), s. 122.

³¹⁵ Doğanay, s. 2018; Erdem, s. 19. vd.

³¹⁶ Akdeniz, s. 84; Erdem, s. 19. vd; Öztan (2. Baskı), s. 861; Öztan (23. Baskı), s. 186.

³¹⁷ Kınacıoğlu, s. 130; Öztan (2. Baskı), s. 869.

³¹⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 68; Bilgen, s. 447; Doğanay, s. 2045 ve 2085; Erdem, s. 19-20; Kuru (Cilt 2), s. 2180; Kuru (Ders), s. 260; Öztan (2. Baskı), s. 501; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 267; Tüzemen Atik, s. 241; Yılmaz (İspat), s. 497. Yargıtay 11. HD., T. 25.04.1978, E. 1978/1587, K. 1978/2170 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 12. HD., T. 04.11.2008, E. 2008/15472, K. 2008/19154 (Bilgen, s. 453.); Yargıtay 12. HD., T. 16.05.2012, E. 2012/6061, K. 2012/17264 (Süphanıağ, s. 227.); Yargıtay 12. HD., T. 06.04.2017, E. 2016/14316, K. 2017/5704; Yargıtay 12. HD., T. 08.06.2017, E. 2016/17156, K. 2017/9056 (khyk.kazancihukuk.com). Erdem, değişikliğe rıza gösteren ve fakat değişikliğe imza koymayan bir ilgilinin rızası olduğunu inkâr etmemesi halinde yeni metinden sorumlu olacağını belirtmektedir (Erdem, s. 21.).

edilmesi mümkündür³¹⁹. Rıza göstermeyen veya rıza göstermediği varsayılan ilgililer hukuki görünüş teorisine göre değişiklikten her zaman sorumlu tutulabilir³²⁰.

Değişikliklere tüm ilgililerin rıza gösterilmesi hali, TTK. m. 748'in kapsamı dışındadır. Değişikliklerin tüm ilgililerin rızasıyla yapıldığının kabulü için tüm ilgililerin aynı anda rıza göstermiş olması gerekmez³²¹. Sonradan rıza gösterilmesi durumunda da TTK. m. 748 uygulanmaz ve değişiklikten önce imzalamış olmalarına rağmen yeni metne göre sorumlu olurlar³²². Tüm ilgililerin rızasıyla metnin değiştirilmesi durumunda bunun geriye etkili olup olmayacağı, diğer bir deyişle baştan beri rızaları var sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır³²³. Doktrinde bir görüşe göre rıza geriye etkilidir. Türk hukukunda buna ilişkin bir hüküm bulunmamakla birlikte BGB'de (Bürgerliches Gesetzbuch, Alman Medeni Kanunu) rızanın geçmişe etkili olduğu belirtilmiştir³²⁴. Diğer görüşe göre rıza geriye etkili değildir. Etkili olmadığı için rıza gösteren, rızanın gösterildiği andan sonra senedi devralanlara karşı yeni metinle sorumlu olur³²⁵.

Bir veya birkaç ilgilinin rızası olmaksızın yapılan değişiklikler TTK. m. 748'de düzenlenen değişikliklerdir³²⁶. İlgililerin rızası olmaksızın yapılan değişiklikler TTK. m. 812 ile eTTK. m. 660 ve m. 724'deki ifadelere uygun şekilde tahrifat olarak da adlandırılabilir³²⁷. Bu tür değişikliklerde, bir veya daha fazla ilgilinin değişikliğe dair imzası bulunmamaktadır. Hatta bu kişiler sözlü olarak dahi rıza göstermemişlerdir. Hatta değişikliği yapan haricinde kimsenin rızası da olmayabilir³²⁸. Bu değişiklikler senet

³¹⁹ Yargıtay 11. HD., T. 28.06.1977, E. 3337, K. 3355 (Öztan (2. Baskı), s. 868, dn. 42.).

³²⁰ Erdem, s. 32 ve 40; Oktay (Polıçe), s. 72; Öztan (2. Baskı), s. 869.

³²¹ Bilgen, s. 447; Erdem, s. 19; Türk, s. 346.

³²² Akdeniz, s. 84; Erdem, s. 19; Kınacıoğlu, s. 130; Öztan (2. Baskı), s. 868-869; Öztan (23. Baskı), s. 188.

³²³ Erdem, s. 19.

³²⁴ Kınacıoğlu, s. 130.

³²⁵ Kınacıoğlu, s. 130, dn. 99; Öztan (2. Baskı), s. 869.

³²⁶ Akdeniz, s. 84; Cengiz, s. 11; Doğanay, s. 2018; Erdem, s. 23; Esenkar, s. 19; Kendigelen, s. 328; Öztan (23. Baskı), s. 186; Tüzemen Atik, s. 238. HGK., T. 07.04.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205 (khyk.kazancihukuk.com).

³²⁷ Öztan (2. Baskı), s. 861, dn. 3.

³²⁸ Erdem, s. 21.

tedavüle çıkartıldıktan sonra yapılmalı ve şekil şartları veya geçerli kayıtlara ilişkin olmalıdır³²⁹.

Senet metnindeki irade dışı değişiklikler senede mürekkep dökülmesi ve senedin suya düşmesi gibi istem dışı olaylar sonucu senedin üzerindeki bazı kayıtların zarar görmesidir³³⁰. Bu olaylar sonucunda senedin zorunlu unsurları zarar görmemişse, senet geçerliliğini korur ve tahrifata ilişkin hükümler uygulanır. Başka bir ifadeyle TTK. m. 748 hükümlerinin uygulanabilmesi için senet metnindeki değişikliklerin kasten yapılmış olması gerekmez³³¹. Bu olaydan önce imzalayanlar, zarar gören kayıtlar varmışçasına senetten sorumlu olacaktır. Olaydan sonra imzalayanlar senedi zarar gören kayıtlar bulunmaksızın imzaladıklarından bu kayıtlardan sorumlu olmazlar³³². İradi bir değişiklik olmasa dahi bu değişikliğe rıza gösterilmesi durumunda, olaydan önce imzalayanlar da yeni metne göre sorumlu olurlar³³³. Tahrifat hükümlerinin uygulanması açısından tahrifatın senetten anlaşılıp anlaşılmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle aldatma yeteneğinin bir önemi yoktur³³⁴.

3.4.2. Tahrifat Defisi ve Özellikleri

Tahrifat defisi teknik olarak bir itirazdır³³⁵. İcra ve iflas hukuku açısından borca itiraz sebebidir³³⁶. Kıymetli evrak hukuku açısından doktrinde çoğunlukla geçersizlik defisi olarak kabul edilmektedir³³⁷. Hatta TTK.'de açıkça düzenlenmesi sebebiyle kanuni

³²⁹ Akdeniz, s. 84; Kayar, s. 705; Yılmaz (Defiler), s. 209.

³³⁰ Doğanay, s. 2018; Erdem, s. 23.

³³¹ Doğanay, s. 2017; Erdem, s. 23-24. Öztan (23. Baskı), s. 186; Kınacıoğlu, s. 128; Öztan (2. Baskı), s. 861-862; Poroy/Tekinalp, s. 261.

³³² Erdem, s. 23-24; Eriş, s. 613; Öztan (2. Baskı), s. 498; Yılmaz (Defiler), s. 122-123.

³³³ Erdem, s. 24.

³³⁴ Türk, s. 346.

³³⁵ Bilgen, s. 328; Helvacı, s. 681.

³³⁶ Berberoğlu Yenipınar, s. 77; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 535. Şikayet sebebi olduğu yönünde bkz. Tüzemen Atik, s. 239, dn. 836.

³³⁷ Bilgen, s. 304; Cengiz, s. 15-18; Çelik, s. 366; Erdem, s. 31; İmregün (Defiler), s. 659; Yılmaz (Defiler), s. 209 ve 273. Kınacıoğlu geçersizlik defileri ile isnat defilerini ayrı birer grup olarak saymakta ve değiştirilme riski kambiyo taahhüdünde bulunana isnat edilemeyeceği için tahrifat defisini, isnat defisi olarak nitelendirmektedir (Cengiz, s. 16; Kınacıoğlu, s. 165-166.). Bu görüş; tahrifat defisinin iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ileri sürülebileceğini savunması bakımından tahrifat defisini geçersizlik defisi sayan görüşle benzerlik göstermektedir (Erdem, s. 30.).

geçersizlik defii olarak da nitelendirilmektedir³³⁸. Kanunda düzenlenmiş olması sebebiyle iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ve sadece ilgililer tarafından ileri sürülebilen mutlak defilerden kabul edilmektedir³³⁹. Bu kapsamda aval olunan ile avalist farklı metinlere imza atmışlarsa, avalistin aval verdiği kişinin sorumlu olduğu metinden sorumlu olduğunu ileri sürmesi mümkün değildir³⁴⁰. Sadece değişiklikle sınırlı olarak defii ileri sürülebilmesi sebebiyle kısmi geçersizlik defii olarak nitelendirilmiştir³⁴¹. Helvacı, tahrifattan öncekilerin ve sonrakilerin sorumluluklarının farklı olması sebebiyle bir grubun diğer bir gruba karşı ileri sürebileceği defiler olarak nitelendirmektedir³⁴². Senedin tahrif edildiği rahatlıkla anlaşılabilirse, bu durumda tahrifat defisi aynı zamanda senet metninden anlaşılan bir defidir³⁴³.

Tahrifat halinde bir hukuki görünüş bulunmasına rağmen bu görünüş defii sahibi tarafından yaratılmamıştır³⁴⁴. Tahrifat defisinin mutlak nitelikte sayılmasının bir sebebi de bu kapsamda bir kişinin başkasının fiilinden sorumlu tutulamayacak olmasıdır³⁴⁵. Tahrifat defisinde tahrifata hiçbir katkısı olmayanların korunması, senedin tedavül gücünün korunmasından üstün tutulmuştur³⁴⁶. Ancak hukuki görünüşe katkısı bulunan borçlu tahrifat defisini ileri süremez. Definin ileri sürülememesi için alacaklının, borçlunun mevcut metne göre sorumlu olduğuna inanmakta ağır kusurlu olmaması gerekir. Örneğin yapılan değişikliğe onay verilmesi, bedelin sadece rakamla yazılıp harfle yazılacak kısmın boş bırakılması durumlarında borçlu, tahrifattan sorumlu olacaktır.

³³⁸ Cengiz, s. 16; Erdem, s. 29.

³³⁹ Arslanlı, s. 128; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 32; Bilgen, s. 304 ve 447; Cengiz, s. 15-18; Çelik, s. 366; Domaniç, s. 125; Doğanay, s. 2018; Erdem, s. 29-31 ve 39-44; Erdem, s. 62; Erman, s. 760; Helvacı, s. 680-681; Kaçak, s. 963-964; Kınacıoğlu, s. 130; Oktay (Poliçe), s. 72-73; Öztan (2. Baskı), s. 223 ve 875; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 65; Sezer, s. 82; Türk, s. 346; Yılmaz (Defiler), s. 209 ve 273. HGK., T. 21.09.1977, E. 1976/3343, K. 1977/743 (Bilgen, s. 448.); HGK., T. 07.04.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 19. HD., T. 07.04.2006, E. 2005/8590, K. 2006/3667 (Bilgen, s. 457.); Yargıtay 19. HD., T. 22.04.2008, E. 2007/10089, K. 2008/4258 (Bilgen, s. 328.).

³⁴⁰ Karayalçın, s. 226.

³⁴¹ Erdem, s. 30; İmregün (Defiler), s. 659.

³⁴² Erdem, s. 31-32.

³⁴³ Bilgen, s. 328; Erdem, s. 31-32; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 70.

³⁴⁴ Cengiz, s. 24; Erdem, s. 30; Oktay (Poliçe), s. 72; Öztan (2. Baskı), s. 871.

³⁴⁵ Erdem, s. 39.

³⁴⁶ Yılmaz (Defiler), s. 273.

Buna karşın tahrifat senetten kolaylıkla anlaşılabilir nitelikteyse borçlu, tahrifattan sorumlu olmayacaktır³⁴⁷. Sadece senedi imzalaması, imza sahibini, tahrifata katkısı olduğu nedeniyle sorumlu tutmak için yeterli değildir³⁴⁸. Hatta tahrifata karşı tedbir alma yükümlüğüne ilişkin bir ilke olmaması ve tüm tahrifat hallerine karşı tedbir alınmasının imkânsız olması sebebiyle tahrifatın mümkün olacağı şekilde senet doldurulması dahi sorumluluk için tek başına yeterli değildir³⁴⁹. Buna karşın teamüllere veya mutad olarak dikkat edilmesi gereken bir duruma aykırı davranarak tahrifat riskinin artırılmış olmaması gerekir³⁵⁰. Burada özellikle belirtmek gerekir ki senet bedelini sadece rakamla yazmış olmak, hukuki görünüşün yaratılmasına katkı sağlandığı anlamına gelmez³⁵¹. Eğer tahrifat senet metninden anlaşılıyorsa hukuki görünüşten bahsedilemeyeceği için tahrifattan önce imzalayanların hukuki görünüş sebebiyle yeni metne göre sorumluluğundan bahsedilemeyecektir³⁵². Tüm bunlara göre TTK. m. 748, hukuki görünüşe güven ilkesinin bir istisnası değildir³⁵³.

Tahrifat defisi, açılmış bir davada ileri sürülebileceği gibi menfi tespit davası veya senedin iptali davası açılarak da ileri sürülebilir. İcrada ise borca itiraz olarak ileri sürülebilir³⁵⁴. İspat yükü tahrifat yapıldığını ileri süren imza sahibindedir³⁵⁵. Tahrifatın hukuki işlem değil, hukuki fiil olmasının bir sonucu olarak tanık dâhil her türlü delille ispatlanması mümkündür. Ancak tahrifat fiili aynı zamanda suç oluşturabileceğinden yemin deliline dayanılmaz³⁵⁶ (HMK. m. 226/1/c). İnceleme sahte imza defisinde olduğu

³⁴⁷ Akdeniz, s. 84; Cengiz, s. 16; Erdem, s. 30-31; Kınacıoğlu, s. 165-166; Öztan (2. Baskı), s. 871-872; Tüzemen Atik, s. 245.

³⁴⁸ Öztan (2. Baskı), s. 872.

³⁴⁹ Çeklerde tahrifat durumunda bankanın sorumluluğunu düzenleyen TTK. m. 812 hükmüne göre bankanın tahrif edilmiş bir çeki ödemekten doğan zarardan sorumlu olmaması için düzenleyene kusur atfedilememesi gerekir. Dolayısıyla tahrif edilmiş bir çekin ödenmesinde kusuru olan düzenleyen, bundan doğan zarara katlanmalıdır (Bkz. 3.4.4.2.).

³⁵⁰ Erdem, s. 40; Öztan (2. Baskı), s. 873-874.

³⁵¹ Türk, s. 346, dn. 167. Aksi görüş için bkz. Erdem, s. 56.

³⁵² Erdem, s. 40-41.

³⁵³ Öztan (2. Baskı), s. 871.

³⁵⁴ Berberoğlu Yenipınar, s. 77; Erdem, s. 57-59; Öztan (2. Baskı), s. 875.

³⁵⁵ Çamoğlu, s. 11; Doğanay, s. 1798 ve 2018; Erdem, s. 57; Yılmaz (Defiler), s. 124.

³⁵⁶ Erdem, s. 58; Tüzemen Atik, s. 242.

gibi senedin aslı üzerinden yapılmalıdır³⁵⁷. Tahrifat açıkça anlaşılabilir nitelikte olması hali hariç grafolog bilirkişiler tarafından inceleme yapılmalıdır³⁵⁸. Alacaklının senedin incelenmesine izin vermemesi tahrifatı kabul etmiş sayılmasına sebep olur³⁵⁹. Tahrifatın varlığının ispatlanması durumunda ispat yükü yer değiştirir. Bu durumda alacaklı, senedin tahrifattan önce mi sonra mı imzalandığını ispatlamalıdır³⁶⁰.

3.4.3. Tahrifat Halleri

Tahrifatın ekleme, çizme, düzeltme, silme, yırtma vb. fiillerle gerçekleştirilmesi mümkündür³⁶¹. Bir değişikliğin, tahrifat sayılması için değişiklik yapan lehine olması gerekmez³⁶². Ayrıca metinden anlaşılıp anlaşılmasının bir önemi yoktur³⁶³. Ancak metinden anlaşılamıyorsa, tahrifatın olmadığı adi karine olarak kabul edilir ve aksini ispat yükü iddia edenindir³⁶⁴. Tahrifatın varlığını tespit için tahrifat yaptığı ileri sürülen kişinin el yazısıyla senedin aslı üzerinde bilirkişi incelemesi yapılması gerekir. Bilirkişilerin polis akademisi kriminal veya güzel sanatlar fakültesinden seçilmesi gerekir³⁶⁵. Daha önceden icra mahkemeleri tarafından alınmış olan bilirkişi raporları, diğer mahkemeleri bağlamaz³⁶⁶. Tahrifat fiili, haksız fiil niteliğinde olduğu için tanıkla da ispat edilebileceği belirtilmektedir³⁶⁷. Tahrifatın varlığı açıkça veya ispat edilmişse, alacaklının tahrifatın ne

³⁵⁷ Erdem, s. 23 ve 57.

³⁵⁸ Erdem, s. 22 ve 58; Yılmaz (Defiler), s. 209-210. Yargıtay 11. HD., T. 23.03.1989, E. 1988/4814, K. 1989/1859; Yargıtay 12. HD., T. 06.04.2017, E. 2016/14316, K. 2017/5704 (khyk.kazancihukuk.com).

³⁵⁹ Erdem, s. 57.

³⁶⁰ Erdem, s. 58; Tüzemen Atik, s. 242.

³⁶¹ Cengiz, s. 10-11; Erdem, s. 22; Esenkar, s. 19-20; Öztan (2. Baskı), s. 861; Poroy/Tekinalp, s. 261; Tüzemen Atik, s. 240; Yılmaz (Defiler), s. 123 ve 280.

³⁶² Erdem, s. 23.

³⁶³ Kinacıoğlu, s. 128; Öztan (2. Baskı), s. 868; Öztan (23. Baskı), s. 188.

³⁶⁴ Öztan (2. Baskı), s. 865, dn. 23; Öztan (23. Baskı), s. 188.

³⁶⁵ Öztan (2. Baskı), s. 870. Yargıtay 12. HD., T. 02.12.2010, E. 2010/17836, K. 2010/28348 (Süphanadağ, s. 230.).

³⁶⁶ HGK., T. 25.03.1881, E. 1979/11, K. 1466 (Öztan (2. Baskı), s. 870, dn. 53.).

³⁶⁷ Bilgen, s. 447; Öztan (2. Baskı), s. 870.

zaman yapıldığını ispatlaması gerekir. Senet tahrifattan önce imzalanmışsa alacaklının, imza sahibi tarafından rıza verildiğini ispatlanması da mümkündür³⁶⁸.

Tahrifatın senedin çeşitli unsurlarında yapılması mümkündür. Örneğin senet bedelini yazıyla veya rakamla gösteren kayıtların tahrifat edilmesi mümkündür³⁶⁹. Benzer şekilde para birimi de tahrif edilebilir³⁷⁰. Tahrifat, bedeli artıracak veya azaltacak şekilde yapılabilir³⁷¹. Bu durumda tahrifattan önce imza atanlar önceki bedelden, sonra imza atanlar sonraki bedelden sorumlu olacaklardır³⁷². Eğer tahrifat bedelin artırılması suretiyle gerçekleştirilmişse tahrifat defisi sadece artan miktar için ileri sürülebilecektir³⁷³. Bu defî hakkı, tüm borçluların senet bedelinin tamamından sorumlu olacağı ilkesinin bir istisnası olarak kabul edilebilmektedir³⁷⁴. Düşük bedelden sorumlu olan borçlu, sorumlu olduğu bedelin tamamını ödese dahi senedin iadesini isteyemez. Çünkü aksi halde hamil, kalan bedeli diğer borçlulardan talep edemeyecektir. Ancak ödemede bulunan borçlu, TTK. m. 727 kapsamında ödemenin senet üzerine yazılmasını ve kendisine makbuz verilmesini isteyebilir³⁷⁵.

Senet üzerindeki bedelin azaltılması durumunda da genel kural gereği tahrifattan önce imzalayanlar yüksek bedelden, sonra imzalayanlar düşük bedelden sorumlu olacaktır. Bu nedenle hamil üzerinde düşük bedel yazan, fakat bir kısım borçluların daha yüksek bedelle sorumlu olduğu bir senet edinmiş olur. Başka bir ifadeyle tahrifattan önce imzalayanlar, taahhüt ettikleri miktarın bir kısmından kurtulmuş olmazlar. Ancak senedi sorumlu olduğu düşük bedelle ödedikten sonra yüksek bedelle sorumlu olanlardan birinden ödeme talep eden kişi, aradaki farka ilişkin talebini TTK. m. 726'ya göre

³⁶⁸ Öztan (2. Baskı), s. 870; Öztan (23. Baskı), s. 188.

³⁶⁹ Arslanlı, s. 32; Can, s. 61; Domaniç, s. 389; Erdem, s. 80; Yılmaz (Defiler), s. 279-280.

³⁷⁰ Erdem, s. 51 ve 80. HGK., T. 07.04.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205 (khyk.kazancihukuk.com).

³⁷¹ Erdem, s. 51; Kınacıoğlu, s. 127-128.

³⁷² Kınacıoğlu, s. 129; Poroy/Tekinalp, s. 262; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 164.

³⁷³ Arslanlı, s. 32; Erdem, s. 53; Yılmaz (Defiler), s. 211. Yargıtay 12. HD., T. 06.04.2017, E. 2016/14316, K. 2017/5704 (khyk.kazancihukuk.com). Bedelin artırılması durumunda icra takibinin tamamen iptal edilmeyip tahrifattan önceki bedele göre devam edileceği hakkında bkz. Yargıtay 12. HD., T. 08.05.2007, E. 2007/6924, K. 2007/9354 (khyk.kazancihukuk.com).

³⁷⁴ Erdem, s. 45; Kınacıoğlu, s. 128; Öztan (2. Baskı), s. 865.

³⁷⁵ Erdem, s. 55; Kınacıoğlu, s. 129; Öztan (2. Baskı), s. 866.

“ödeyen kişi” sıfatıyla değil, TTK. m. 713 kapsamında “başvuran” sıfatıyla gerçekleştirilecektir³⁷⁶.

Hamil ismi değiştirilerek, hamilin isminin yanına “veya hamiline” kaydı eklenerek veya son ciro beyaz ciroya dönüştürülerek şekli hamilde değişikliğe yol açacak şekilde tahrifat yapılması mümkündür. Benzer şekilde lehtar isminde de değişiklik yapılabilir ya da “veya hamiline” kaydı eklenebilir. Muhatap isminin ve çekse şube adının değiştirilmesi de tahrifattır³⁷⁷.

Şeklen hak sahibi olan ile gerçekte hak sahibi olanların farklı olması durumunda, gerçekte hak sahibi olanın ciro zincirinde değişiklik yaparak kendisini şeklen de hak sahibi olarak göstermesi durumu, tahrifat niteliğindedir. Ancak bu kapsamda çizilmiş cirolar yazılmamış sayılır ve bu konuda iyiniyetli kişiler korunur³⁷⁸ (TTK. m. 686).

Tahrif edilebilecek diğer bir unsur, düzenleme tarihidir³⁷⁹. Bu yola genellikle sürelerin kaçırılması halinde veya çekte cayma hakkının kullanılmasının önlemek için başvurulur³⁸⁰. Bu durumda süreler, tahrifatta önce imzalayanlar için önceki tarihe ve sonra imzalayanlar için sonraki tarihe göre hesaplanır. Ancak bu durum sürelerin kaçırılmasına sebep olabilir. Örneğin tarih, daha ileri bir tarih yazılarak tahrif edilmiş; önceki tarihe göre ödeme talep edilebilecek süre geçmiş ve hamil henüz sürenin dolmadığını düşünerek önceki tarihe göre imzalamış bir senet borçlusundan ödeme talep etmişse zamanaşımı defisiyle karşılaşabilecektir. Bu durumda hamil, zararının tazmini için genel hükümlere göre tahrifat yapana başvurabilir. Düzenleme tarihinde tahrifatın bir diğer sonucu da müracaat hakkının kullanımı için önceki tarihe ve sonraki tarihe göre ayrı ayrı işlem (ibraz ve protesto gibi) yapılması gerekesidir³⁸¹.

³⁷⁶ Kınacıoğlu, s. 129; Öztan (2. Baskı), s. 866-867.

³⁷⁷ Erdem, s. 82; Yılmaz (Defiler), s. 279-280.

³⁷⁸ Öztan (2. Baskı), s. 587-588.

³⁷⁹ Domaniç, s. 389; Yılmaz (Defiler), s. 279-280.

³⁸⁰ Erdem, s. 59; Kendigelen, s. 329.

³⁸¹ Erdem, s. 62; Poroy/Tekinalp, s. 262; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 164.

Vadede de tahrifat yapılması mümkündür³⁸². Ancak çeklerde vade olmadığı için vadede tahrifattan da bahsedilemez³⁸³. Bu yola genellikle müracaata yönelik işlemlerin yapılabileceği sürenin geçirilmesi durumunda başvurulur³⁸⁴. Bu durumda da müracaat hakkının kullanımı için önceki tarihe ve sonraki tarihe göre ayrı ayrı işlem yapılması gerekir³⁸⁵. Önce gelen vadeye göre sorumlu olan borçlu, senedi ödediğinde sonra gelen vadeye göre sorumlu olanlardan birinden ödeme talep edeceğinde müracaata yönelik işlemler yapılmamışsa bu vadeye göre yapılmalıdır³⁸⁶.

Zorunlu şekil şartlarının yanı sıra alternatif şekil şartları olan düzenleme yeri ve ödeme yerinde de tahrifat yapılabilir³⁸⁷. Bu kapsamda yapılan tahrifatlar, genellikle ibraz süresinin geçmediği izlenimi yaratarak çekte cayma hakkının kullanılmasını önlemek amaçlıdır³⁸⁸. Bu durumda da müracaat hakkının kullanımı için önceki duruma ve sonraki duruma göre ayrı ayrı işlem yapılması gerekir³⁸⁹. Aynı şekilde ihtiyari kayıtlarda da tahrifat mümkündür³⁹⁰. Tahrifat yeni bir kayıt koymak veya var olan kaydı kaldırmak şeklinde olabilir. Bu durumda da önce imzalayanlar yeni metinden sorumlu olmaz³⁹¹.

Ödeme yerinin değiştirilmesi veya yetkisi olmadığı halde senedi ödeyecek üçüncü bir kişinin belirtilmesi durumunda da müracaat hakkının kullanımı için önceki duruma ve sonraki duruma göre ayrı ayrı işlem (ibraz ve protesto gibi) yapılması gerekir³⁹².

Müracaat hakkının kullanımına yönelik işlemler konusunu özetlemek gerekirse; bedel değiştirildiğinde tek işlem yeterliyken; düzenleme tarihi, vade, ödeme yeri ve çekse düzenleme yeri değiştirilmişse veya yetkisiz olarak ödeyecek üçüncü kişi gösterilmişse

³⁸² Can, s. 61; Kınacıoğlu, s. 127-129; Öztan (2. Baskı), s. 867.

³⁸³ Erdem, s. 80.

³⁸⁴ Erdem, s. 63; Öztan (2. Baskı), s. 867.

³⁸⁵ Erdem, s. 45 ve 63; Kınacıoğlu, s. 129; Öztan (2. Baskı), s. 867; Poroy/Tekinalp, s. 262; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 164. Yargıtay 11. HD., T. 27.09.1979, E. 4087, K. 4233 (Doğanay, s. 2017, dn. 2.).

³⁸⁶ Kınacıoğlu, s. 129.

³⁸⁷ Domaniç, s. 389; Yılmaz (Defiler), s. 279-280.

³⁸⁸ Kendigelen, s. 329.

³⁸⁹ Erdem, s. 65.

³⁹⁰ Erdem, s. 67; Kınacıoğlu, s. 127-128.

³⁹¹ Erdem, s. 66-67.

³⁹² Kınacıoğlu, s. 130.

işlemler her durum için tekrar edilmelidir. Ancak işlemlerin iki hal için de ortak olan bir tarihte bir kez yapılması yeterlidir³⁹³.

Senet metnine yetkisiz olarak yapılan her ekleme-çıkarma tahrifat kapsamında değildir. Bu kapsamda açık senedin anlaşmaya uygun veya aykırı doldurulması tahrifat değildir³⁹⁴. Ayrıca açık senedin anlaşmaya uygun doldurulmasına kanun tarafından izin verilmiştir³⁹⁵. Çünkü tahrifattan bahsedebilmek için geçerli zorunlu şekil şartlarını taşıyan bir senedin varlığı gerekir. Ancak doldurulan senet doldurma fiili sırasında geçerli değildir, doldurulduktan sonra geçerli hale gelir. Ayrıca tahrifat defisi mutlak defî olduğu halde açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğuna dair defî hukuki görünüş nedeniyle iyiniyetli kişilere karşı ileri sürülemez. Açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulması halinde, senedi doldurulmadan önce imzalayanlar da iyiniyetli kişilere karşı son metne göre sorumlu olur. Bu halde açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğuna ilişkin definin ileri sürülmesini düzenleyen TTK. m. 680 hükmü uygulanacaktır³⁹⁶.

Geçersiz bir senedin senet üzerinde değişiklik yapılarak geçerli hale getirilmesi tahrifat niteliğindedir³⁹⁷. Bu durumda geçersiz senede imza atanlar, hukuki görünüşe katkıları olması sebebiyle iyiniyetli kişilere karşı sorumlu olurlar³⁹⁸. Buna göre açık senedin doldurulması tahrifat niteliğinde değilken eksik senedin doldurulması tahrifat niteliğindedir³⁹⁹.

Yazılmamış sayılan kayıtların eklenmesi, sorumlulukta herhangi bir değişikliğe yol açmayacağından tahrifat olarak nitelendirilmez. Buna göre çeke ilişkin faiz kaydı, kabule ilişkin kayıtlar, kabul edilmemeden sorumsuzluk kayıtları ile keşidecinin ödememeden

³⁹³ Öztan (2. Baskı), s. 868.

³⁹⁴ Akdeniz, s. 84; Arslanlı, s. 31; Erdem, s. 67; Kınacıoğlu, s. 128; Öztan (2. Baskı), s. 862-864; Öztan (23. Baskı), s. 186; Poroy/Tekinalp, s. 262; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 163.

³⁹⁵ Kınacıoğlu, s. 128.

³⁹⁶ Erdem, s. 13 ve 67-68.

³⁹⁷ Yargıtay 12. HD., 17.04.2012, E. 2012/7435, K. 2012/12810 (Süphandağ, s. 257.).

³⁹⁸ Kınacıoğlu, s. 166, Oktay (Poliçe), s. 72-73. Karayalçın'a göre eksik senedin doldurularak geçerli hale getirilmesi durumunda eksik senede imza atanların ileri süreceği defî mutlak bir geçersizlik defisidir (Karayalçın, s. 122.).

³⁹⁹ Çelik, s. 385; Karayalçın, s. 122; Kınacıoğlu, s. 166; Oktay (Poliçe), s. 72; Türk, s. 372; Tüzemen Atik, s. 57 ve 145.

sorumsuzluk kaydı, vade ve ibraz sürelerini değiştiren kayıtların eklenmesi, kaldırılması veya değiştirilmesi tahrifat sayılmayacaktır⁴⁰⁰.

Değişikliği yapan kişinin buna yetkisi olması durumda bu fiil tahrifat hükümlerine tabi değildir. Örneğin yerleşim yerli poliçede ödeyecek üçüncü kişinin gösterilmesi hali, ödeyen kişinin kendisinin ve sonrakilerin cirosunu çizmesi, kabul edilmeme veya ödememeden sorumsuzluk kayıtları ve ciro yasağı byledir⁴⁰¹.

Nüshalar halinde düzenlenmiş senetlerden ilk nüshaya buna ilişkin bir kayıt konulması da tahrifat değildir. Açık yazım hatalarının düzeltilmesi de tahrifat deęildir⁴⁰².

Tahrifattan bahsedilebilmesi için senedin tedavülde olması gerekir. Dolayısıyla tahrifat hükümlerinin uygulanabilmesi için senedin lehtara devredilmiş olması yeterlidir⁴⁰³. Buna göre senet lehtar tarafından kimseye devredilmemiş olsa bile, lehtarın tahrifat yaparak düzenleyene başvurması durumunda düzenleyen önceki metinden sorumlu olacaktır. Buna karşın senet tahrifattan sonra kimseye devredilmediği için değiştirilen metinden kimse sorumlu olmayacaktır⁴⁰⁴.

3.4.4. Tahrifat Durumunda Sorumluluk

3.4.4.1. Tahrifat Durumunda Genel Olarak Kambyo Senetlerinde Sorumluluk

TTK. m. 748 hükmü, tüm imza sahiplerinin rızası olmaksızın yapılan değişiklikleri kapsar. Tüm imza sahiplerinin anlaştığı değişiklikler, herkesi baęlar⁴⁰⁵. Bunun için tüm imza sahiplerinin aynı anda rıza göstermesi gerekmemektedir⁴⁰⁶.

Tahrifat, senedin kambyo senedi olarak geçersiz olmasına sebep olmaz⁴⁰⁷. TTK. m. 748'e göre tahrifat durumunda; senedi tahrifattan önce imzalayanlar önceki metne göre,

⁴⁰⁰ Erdem, s. 69 ve 84.

⁴⁰¹ Bilgen, s. 480; Erdem, s. 69; Kınacıoğlu, s. 128; ztan (2. Baskı), s. 864; ztan (23. Baskı), s. 187.

⁴⁰² ztan (2. Baskı), s. 864; ztan (23. Baskı), s. 187; Yılmaz (Defiler), s. 123.

⁴⁰³ Bilgen, s. 446; Can, s. 61; Erdem, s. 25; ztan (2. Baskı), s. 865; ztan (23. Baskı), s. 186-187.

⁴⁰⁴ Erdem, s. 25.

⁴⁰⁵ Eriş, s. 613.

⁴⁰⁶ ztan (2. Baskı), s. 864.

⁴⁰⁷ Erdem, s. 41; Poroy/Tekinalp, s. 260-261.

sonra imzalayanlar yeni metne göre sorumlu olurlar⁴⁰⁸. Diğer bir deyişle önce imzalayanlar senedin kendilerine karşı değişiklik oranında geçersiz olduğunu ileri sürebilirler⁴⁰⁹. Tahrifatı yapan kişi yeni metne göre sorumlu olacaktır⁴¹⁰. Ancak bunun için senette imzası olması gerekir⁴¹¹. Değişikliğe rıza gösteren önceki imza sahipleri de yeni metne göre sorumlu olurlar. Bunların yeni metne göre sorumluluğu rıza anında başlar ve geriye etkili deęildir⁴¹². Sorumluluğa ilişkin tüm bu durumlar imzaların bağımsızlığının bir sonucudur⁴¹³. Önceki metne göre sorumlu olanlardan ödeme talep edebilmek için iptal kararı alınmasına gerek yoktur⁴¹⁴. Tahrifattan sonra imzalayanların yeni metne göre sorumlu tutulmaları konusunda senedin tahrif edilmiş olduğunu bilip bilmemelerinin bir önemi yok⁴¹⁵.

Kambiyo senedinde tahrifat yapan kişinin, haksız fiil hükümlerine göre sorumlu tutulması mümkündür. Bunun için bir zarar meydana gelmiş olmalı ve tahrifat fiili ile zarar arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Kambiyo ilişkisi dışındaki üçüncü kişilerin de tahrifat fiilini gerçekleştirmeleri durumunda haksız fiil hükümlerine göre sorumlu tutulmaları mümkündür⁴¹⁶. Hatta somut olaya göre manevi tazminat istenmesi dahi mümkündür⁴¹⁷. Bu durumda ispat yükü genel kural gereği haksız fiilin varlığını iddia eden üzerindedir⁴¹⁸.

⁴⁰⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 68; Bilgen, s. 328, 447 ve 450; Bozer/Göle, s. 180-181; Can, s. 61; Çelik, s. 386; Doğanay, s. 1798; Domaniç, s. 389; Erdem, s. 72; Erman, s. 760; Helvacı, s. 681; İmregün (Defiler), s. 659; Kınacıoğlu, s. 128; Oktay (Police), s. 72; Poroy/Tekinalp, s. 261; Tüzemen Atik, s. 240; Yılmaz (Defiler), s. 122 ve 209. Yargıtay 12. HD., T. 30.09.1976, E. 1976/8307, K. 1976/9475; HGK., T. 07.04.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴⁰⁹ Erdem, s. 44.

⁴¹⁰ Erdem, s. 47.

⁴¹¹ Kınacıoğlu, s. 130.

⁴¹² Erdem, s. 53; Öztan (2. Baskı), s. 499; Tüzemen Atik, s. 241.

⁴¹³ Domaniç, s. 389; Doğanay, s. 2017. HGK., T. 07.04.2004, E. 2004/19-118, K. 2004/205 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴¹⁴ Öztan (2. Baskı), s. 868; Öztan (23. Baskı), s. 188.

⁴¹⁵ Erdem, s. 44 ve 72.

⁴¹⁶ Bozer/Göle, s. 349; Domaniç, s. 389-390; Erdem, s. 48.

⁴¹⁷ Kınacıoğlu, s. 130; Öztan (2. Baskı), s. 875.

⁴¹⁸ Erdem, s. 48.

Ceza hukuku açısından senet emre veya hamiline yazılıysa resmî belgede sahtecilik, nama yazılıysa özel belgede sahtecilik suçu söz konusu olabilir⁴¹⁹ (TCK. m. 210/1).

Senedin zorunlu unsurlarının ortadan kalkmasının sorumluluğa etkisi, senedi bundan önce imzalayanlar ve sonra imzalayan için ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Senedi zorunlu şekil şartlarından biri ortadan kaldırıldıktan sonra imzalayanların, şeklen geçerli olmayan bir senedi imzalamaları sebebiyle kambiyo hukukuna göre sorumlulukları olmayacağı şüphesizdir⁴²⁰. Senedi zorunlu şekil şartlarından biri kaldırılmadan önce imzalayanların sorumluluğunun nasıl etkileneceği doktrinde tartışmalıdır⁴²¹. Bir görüşe göre bu kişilerin senetten artık kambiyo hukukuna göre sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır⁴²². Diğer bir görüşe göre tahrifat hükümleri değil, ziya ve iptal hükümleri uygulanmalıdır⁴²³. Diğer bir deyişle kambiyo taahhüdünden sonra senedin zorunlu unsurlarının kaldırılması, gerçekleştirilen kambiyo taahhüdünü ortadan kaldırmaz. Ancak burada belirtilmelidir ki kambiyo senetlerinin zorunlu unsurlarından olan düzenleyenin imzasının kaldırılması halinde ziya ve iptal hükümleri uygulanacakken zorunlu unsur olmayan ciranta imzalarının kaldırılması durumunda imzaların bağımsızlığı ilkesi gereğince diğer imza sahiplerinin sorumluluğu devam edecektir⁴²⁴. Senedin zorunlu unsurları iradi olarak ortadan kaldırılrsa da irade dışında ortan kalksa da ziya ve iptal hükümlerinin uygulanması gerekir⁴²⁵. TTK. m. 488 hükmünün kıyasen uygulanarak yeni bir senedin talep edilebileceği de belirtilmektedir⁴²⁶. Karşı görüşe göre senet hâlâ ibraz edilebilir olduğu

⁴¹⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 68; Bilgen, s. 446; Cengiz, s. 11; Doğanay, s. 2082-2083; Erdem, s. 49; Kınacıoğlu, s. 131.

⁴²⁰ Erdem, s. 70; Poroy/Tekinalp, s. 261. Zorunlu şekil şartlarının kaldırılması senedi açık senet haline getirmek amacıyla gerçekleştirilmişse senet kambiyo senedi olarak geçersiz hale gelmez (Öztan (2. Baskı), s. 861.)

⁴²¹ Erdem, s. 69; Kınacıoğlu, s. 128.

⁴²² Arslanlı, s. 32; Poroy/Tekinalp, s. 261.

⁴²³ Erdem, s. 12 ve 70; Kınacıoğlu, s. 116 ve 128; Öztan (2. Baskı), s. 864; Öztan (23. Baskı), s. 187; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 163.

⁴²⁴ Bilgen, s. 521; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 163.

⁴²⁵ Öztan (2. Baskı), s. 864.

⁴²⁶ Erdem, s. 70.

için ziya ve iptal hükümleri uygulanmaz⁴²⁷. Bu durumda senedin önceki halinin ispatı halinde, önce imzalayanlar bu metne göre sorumlu olacaklardır⁴²⁸.

Senedi geçersiz kılan bir kaydın eklenmesi durumunda senedin geçersiz hale geleceği, ancak önce imzalayanlarının sorumluluğunun devam edeceği belirtilmektedir. Bu durumda senedi elinde bulunduranın, imzanın tahrifattan önce atıldığını ispatlaması gerekir⁴²⁹.

3.4.4.2. Çekte Tahrifat Durumunda Bankanın Sorumluluğu

Çekte tahrifat yapılması durumunda bankanın sorumluluğuna ilişkin olarak TTK. m. 812’de özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre tahrif edilmiş bir çek banka tarafından ödenmişse ve düzenleyenin de bir kusuru yoksa sorumluluk bankanın olacaktır⁴³⁰. Bu hüküm banka ile düzenleyen arasındaki ilişkiyi düzenlediğinden dolayı TTK. m. 748’e göre istisna veya özel hüküm değildir⁴³¹. Hatta bu sorumluluk kambiyo ilişkisine girmiş olmaktan dahi kaynaklanmaz. Sorumluluğun kaynağı çek anlaşmasıdır⁴³². Ayrıca tahrifata ilişkin hükümlerin çekte de uygulanabileceği, TTK. m. 818/1/ö hükmünde de belirtilmiştir⁴³³. Bankanın sorumlu tutulmasının nedeni, senedin kendisine ibraz edilmesi sebebiyle tahrifatı belirleyebilecek tek kişi olması, basiretli olması gereken bir tacir olması ve bir güven kurumu olmasıdır⁴³⁴. Bu kapsamda çekin, hesabın bulunduğu

⁴²⁷ Öztan (2. Baskı), s. 297.

⁴²⁸ Erdem, s. 70; Öztan (2. Baskı), s. 495-496.

⁴²⁹ Kınacıoğlu, s. 116; Öztan (2. Baskı), s. 495-496.

⁴³⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 159-160 ve 482; Bozer/Göle, s. 347; Bozkurt, s. 150; Can, s. 140; Çelik, s. 443; Doğanay, s. 2167; Domaniç, s. 389-390; Erdem, s. 41, 71 ve 86; Eriş, s. 1221; Esenkar, s. 20; Karayalçın, s. 299-300; Kayar, s. 705; Kendigelen, s. 325-326; Kınacıoğlu, s. 269; Poroy/Tekinalp, s. 354; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 338 ve 343; Yılmaz (Defiler), s. 274.

⁴³¹ Cengiz, s. 9; Doğanay, s. 2168; Eriş, s. 1221.

⁴³² Doğanay, s. 2168. Yargıtay 11. HD., T. 15.04.1982, E. 1982/1270, K. 1728 (Doğanay, s. 2169, dn. 6.).

⁴³³ Cengiz, s. 9.

⁴³⁴ Kendigelen, s. 326; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 339. Yargıtay 11. HD., T. 19.02.1976, E. 1976/286, K. 851 (Doğanay, s. 2168, dn. 3.); Yargıtay 11. HD., T. 17.03.1983, E. 1983/1126, K. 1983/1289; Yargıtay 11. HD., T. 19.04.2001, E. 2001/1590, K. 2001/3376 (khyk.kazancihukuk.com).

şubeden farklı bir şubeye ibraz edilmiş olmasının bir önemi yoktur⁴³⁵. Ayrıca bankanın sorumlu tutulabilmesi için tahrifatın senet metninden anlaşılabilir olması gerekmez⁴³⁶.

Sorumluluğun türü kusursuz sorumluluktur⁴³⁷. Banka kusursuz olduğunu veya gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulamaz⁴³⁸. Hem düzenleyen hem de banka kusursuzsa, zarardan banka sorumlu tutulacaktır⁴³⁹. Buna karşın bankanın sorumlu tutulabilmesi için zarar ve uygun illiyet bağı şartları da sağlanmalıdır⁴⁴⁰. Bir görüşe göre zarar, gerçek hak sahibinin bedeli alamaması veya düzenleyenin sorumlu olmak istediği bedelden fazlasını ödemesidir⁴⁴¹. Bankanın sadece düzenleyenin kusuru durumunda sorumlu olmayacağı hükmüne ve ödemenin düzenleyen hesabından yapılmasına dayanan diğer görüşe göre banka, sadece düzenleyenin zararından sorumludur⁴⁴². Düzenleyenin çek hesabının dışında bir hesaptan ödeme yapılması veya bedelin krediden ödenmesi durumu etkilemez⁴⁴³.

⁴³⁵ Kendigelen, s. 333. Yargıtay 11. HD., T. 05.06.2000, E. 2000/3885, K. 2000/5076 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴³⁶ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 160; Erdem, s. 80-81; Eriş, s. 1222; Yılmaz (Defiler), s. 275. Yargıtay 11. HD., T. 23.03.1989, E. 1988/4814, K. 1859; Yargıtay 11. HD., T. 18.02.1991, 1989-9226, K. 1049 (Kendigelen, s. 331.); HGK., T. 15.06.1994, E. 1994/11-178, K. 1994/398; Yargıtay 11. HD., T. 19.04.2001, E. 2001/1590, K. 2001/3376 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴³⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 160; Bilgen, s. 482, dn. 237; Bozer/Göle, s. 350; Bozkurt, s. 150; Doğanay, s. 2167-2170; Erdem, s. 72 ve 85-86.; Eriş, s. 1222; Esenkar, s. 20; Kayar, s. 705; Kendigelen, s. 330; Öztan (23. Baskı), s. 252; Poroy/Tekinalp, s. 354; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 339; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 316-317; Yılmaz (Defiler), s. 274-275. Yargıtay 11. HD., T. 23.03.1989, E. 1988/4814, K. 1989/1859; Yargıtay 11. HD., T. 21.02.1991, E. 1989/9256, K. 1991/1139; HGK., T. 15.06.1994, E. 1994/11-178, K. 1994/398; Yargıtay 11. HD., T. 06.03.2000, E. 2000/535, K. 2000/1902; Yargıtay 11. HD., T. 19.04.2001, E. 2001/1590, K. 2001/3376; Yargıtay 11. HD., T. 07.02.2002, E. 2001/8539, K. 2002/954 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴³⁸ Bozkurt, s. 150; Erdem, s. 86; Kendigelen, s. 330; Öztan (23. Baskı), s. 252; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 339.

⁴³⁹ Bozkurt, s. 150; Öztan (23. Baskı), s. 252; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 317; Yılmaz (Defiler), s. 276. Yargıtay 11. HD., T. 19.04.2001, E. 2001/1590, K. 2001/3376 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴⁴⁰ Bozer/Göle, s. 350; Erdem, s. 72 ve 80; Eriş, s. 1221; Esenkar, s. 20; Yılmaz (Defiler), s. 274-275. Yargıtay 11. HD., T. 19.04.2001, E. 2001/1590, K. 2001/3376 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴⁴¹ Doğanay, s. 2169-2170; Erdem, s. 73.

⁴⁴² Bozer/Göle, s. 349; Kayar, s. 706; Kendigelen, s. 326. Yargıtay 11. HD., T. 06.03.2000, E. 2000/535, K. 2000/1902 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴⁴³ Erdem, s. 73.

Tahrifat bedeldeyse banka, eski bedel ile yeni bedel arasındaki farktan sorumlu olacaktır⁴⁴⁴. Bankanın sorumluluğu, çek bedeliyle sınırlıdır. Bundan daha fazla zarar meydana gelmiş olması durumunda aşan kısım genel hükümlere göre istenebilir⁴⁴⁵.

Lehtar isminde tahrifat yapılması durumunda da bankanın sorumlu tutulabilmesi mümkündür. Ancak bunun için tahrifatın senet lehtara devredilmeden yapılmış olması gerekir. Eğer tahrifat; senedin zilyetliği lehtara devredilmeden yapılmışsa, düzenleyen hem temel ilişki nedeniyle lehtara ödeme yapmak zorunda kalacak hem de banka tarafından ibraz edene senet bedeli ödenmiş olacaktır. Bu da düzenleyenin zarara uğraması demektir ve banka bundan sorumludur. Eğer tahrifat; senedin zilyetliği lehtara devredildikten sonra yapılmışsa, bu durumda düzenleyenin iki kere ödeme yapması gibi bir durum söz konusu olamayacağından zararı da olmayacaktır. Çünkü kambiyo senedi verilmesi nedeniyle temel alacağa dayanılamayacaktır. Bu durumda zarar şartı sağlanmadığından bankanın sorumluluğundan da bahsedilemez. Bu durumda ciranta ve avalist isimlerinin tahrif edilmesi, düzenleyeni zarara uğratamayacağı için bankanın da sorumluluğu olmayacaktır⁴⁴⁶.

Düzenleme yeri, ödeme yeri ve düzenleme tarihine ilişkin kayıtlarda tahrifat yapılmasının da bankanın sorumluluğuna yol açması mümkündür. Çünkü bu kayıtlarda tahrifat yapılması ibraz süresini etkileyecektir. Çekten cayma da ibraz süresine bağlı bir işlem olduğundan (TTK. m. 799) çekten caymak isteyen düzenleyenin tahrifat sebebiyle çek bedelini ödemek zorunda kalması mümkündür. Bu da düzenleyenin zarara uğraması demektir. Düzenleyen çekten caymamış olsa bile, çekten cayılmasına imkân tanımak adına bankanın yine de tahrifatı incelemesi gerekir⁴⁴⁷.

TTK. m. 812'de bankaya bir de kurtuluş kanıtı getirme imkânı verilmiştir. Buna göre banka, düzenleyenin kusurlu olması durumunda sorumluluktan kurtulacaktır⁴⁴⁸. Bunun

⁴⁴⁴ Bilgen, s. 48; Domaniç, s. 389; Erdem, s. 73 ve 81.

⁴⁴⁵ Eriş, s. 1222; Yılmaz (Defiler), s. 275.

⁴⁴⁶ Erdem, s. 81.

⁴⁴⁷ Erdem, s. 82-83.

⁴⁴⁸ Bilgen, s. 484; Doğanay, s. 2167; Eriş, s. 1222; Kayar, s. 706; Öztan (23. Baskı), s. 252; Poroy/Tekinalp, s. 354; Yılmaz (Defiler), s. 275.

için hafif kusur dahi yeterlidir⁴⁴⁹. İspat yükü banka üzerindedir⁴⁵⁰. Doktrinde bankanın, düzenleyenin kusurunun yanı sıra kendi kusursuzluğunu da ispat etmesi gerektiği görüşü bulunmaktadır⁴⁵¹. Bu çalışmada esas alınan görüşe göre düzenleyenin kusurlu olduğunun banka tarafından ispat edilmesi durumunda TTK. m. 812 artık uygulanamayacak ve sorumluluk için genel hükümlere başvurulması gerekecektir⁴⁵². Genel hükümlere göre ispat yükü iddia eden üzerindedir. Buna göre bankanın kusurlu olduğunun, bunu iddia eden düzenleyen tarafından ispat edilmesi gerekir (TMK. m. 6).

Düzenleyenin kusurlu olması, tahrifata imkân yaratması anlamına gelir⁴⁵³. Dolayısıyla hukuki görünüşle ilgilidir⁴⁵⁴. Kusurluluğun belirlenmesinde tacirler için basiretli tacir, tacir olmayanlar için ise makul bir insan esas alınır⁴⁵⁵. TTK. m. 812’de çek defterini iyi saklamayan çek defteri sahibinin kusurlu sayılacağı belirtilmiştir. Ancak bu belirleme sınırlayıcı değildir, sadece örnektir⁴⁵⁶. Bu hallere çek anlaşmasıyla yenileri eklenebilir⁴⁵⁷. Doktrinde bu hallere örnek olarak tahrifata imkân yaratacak boşluklar bırakmak, güvenilir olamayan kişilere senet vermek, sahte çekten sabıkası bulunan kişilere verilen senette bedelin sadece rakamla belirtilmesi gösterilmektedir⁴⁵⁸. İbraz süresinin geçmesinden sonra çekten cayılmaması ve bundan sonra tahrifat yapılması durumunda da düzenleyen sırf bu sebeple kusurlu sayılmayacaktır. Tahrifata imkân yaratılmış olması tek başına yeterli değildir, ayrıca tahrifatın düzenleyenin kusurundan faydalanılarak yapılmış olması gerekir. Örneğin tahrifata uygun boşluklar bırakmasına

⁴⁴⁹ Karayalçın, s. 300.

⁴⁵⁰ Bilgen, s. 484; Bozer/Göle, s. 350; Bozkurt, s. 150; Esenkar, s. 21; Kayar, s. 706; Poroy/Tekinalp, s. 355; Yılmaz (Defiler), s. 275.

⁴⁵¹ Bilgen, s. 484.

⁴⁵² Ortak kusur durumunda TBK. hükümlerinin uygulanacağı yönünde bkz. Yargıtay 11. HD., T. 19.04.2001, E. 2001/1590, K. 2001/3376 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴⁵³ Doğanay, s. 2168.

⁴⁵⁴ Erdem, s. 88.

⁴⁵⁵ Erdem, s. 89.

⁴⁵⁶ Doğanay, s. 2170; Erdem, s. 88; Esenkar, s. 20-21; Karayalçın, s. 300; Kayar, s. 705; Kendigelen, s. 332. Yargıtay 11. HD., T. 23.06.2014, E. 2014/3209, K. 2014/11921 (karararama.yargitay.gov.tr).

⁴⁵⁷ Karayalçın, s. 300.

⁴⁵⁸ Erdem, s. 88; Kendigelen, s. 332-333; Yılmaz (Defiler), s. 279. Yargıtay 11. HD., T. 23.06.2014, E. 2014/3209, K. 2014/11921 (karararama.yargitay.gov.tr).

rağmen tahrifat kazıntı vb. başka yollarla yapılmışsa düzenleyenin kusurundan bahsedilemeyecektir⁴⁵⁹.

Düzenleyen kusurluysa bankanın ortak kusuru olsa dahi TTK. m. 812 hükümleri uygulanamayacaktır. Bu durumda zarar, genel hükümlere göre kusurları oranında banka ile düzenleyen arasında paylaştırılacaktır⁴⁶⁰. Düzenleyenin çek defterini iyi saklamamış olmasına rağmen tahrifatın senet metnin anlaşılıyor olması durumu buna örnektir⁴⁶¹. Ancak doktrinde bir görüşe ve uygulamaya göre sadece düzenleyenin kusuru olsa dahi kusurun ağırlığına göre sorumluluğun banka ile düzenleyen arasında paylaşılması mümkündür⁴⁶². Düzenleyenin kusuru, bankanın sorumluluğuna ilişkin illiyet bağıni kesmemişse sorumluluk da düzenleyen ve banka arasında paylaştırılacaktır⁴⁶³. Ancak bu görüş borçlar hukukundaki kusurlu sorumluluğu kusursuz sorumluluktan önce geleceği ve kusurlu olarak sorumlu tutulabilen kişilerin varlığı halinde kusursuz sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanamayacağı ilkesine aykırıdır. Ayrıca taraflardan biri “kusursuz” olmasına rağmen sorumluluğun “kusurları” oranında paylaşılmasından bahsedilmektedir. Her ne kadar Yargıtay görüş değiştirmiş olsa da daha önceden sadece düzenleyenin kusurlu olması durumunda bankanın TTK. m. 812’ye göre sorumlu tutulamayacağı yönünde kararları bulunmaktaydı⁴⁶⁴.

Bankanın yanı sıra tahrifatı yapan ile kötünietli veya ağır kusurlu olarak çekle ödeme talebinde bulunan da genel hükümlere göre düzenleyene karşı sorumludur⁴⁶⁵. Düzenleyen sıraya bağıli olmaksızın tahrifatı yapandan, kötünietli veya ağır kusurlu olarak çekle ödeme talebinde bulunandan ya da bankadan talepte bulunabilecektir⁴⁶⁶. Düzenleyenin

⁴⁵⁹ Erdem, s. 88, dn. 57.

⁴⁶⁰ Doğanay, s. 2167; Domaniç, s. 390; Esenkar, s. 20; Karayalçın, s. 301-302; Kayar, s. 706; Kendigelen, s. 331; Poroy/Tekinalp, s. 354, dn. 88.

⁴⁶¹ Doğanay, s. 2172.

⁴⁶² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 160; Bozkurt, s. 150; Erdem, s. 90; Eriş, s. 1222; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 340; Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer Ertan, s. 317; Yılmaz (Defiler), s. 276.

⁴⁶³ Bozkurt, s. 150.

⁴⁶⁴ Erdem, s. 91, dn. 69 ve 70.

⁴⁶⁵ Kendigelen, s. 336; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 343. Yargıtay 11. HD., T. 21.02.1991, E. 1989/9256, K. 1991/1139 (khyk.kazancihukuk.com). Kötüniet ve ağır kusurun aranmayacağı yönünde bkz. Yargıtay 11. HD., T. 06.03.2000, E. 535, K. 1902 (Kendigelen, s. 338.).

⁴⁶⁶ Yargıtay 11. HD., T. 21.02.1991, E. 1989/9256, K. 1991/1139 (Kendigelen, s. 336-337.).

bankadan talepte bulunması durumunda banka, ödediği bedel için tahrifatı yapana ya da çekle ödeme talebinde bulunana genel hükümlere göre rücu edebilir. Bankanın çekle ödeme talebinde bulunana rücu edebilmesi için bu kişinin kötüniyetli veya ağır kusurlu olması gerekir. Bunun aksine tahrifatı yapana ise kötüniyetli veya ağır kusurlu olmasa bile rücu edilebilir⁴⁶⁷. Bankanın gerçek hak sahibine karşı da sorumlu olduğunu kabul eden görüşe göre banka, gerçek hak sahibi dışında birine ödeme yapmışsa kusurlu olan düzenleyene de rücu edebilir⁴⁶⁸. Eğer düzenleyen isminde bir tahrifat varsa bankanın rücu edebileceği düzenleyen, ismi tahrifatla eklenen değil tahrifatla kaldırılmıştır⁴⁶⁹.

Bankanın ayrıca adam çalıştıran olarak (TBK. m. 66) veya yardımcı kişi kullanan olarak (TBK. m. 116) da kusursuz sorumlu tutulması mümkündür⁴⁷⁰. Ancak bu durumlarda banka, gerekli özeni gösterdiğini ve çalışma düzeninin zararı önlemeye elverişli olduğu ispatlarsa (TBK. m. 66/2 ve 3) ya da işi kendisi yapsaydı dahi zararın meydana geleceğini ve kendisinin ve ifa yardımcısının kusurunun olmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir⁴⁷¹.

TTK. m. 812'ye göre banka, tahrif edilmiş bir çekin yanı sıra "sahte çeklerden" de aynı şekilde sorumludur⁴⁷². Sahtelik, imzanın düzenleyen ve temsilcisine ait olmamasıdır⁴⁷³. Birden fazla düzenleyen olması durumunda sadece birinin imzasının sahte olması dahi sahtelik için yeterli görülmektedir⁴⁷⁴. Çek yaprağının banka tarafından değil başkası tarafından bastırılması durumunda, TTK. m. 812 kapsamında sahte çekten bahsedebilmek için de yine sahte imza gerekir⁴⁷⁵. Sahteliğin imzayla ilgili olmasından dolayı açık çekin

⁴⁶⁷ Eriş, s. 1222-1223; Esenkar, s. 21; Kendigelen, s. 337; Öztan (23. Baskı), s. 252; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 343; Yılmaz (Defiler), s. 275. Yargıtay 11. HD., T. 21.02.1991, E. 1989/9256, K. 1991/1139; Yargıtay 11. HD., T. 06.03.2000, E. 2000/535, K. 2000/1902 (khyk.kazancihukuk.com).

⁴⁶⁸ Eriş, s. 1222.

⁴⁶⁹ Erdem, s. 82.

⁴⁷⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 161; Erdem, s. 89-90; Kayar, s. 705; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 340.

⁴⁷¹ Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 340.

⁴⁷² Domaniç, s. 390; Poroy/Tekinalp, s. 354; Yılmaz (Defiler), s. 280.

⁴⁷³ Erdem, s. 73 ve 77; Kayar, s. 705; Kendigelen, s. 326; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 316; Yılmaz (Defiler), s. 274 ve 279.

⁴⁷⁴ Kendigelen, s. 326-327.

⁴⁷⁵ Erdem, s. 78.

anlaşmaya aykırı doldurulması sahtelik kavramı içerisine girmez⁴⁷⁶. Doktrinde ayrıca ehliyetsiz bir kişi tarafından veya yetkisiz temsille düzenlenmiş çekin ödenmesi durumunda da bankanın zarardan sorumlu olacağı ve ödeme talep eden kişiye rücu edilebileceğine dair bir görüş bulunmaktadır⁴⁷⁷.

Doktrinde hâkim görüşe göre yetkisiz temsil durumunda senet sahte olmayacağı için banka TTK. m. 812'ye göre sorumlu tutulamayacaktır⁴⁷⁸. Bu durumda çekten sorumluluk, yetkisiz temsilciye aittir. Diğer görüşe göre temsilcinin temsil yetkisini de araştırması gerekmesinden dolayı banka, yetkisiz temsil durumunda da ödenen çekten sorumludur. Ancak bu görüş sahipleri arasında temsil yetkisinin aşılması durumunda da bankanın sorumlu olup olmayacağı ve sorumluya ne kadarından sorumlu olduğu tartışmalıdır⁴⁷⁹.

Cirantaların imzalarındaki sahtelik ciranta imzalarının geçerliliğini araştırma yükümlülüğü olmaması sebebiyle bankanın sorumluluğuna sebep olmaz⁴⁸⁰. Ayrıca diğer imza sahiplerinin imzasının sahte olması düzenleyenin zararına da yol açmaz. Aksi görüşe göre düzenleyen dışındaki borçluların imzalarının sahte olması durumu da sahte çek kavramına girmektedir. Çünkü basiretli tacir olarak bankanın, diğer borçluların imzasını da incelemesi gerekir. Bu tür senetlerde banka, çek bedelinin tamamından sorumlu olacaktır⁴⁸¹.

Bankanın kusursuz sorumluluğuna ilişkin bu madde emredici mi yoksa sözleşmeyle bu sorumluluk ortadan kaldırılabilir mi tartışmalıdır⁴⁸². Bir görüşe göre sorumluluğun kaldırılması kambiyo ilişkisiyle ilgili olmayıp çek anlaşması ve dolayısıyla borçlar hukukuyla ilgili olduğu için buna bir engel yoktur. Ancak sorumsuzluğa ilişkin anlaşmanın TBK. m. 114-116 hükümlerine aykırı olmaması gerekir. Dolayısıyla sadece muhatabın kusursuz olması durumu için sorumluluk kaldırılabilir, ancak ağır kusurdan ve bankacılık faaliyeti izin gerektirdiği için hafif kusurdan sorumsuzluğa ilişkin anlaşma

⁴⁷⁶ Kendigelen, s. 328.

⁴⁷⁷ Domaniç, s. 390-391.

⁴⁷⁸ Öztan (2. Baskı), s. 1112; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 340. Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Erdem, s. 74, dn. 7.

⁴⁷⁹ Erdem, s. 74-76; Kendigelen, s. 327-328.

⁴⁸⁰ Kendigelen, s. 326-327. Aksi görüş için bkz. Kendigelen, s. 227, dn. 291.

⁴⁸¹ Erdem, s. 73-78.

⁴⁸² Eriş, s. 1223; Poroy/Tekinalp, s. 354.

yapılamaz⁴⁸³. Yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluk için de durum aynıdır⁴⁸⁴. Diğer bir görüşe göre sözleşmeyle aksi kararlaştırılmaz. Bunun sebebi; imzanın sahteliğini ve tahrifatın varlığını araştırmaya ilişkin yükümlülüğün emredici olması, düzenleyenin bankaya göre daha zayıf konumda olması ve sözleşmeyle aksinin kararlaştırılmasının ahlaka aykırı olması olarak gösterilmektedir⁴⁸⁵. Doktrinde sadece ağır kusur için sorumluluğun kaldırılmasının mümkün olmadığı da belirtilmektedir⁴⁸⁶.

⁴⁸³ Bilgen, s. 482, dn. 237; Bozer/Göle, s. 352; Bozkurt, s. 150; Erdem, s. 72; Erdem, s. 91-94; Eriş, s. 1222; Esenkar, s. 21; Karayalçın, s. 301; Kendigelen, s. 334-335; Öztan (23. Baskı), s. 252 ve 255; Poroy/Tekinalp, s. 355; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 344; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 317.

⁴⁸⁴ Bozer/Göle, s. 352; Karayalçın, s. 301; Kendigelen, s. 335; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 317.

⁴⁸⁵ Erdem, s. 92; Kınacıoğlu, s. 269; Öztan (23. Baskı), s. 251-254.

⁴⁸⁶ Erdem, s. 94.

4. İSNAT DEFİLERİ, KAMBYO SÖZLEŞMESİNİN BULUNMADIĞI VE KAMBYO SENETLERİNDE ŞEKİL ŞARTLARINA AYKIRILIĞA İLİŞKİN DEFİLER

4.1. İsnat Defileri

İsnat defisi; kambyo taahhüdünde bulunan kişinin, buna ilişkin bir iradesi olması ve hukuki görünüşü yaratmasına rağmen, bu hukuki görünüşten sorumlu tutulamayacağını ileri sürmesidir¹. Bu tür defiler, kambyo taahhüdüne ilişkin iradeyle ilgili olduklarından geçersizlik defisi niteliğindedir². Doktrinde isnat edilebilen kısmi hükümsüzlük defileri olarak da adlandırılmaktadır³.

İsnat defileri grubunda yanılma, aldatma ve korkutmanın yanı sıra ehliyetsizlik, sahte imza, yetkisiz temsil ve tahrifat defilerini de sayan yazarlar bulunmaktadır⁴. Bu çalışmadaki sınıflandırmada hareket noktası, kambyo taahhüdüne yönelik iradenin sahibine isnat edilip edilememesine ilişkin karinedir. Buna göre ehliyetsizlik, sahte imza, yetkisiz temsil ve tahrifat defileri TTK.'de düzenlendikleri için kambyo taahhüdüne yönelik irade kural olarak kambyo taahhüdünde bulunan kişiye isnat edilememektedir. Bu durumların varlığı halinde kambyo taahhüdünde bulunan kişi, kural olarak senetten sorumlu değildir. Bu kişilerin senetten sorumlu tutulabilmesi için hukuki görünüşün kambyo taahhüdünde bulunana isnat edilebileceğinin senedi elinde bulunduran kişi tarafından ispat edilmesi gerekir. İsnat defilerinde bunun aksine kambyo taahhüdüne yönelik irade kural olarak kambyo taahhüdünde bulunan kişiye isnat edilebilmektedir. Ancak borçlu, kambyo taahhüdünde bulunmasına ilişkin iradenin kendisine isnat edilemeyeceğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.⁵

¹ Akdeniz, s. 85; Bilgen, s. 306; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 106; Poroy/Tekinalp, s. 102.

² Akdeniz, s. 38.

³ Akdeniz, s. 87.

⁴ Bilgen, s. 306.

⁵ Bilgen, s. 306; Kınacıoğlu, s. 164.

4.1.1. İrade Sakatlığı

İrade sakatlığı, beyan ile irade arasında istemeden meydana getirilen uyumsuzluktur⁶. İrade sakatlığı halleri; yanılma, aldatma ve korkutmadır. Bunun yanı sıra tartışmalı olmakla birlikte aşırı yararlanma da bu gruptadır⁷. İrade sakatlığının bulunması halinde TBK. m. 39/1'de borçlu sözleşmeye açık veya örtülü olarak icazet verir ya da bir yıl içinde sözleşmeyi iptal etmezse, sözleşmenin baştan itibaren geçerli hale geleceği düzenlenmiştir⁸. Aynı kural temel ilişkinin yanı sıra kambiyo taahhüdü için de geçerlidir⁹.

İrade ile beyan arasında uyumsuzluk bulunan hallerden biri de muvazaadır. Fakat muvazaada, irade sakatlıklarının aksine uyumsuzluk tarafların iradesiyle meydana getirilmektedir. Muvazaa defisinin kambiyo hukuku açısından türü doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre muvazaa defii de geçersizlik defidir¹⁰. Bu görüş sahipleri, kambiyo senetlerini TBK. m. 19/2 kapsamında yazılı borç tanınması olarak kabul etmiş ve definin iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğini belirtmişlerdir¹¹. Diğer bir görüşe göre muvazaaya ilişkin defiler şahsi defidir¹².

4.1.1.1. Yanılma

Yanılma, iç irade ile açıklanan irade arasındaki uyumsuzluktur¹³. Bu uyumsuzluk irade sahibinin dikkatsizliği sonucu meydana gelmiştir¹⁴. Kambiyo hukuku açısından yanılma,

⁶ Ayan, Mehmet (2016). Borçlar Hukuku (Genel Hükümler) (11 b.). Ankara: Seçkin Yayınları, s. 212; Cansel, Erol/Özel, Çağlar (2017). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (2 b., Cilt 1). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 162; Kılıçoğlu, Ahmet M (2012). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (16 b.). Ankara: Turhan Kitapevi, s. 181.

⁷ Cerrahoğlu, s. 45.

⁸ Cerrahoğlu, s. 45-46; Kaçak, s. 439.

⁹ Yargıtay 19. HD., T. 09.02.2010, E. 2009/3038, K. 2010/1194 (Bilgen, s. 326.); HGK., T. 14.03.2018, E. 2017/897, K. 2018/464 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁰ Arslanlı, s. 129; Domaniç, s. 117.

¹¹ Arslanlı, s. 129; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 33; Helvacı, s. 687; Sezer, s. 80. Bu görüşte olanlar için ayrıca bkz. Akdeniz, s. 93.

¹² Akdeniz, s. 93; Eriş, s. 365; Öztan (2. Baskı), s. 226, dn. 213.

¹³ Oktay (Poliçe), s. 78.

¹⁴ Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya (2016). Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri (25 b.). İstanbul: Beta Yayıncılık., s. 57; Cansel/Özel, s. 162.

kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin buna ilişkin bir iradesi olmamasına rağmen senedi imzalamış ve tedavüle çıkartmış olmasıdır¹⁵.

Yanılma; saikte yanılma, açıklamada yanılma ve iletmede yanılma olarak üçe ayrılır. Saikte yanılma, iradenin oluşumu aşamasında yanılığa düşülmesidir. Kural olarak saikte yanılma, esaslı yanılma sayılmaz. Açıklamada yanılma durumunda irade herhangi bir şekilde etkilenmemiştir, fakat bu irade yanlış olarak ifade edilmiştir¹⁶. İletmede yanılma, haberci veya çevirmenin iradeyi yanlış iletmesidir. Bu durumda yanılma hükümleri uygulanır¹⁷ (TBK. m. 33).

TBK. m. 39/1'e göre borçlu, yanılmayı öğrenmesinden itibaren bir yıllık hak düşürücü süre içinde sözleşmeyle bağlı olmadığını bildirmezse sözleşmeye rıza göstermiş sayılır¹⁸. Bu hükme dayanarak sözleşmeye bağlı olunmaması için yanılmanın esaslı olması gerekir¹⁹. Esaslı yanılma, saikte yanılma veya açıklamada yanılma şeklinde gerçekleşmiş olabilir²⁰. Yanılmanın esaslı sayılması için yanılığa düşülen konunun yanılığa düşen taraf için sözleşmenin temeli sayılması gerekir. Bunun yanı sıra sözleşmenin iptalini talep, TMK. m. 2'ye aykırı olmamalıdır²¹. Esaslı yanılma halleri TBK.'de örnek olarak sözleşmenin niteliğinde yanılma, sözleşmenin konusunda yanılma, sözleşmenin karşı tarafında yanılma, karşı tarafın niteliğinde yanılma, miktarda yanılma olarak belirtilmiştir (TBK. m. 31). Ayrıca temel yanılması da bir esaslı yanılma halidir (TBK. m. 32)²².

¹⁵ Oktay (Poliçe), s. 78; Öztan (2. Baskı), s. 225, dn. 207; Türk, s. 350.

¹⁶ Akkurt, Sinan Sami/Erdoğan, Kemal/Tokat, Hüseyin (2018). Borçlar Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık., s. 122; Oğuzman, M. Kemal/Öz, Turgut (2012). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (10 b., Cilt 1). İstanbul: Yetkin Yayınları, s. 94 ve 101; Ayan, s. 213; Cansel/Özel, s. 163-165.

¹⁷ Cansel/Özel, s. 168; Kılıçoğlu, s. 183; Oğuzman/Öz, s. 99.

¹⁸ Akıntürk/Ateş, s. 59; Cansel/Özel, s. 179; Kaçak, s. 439. Oğuzman/Öz, s. 107 ve 126.

¹⁹ Eren, Fikret (2017). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (22 b.). Ankara: Yetkin Yayınları, s. 395; Akıntürk/Ateş, s. 57, Ayan, s. 213; Cansel/Özel, s. 163; Kılıçoğlu, s. 183; Oğuzman/Öz, s. 94.

²⁰ Ayan, s. 212; Kılıçoğlu, s. 184.

²¹ Ayan, s. 214.

²² Ayan, s. 214; Eren, s. 401-410; Cansel/Özel, s. 164; Oğuzman/Öz, s. 94.

Sözleşmenin niteliğinde yanılma, yanılanın yapmak istediği sözleşmeden başka türde bir sözleşme yapmasıdır. Örneğin kişi, satış sözleşmesi yapmak isterken bağışlama sözleşmesi yapmıştır²³.

Sözleşmenin konusunda yanılma durumunda kişi, örneğin A eşyasını satın almak isterken B eşyasını satın almıştır²⁴. Ancak kişi A eşyasını bir özelliğe sahip olduğunu düşünerek almış, fakat A eşyası o özelliğe sahip değilse, saikte yanılma söz konusudur²⁵.

Sözleşmenin karşı tarafından yanılma, sözleşme yapılmak istenen kişiden farklı bir kişiyle sözleşme yapılmasıdır. Ancak bu yanılmanın esaslı sayılması için sözleşmenin kiminle yapıldığının önem arz etmesi gerekir²⁶.

Miktarda yanılma, istenenden daha fazla bir edim borçlanılması veya daha az bir karşı edim talep edilmesidir. Ancak basit hesap yanlışlıkları esaslı yanılma değildir. Sözleşmenin iptali yerin bu yanlışlıklar düzeltilmelidir²⁷ (TBK. m. 31/2).

Temel yanılması, saikte yanılmanın esaslı yanılma sayılmayacağına istisnasıdır. Saikte yanılmanın esaslı yanılma sayılması için yanılığa düşülen konunun yanılan tarafından sözleşmenin temeli sayılması gerekir²⁸. Diğer bir ifadeyle yanılanın durumu bilseydi sözleşme yapmayacak olması gerekir. Ayrıca yanılığa düşülen konunun sözleşmenin temeli sayılması TMK. m. 2'ye aykırı olmamalıdır. TBK. m. 32'de aranan diğer bir şart durumun bilinebilir olmasıdır²⁹.

²³ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 122; Ayan, s. 214; Cansel/Özel, s. 164; Kılıçoğlu, s. 184; Oğuzman/Öz, s. 96.

²⁴ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 123; Ayan, s. 215; Cansel/Özel, s. 164; Kılıçoğlu, s. 184-185; Oğuzman/Öz, s. 96-97.

²⁵ Cansel/Özel, s. 164.

²⁶ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 123; Ayan, s. 215; Cansel/Özel, s. 164; Kılıçoğlu, s. 185; Oğuzman/Öz, s. 97.

²⁷ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 124; Ayan, s. 216-217; Cansel/Özel, s. 164-165; Kılıçoğlu, s. 187-188; Oğuzman/Öz, s. 95 ve 98.

²⁸ Bu durumun objektif unsurlara göre mi subjektif unsurlara göre mi belirleneceği doktrinde tartışmalıdır (Cansel/Özel, s. 166.).

²⁹ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 125; Ayan, s. 217-218; Cansel/Özel, s. 166-168; Kılıçoğlu, s. 189-192; Oğuzman/Öz, s. 105-110.

Yanılganın her türlü delille ispat edilmesi mümkündür³⁰. Yanılmaya dayanarak sözleşmenin iptal edilebilmesi için yanılanın kusursuz olmasına gerek yoktur. Ancak yanılan kusurluysa, sözleşmenin iptali durumunda karşı tarafa tazminat ödemekle yükümlü olabilir³¹. Bunun için karşı tarafın iyiniyetli olması gerekir³² (TBK. m. 35). Yanılanın sorumlu olacağı zararlar, kural olarak menfi zararlardır. Ancak hâkim müspet zararların da tazminine hükmedebilir³³ (TBK. m. 35).

Yanılgı durumunda yanılanın sözleşmeyle bağı olmamasının hükmü iptal edilebilirliktir³⁴. Sözleşmenin iptal edilmesi herhangi bir şekilde bağı değildir. Hatta sözleşmenin örtülü olarak iptal edilmesi dahi mümkündür³⁵. İptal hakkı niteliği itibarıyla bozucu yenilik doğuran bir haktır. Bu sebeple tek taraflı irade beyanı ile kullanılır, şarta bağlanamaz ve geri dönülmesi mümkün değildir³⁶. İptal hakkı, yanılığın öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde kullanılmalıdır. Bu süre hak düşürücüdür³⁷.

4.1.1.2. Aldatma

Aldatma, kasten olmak üzere aktif davranışlarla veya dürüstlük ilkesine göre kendisinden yapması beklenen açıklamayı yapmayıp susarak bir kişinin, gerçeği bilseydi yapmayacağı bir sözleşmeyi yapmasına neden olunmasıdır. Aldatılan, aldatma olmasaydı sözleşmeyi ya hiç yapmayacak ya da aynı şartlarla yapmayacaktır³⁸. Aldatma fiili sözleşmenin karşı tarafınca gerçekleştirilebileceği gibi üçüncü bir kişi tarafından da gerçekleştirilebilir. Ancak bu durumda aldatılan kişinin sözleşmeyle bağı olmaması için sözleşmenin karşı

³⁰ Cansel/Özel, s. 180. HGK., T. 14.03.2018, E. 2017/897, K. 2018/464; HGK., T. 18.12.2018, E. 2018/699, K. 2018/1950 (karararama.yargitay.gov.tr).

³¹ Kılıçoğlu, s. 195; Oğuzman/Öz, s. 108. Saikte yanılgı durumunda yanılanın kusursuz olsa dahi tazminatla yükümlü olacağı yönünde bkz. Cansel/Özel, s. 169.

³² Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 126; Ayan, s. 221; Cansel/Özel, s. 169; Kılıçoğlu, s. 196-197; Oğuzman/Öz, s. 110-111.

³³ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 126; Cansel/Özel, s. 169-170; Kılıçoğlu, s. 196; Oğuzman/Öz, s. 109-110.

³⁴ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 126; Ayan, s. 219.

³⁵ Ayan, s. 219; Cansel/Özel, s. 179; Kılıçoğlu, s. 193; Oğuzman/Öz, s. 120-121.

³⁶ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 126; Ayan, s. 219; Çamoğlu, s. 13; Kılıçoğlu, s. 193 ve 197; Oğuzman/Öz, s. 120-121.

³⁷ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 126; Ayan, s. 219-220; Cansel/Özel, s. 179; Çamoğlu, s. 13; Kılıçoğlu, s. 192-193 ve 197; Oğuzman/Öz, s. 126.

³⁸ Akıntürk/Ateş, s. 58; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 127-128; Ayan, s. 222-223; Cansel/Özel, s. 171; Kılıçoğlu, s. 199-203; Oğuzman/Öz, s. 111-113.

tarafının aldatma fiilini bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekir³⁹. Ancak karşı taraf aldatma fiilini bilmiyor ve bilebilecek durumda değilse bile aldatılan, yanılma hükümlerine göre sözleşmeyi iptal edebilir⁴⁰. Aldatma fiilinde temsilci, ifa yardımcısı ve tüzel kişi organları üçüncü kişi sayılmazlar⁴¹. Dolayısıyla bunların aldatma fiilleri sözleşmenin karşı tarafınca bilinmese dahi aldatılan sözleşmenin iptalini isteyebilir.

Aldatma durumunda, kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin senet düzenleme ve tedavüle çıkartmaya yönelik bir iradesi bulunmamaktadır⁴². Dolayısıyla aldatma, bir geçersizlik defisidir. Bu durumda senet, kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin rızasıyla elinden çıkmasına rağmen bu rızanın oluşmasına senedi devralan veya üçüncü bir kişi neden olmaktadır⁴³.

Aldatma, kıymetli evrak hukuku açısından bir geçersizlik defisidir⁴⁴. Aldatmanın ileri sürülebilmesi için borçluyu kambiyo taahhüdünde bulunmaya yönelmiş olması ve dolayısıyla kambiyo taahhüdünden önce yapılmış olması gerekir⁴⁵.

Yanılma durumunda yanılan sözleşmeyi iptal edebilir. İptal hakkı niteliği itibariyle bozucu yenilik doğuran bir haktır. Bu hak şekle bağlı olmayan tek taraflı irade beyanıyla kullanılır. Hatta örtülü olarak dahi kullanılabilir. Yanılmada olduğu gibi aldatma durumunda da bir yıllık hak düşürücü süre vardır. Süre, aldatılmanın borçlu tarafından öğrenilmesinden itibaren işlemeye başlar⁴⁶. Zamanaşımının aksine hak düşürücü sürenin geçtiği hâkim tarafından resen dikkate alınır⁴⁷. Yanılmanın aksine aldatma durumunda aldatılan kişinin sözleşmeyle bağlı olmaması için yanılığının esaslı olması

³⁹ Akıntürk/Ateş, s. 58; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 128-129; Ayan, s. 222-223; Cansel/Özel, s. 171-173; Kılıçoğlu, s. 201; Oğuzman/Öz, s. 114. Eğer sözleşmenin karşı tarafı aldatma fiilini bilmiyorsa ve bilebilecek durumda da değilse, aldatılan bu durumda yanılma hükümlerine dayanarak sözleşmeyi iptal edebilir (Ayan, s. 223.).

⁴⁰ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 129; Kılıçoğlu, s. 202.

⁴¹ Ayan, s. 223; Kılıçoğlu, s. 202.

⁴² Akıntürk/Ateş, s. 58.

⁴³ Oktay (Police), s. 77-78; Yılmaz (Defiler), s. 281-282.

⁴⁴ Yılmaz (Defiler), s. 281.

⁴⁵ Yılmaz (Defiler), s. 281-282.

⁴⁶ Akıntürk/Ateş, s. 59; Ayan, s. 223-224; Cansel/Özel, s. 178-179; Çamoğlu, s. 13; Kaçak, s. 439; Kılıçoğlu, s. 203-204; Oğuzman/Öz, s. 115, 120-121 ve 126.

⁴⁷ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 129; Ayan, s. 224.

gerekmemektedir⁴⁸. Aldatmanın gerçekleştiğini ispat yükü kambiyo taahhüdünde bulunan kişi üzerindedir⁴⁹. Haksız fiil niteliğinde olduğundan tanıkla dahi ispatlanabilir⁵⁰. Aldatılanın aldatma fiilini ispatlaması halinde aldatanın da illiyet bağının bulunmadığını, başka bir ifadeyle sözleşmenin aldatma fiili nedeniyle gerçekleşmediğini iddia ve ispat edebilir⁵¹.

Kambiyo taahhüdüne ilişkin aldatmaya örnek olarak; bir kimsenin imzaladığı kağıtta boşluk açılarak arkasındaki senedin imzalatılması⁵², bilmediği dilde bir metin hazırlanarak imzalatılması⁵³, bir sözleşmeye atılan imzanın sözleşmeden ayrılıp kambiyo senedi olarak doldurulması⁵⁴ ve gözlerinin iyi görmemesinden faydalanmak suretiyle makbuz yerine senet imzalatılması⁵⁵ gösterilebilir.

⁴⁸ Akıntürk/Ateş, s. 58; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 127; Ayan, s. 223; Cansel/Özel, s. 171; Kılıçoğlu, s. 200; Oğuzman/Öz, s. 112.

⁴⁹ Yılmaz (Defiler), s. 282. Yargıtay 19. HD., T. 29.01.2018, E. 2017/2614, K. 2018/184 (karararama.yargitay.gov.tr).

⁵⁰ Ayan, s. 225. Cansel/Özel, s. 180; Yargıtay 19. HD., T. 15.02.2018, E. 2016/15814, K. 2018/670 (karararama.yargitay.gov.tr); HGK., T. 14.03.2018, E. 2017/897, K. 2018/464 (khyk.kazancihukuk.com); Yargıtay 19. HD., T. 25.04.2018, E. 2016/17768, K. 2018/2307; Yargıtay 19. HD., T. 22.11.2018, E. 2018/898, K. 2018/6001 (karararama.yargitay.gov.tr). Alacaklının rızası olmaksızın tanık dinletilemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 13. HD., T. 30.10.2014, E. 2014/19526, K. 2014/33192 (karararama.yargitay.gov.tr). Yargıtay tarafından bir davada, karşı oy yazısında aldatma iddiasının her türlü delille ispat edilebileceği belirtilmesine rağmen bedelsilik iddiasının yazılı delille ispat edilmesi gerektiği belirilerek tanık deliline başvurulamayacağına karar verilmiştir. Söz konusu olayda; alacaklı, borçlunun kiracıdır. Kiracı kira borcunu öderken kiraya verenden makbuz imzalamasını ister. Ancak imzalatılan kağıt bir kambiyo senedir. Kiraya veren gözlerinin iyi görmemesi sebebiyle imzaladığı kağıdın kambiyo senedi olduğunu bilmemektedir. Karşı oy yazısında senet bedelinin ev almaya yetecek miktarda olması ve kiracının bu miktarda bir bedeli kiraya verene borç olarak veremeyeceği, kiraya veren tarafından ileri sürülen definin aldatma defisi olduğu ve bu sebeple tanık dinletilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir (HGK., T. 14.05.2014, E. 2013/1155, K. 2014/660 (karararama.yargitay.gov.tr)).

⁵¹ Ayan, s. 225.

⁵² Yargıtay 19. HD., T. 24.10.2018, E. 2016/19554, K. 2018/5213 (karararama.yargitay.gov.tr).

⁵³ Yargıtay 19. HD., T. 12.12.2016, E. 2015/16024, K. 2016/15667; Yargıtay 19. HD., T. 16.10.2018, E. 2017/2105, K. 2018/4999 (karararama.yargitay.gov.tr).

⁵⁴ Yargıtay 3. HD., T. 26.04.2017, E. 2017/2058, K. 2017/6010 (karararama.yargitay.gov.tr).

⁵⁵ HGK., T. 14.05.2014, E. 2013/1155, K. 2014/660 (karararama.yargitay.gov.tr).

4.1.1.3. Korkutma

a. Genel Olarak

Korkutma durumunda kişi, karşı taraf veya üçüncü kişi tarafından iradesine uymayan bir beyanda bulunmamaya zorlanmaktadır⁵⁶. Ancak aldatmanın aksine korkutmanın üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilmesi halinde sözleşmenin karşı tarafınca durumun bilinmesi veya bilinmesinin gerekmesi şartı değildir⁵⁷. Sözleşmenin karşı tarafın korkutmayı bilmiyor ve bilebilecek durumda da değilse iptal durumunda korkutulanın sözleşmenin karşı tarafına tazminat ödemesi gerekebilir⁵⁸. Korkutma hali doktrinde manevi cebir veya vis compulsiva olarak da nitelendirilebilmektedir⁵⁹. Ancak korkutmanın, yoğunluğu sebebiyle iradeyi ortadan kaldırması ve zorla imza durumu sayılması da mümkündür⁶⁰. Korkutmanın kişinin kendisinin veya yakınlarının kişilik haklarına veya malvarlığına ilişkin olması mümkündür⁶¹. Tüzel kişilerin organlarının korkutulması yoluyla sözleşme yapmaya zorlanması durumunda da korkutmaya ilişkin hükümler uygulanır⁶². Ayrıca korkutmanın ağır ve derhal gerçekleşebilecek nitelikte olması gerekir⁶³. Bu unsur subjektif olarak değerlendirilecektir⁶⁴. Kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin hem senedi imzalarken hem de verirken korkutmanın etkisi altında olması mümkün olduğu gibi sadece senedi verirken de korkutmanın etkisi altında olması mümkündür⁶⁵.

İptal hakkı; şekle bağlı olmayan bir tek taraflı irade beyanıyla kullanılan bir bozucu yenilik doğuran haktır. İptal hakkının örtülü olarak kullanılması da mümkündür⁶⁶.

⁵⁶ Akıntürk/Ateş, s. 58; Cansel/Özel, s. 174; Oktay (Poliçe), s. 78; Yılmaz (Defiler), s. 285.

⁵⁷ Akıntürk/Ateş, s. 58-59; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 132; Ayan, s. 227; Oğuzman/Öz, s. 116.

⁵⁸ Ayan, s. 227.

⁵⁹ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 130; Can, s. 58; Cansel/Özel, s. 174; Kaçak, s. 439; Kılıçoğlu, s. 206; Türk, s. 351; Yılmaz (Defiler), s. 285.

⁶⁰ Öztan (2. Baskı), s. 225, dn. 208.

⁶¹ Akıntürk/Ateş, s. 59; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 131; Ayan, s. 226; Cansel/Özel, s. 175; Kılıçoğlu, s. 207-209; Oğuzman/Öz, s. 117; Yılmaz (Defiler), s. 285.

⁶² Cansel/Özel, s. 175.

⁶³ Akıntürk/Ateş, s. 59; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 131; Ayan, s. 226; Cansel/Özel, s. 176; Kılıçoğlu, s. 209-210; Oğuzman/Öz, s. 116.

⁶⁴ Cansel/Özel, s. 176; Oğuzman/Öz, s. 116.

⁶⁵ Kayar, s. 635.

⁶⁶ Ayan, s. 228; Cansel/Özel, s. 178-179; Oğuzman/Öz, s. 120-121.

TBK.'deki bir yıllık hak düşürücü süre burada da geçerli olmasına rağmen, başlangıç anı yanılma ve aldatmanın aksine öğrenme değil korkutmanın etkisinin kalkması anıdır⁶⁷.

Korkutma defisinin kambiyo hukuku açısından türü doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre korkutma bir şahsi defidir ve üçüncü kişilere karşı ancak bilerek borçlu zararına hareket durumunda ileri sürülebilir⁶⁸. Diğer bir görüşe göre korkutmaya ilişkin defi mutlak bir geçersizlik defisidir⁶⁹. Korkutmanın defi olarak ileri sürülebilmesi için kambiyo taahhüdünün korkutma sebebiyle gerçekleştirilmiş olması gerekir⁷⁰. Korkutmanın her türlü delille ispat edilmesi mümkündür⁷¹.

b. Zorla (Vis Absoluta, Maddi Cebir) veya Hipnozla İmza

Zorla imza attırılması, korkutmadan farklı bir durumdur. Bu durumda kişinin herhangi bir iradesi bulunmamaktadır⁷². Buna göre zorla imza attırılması kapsamına; fiziksel baskı, elin zorla tutulması veya silah kullanılması gibi durumlar girer. Ayrıca kişinin hipnotize edilerek imza atmasının sağlanması da zorla imza attırılmasına denk kabul edilmektedir⁷³. Hatta ehliyeti de etkilemesi sebebiyle hipnoz mutlak defi niteliğinde olacağı belirtilmektedir⁷⁴. Somut olayda maddi cebir seviyesine ulaşmış olan korkutma niteliğindeki bir fiil de zorla imza attırılması kapsamındadır⁷⁵. İrade dışı sarhoşluk durumunu zorla imza attırılmasına denk sayan yazarlar bulunmaktadır. Bu yazarlara göre iradi sarhoşluk ise imza atanın hukuki görüşüne katkısı olması sebebiyle bu grupta

⁶⁷ Akıntürk/Ateş, s. 59; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 133; Ayan, s. 228; Cansel/Özel, s. 179; Çamoğlu, s. 13; Kaçak, s. 439; Kılıçoğlu, s. 213; Oğuzman/Öz, s. 118.

⁶⁸ Doğanay, s. 1854; Karayalçın, s. 53. HGK., T. 05.02.1972, E. 886, K. 63 (Oktay (Poliçe), s. 80.).

⁶⁹ Yılmaz (Defiler), s. 286. Yargıtay 19. HD., T. 05.03.2015, E. 2014/13062, K. 2015/3078; HGK., T. 06.05.2015, E. 2013/12-1686, K. 2015/1301; HGK., T. 13.06.2018, E. 2017/1627, K. 2018/1187 (khyk.kazancihukuk.com).

⁷⁰ Ayan, s. 227; Yılmaz (Defiler), s. 285.

⁷¹ Ayan, s. 228; Cansel/Özel, s. 180. HGK., T. 04.03.2015, E. 2014/2482, K. 2015/893; Yargıtay 19. HD., T. 15.02.2018, E. 2016/15814, K. 2018/670 (karararama.yargitay.gov.tr).

⁷² Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 130; Ayan, s. 227; Cansel/Özel, s. 174; Kılıçoğlu, s. 206; Öztan (2. Baskı), s. 224; Türk, s. 347.

⁷³ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 130; Ayan, s. 227; Kılıçoğlu, s. 206; Oktay (Poliçe), s. 73; Öztan (2. Baskı), s. 224; Türk, s. 347; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71; Yılmaz (Defiler), s. 284.

⁷⁴ Sezer, s. 82; Türk, s. 347, dn. 174.

⁷⁵ Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71.

değildir⁷⁶. Benzer şekilde tartışmalı durumlardan biri de psikolojik baskıdır. Bir görüşe göre psikolojik baskı, zorla imza kapsamındadır⁷⁷. Karşı görüşe göre psikolojik baskı uygulanması ve sırrının açıklanmasıyla veya ölümlle tehdit edilmesi korkutma niteliğindedir⁷⁸.

Zorla imza attırılması durumunda imza, borçlu olarak görünen kişi tarafından atılmaktadır. Ancak bu kişinin imza atmak iradesi bulunmamaktadır⁷⁹. Ayrıca kişinin hukuki görünüşün oluşmasına herhangi bir katkısı bulunmamaktadır⁸⁰. Bu sebeple de kişi, senet şeklen geçerli olmasına rağmen senetten sorumlu değildir⁸¹. Bu durum doktrinde ehliyetsizliğe benzetilmektedir. Dolayısıyla ehliyetsizlik gibi kişinin korunması, işlem güvenliği ilkesinin önündedir⁸². Buna göre definin niteliği kıymetli evrak hukuku açısından geçersizlik defisidir⁸³. Etkisine göre iyiniyetli kişiler dâhil herkese karşı ileri sürülebilen mutlak defilerdendir⁸⁴.

Doktrinde korkutma ile zorla imzanın her zaman birbirinden ayrılması mümkün olmayabileceğinden ikisinin de geçersizlik defisi sayılması ve hukuki görünüş sebebiyle ileri sürülmesinin sınırlandırılması gerektiği belirtilmektedir⁸⁵.

4.1.1.4. Aşırı Yararlanma

Aşırı yararlanma, objektif şart olarak edimler arasında açık oransızlık ve sübjektif şart olarak zor durumda bulunma, düşüncesizlik veya deneyimsizlik unsurlarını birlikte içeren

⁷⁶ Ayan, s. 227; Türk, s. 347.

⁷⁷ Yılmaz (Defiler), s. 284.

⁷⁸ Öztan (2. Baskı), s. 224; Türk, s. 347.

⁷⁹ Oktay (Poliçe), s. 73; Yılmaz (Defiler), s. 284.

⁸⁰ Öztan (2. Baskı), s. 224; Sezer, s. 82; Türk, s. 347, dn. 173.

⁸¹ Oktay (Poliçe), s. 73.

⁸² Oktay (Poliçe), s. 73; Öztan (2. Baskı), s. 224; Poroy/Tekinalp, s. 100-101.

⁸³ Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71; Yılmaz (Defiler), s. 169 ve 284. Geçersizlik defileri ile isnat defilerini ayrı inceleyen Kınacıoğlu'na göre ehliyetsizlik defisi gibi bir isnat defisidir (Kınacıoğlu, s. 164.). Geçersizlik defileri içinde kambiyo sözleşmesinin bulunmadığına ilişkin defiler grubunda yer aldığı yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, s. 104.

⁸⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 32; Oktay (Poliçe), s. 73-74; Öztan (2. Baskı), s. 224; Türk, s. 347; Yılmaz (Defiler), s. 284.

⁸⁵ Can, s. 58.

durumdur⁸⁶. Aşırı yararlananın ayrıca buna ilişkin bir kastının olması gerekir⁸⁷. Açık oransızlık, edimler arasında TMK. m. 2'ye aykırı seviyede fark olmasıdır. Bu kapsamda Yargıtay farkın %25 oranının altında olması durumunda aşırı yararlanmanın olmadığını kabul ederken %50 oranının üzerinde olması durumunda aşırı yararlanmanın var olduğunu kabul etmektedir⁸⁸. Zor durumda, kişinin içinde bulunduğu durumu aşmasının tek yolu aşırı yararlanma içinde yaptığı sözleşmedir. Zor durum maddi veya manevi olabilir. Yanılanın zor duruma düşmekte kusuru bulunması mümkündür⁸⁹. Düşüncesizlik, yanılanın sözleşmenin önemini kavrayamayacak durumda olmasıdır. Deneyimsizlik, bir konuda yeterli bilgiye sahip olmamaktır⁹⁰. Aşırı yararlanan kişi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir. Aşırı yararlananın tüzel kişi olması durumunda zor durumda olan tüzel kişi veya organı olan gerçek kişiyken düşüncesiz veya deneyimsiz davranan kişi tüzel kişinin organı olan gerçek kişidir⁹¹.

Aşırı yararlanmaya ilişkin definin; düşüncesizlik ve deneyimsizlik durumunda durumun öğrenilmesinden, zor durumda ise zor durumun ortadan kalmasından itibaren bir yıl ve her halde sözleşmenin kurulmasından itibaren beş yıl içinde ileri sürülmesi gerekir (TBK. m. 28/2). Süreler, hak düşürücü niteliktedir. Defi, yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir. Aşırı yararlanma hâkim tarafından resen dikkate alınamaz⁹². Aşırı yararlanma durumu her türlü delille ispat edilebilir⁹³. Defi sahibi sözleşmeyi iptal edebileceği gibi edimler arasındaki farkın giderilmesini de talep edebilir⁹⁴ (TBK. m. 28/1). Seçim hakkı yenilik doğurucu bir hak olup seçimden sonra geri dönülemez. Bu haklar şekle bağlı olmayan bir tek taraflı irade beyanıyla kullanılırlar⁹⁵. Aşırı yararlananın, aşırı

⁸⁶ Akıntürk/Ateş, s. 67; Ayan, s. 191; Cansel/Özel, s. 182-184; Cerrahoğlu, s. 48; Oğuzman/Öz, s. 136.

⁸⁷ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 145; Ayan, s. 191-194; Cansel/Özel, s. 186; Oğuzman/Öz, s. 137.

⁸⁸ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 143; Cansel/Özel, s. 184, dn. 523.

⁸⁹ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 144; Cansel/Özel, s. 185; Kılıçoğlu, s. 216; Oğuzman/Öz, s. 137.

⁹⁰ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 145; Ayan, s. 192-193; Cansel/Özel, s. 185-186; Kılıçoğlu, s. 216-218; Oğuzman/Öz, s. 137.

⁹¹ Cansel/Özel, s. 186; Kılıçoğlu, s. 219-220; Oğuzman/Öz, s. 138.

⁹² Akıntürk/Ateş, s. 70; Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 145-146; Ayan, s. 194-195; Cansel/Özel, s. 187; Kılıçoğlu, s. 222; Oğuzman/Öz, s. 139.

⁹³ Cansel/Özel, s. 187; Kılıçoğlu, s. 219.

⁹⁴ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 145; Ayan, s. 194-196; Oğuzman/Öz, s. 138; Kılıçoğlu, s. 221.

⁹⁵ Akkurt/Erdoğan/Tokat, s. 145; Ayan, s. 194-195; Cansel/Özel, s. 187; Kılıçoğlu, s. 220.

yararlanma hükümlerine dayanmak yerine haksız fiile veya culpa in contrahendo'ya dayanarak zararının tazminini de istemesi mümkündür⁹⁶.

Aşırı yararlanmanın kambiyo taahhütlerinde mümkün olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre aşırı yararlanma kambiyo taahhütlerinde de mümkündür ve ileri sürülecek defi bir geçersizlik defisidir. Bu görüşe göre aşırı yararlanma, hem temel ilişkiyi hem de verme sözleşmesini etkileyebilecek nitelikte bir durumdur. Ancak aşırı yararlanmanın temel ilişkinin kısmen geçersizliğine yol açması durumunda, borçlunun kambiyo taahhüdüne karşı geçersizlik defisi ileri sürebilmesi için geçersiz olan kısım olmasaydı kambiyo taahhüdünde bulunmayacak olması gerekir⁹⁷. Aşırı yararlanma durumunda iyiniyetli kişiler, senedin rıza dışında elden çıkması halinde ancak kötüniyetli ve ağır kusurlu hamillerin senedi iade yükümlüğü altında olduğunu düzenleyen TTK. m. 686/2 hükmü gereği korunur⁹⁸. Aşırı yararlanmanın ayrıca mutlak defi olduğu da belirtilmektedir⁹⁹.

Karşıt görüşe göre iki tarafa borç yükleyen bir işlem olmaması sebebiyle kambiyo taahhüdünde aşırı yararlanmadan bahsedilemez¹⁰⁰. Edimler arasında açık oransızlık bulunması şartı nedeniyle, diğer irade sakatlığı hallerinden farklı olarak tek taraflı işlemlerde aşırı yararlanma söz konusu olamaz. Sadece iki tarafa borç yükleyen işlemlerde aşırı yararlanma bulunabilir¹⁰¹. Dolayısıyla kambiyo taahhüdünde gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumun geçersizlik defisi olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir¹⁰². Buna karşın temel ilişkide aşırı yararlanmanın mümkün olduğu belirtilmektedir. Temel ilişki Temel ilişki aşırı yararlanma şartları altında gerçekleştirilmiş ve fakat temel işlem daha sonra TBK. m. 28'e göre ortadan kaldırılmışsa ileri sürülecek defi, bir şahsi defi olan bedelsizlik defisidir. Bedelsizlik defisinin ileri sürülebilmesi için kambiyo taahhüdü sırasında aşırı yararlanma ortadan kalkmamış olmalıdır. Temel ilişki sırasında var olan aşırı yararlanmanın şartları ortadan kalktıktan

⁹⁶ Ayan, s. 197.

⁹⁷ Akdeniz, s. 87; Öztan (2. Baskı), s. 229-230.

⁹⁸ Öztan (2. Baskı), s. 230.

⁹⁹ Sezer, s. 81-82.

¹⁰⁰ Akdeniz, s. 88; Cerrahoğlu, s. 48; İnan, s. 34.

¹⁰¹ Cerrahoğlu, s. 48.

¹⁰² Akdeniz, s. 88; Cerrahoğlu, s. 48.

sonra kambiyo taahhüdünde bulunulması durumunda borçlu, işleme icazet vermiş sayılır ve herhangi bir defiden bahsedilemez¹⁰³.

4.1.1.5. İrade Sakatlığı Hallerinde Defi

İrade sakatlığı halleri hem temel ilişkide hem de kambiyo taahhüdünde bulunabileceğinden üç ihtimal vardır. Birinci ihtimal, temel ilişkide irade sakatlığı varken kambiyo taahhüdü sırasında sakatlık bulunmaması halidir. Bu halde de iki ihtimal vardır. İlk ihtimalde, kambiyo taahhüdünde bulunan kişi irade sakatlığını bilmesine rağmen kambiyo taahhüdünde bulunmuştur. Dolayısıyla temel ilişkiye örtülü olarak icazet vermiştir. Bu durumda ileri sürülecek herhangi bir defi bulunmamaktadır¹⁰⁴. Diğer ihtimalde kambiyo taahhüdünde bulunan kişi irade sakatlığının farkına varmaksızın kambiyo taahhüdünde bulunmuştur. Bu durumda ileri sürülecek defi temel ilişkidен kaynaklanan şahsi defidir ve TBK. m. 39/1'deki koşulların gerçekleşmesi halinde bu defi bir bedelsizlik defisidir¹⁰⁵. Dolayısıyla birinci ihtimaldeki iki hal de geçersizlik defileri konusunun kapsamı dışındadır.

İkinci ihtimale göre temel ilişkide irade sakatlığı yokken kambiyo taahhüdünde bulunulması sırasında irade sakatlığı vardır¹⁰⁶. Bu durumda temel ilişki geçerlidir¹⁰⁷. Üçüncü ihtimalde ise temel ilişkide var olan irade sakatlığı kambiyo taahhüdü sırasında da devam etmektedir¹⁰⁸. Bu halde temel ilişki askıda geçersizken senede karşı da geçersizlik defisi ileri sürülebilir. Temel ilişkiye icazet verilmesi kambiyo taahhüdünü geçerli hale getirmez¹⁰⁹. Temel ilişkiye icazet verilmemesi kambiyo taahhüdü de zaten geçersiz olduğundan bedelsizlik defisine neden olamaz¹¹⁰. İkinci ve üçüncü ihtimallerde

¹⁰³ Cerrahoğlu, s. 48.

¹⁰⁴ Akdeniz, s. 86; Cerrahoğlu, s. 46-47; İnan, s. 32.

¹⁰⁵ Akdeniz, s. 86; Arslan, s. 26; Cerrahoğlu, s. 47; Helvacı, s. 686; Oktay (Polıçe), s. 80.

¹⁰⁶ Cerrahoğlu, s. 47.

¹⁰⁷ Arslan, s. 26.

¹⁰⁸ Doktrinde bir görüşe göre sadece korkutma halinde aynı sakatlığın hem temel ilişkiyi hem de kambiyo taahhüdünü etkilemesi mümkündür. Yanılma ve aldatma hallerinde ise temel ilişki ve kambiyo taahhüdündeki sakatlıklar teorik olarak birbirinden farklıdır (Cerrahoğlu, s. 47, dn. 85, İnan, s. 31.).

¹⁰⁹ Arslan, s. 26; Cerrahoğlu, s. 47-48; İnan, s. 32.

¹¹⁰ Cerrahoğlu, s. 48, dn. 87.

kambiyo taahhüdü sırasında bir irade sakatlığı söz konusu olduğundan bu haller geçersizlik defisi konusunun kapsamına girmektedir¹¹¹.

İrade sakatlığı halleri, kıymetli evrak hukuku açısından geçersizlik defisidir¹¹². İrade sakatlığı hallerinden hangilerinin etkileri bakımından hangi defi grubunda olduğu doktrinde tartışmalıdır¹¹³. Bir görüşe göre kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin hukuki görünüşe katkısı olmaması sebebiyle aldatma ve korkutma mutlak defiyken, yanılma ve aşırı yararlanma nispi defidir¹¹⁴. Ancak bu görüşü savunan bazı yazarlar, kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin tacir olması durumunda aldatma defisinin de nispi defi sayılacağını belirtmektedir¹¹⁵.

Diğer bir görüşe göre kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin hukuki görünüşe katkı sağlaması sebebiyle yanılma ve aldatma nispi defi, korkutma mutlak defidir¹¹⁶. Bu sebeple yanılma ve aldatma, Oktay tarafından zayıf etkili geçerlilik defisi olarak adlandırılmaktadır¹¹⁷. Bu görüşe göre yanılma ve aldatma hallerinde her ne kadar borçlunun iradesi bulunmasa¹¹⁸ da hukuki görünüş, gerekli dikkat ve özenin gösterilmemesi sebebiyle oluşmuştur. Korkutma halinde ise, zorla imza atırılmasına benzer bir durum olduğu ve bu sebeple kambiyo taahhüdünde bulunanın korunmasının tedavül kabiliyetinin korunmasına üstün tutulması gerektiği belirtilerek borçlunun hukuki görünüşten dolayı sorumlu olmadığı ifade edilmektedir¹¹⁹.

¹¹¹ İnan, s. 32.

¹¹² Arslanlı, s. 128-129; Çamoğlu, s. 12; Domaniç, s. 116-117; Poroy/Tekinalp, s. 102; Yılmaz (Defiler), s. 169 ve 285.

¹¹³ Arslan, s. 25; Cerrahoğlu, s. 45; Çelik, s. 366-367; Öztan (2. Baskı), s. 225;

¹¹⁴ Akdeniz, s. 35; Arslan, s. 11 ve 26; Bilgen, s. 304-306; Çelik, s. 366-367; Helvacı, s. 685; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 106; Kayar, s. 635; Sezer, s. 81-82; Türk, s. 351; Tüzemen Atik, s. 114-115; Yılmaz (Defiler), s. 282.

¹¹⁵ Türk, s. 351.

¹¹⁶ Cerrahoğlu, s. 47, dn. 85; Helvacı, s. 685; Oktay (Police), s. 78-79.

¹¹⁷ Helvacı, s. 685; Oktay (Police), s. 77-80.

¹¹⁸ Kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin sakat da olsa bir iradesinin bulunduğuna dair görüş için bkz. Oktay (Police), s. 79.

¹¹⁹ Oktay (Police), s. 79.

İrade sakatlığı hallerinin her birini ayrı ayrı incelediği belirtilen yukarıdaki görüşlerin yanı sıra tüm bu halleri nispi defi olarak kabul eden yazarlar olduğu gibi¹²⁰ tümünü mutlak defi kabul eden yazarlar da bulunmaktadır¹²¹. Tümünü mutlak defi kabul eden görüşe göre hukuki görünüşün yaratılmasında kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin kusuru bulunmamaktadır. Bu görüşü savunan bazı yazarlara göre bu haller teknik olarak itirazdır¹²². Buna karşın bazı yazarlara göre irade sakatlığının resen dikkate alınması mümkün değildir¹²³. Hatta irade sakatlığının bir davayla ileri sürülmesi gerekir, sınırlı inceleme yetkisi ve basit yargılama usulü sebebiyle icra takibinde dahi ileri sürülmesi mümkün değildir¹²⁴. İrade sakatlığı halleri mutlak defi olmasına rağmen iyiniyetli alacaklıların tazminat istemesinin mümkün olduğu belirtilmektedir¹²⁵.

İrade sakatlığının varlığını ispat yükü, bundan fayda sağlayacak olan kişidedir¹²⁶. İrade sakatlığının tanık dâhil her türlü delille ispat edilmesi mümkündür¹²⁷.

4.1.2. Ayırt Etme Gücünün Geçici Kaybı

Alkol, hap, uyuşturucu vb. alınması durumunda kişilerin geçici olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi mümkündür. Böyle bir durumda kişinin kambiyo taahhüdünden sorumlu olup olmayacağına hukuki görünüş teorisine göre karar verilir¹²⁸. Buna göre somut olayı bu maddelerin iradi olarak alınıp alınmadığına göre incelemek gerekir. Bu maddelerin iradi olarak alınması durumunda hukuki görünüşün meydana gelmesinde katkısı olduğundan

¹²⁰ Akdeniz, s. 87; Helvacı, s. 685; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 71 ve 74. Yargıtay 19. HD., T. 25.11.2005, E. 2005/2475, K. 2005/11664 (khyk.kazancihukuk.com). Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Arslanlı, s. 129.

¹²¹ Çamoğlu, s. 12-13; İnan, s. 32; Türk, s. 351. Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Akdeniz, s. 86; Helvacı, s. 685. Savunucularını belirtmemekle birlikte Arslanlı da doktrinde böyle bir görüş bulunduğunu belirtmektedir (Arslanlı, s. 129.).

¹²² Türk, s. 351.

¹²³ Kaçak, s. 439.

¹²⁴ Öztan (2. Baskı), s. 397.

¹²⁵ Arslanlı, s. 129.

¹²⁶ Kaçak, s. 439.

¹²⁷ Helvacı, s. 686; Kaçak, s. 439; Kuru (Cilt 2), s. 2279; Kuru (Ders), s. 278; Öztan (2. Baskı), s. 225; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 275; Türk, s. 351; Yılmaz (İspat), s. 616-617. Korkutma yönünden bkz. HGK., T. 13.06.2018, E. 2017/1627, K. 2018/1187 (khyk.kazancihukuk.com).

¹²⁸ Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 107.

kişi, senetten sorumlu olacaktır¹²⁹. Bu durumunun iyiniyetli kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir¹³⁰. Buna karşın bu maddeler irade dışında alınmışsa kambiyo taahhüdüne ilişkin iradenin de bu kişiye isnat edilmesi mümkün değildir¹³¹. Bu durumda defi, etkisi bakımından bir mutlak defidir¹³².

4.2. Kambiyo Sözleşmesinin Bulunmadığına İlişkin Defiler

Kambiyo sözleşmesini bulunmaması, kambiyo taahhüdünde bulunmanın üçüncü aşaması olan verme sözleşmesinin bulunmamasıdır¹³³. Bu durumda verme sözleşmesi hiç bulunmayabileceği gibi hukuka aykırı da olabilir¹³⁴. Örneğin senedin rıza dışı elden çıkması ve senet düzenleme iradesi olmaksızın imza atılması böyledir. Sahte imza ve tahrifat hallerini bu grupta sayan yazarlar da bulunmaktadır¹³⁵.

Senet, verme sözleşmesi olmamasına rağmen şeklen geçerlidir¹³⁶. Bu durumlarda ileri sürülecek defiler kıymetli evrak hukuku bakımından bir görüşe göre geçersizlik defisiyen¹³⁷ diğer bir görüşe göre şahsi defidir¹³⁸. Bu defilerin etkisi bakımından türü de tartışmalıdır. Bir görüşe göre nispi defilerdir. Kambiyo sözleşmesinin bulunmadığı haller kural olarak senette borçlu olarak görünen kişinin hukuki görünüşe katkısının olmadığı durumlardır. Bu sebeple iyiniyetli üçüncü kişiler korunur¹³⁹. Kambiyo sözleşmesinin

¹²⁹ Arslan, s. 26; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 107; Poroy/Tekinalp, s. 105; Sezer, s. 82; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 303.

¹³⁰ Kayar, s. 636.

¹³¹ Arslan, s. 26-27; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 107; Poroy/Tekinalp, s. 105.

¹³² Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 107; Kayar, s. 636.

¹³³ Çamoğlu, s. 13; Kendigelen, s. 202, dn. 3; Öztan (2. Baskı), s. 224-225.

¹³⁴ Arslan, s. 17 ve 22; Çamoğlu, s. 13-14; Poroy/Tekinalp, s. 103-104.

¹³⁵ Yılmaz (Defiler), s. 208-209.

¹³⁶ Arslan, s. 22.

¹³⁷ Arslanlı, s. 129; Çamoğlu, s. 13; Öztan (2. Baskı), s. 225; Poroy/Tekinalp, s. 100-102; Tüzemen Atik, s. 113; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 94. Geçersizlik defilerini isnat defilerinden ayrı inceleyen görüşe göre bir isnat defisidir (Tüzemen Atik, s. 114.).

¹³⁸ Karayalçın, s. 31, dn. 57; Yılmaz (Defiler), s. 208-209.

¹³⁹ Arslanlı, s. 129; Öztan (2. Baskı), s. 225; Tüzemen Atik, s. 114.

bulunmadığına ilişkin defilerin hamiline yazılı senetlerde ileri sürülmesi kural olarak mümkün değildir. Karşı görüşe göre bu defiler mutlak defidir¹⁴⁰.

4.2.1. Rıza Dışı Elden Çıkma

Rıza dışı elden çıkmak durumu TTK.'de "herhangi bir surette hamilin elinden çıkmak" olarak ifade edilmiştir. Bu durum rıza hilafına çıkma olarak da ifade edilmektedir ve çalınma, gasp edilme, korkutma veya aldatma nedeniyle elden çıkma, kaybetme, verme sözleşmesinde irade sakatlığı, yetkisiz temsilci veya ehliyetsiz tarafından devredilme, şart gerçekleşmeksizin devredilme, iflas durumunda ödeme (İİK. m. 191) gibi durumları kapsamaktadır¹⁴¹. Rıza dışı elden çıkma hallerinde imza sahibinin senedin zilyetliğini devretmeye yönelik geçerli bir iradesi olmadığı için geçerli bir verme sözleşmesi de bulunmamaktadır¹⁴². Senet, düzenleyenin rızası dışında elden çıkmış olabileceği gibi cirantanın rızası dışında da elden çıkmış olabilir¹⁴³.

Bir görüşe göre senedin rıza dışı elden çıktığına ilişkin defi etkisine göre nispi defidir ve iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez¹⁴⁴. Çünkü imza sahibi, senedi imzalamakla hukuki görünüşün oluşmasına sebep olmuştur¹⁴⁵. TTK. m. 686/2'de de belirtildiği üzere senedi elinde bulunduran kişi, kötüniyetli veya ağır kusurlu olmadıkça senedi iade etmekle yükümlü değildir¹⁴⁶. Verme sözleşmesi bu yönüyle aynı sözleşmedir¹⁴⁷. Düzgün ciro zinciri, taşınmazlardaki tapu siciline ve taşınırlardaki zilyetliğe eş tutulmuştur¹⁴⁸. Düzgün ciro zincirinin bu özelliği nedeniyle doktrinde rıza dışı elden çıkma durumunun

¹⁴⁰ Arslan, s. 22, dn. 31.

¹⁴¹ Arslan, s. 22; Çamoğlu, s. 14-15; Eriş, s. 1099-1100; Kınacıoğlu, s. 166; Oktay (Police), s. 76; Öztan (2. Baskı), s. 595-596; Poroy/Tekinalp, s. 200; Türk, s. 348, Tüzemen Atik, s. 112-113. HGK., T. 27.02.2002, E. 2002/19-80, K. 2002/130; Yargıtay 11. HD., T. 08.02.2001, E. 2001/185, K. 2001/955; HGK., T. 13.06.2012, E. 2012/19-185, K. 2012/386 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁴² Kınacıoğlu, s. 166; Oktay (Police), s. 76; Türk, s. 340 ve 348.

¹⁴³ Helvacı, s. 683-684.

¹⁴⁴ Akdeniz, s. 89; Arslan, s. 22, dn. 35 ve 23; Bilgen, s. 305; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 104, dn. 4 ve 107; Oktay (Police), s. 76 ve 343; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74; Yılmaz (Defiler), s. 168.

¹⁴⁵ Akdeniz, s. 89; Oktay (Police), s. 76; Türk, s. 349; Yılmaz (Defiler), s. 101 ve 168.

¹⁴⁶ Bilgen, s. 305 ve 334; Oktay (Police), s. 76-77 ve 343.

¹⁴⁷ Oktay (Police), s. 76.

¹⁴⁸ Oktay (Armağan), s. 343.

iyiniyetli kişiden senedi devralan kötüniyetli kişiye karşı ileri sürülemeyeceği belirtilmektedir. Çünkü bu durumda rıza dışı elden çıkma durumunu bilen kişi senedi, rıza dışı elden çıkma durumunu bilmeyen ve bu sebeple senedin meşru hamili olan kişiden devralmıştır¹⁴⁹.

Doktrinde diğer bir görüşe göre bu defi, etkisine göre mutlak defi niteliğindedir ve herkese karşı ileri sürülebilir. Bu görüşün dayanağı sözleşme teorisine göre kambiyo borcunun geçerli bir verme sözleşmesiyle doğması ve böyle bir anlaşmanın yokluğunun hem lehtara hem de sonraki hamillere karşı ileri sürülebileceği düşüncesidir¹⁵⁰.

Emre yazılı kambiyo senetlerinde ilk cironun lehtar tarafından yapılması gerekir. Senet, düzenleyenin rızası dışında elden çıkarsa ve senedi ele geçiren kişi lehtar değilse, yetkisiz bir kişi tarafından cirolanacağı için devralan kişi meşru hamil olmayacaktır. Bu durumda ödeme talebiyle karşılaşması durumunda lehtar tarafından ileri sürülecek defi bir mutlak defidir¹⁵¹. Buna karşın lehtarın senedi şeklen düzgün ciro zinciriyle devralan meşru hamilden iadesini istemesi mümkün değildir¹⁵² (TTK. m. 686/2 ve m. 792). Ancak senedi kimden aldığını bilmemesi mümkün olmadığından, lehtardan devralanın kötüniyetli olduğu kabul edilir¹⁵³. Son ciro bir tam ciroysa sahte imza atılması gerekeceğinden, benzer bir durum senedin ciranta rızası dışında elden çıkması halinde de ortaya çıkar. Ancak son ciro bir beyaz ciroysa TTK. m. 686/2 gereği hamil, kötüniyetli veya ağır kusurlu olmadıkça rıza dışı elden çıktığına dair bir defi kendisine karşı ileri sürülemeyecektir¹⁵⁴.

¹⁴⁹ Poroy/Tekinalp, s. 201.

¹⁵⁰ Çamoğlu, s. 12; Türk, s. 349-350. Bu görüşü savunanlar için ayrıca bkz. Yılmaz (Defiler), s. 167.

¹⁵¹ Ancak ilk cironun lehtar tarafından yapılmadığına ilişkin definin düzenleyen tarafından ileri sürülebilmesi için hamilin bilerek borçlu zararına hareket ettiğinin ispatlanması gerekir (Yargıtay 11. HD., T. 03.11.2014, E. 2014/9341, K. 2014/16644; HGK., T. 09.03.2016, E. 2014/19-806, K. 2016/298 (khyk.kazancihukuk.com)).

¹⁵² Yargıtay 11. HD., T. 03.11.2014 E. 2014/9341, K. 2014/16644; Yargıtay 11. HD., T. 19.10.2015, E. 2015/3692, K. 2015/10648; Yargıtay 12. HD., T. 26.11.2015, E. 2015/17524, K. 2015/29446; HGK., T. 09.03.2016, E. 2014/19-806, K. 2016/298 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁵³ HGK., T. 25.03.2015, E. 2013/19-2238, K. 2015/1062 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁵⁴ Bilgen, s. 334; Helvacı, s. 684-685.

Rıza dışı elden çıkmaya ilişkin definin kıymetli evrak hukuku açısından geçersizlik defisi mi şahsi defi mi olduğu tartışmalıdır. Bir görüşe göre geçersizlik defisidir¹⁵⁵. Senedin kambiyo senedi olarak geçersiz olmasına sebep olmaması sebebiyle kısmi geçersizlik defisi olarak da nitelendirilmektedir¹⁵⁶. Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan kişisel olmayan nispi defi olarak isimlendirmektedir¹⁵⁷. Kınacıoğlu muteberiyet defi olarak adlandırmakta ve imzalamak suretiyle hukuki görünüşe sebep olduğundan iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğini belirtmektedir¹⁵⁸. Karşı görüşe göre defi, bir şahsi defidir¹⁵⁹. Bu sebeple iyiniyetli kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir¹⁶⁰. Türk tarafından bu defiler teknik olarak itiraz niteliğinde kabul edilmektedir¹⁶¹. Doktrindeki diğer bir görüşe göre rıza dışı elden çıkma durumunda herhangi bir defiden bahsedilemez. Bu görüş sahipleri, defilerin ödemededen kaçınmaya yönelik olmasına rağmen rıza dışı elden çıkma durumunda istihkak davası açılmasına ilişkin bir düzenleme bulunduğunu belirtmektedir¹⁶².

TMK. m. 990'a göre hamiline yazılı senetlerde rıza dışı elden çıkmaya ilişkin bir defi ileri sürülemez¹⁶³. Hükmün, bono ve poliçenin hamiline yazılı olarak düzenlenmesi mümkün olmadığından bunlar hakkında uygulanması da mümkün değildir. Hamiline yazılı kıymetli evrak için de benzer bir düzenleme TTK. m. 659/3'te bulunmaktadır¹⁶⁴. Hükmün uygulanabilmesi için TMK. m. 988'in aksine senedin emin sıfatıyla zilyetten devralınmış olmasına gerek yoktur¹⁶⁵. Doktrinde genel kabul, bu düzenlemeyle definin sadece iyiniyetli kişilere karşı ileri sürülmesinin engellendiği; kötüniyet, ağır kusur veya

¹⁵⁵ Kayar, s. 635; Türk, s. 349; Yılmaz (Defiler), s. 208.

¹⁵⁶ Akdeniz, s. 89.

¹⁵⁷ Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 74.

¹⁵⁸ Kınacıoğlu, s. 166.

¹⁵⁹ Doğanay, s. 2184, dn. 2; Yılmaz (Defiler), s. 208-209.

¹⁶⁰ Yılmaz (Defiler), s. 208.

¹⁶¹ Türk, s. 340.

¹⁶² Oktay (Armağan), s. 343.

¹⁶³ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 25; Domaniç, s. 120; Eriş, s. 234; Helvacı, s. 684; Kaçak, s. 43; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 76; Sezer, s. 95; Türk, s. 349; Yılmaz (Defiler), s. 100.

¹⁶⁴ Can, bu ilkenin sadece hamiline yazılı senetler için değil, kötüniyetli ve ağır kusurlu olmadıkça düzgün ciro zinciriyle senede hamil olan kişiden iade istenemeyecek olması sebebiyle emre yazılı kambiyo senetlerinde de geçerli olduğunu belirtmektedir (Can, s. 32.).

¹⁶⁵ Bozkurt, s. 34.

bilerek borçlu zararına hareket hallerinde ise rıza dışı elden çıktığının ileri sürülebileceğidir¹⁶⁶. Aksi görüşe göre hamilin iyiniyetli veya kötüniyetli olması fark etmeksizin borçlunun senedin rıza dışında elden çıktığına ilişkin defi ileri sürmesi yasaklanmıştır. Diğer bir deyişle hüküm, kötüniyetlileri de korumaktadır¹⁶⁷.

Senedin rıza dışı elden çıktığını ispat yükü senedin geri verilmesini isteyen üzerindedir. Senedin geri verilmesini isteyen tarafının senedin yetkili hamili olduğunu ve aynı zamanda hamilin kötüniyetli veya ağır kusurlu oluşunun da ispatlanması gerekir. Kötüniyetten senedin rıza dışı elden çıktığını bilmek veya bilebilecek durumda olmak, ağır kusur ise ticaret hayatının gerektirdiği dikkat ve özeni göstermemektir¹⁶⁸. Hem kambiyo senedinin rıza dışında elden çıktığı iddiası hem de hamilin kötüniyetli veya ağır kusurlu olduğu tanık dâhil her türlü delille ispat edilebilir¹⁶⁹. Ancak kötüniyet ve ağır kusurun ispatı ceza yargılamasına sebep olabilecekse bu konuda yemin deliline başvurulamaz¹⁷⁰.

4.2.2. Senet Düzenleme İradesinin Olmaması

Senet düzenleme iradesinin olmaması hali, irade sakatlığı hallerinden farklıdır¹⁷¹. Senet düzenleme iradesinin olmaması, doktrinde beyan şuurunun olmadığı durumlar olarak

¹⁶⁶ Akdeniz, s. 89; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 25; Bilgen, s. 334; Can, s. 32; Çamoğlu, s. 16; Kendigelen, s. 204; Sezer, s. 95; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 28; Türk, s. 349; Yılmaz (Defiler), s. 102.

¹⁶⁷ Tüzemen Atik, s. 116; Yılmaz (Defiler), s. 101.

¹⁶⁸ Eriş, s. 1099. HGK., T. 19.06.1996, E. 1996/11-354, K. 1996/502; Yargıtay 11. HD., T. 29.01.2002, E. 2002/360, K. 2002/648; HGK., T. 27.02.2002, E. 2002/19-80, K. 2002/130; Yargıtay 11. HD; T. 18.11.2002, E. 2002/5931, K. 2002/10516; HGK., T. 27.02.2002, E. 2002/19-80, K. 2002/130; Yargıtay 11. HD., T. 01.12.2003, E. 2003/4245, K. 2003/11356; HGK., T. 13.06.2012, E. 2012/19-185, K. 2012/386; Yargıtay 11. HD., T. 03.11.2014 E. 2014/9341, K. 2014/16644; Yargıtay 11. HD., T. 23.12.2014, E. 2014/10768, K. 2014/20288; Yargıtay 11. HD., T. 19.10.2015, E. 2015/3692, K. 2015/10648; Yargıtay 12. HD., T. 26.11.2015, E. 2015/17524, K. 2015/29446; HGK., T. 09.03.2016, E. 2014/19-806, K. 2016/298; Yargıtay 11. HD., T. 26.01.2017, E. 2016/4868, K. 2017/539; Yargıtay 11. HD., T. 20.06.2017, E. 2016/5454, K. 2017/3919 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁶⁹ Yargıtay 11. HD., T. 29.01.2002, E. 2002/360, K. 2002/648; HGK., T. 27.02.2002, E. 2002/19-80, K. 2002/130; Yargıtay 11. HD., T. 01.12.2003, E. 2003/4245, K. 2003/11356; HGK., T. 13.06.2012, E. 2012/19-185, K. 2012/386 (khyk.kazancihukuk.com), Yargıtay 19. HD., T. 12.02.2014, E. 2013/5676, K. 2014/2748 (karararama.yargitay.gov.tr).

¹⁷⁰ Yargıtay 19. HD., T. 25.03.2008, E. 2007/8027, K. 2008/2949 (khyk.kazancihukuk.com).

¹⁷¹ Helvacı, s. 680.

nitelendirilmektedir. Beyan şuurunun olmadığı durumlarda verme sözleşmesinin varlığından da bahsedilemez¹⁷².

İrade beyanının fiil iradesi, beyan iradesi ve hukuki sonuç iradesi olmak üzere üç unsuru vardır. Fiil iradesi, iç iradeyi dış dünyaya bildirme isteğidir. Beyan iradesi, dış dünyaya bir irade beyanında bulunma ve yürürlüğe koyma isteğidir. Beyan iradesinin yokluğu halinde kişinin sorumluluğu, ihmalin varlığı veya göstermesi gereken özeni göstermemiş olması şartına bağlıdır. Hukuki sonuç iradesi, ekonomik veya sosyal bir sonuca yönelme isteğidir. Hukuki sonuç iradesinin bulunmaması durumunda karşı taraf ancak davranışa vermesi gereken bir anlamı vermişse korunur. Diğer bir deyişle üç unsurdan birinin eksikliği durumunda sorumluluğun doğup doğmayacağına, dürüst ve makul bir muhatabın iradeye vereceği anlamı esas alan güven teorisine¹⁷³ göre karar verilir¹⁷⁴. Senet düzenleme iradesinin bulunmaması hali, beyan iradesinin yokluğu hallerinden biridir. Buna göre sorumluluk, gerekli özenin gösterilmemiş olması şartına bağlıdır¹⁷⁵.

Senet düzenleme iradesinin olmaması, kıymetli evrak hukuku açısından bir geçersizlik defisidir¹⁷⁶. Doktrinde kısmi geçersizlik defisi olarak adlandırıldığı da görülmektedir¹⁷⁷. Kınacıoğlu ise muteberiyet defisi olarak nitelendirmektedir¹⁷⁸. Bu definin etkisi bakımından tartışmalıdır. Bir görüşe göre kural olarak bir nispi defidir¹⁷⁹. Ancak hukuki görünüş kişiye isnat edilemiyorsa kişinin senetten sorumlu olmayacağı da belirtilmektedir¹⁸⁰. Diğer bir görüşe göre mutlak defidir¹⁸¹. Ayrıca teknik olarak da bir

¹⁷² Kınacıoğlu, s. 166; Yılmaz (Defiler), s. 212.

¹⁷³ Soylu Ünver, Gülsüm (2018). Güven Teorisi ve Güven Sorumluluğu Kapsamında Yetkisiz Temsilcinin ve Temsil Belgesini Geri Almayanın Sorumluluğu (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 17 ve 20.

¹⁷⁴ Helvacı, s. 679, dn. 85.

¹⁷⁵ Helvacı, s. 679, dn. 85; Öztan (2. Baskı), s. 226.

¹⁷⁶ Yılmaz (Defiler), s. 212.

¹⁷⁷ Akdeniz, s. 88.

¹⁷⁸ Kınacıoğlu, s. 166.

¹⁷⁹ Akdeniz, s. 88; Arslan, s. 26; Yılmaz (Defiler), s. 212; Yılmaz (Defiler), s. 213.

¹⁸⁰ Öztan (2. Baskı), s. 226; Yılmaz (Defiler), s. 212-213.

¹⁸¹ Helvacı, s. 679.

itirazdır¹⁸². Bu görüşe göre herhangi bir iradesi olmadığı için kişinin hukuki görünüş yarattığından da bahsedilemez¹⁸³.

Beyan şuurunun ve dolayısıyla senet düzenleme iradesinin bulunmadığı hallerde en sık verilen örnek kişinin, hayranlarına imza dağıtırken veya davetiye imzalarken kambiyo senedi imzalaması halidir¹⁸⁴. Doktrinde ayrıca zorla imza ve hipnoz gibi haller de bu grupta sayılabilmektedir. Hatta sadece zorla imza halini bu grupta kabul eden yazarlar da bulunmaktadır. Bu yazarlara göre senet düzenleme iradesini olmadığı tek hal olan zorla imza hali bir mutlak defî olup, hayranlara imza verilmesi sırasında kambiyo senedi imzalandığına dair defî mutlak defî niteliğinde değildir¹⁸⁵.

Herhangi bir hukuki işlemi yapmak amacı varken senedin imzalanması halinde beyan şuru vardır ve kişi, hukuki görünümünden sorumludur. Bu duruma örnek olarak da kişinin, kambiyo sözleşmesi dışında bir sözleşme yapmak amacıyla imza atmak isterken gözlüğü olmaması sebebiyle kambiyo senedi imzalaması hali gösterilmektedir. Bu durumda kambiyo taahhüdünde bulunan kişi yanılma hükümlerine dayanarak verme sözleşmesinin iptalini talep edebilir¹⁸⁶.

4.3. Kambiyo Senetlerinde Şekil Şartlarına Aykırılığa İlişkin Defiler

4.3.1. Kambiyo Senetlerine İlişkin Şekil Şartları

4.3.1.1. Mutlak Zorunlu Şartlar

Poliçe, bono veya çek kelimesi: Bir senedin poliçe, bono veya çek niteliğinde olması için buna ilişkin bir kelime içermesi gerekir. Bu kelime poliçe için “poliçe” iken, bono için “bono” veya “emre yazılı/muharrer senet” ve çek için “çek”tir¹⁸⁷. Bu kelimelerin senedin

¹⁸² Helvacı, s. 680.

¹⁸³ Helvacı, s. 680, dn. 87; Tüzemen Atik, s. 123.

¹⁸⁴ Helvacı, s. 679; Kınacıoğlu, s. 167; Yılmaz (Defiler), s. 213.

¹⁸⁵ Helvacı, s. 678-679.

¹⁸⁶ Kınacıoğlu, s. 166-167; Yılmaz (Defiler), s. 281.

¹⁸⁷ Akdeniz, s. 65; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 55 ve 117; Bilgen, s. 50-51; Bozer/Göle, s. 66, 165 ve 212; Bozkurt, s. 54 ve 60; Cengiz, s. 4-5 ve 7; Çelik, s. 379, 422 ve 429; Doğanay, s. 1784 ve 2080; Erdem, s. 12; Eriş, s. 269 ve 726; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 45; Kayar, s. 615 ve 666; Kayıhan, s. 56 ve 88; Kınacıoğlu, s. 104 ve 247; Öztan (2. Baskı), s. 448 ve 982; Öztan (2016), s. 79 ve 208; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 131 ve 238; Sezer, s. 22 ve 26.

yazıldığı dilde yazılmış olması gerekir¹⁸⁸. Senedin birden fazla dilde yazılmış olması durumunda ise “ödeyiniz/ödeyeceğim” kelimelerinin yazıldığı dilde yazılması gerekir¹⁸⁹.

Kayıtsız-şartsız belli bir miktar paranın ödenmesine ilişkin ödeme veya havale emri: ¹⁹⁰,

¹⁹¹ Burada üç unsur bulunmaktadır: kayıtsız-şartsız olmak, belli bir miktar paraya ilişkin olmak, ödeme vaadi veya ödeme havalesi içermek.

Ödemenin kayıt ve şarta bağlanmaması gerekir¹⁹². Buna göre kambiyo senetleri temel ilişkiye bağlanamaz¹⁹³. Kambiyo senetleri belli bir miktar nakit paraya ilişkin olmalıdır¹⁹⁴. Bu şartın iki unsuru bulunmaktadır: Paranın miktarı ve paranın türü¹⁹⁵. Para türü Türk lirası olabileceği gibi yabancı para birimi de olabilir¹⁹⁶. Aynen ödeme kaydı

¹⁸⁸ Akdeniz, s. 65; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 55; Bilgen, s. 50-51, 63 ve 85; Bozer/Göle, s. 66, 165 ve 212; Bozkurt, s. 54 ve 60; Çelik, s. 379; Doğanay, s. 1784, 2080 ve 2099; Erdem, s. 11; Eriş, s. 269 ve 726; Gültekin, s. 185; Kaçak, s. 52 ve 140; Kayar, s. 615, 666 ve 680; Kayıhan, s. 56, 88 ve 94; Kendigelen, s. 92; Kınacıoğlu, s. 105 ve 262-263.; Öztan (2. Baskı), s. 448-449, 982-983 ve 1040; Öztan (2016), s. 79, 208 ve 226; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 131, 238 ve 280; Sezer, s. 22, 26 ve 33; Yılmaz, s. 241.

¹⁸⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 56; Kendigelen, s. 92; Öztan (2. Baskı), s. 449, 983 ve 1041; Öztan (2016), s. 79-80; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 131.

¹⁹⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 56, 117 ve 131; Bilgen, s. 50-51 ve 64; Bozkurt, s. 54, 60 ve 141; Cengiz, s. 4-5 ve 7; Çelik, s. 379, 422 ve 429; Doğanay, s. 2080 ve 2100; Erdem, s. 51; Eriş, s. 270, 726 ve 924; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 45; Kayar, s. 616, 666 ve 680; Kayıhan, s. 57, 89 ve 95; Kendigelen, s. 94; Kınacıoğlu, s. 105, 247 ve 263; Öztan (2. Baskı), s. 450, 983 ve 1041; Öztan (2016), s. 79, 209 ve 227; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 238 ve 280; Sezer, s. 22, 27 ve 34; Yılmaz, s. 180-182 ve 241.

¹⁹¹ Aynı şekilde cironun da kayıtsız ve şartsız olması gerekir. Fakat senedin düzenlenmesi aşamasındaki kayıt ve şartın aksine cironun kayıt veya şarta bağlanması durumunda ciro geçersiz olmaz, sadece kayıt ve şart yazılmamış sayılır (Cerrahoğlu, s. 90-93; Doğanay, s. 1821; Kınacıoğlu, s. 25 ve 42; Öztan (2. Baskı), s. 641; Yılmaz, s. 163-164.)

¹⁹² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 57; Bozer/Göle, s. 70 ve 169; Bozkurt, s. 54; Çelik, s. 379 ve 422; Doğanay, s. 2080; Kayar, s. 617 ve 666; Kınacıoğlu, s. 105; Öztan (2. Baskı), s. 983, dn. 11; Öztan (2016), s. 80 ve 209; Story, s. 55-56.

¹⁹³ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 57; Bozkurt, s. 54; Kaçak, s. 52; Kınacıoğlu, s. 105; Öztan (2. Baskı), s. 450; Öztan (2016), s. 209; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 239.

¹⁹⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 56; Bozer/Göle, s. 67, 166 ve 214; Bozkurt, s. 54 ve 60; Çelik, s. 379; Doğanay, s. 2081; Kayar, s. 616 ve 666; Kınacıoğlu, s. 106; Öztan (2. Baskı), s. 451 ve 985; Öztan (2016), s. 80 ve 209; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 132; Story, s. 52.

¹⁹⁵ Akdeniz, s. 64; Kınacıoğlu, s. 106; Öztan (2016), s. 80; Story, s. 54. Paranın türünün belirtilmemesi durumunda ortak para veya düzenleme yeri para biriminin esas alınacağıın yönünde bkz. Story, s. 54.

¹⁹⁶ Akdeniz, s. 64; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 56 ve 117; Bilgen, s. 139; Bozer/Göle, s. 67, 166 ve 214; Çelik, s. 379; Doğanay, s. 1946; Erdem, s. 51; Eriş, s. 487; Kayar, s. 616 ve 667; Kayıhan, s. 57; Öztan (2. Baskı), s. 451 ve 705; Öztan (2016), s. 80; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 132; Sezer, s. 22 ve 27; Story, s. 53.

bulunması durumunda senet, yabancı parayla ödenir¹⁹⁷. Bedel, yazı veya rakamla yazılabilir¹⁹⁸. Hem yazı hem rakamla gösterilmesi de mümkündür¹⁹⁹. Yazı ve rakamla gösterilen bedeller arasında fark varsa tahrifinin daha zor olması nedeniyle, yazıyla yazılmış olan bedel esas alınır²⁰⁰. Ancak bu kuralın uygulanması için bedelde tahrifat yapılmamış olması gerekir²⁰¹. Bedel rakamla yazılmışsa, yazıyla farklı bir rakamın yetkisiz olarak eklenmesi tahrifat niteliğindedir²⁰². Senedin bir ödeme vaadi veya ödeme havalesi içermesi gerekir. Bunun için herhangi bir şekil öngörülmemiştir. Uygulamada ödeme havalesi için “ödeyiniz”, ödeme vaadi için “ödeyeceğim” ifadeleri kullanılmaktadır²⁰³.

Muhatabın adı:²⁰⁴ Muhatap, poliçeyi ödeyecek kişidir²⁰⁵. Bu unsur poliçe için aranmaktadır. Bonoda ödeyecek kişi düzenleyen olduğu için böyle bir unsur bulunmamaktadır²⁰⁶. Senet üzerinde bir muhatap adının belirtilmiş olması yeterli olup bu

¹⁹⁷ Bilgen, s. 139, dn. 64 ve 144; Bozer/Göle, s. 68 ve 166; Bozkurt, s. 106; Doğanay, s. 1946; Eriş, s. 487; Kayar, s. 616; Öztan (2. Baskı), s. 707; Öztan (2016), s. 138.

¹⁹⁸ Akdeniz, s. 64; Bozer/Göle, s. 69; Çelik, s. 380; Doğanay, s. 1791 ve 2082; Eriş, s. 270 ve 726; Kayar, s. 617; Kayıhan, s. 57; Öztan (2. Baskı), s. 453; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 133; Story, s. 51; Yılmaz, s. 181.

¹⁹⁹ Bozer/Göle, s. 69, 168 ve 215; Kınacıoğlu, s. 105-106.

²⁰⁰ Akdeniz, s. 64; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 57; Bozer/Göle, s. 69, 168 ve 215; Bozkurt, s. 55; Çelik, s. 380; Doğanay, s. 1791-1792 ve 2082; Erdem, s. 56; Eriş, s. 270, 284 ve 726; Kaçak, s. 52; Kayar, s. 617 ve 667; Kayıhan, s. 57; Kınacıoğlu, s. 106; Öztan (2. Baskı), s. 453 ve 985; Öztan (2016), s. 80; Öztan (2016), s. 80 ve 209; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 133 ve 239; Story, s. 52; Tüzemen Atik, s. 246; Yılmaz, s. 181.

²⁰¹ Bilgen, s. 328; Bozer/Göle, s. 168 ve 215; Doğanay, s. 1792-1794 ve 2082; Erdem, s. 57; Eriş, s. 284; Helvacı, s. 680; Kaçak, s. 52; Kınacıoğlu, s. 106; Öztan (2. Baskı), s. 453 ve 985; Öztan (2016), s. 80 ve 209; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 133 ve 239; Türk, s. 346; Tüzemen Atik, s. 249; Yılmaz, s. 210. Yargıtay 19. HD, T. 10.02.2006, E. 2005/6713, K. 2006/1244 (Bilgen, s. 458.); Yargıtay 12. HD, T. 13.07.2007, E. 2007/12154, K. 2007/14593 (Bilgen, s. 454.); Yargıtay 12. HD, T. 09.10.2008, E. 2008/13437, K. 2008/16921 (Bilgen, s. 451.); Yargıtay 12. HD, T. 04.11.2008, E. 2008/15472, K. 2008/19154 (Bilgen, s. 453.).

²⁰² Tüzemen Atik, s. 248.

²⁰³ Bozer/Göle, s. 69, 169 ve 215; Erdem, s. 12; Kınacıoğlu, s. 105; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 132; Öztan (2. Baskı), s. 450; Öztan (2016), s. 80.

²⁰⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 57; Bilgen, s. 50; Bozkurt, s. 55; Cengiz, s. 4; Doğanay, s. 1785; Erdem, s. 12; Eriş, s. 270; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 45; Kayıhan, s. 57; Kınacıoğlu, s. 107; Öztan (2. Baskı), s. 454; Öztan (2016), s. 81; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 134; Sezer, s. 22; Story, s. 70; Yılmaz, s. 181.

²⁰⁵ Bozer/Göle, s. 72; Yılmaz, s. 181.

²⁰⁶ Helvacı, s. 666.

kişinin gerçekte var olması gerekmez²⁰⁷. Adi şirket gibi tüzel kişiliği olmayan toplulukların muhatap olarak gösterilmesi mümkün değildir²⁰⁸. Poliçede herhangi bir kişi muhatap olarak gösterilebilirken çekte sadece bir banka muhatap olarak gösterilebilir²⁰⁹. Diğer bir ifadeyle sadece bankalar muhatap olma ehliyeti olarak da ifade edilen pasif çek ehliyetine sahiptir²¹⁰. Türk hukukunda bankadan kasıt, Bankacılık Kanunu'na (BK.) tabi olan kuruluşlardır²¹¹ (TTK. m. 815).

Lehtar:²¹² Lehtar, kambiyo senedinde alacaklı olarak gösterilen kişidir²¹³. Bu unsur sebebiyle poliçe ve bononun hamiline yazılı olarak düzenlenmesi mümkün değildir²¹⁴. Lehtarın gerçekte olan bir kişi olması gerekmez²¹⁵.

Bir bono veya poliçede emre kaydı bulunmaksızın sadece lehtarın yazılması o senedi nama yazılı hale getirmez. Çünkü bu senetler kanunen emre yazılıdır. Nama yazılı hale getirilebilmeleri için düzenleyen tarafından konulmuş bir menfi emre kaydı gerekmektedir²¹⁶.

²⁰⁷ Akdeniz, s. 65; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 57; Bilgen, s. 114; Bozkurt, s. 51 ve 55; Çelik, s. 380; Erdem, s. 61; Kayıhan, s. 58; Kınacıoğlu, s. 107; Öztan (2. Baskı), s. 457; Öztan (2016), s. 81; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 135.

²⁰⁸ Bozer/Göle, s. 73; Çelik, s. 381; Kınacıoğlu, s. 107.

²⁰⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 125-127; Bozer/Göle, s. 218-219; Bozkurt, s. 11 ve 139-141.; Çelik, s. 429; Doğanay, s. 2101 ve 2112; Erdem, s. 71; Eriş, s. 924, 1008-1009 ve 1264; Gültekin, s. 185, dn. 757; Kayar, s. 681; Kayıhan, s. 92; Kendigelen, s. 100; Kınacıoğlu, s. 263; Öztan (2. Baskı), s. 1044; Öztan (2016), s. 220 ve 228; Sezer, s. 35; Yılmaz, s. 243.

²¹⁰ Kınacıoğlu, s. 263.

²¹¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 127; Bozer/Göle, s. 218; Cengiz, s. 6-7; Doğanay, s. 2101 ve 2176; Eriş, s. 1009; Kayar, s. 681; Kendigelen, s. 59; Kınacıoğlu, s. 263; Öztan (2. Baskı), s. 1045 ve 1370; Öztan (2016), s. 220 ve 228.

²¹² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 60 ve 119; Bozkurt, s. 27, 56 ve 60; Bozkurt, s. 60; Cengiz, s. 4-5; Erdem, s. 12; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 45; Story, s. 66.

²¹³ Bozer/Göle, s. 175; Kayar, s. 617; Kınacıoğlu, s. 109.

²¹⁴ Akdeniz, s. 65; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 26, 60 ve 119; Bozer/Göle, s. 74 ve 177; Bozkurt, s. 27 ve 34; Çelik, s. 369 ve 416; Doğanay, s. 1762; Eriş, s. 230, 325 ve 727; Esenkar, s. 30; Gültekin, s. 61; Kayar, s. 591, 618 ve 667; Kayıhan, s. 63 ve 89; Öztan (2. Baskı), s. 459; Öztan (2016), s. 81; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 135 ve 240; Yılmaz, s. 117.

²¹⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 61; Çelik, s. 381; Kayıhan, s. 63 ve 89; Öztan (2. Baskı), s. 462; Öztan (2016), s. 82.

²¹⁶ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 61 ve 119; Bozer/Göle, s. 175; Doğanay, s. 2084-2085; Eriş, s. 320; Kayar, s. 667; Kınacıoğlu, s. 109; Öztan (2. Baskı), s. 462 ve 987.

Police ve bononun aksine çekte lehtar zorunlu unsur değil, ihtiyari unsurdur²¹⁷. Bunun sebebi lehtar belirtilmeyen bir çekin hamiline yazılı sayılmasıdır²¹⁸. Diğer bir deyişle çeklerin, nama ve emre yazılı olmanın yanı sıra hamiline yazılı olarak düzenlenmesi de mümkündür²¹⁹. Çeke hamiline yazılı olduğuna ilişkin açıkça bir kayıt da konulabilir. Bu kayıt “hamiline” ve “isim veya hamiline” olmak üzere iki şekilde konulabilir²²⁰. İsimle birlikte hamiline kaydının birlikte bulunması, bono ve poliçenin aksine çeki eksik nama yazılı hale getirme²²¹.

Düzenleyenin imzası:²²² Düzenleyenin imzasının, diğer tüm imzalar gibi el yazısıyla atılmış olması şarttır²²³. E-imza ile kambiyo senedi düzenlenmesi mümkün değildir²²⁴. Aynı şekilde parmak basma, mühür vb. yöntemlerle de kambiyo senedi düzenlenemez²²⁵. Senedin kambiyo senedi olarak geçerli olması için imzanın varlığı yeterlidir, sahte olması geçerliliği etkilemez²²⁶.

²¹⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 143; Bozkurt, s. 12 ve 145; Çelik, s. 433; Esenkar, s. 30; Kayar, s. 688; Kendigelen, s. 218; Kınacıoğlu, s. 278.

²¹⁸ Bozer/Göle, s. 246; Öztan (2. Baskı), s. 1069.

²¹⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 26, 126 ve 142; Bozkurt, s. 27 ve 34; Çelik, s. 369, 426 ve 433; Doğanay, s. 2121; Erdem, s. 71; Eriş, s. 1051; Esenkar, s. 30; Kayar, s. 591 ve 688; Kendigelen, s. 174; Kınacıoğlu, s. 278; Öztan (2016), s. 220; Yılmaz, s. 117 ve 191.

²²⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 142-144; Bilgen, s. 86; Bozkurt, s. 140-142; Doğanay, s. 2122-2122; Eriş, s. 226 ve 1051-1052.; Esenkar, s. 30; Kayar, s. 688; Kayıhan, s. 97; Kendigelen, s. 174; Kınacıoğlu, s. 92 ve 278-279.; Öztan (2. Baskı), s. 1071; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 301.

²²¹ Bozer/Göle, s. 251; Çelik, s. 426; Erdem, s. 32.

²²² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 135; Bilgen, s. 64, dn. 41; Bozkurt, s. 142; Cengiz, s. 4-5 ve 7; Çelik, s. 430-431; Doğanay, s. 2103 ve 2108; Eriş, s. 926 ve 1005; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 142; Kayar, s. 684; Kayıhan, s. 96; Kendigelen, s. 116; Kınacıoğlu, s. 266; Öztan (2. Baskı), s. 1054; Öztan (2016), s. 231; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 295.

²²³ Akdeniz, s. 66; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 51, 62 ve 120; Bilgen, s. 161; Bozer/Göle, s. 76-77, 180-181 ve 226; Bozkurt, s. 17, 49, 56 ve 60; Cerrahoğlu, s. 38; Çelik, s. 378, 382 ve 423; Doğanay, s. 1785-1786 ve 2086; Erdem, s. 14; Eriş, s. 271 ve 728; Kaçak, s. 53; Kayar, s. 619; Kayıhan, s. 55; Kınacıoğlu, s. 110; Öztan (2. Baskı), s. 395 ve 463; Öztan (2016), s. 73 ve 82; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 136 ve 240; Sezer, s. 9, 25 ve 31; Yılmaz, s. 124 ve 182; Tüzemen Atik, s. 59 ve 62-63.

²²⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 51 ve 62; Bilgen, s. 161; Bozer/Göle, s. 79, 182-183 ve 227-228; Bozkurt, s. 50; Çelik, s. 378; Erdem, s. 15; Eriş, s. 660; Tüzemen Atik, s. 59-60.

²²⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 51; Bozer/Göle, s. 77, 181 ve 226; Bozkurt, s. 49 ve 60; Cerrahoğlu, s. 38; Çelik, s. 378; Doğanay, s. 1797; Erdem, s. 14; Eriş, s. 660 ve 728; Öztan (2. Baskı), s. 395-396; Öztan (2016), s. 73; Sezer, s. 9; Yılmaz, s. 124 ve 182; Tüzemen Atik, s. 59. Amerikan hukukunda düzenleyen tarafından kabul edilen baskı imzanın kullanılmasının da mümkün olduğu yönünde bkz. Story, s. 65.

²²⁶ Akdeniz, s. 67; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 62; Öztan (2. Baskı), s. 465; Yılmaz, s. 125.

Düzenleme tarihi:²²⁷ Düzenleme tarihi, düzenleme yerinin aksine alternatifi olmayan bir koşuldur²²⁸. Senette bir düzenleme tarihinin bulunması yeterli olup bunun gerçek düzenleme tarihi olması gerekmemektedir²²⁹. Bu sebeple çekin ileri tarihli veya geri tarihli olarak düzenlenmesi mümkündür²³⁰. Vade için yazılan tarih uygulanacak olmasına rağmen ehliyet için gerçek düzenleme tarihi esas alınır²³¹. Düzenleme tarihinde teklik ilkesi bulunmaktadır²³². Ancak bir görüşe göre bu unsur vade ve ehliyet konularında önemli olduğu için bunlara ilişkin bir uyumsuzluk yoksa senedin geçerli kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir²³³.

Seri numarası ve karekod: Seri numarası ve karekod çekin mutlak zorunlu şartlarındandır. Bu unsurları içermeyen bir senet, çek olarak geçersizdir²³⁴. Bu şartlar dolayısıyla, teorik olarak çekin banka tarafından bastırılması geçerlilik şartı olmasa da pratikte bu çekler geçerli olmayacaktır. Geçersizlik teorik olarak banka tarafından bastırılmamış olmaya değil, seri numarası ve karekod içermemeye dayanacaktır.

²²⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 61 ve 119; Bilgen, s. 51; Bozkurt, s. 142; Cengiz, s. 4-5 ve 7; Çelik, s. 381 ve 422; Doğanay, s. 2087; Erdem, s. 12; Eriş, s. 271, 727 ve 927; Gültekin, s. 185; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 45; Kayar, s. 618, 667 ve 682; Kayıhan, s. 89 ve 96; Kınacıoğlu, s. 109, 248 ve 265; Öztan (2. Baskı), s. 989 ve 1051; Öztan (2016), s. 82 ve 210; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 241; Yılmaz, s. 182, 184 ve 242-243

²²⁸ Bozkurt, s. 56 ve 60.

²²⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 61 ve 134; Bozer/Göle, s. 76, 180 ve 222; Bozkurt, s. 56 ve 142; Çelik, s. 381 ve 430; Erdem, s. 61; Eriş, s. 927; Gültekin, s. 185; Kaçak, s. 143; Kayar, s. 619 ve 682; Kınacıoğlu, s. 109 ve 265; Öztan (2. Baskı), s. 467 ve 1053; Öztan (2016), s. 83 ve 230; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 137; Yılmaz, s. 243. HGK., T. 07.10.2009, E. 2009/12-367, K. 2009/411 (Bilgen, s. 131.).

²³⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 134; Gültekin, s. 185; Kayar, s. 682; Kınacıoğlu, s. 265.

²³¹ Akdeniz, s. 68; Bozer/Göle, s. 223; Öztan (2. Baskı), s. 467-468.

²³² Bilgen, s. 130 ve 466; Doğanay, s. 1787; Öztan (2. Baskı), s. 467; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 138. Yargıtay 19. HD, T. 02.10.1997, E. 2823, K. 7977 (Bilgen, s. 478.).

²³³ Akdeniz, s. 67; Cerrahoğlu, s. 28; Öztan (2. Baskı), s. 990.

²³⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 136-137; Bozer/Göle, s. 81-82; Bozkurt, s. 142 ve 145; Çelik, s. 431-432; Kayar, s. 683-684; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 290-291 ve 303; Tüzemen Atik, s. 65.

4.3.1.2. Alternatif Zorunlu Şartlar

Alternatif zorunlu şartların da bulunması senedin geçerliliği için zorunludur. Ancak mutlak zorunlu şartlardan farklı olarak bulunmaması hali için boşluk doldurucu hükümler konulmuştur²³⁵.

Düzenleme yeri:²³⁶ Düzenleme yerinin ayrıca belirtilmemesi halinde düzenleyenin isminin yanında yazan yer düzenleme yeri olarak kabul edilir²³⁷ (TTK. m. 672/4, TTK. m. 777/4). Gerçek düzenleme yeri olması gerekmez²³⁸.

Ödeme yeri:²³⁹ Kambiyo senetlerinin içerdiği borç, aranılacak borçtur. Bu sebeple alacaklının ödemeyi nerede talep edeceğini bilmesi gerekir²⁴⁰. Tedavül amacıyla çıkartılan kambiyo senetlerinde bu bilgi, senet üzerine ödeme yerinin yazılması suretiyle sağlanır.

Ödeme yerinin yazılmamış olması durumunda bono ve poliçe için alternatif şartlar farklı düzenlenmiştir. Bonoda ödeme yeri düzenlenmemişse düzenleme yeri, bunun da bulunmaması durumunda düzenleyenin adının yanında yazan yer ödeme yeri olarak kabul edilir. Poliçede ise ödeme yerinin yazılmaması durumunda muhatabın adının yanında yazan yer ödeme yeri olarak kabul edilir²⁴¹.

²³⁵ Kayar, s. 620; Öztan (2. Baskı), s. 501.

²³⁶ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 61, 119 ve 135; Bilgen, s. 51 ve 64, dn. 41; Bozkurt, s. 142; Cengiz, s. 7; Çelik, s. 381, 423 ve 430-431; Doğanay, s. 2103 ve 2108; Eriş, s. 728, 926 ve 1005; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 142; Kayar, s. 684; Kayıhan, s. 89 ve 96; Kendigelen, s. 116; Kınacıoğlu, s. 266; Öztan (2. Baskı), s. 1054; Öztan (2016), s. 83, 210 ve 231; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 295; Story, s. 50.

²³⁷ Bahtiyar, Mehmet (2002). Muacceliyet Şartının Bonoya Ekisi ve Geçerliliği Sorunu. Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. 1, 99-118 (Muacceliyet), s. 99, dn. 1, 61 ve 119; Akdeniz, s. 69; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 135; Bilgen, s. 51. dn. 19. ile 22, 64 ve 114; Bozer/Göle, s. 82, 186 ve 230; Bozkurt, s. 56 ve 142; Cengiz, s. 4-7; Çelik, s. 381, 423 ve 430-431; Doğanay, s. 1787, 2092, 2103 ve 2108; Erdem, s. 65; Eriş, s. 274, 728, 926 ve 1005; Gültekin, s. 40; Helvacı, s. 665; İmregün (Defiler), s. 657; Kaçak, s. 45, 54 ve 142; Kayar, s. 622, 669 ve 684; Kayıhan, s. 63, 89 ve 96; Kendigelen, s. 116; Kınacıoğlu, s. 113, 248 ve 266; Öztan (2. Baskı), s. 471, 990 ve 1054; Öztan (2016), s. 83, 210 ve 231; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 140, 241 ve 295; Sayhan, s. 105. dn. 112; Sezer, s. 25 ve 31. Fransız hukukunda düzenleme yerinin gösterilmesinin zorunlu olduğu yönünde bkz. Story, s. 50.

²³⁸ Akdeniz, s. 69; Bozer/Göle, s. 82 ve 186; Kınacıoğlu, s. 113; Öztan (2. Baskı), s. 472.

²³⁹ Bilgen, s. 51; Bozkurt, s. 60; Çelik, s. 482; Helvacı, s. 665; Kaçak, s. 46; Kayıhan, s. 62 ve 89; Story, s. 60.

²⁴⁰ Akdeniz, s. 69; Öztan (2. Baskı), s. 473; Öztan (2016), s. 83.

²⁴¹ Bahtiyar (Muacceliyet), s. 99. dn. 1 ve 119; Bilgen, s. 51. dn. 21; Bozer/Göle, s. 83 ve 188; Bozkurt, s. 60; Cengiz, s. 6; Cerrahoğlu, s. 80; Çelik, s. 482; Eriş, s. 727 ve 835; Gültekin, s. 40; Kayar, s.

Ödeme yeri çek için zorunlu unsur değildir. Bir ödeme yeri gösterilmemişse bankanın ticaret unvanı yanında yazılan yer ödeme yeri olarak kabul edilir²⁴². Doktrinde kabul edilen diğer bir alternatif de çek hesabının bulunduğu şubenin belirtilmesidir²⁴³. Bunun da bulunmaması durumunda muhatap bankanın merkezi ödeme yeri olarak kabul edilir²⁴⁴ (TTK. m. 781/2).

Police ve bonoda ödeme yeri alternatif zorunlu şart olmasına rağmen çekte ihtiyari şarttır²⁴⁵. Çünkü police ve bonoda alternatiflerden hiçbiri yoksa senet police ve bono olarak geçersizdir, ancak çekte hiçbir yer belirtilmese bile bankanın merkezinden veya herhangi bir şubesinden ödeme talep edilebilir²⁴⁶ (ÇK. m. 3/1).

Birden fazla ödeme yeri gösterilmesi police ve bonoda geçersizlik sebebi olmasına rağmen çekte geçersizlik sebebi olmayıp ilk gösterilen yer ödeme yeri olarak kabul edilir²⁴⁷ (TTK. m. 781/2).

669; Kayıhan, s. 89; Kınacıoğlu, s. 248; Öztan (2. Baskı), s. 991; Öztan (2016), s. 210; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 242; Sayhan, s. 105. dn. 112; Sezer, s. 23-24. Story, ödeme yerinin borçlunun yerleşim yeri olduğunu, senette bundan başka bir yer gösterilmemişse bu yerde ödeneceğini belirtmektedir (Story, s. 60.).

²⁴² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 133; Bilgen, s. 64 ve 180; Bozer/Göle, s. 234; Bozkurt, s. 142; Cengiz, s. 7; Çelik, s. 429-430; Doğanay, s. 2102 ve 2107; Eriş, s. 925 ve 1004; Kaçak, s. 141; Kayar, s. 687; Kayıhan, s. 96; Kendigelen, s. 103-104; Kınacıoğlu, s. 264; Öztan (2. Baskı), s. 1049; Öztan (2016), s. 229; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 298; Sezer, s. 35; Yılmaz, s. 243.

²⁴³ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 133; Kayar, s. 687; Kendigelen, s. 105; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 298.

²⁴⁴ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 133; Bilgen, s. 64 ve 180; Bozer/Göle, s. 234; Bozkurt, s. 142; Çelik, s. 430; Doğanay, s. 2102 ve 2107; Eriş, s. 925 ve 1005; Kaçak, s. 141; Kayar, s. 687; Kayıhan, s. 96; Kendigelen, s. 104; Kınacıoğlu, s. 265; Öztan (2. Baskı), s. 1049; Öztan (2016), s. 229; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 298; Sezer, s. 35.

²⁴⁵ Doğanay, s. 2107; Kayar, s. 687.

²⁴⁶ Bozkurt, s. 142; Kendigelen, s. 105.

²⁴⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 133; Bilgen, s. 64 ve 180; Bozkurt, s. 142; Doğanay, s. 2102 ve 2107; Eriş, s. 1004-1005; Kayar, s. 687; Kayıhan, s. 96; Kendigelen, s. 103-104; Kınacıoğlu, s. 264-265; Öztan (2. Baskı), s. 1050; Öztan (2016), s. 229; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 298; Sezer, s. 35.

4.3.1.3. İhtiyari Unsurlar

a. Vade ve Faiz

Poliçe ve bononun diğer bir unsuru da vadedir²⁴⁸. Ancak vadenin belirtilmemiş olması geçersizlik sebebi değildir²⁴⁹. Bu ifadeden anlaşılması gereken poliçe ve bononun vadesiz olabileceği değildir²⁵⁰. Vade açıkça gösterilmemişse görüldüğünde ödenecek vadeli olarak kabul edilir²⁵¹. Bu durum kesin karinedir²⁵². Vadenin gösterilmemesi geçersizlik sebebi olmamasına rağmen birden fazla vade gösterilmesi geçersizlik sebebidir²⁵³.

Vade dört farklı türde gösterilebilir. Bu türler belirli bir günde, düzenlemeden belli bir süre sonra, görüldükten belli bir süre sonra ve görüldüğünde ödemedir²⁵⁴ (TTK. m. 703 ve TTK. m. 778/1/c). Belirli bir günde ödenecek senetlerde vade gün, ay, yıl belirten bir şekilde gösterilmiştir²⁵⁵. Düzenlemeden belli bir süre sonra ödenecek senetlerde vade,

²⁴⁸ Helvacı, s. 665; Kayar, s. 622.

²⁴⁹ Bahtiyar (Muacceliyet), s. 58 ve 99-101.; Bozer/Göle, s. 84, 117 ve 189; Bozkurt, s. 55, 60 ve 98; Cerrahoğlu, s. 30; Çelik, s. 382 ve 423; Doğanay, s. 2089; Eriş, s. 271, 726 ve 834; Kayar, s. 622; Kayıhan, s. 58; Kınacıoğlu, s. 113; Öztan (2. Baskı), s. 480, 493 ve 992; Öztan (2016), s. 211; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 142; Sayhan, s. 105, dn. 112; Story, s. 48. Yargıtay 12. HD, T. 19.03.2013, E. 2012/2865, K. 2013/4951 (Sezer, s. 22. dn. 46.). Fransız hukukunda tarihin gösterilmesi gerektiği, aksi halde senedin geçersiz olacağı yönünde bkz. Story, s. 49 ve 63.

²⁵⁰ Öztan (2016), s. 87.

²⁵¹ Akdeniz, s. 70; Bahtiyar (Muacceliyet), s. 58, 99 dn. 1, 101 ve 118; Bilgen, s. 51. dn. 17, 150 ve 461; Bozer/Göle, s. 117; Bozkurt, s. 55-60 ve 98; Cerrahoğlu, s. 30; Çelik, s. 382 ve 423; Doğanay, s. 1787 ve 2089; Erdem, s. 64; Eriş, s. 271-273, 726 ve 834; Gültekin, s. 40; Helvacı, s. 665; İmregün (Defiler), s. 657; Kayar, s. 622 ve 669; Kayıhan, s. 58; Kınacıoğlu, s. 113-114 ve 248; Öztan (2. Baskı), s. 480-481, 493, 645 ve 992; Öztan (2016), s. 87 ve 211; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 142 ve 242; Sayhan, s. 105. dn. 112; Sezer, s. 22, 26 ve 28

²⁵² Bozkurt, s. 55; Öztan (2. Baskı), s. 481, dn. 7 ve 562; Öztan (2016), s. 87.

²⁵³ Yıldız, Şükrü (2008). Poliçede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı. Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, 1 (Zamanaşımı), s. 830; Akdeniz, s. 71; Bahtiyar (Muacceliyet), s. 101-102; Bilgen, s. 150 ve 461; Bozkurt, s. 55 ve 98; Cerrahoğlu, s. 30; Çelik, s. 383; Doğanay, s. 1924-1925, dn. 7 (TD, T. 12.04.1968; E. 1968/1722, K. 2156); Erdem, s. 64; Eriş, s. 273, 457, 726-727 ve 834; Kaçak, s. 46; Kayar, s. 622; Kayıhan, s. 59; Kınacıoğlu, s. 114; Öztan (2. Baskı), s. 481, 659, 992 ve 997; Öztan (2016), s. 126; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 142; Yılmaz, s. 183. HGK., T. 14.05.2003, E. 2003/12-347 K. 2003/345; Yargıtay 12. HD, T. 28.10.2009, E. 2009/12379, K. 2009/20781 (Bilgen, s. 150, 156.).

²⁵⁴ Bozer/Göle, s. 118; Bozkurt, s. 55; Kınacıoğlu, s. 114; Öztan (2. Baskı), s. 995; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 242; Story, s. 61-62; Yılmaz, s. 182.

²⁵⁵ Bahtiyar (Muacceliyet), s. 58, 101-102 ve 118; Bilgen, s. 152 ve 461; Bozer/Göle, s. 118; Bozkurt, s. 55; Cerrahoğlu, s. 30; Çelik, s. 383; Erdem, s. 64; Eriş, s. 273, 726 ve 834; Kayar, s. 622-624; Kınacıoğlu, s. 114; Öztan (2. Baskı), s. 481 ve 659; Öztan (2016), s. 126; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 144; Story, s. 49; Yıldız (Zamanaşımı), s. 830.

belirtilen sürenin sonu olarak belirlenmiştir²⁵⁶. Görüldükten belli bir süre sonra ödenecek senetlerde vade, düzenleme anında belirli değildir. Vadenin belirlenmesi için senedin ibrazı gerekir²⁵⁷. Vade ibrazdan sonra belirlenen sürenin geçmesiyle gelir²⁵⁸. Görüldüğünde ödenecek senetler, ne zaman ibraz edilirlerse o zaman ödenirler²⁵⁹. Böyle bir senet iki şekilde düzenlenir: Ya “görüldüğünde” şeklinde bir kayıt konulur veya herhangi bir vade belirtilmez²⁶⁰.

Çekte kural olarak tek bir vade türü vardır ve sadece görüldüğünde ödenecek vadeli olarak düzenlenebilir. Bunun haricindeki vade kayıtları yazılmamış sayılır²⁶¹. Çek teorik olarak görüldüğünde ödense de uygulamada başka bir vadenin belirlenmesi “ileri tarihli çek” düzenlenmesi yoluyla mümkün olmaktadır. Gerçek düzenleme tarihinden sonraki bir tarih düzenleme tarihi olarak gösterilse de bu çekler kural olarak bu tarihten önce ibraz durumunda da ödenir²⁶² (ÇK. m. 3/1 ve 8). Ancak bu çekler, 31.12.2020 tarihine kadar üzerinde yazılı tarihten önce ibraz edilse dahi ödenmez ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulamaz²⁶³ (ÇK. Geçici m. 3/5). Bu tarihten sonra üzerinde yazılı tarihten önce ibraz edilen bir çek, ödenecek olmasına rağmen yine de karşılıksızdır işlemine tabi

²⁵⁶ Bozer/Göle, s. 119; Doğanay, s. 2088; Kayıhan, s. 59; Öztan (2. Baskı), s. 662; Öztan (2016), s. 127.

²⁵⁷ Bozer/Göle, s. 119; Kayıhan, s. 60.

²⁵⁸ Öztan (2. Baskı), s. 665-666; Öztan (2016), s. 127.

²⁵⁹ Bozer/Göle, s. 119; Eriş, s. 271; Kayar, s. 622; Kınacıoğlu, s. 114; Öztan (2. Baskı), s. 662-663; Öztan (2016), s. 127; Yıldız (Zamanaşımı), s. 831.

²⁶⁰ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 58; Bozer/Göle, s. 119; Eriş, s. 467; Kayar, s. 622; Kayıhan, s. 60; Kınacıoğlu, s. 114; Öztan (2016), s. 127; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 143.

²⁶¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 126 ve 144; Bilgen, s. 158; Bozkurt, s. 139 ve 146; Çelik, s. 430 ve 434; Doğanay, s. 2089 ve 2134; Helvacı, s. 666; Kayar, s. 682 ve 689; Kayıhan, s. 92; Kendigelen, s. 195-196; Kınacıoğlu, s. 277; Öztan (2. Baskı), s. 1054; Öztan (2016), s. 220; Yılmaz, s. 144-145, 183-184 ve 241

²⁶² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 144; Bilgen, s. 158 ve 349; Bozer/Göle, s. 223; Bozkurt, s. 138; Çelik, s. 430; Doğanay, s. 2134-1235; Gültekin, s. 188; Kayar, s. 682 ve 699; Kayıhan, s. 98; Kendigelen, s. 262; Kınacıoğlu, s. 277; Öztan (2016), s. 230; Yılmaz, s. 144 ve 184.

²⁶³ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 126 ve 134; Bilgen, s. 349; Bozkurt, s. 138; Eriş, s. 1134, dn. 1007; Kayar, s. 682 ve 699; Kayıhan, s. 99.

tutulamayacaktır²⁶⁴ (ÇK. m. 2/10). İbraz süresini uzatmak amacıyla düzenleme tarihinden önceki bir tarih yazılarak geri tarihli çek düzenlenmesi de mümkündür²⁶⁵.

Faiz kaydı²⁶⁶: Sadece görüldüğünde ve görüldükten belli süre sonra ödenecek kambiyo senetlerinde konulabilir. Bunlar haricindeki bir vadeye sahip senede konulacak faiz şartı yazılmamış sayılır²⁶⁷. Böyle bir ayırım yapılmasının sebebi, belirli vadeli senetlerde ve düzenleme tarihinden belli süre sonra ödenecek senetlerde faizin önceden senet bedeline eklenmesinin mümkün olmasıdır²⁶⁸. Çek görüldüğünde ödenecek olmasına rağmen faiz şartı yazılmamış sayılır²⁶⁹. Bunun sebebi çekin bir ödeme aracı olmasıdır²⁷⁰.

b. Diğer İhtiyari Unsurlar

Kanunda belirtilen şekil şartlarına ilişkin kayıtların dışındaki kayıtların da senede konulduğu görülmektedir. Buna göre kayıtlar üç gruba ayrılabilir: İhtiyari kayıtlar, yazılmamış sayılan kayıtlar ve senedi geçersiz kılan kayıtlar. İhtiyari kayıtlar geçerliken diğer iki kayıt grubunun senede konulması mümkün değildir.

Poliçe ve bonoya konulması mümkün olan kayıtlar; sorumsuzluk, protestodan muafiyet, kabule arz yasağı veya zorunluluğu, araya girme, aval, retret, karışıklığın devri, adres ve yerleşim yeri, olumsuz emre, teminat, nüsha, aynen ödeme, yetki, tahkim, ihbar, bedel, karşılık, emre, uygulanacak hukuk kayıtları olarak sayılabilir²⁷¹.

²⁶⁴ Bilgen, s. 158 ve 349-350.; Bozkurt, s. 138-139; Gültekin, s. 188; Kayıhan, s. 99; Kendigelen, s. 266; Yılmaz, s. 244.

²⁶⁵ Bilgen, s. 349; Kendigelen, s. 262; Kınacıoğlu, s. 277; Öztan (2. Baskı), s. 1054; Öztan (2016), s. 230;

²⁶⁶ Bahtiyar (Muacceliyet), s. 99, dn. 2; Bilgen, s. 51, dn. 22; Öztan (2016), s. 213.

²⁶⁷ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 57-59; Bozer/Göle, s. 68-69 ve 167; Cerrahoğlu, s. 25, dn. 21; Çelik, s. 380; Doğanay, s. 1789; Eriş, s. 281; Kaçak, s. 219; Kayar, s. 625; Kayıhan, s. 61; Kınacıoğlu, s. 118; Öztan (2. Baskı), s. 1001; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 133-134 ve 307; Yılmaz, s. 187 ve 252.

²⁶⁸ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 59; Bozer/Göle, s. 68 ve 167; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 134.

²⁶⁹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 132; Bilgen, s. 191; Çelik, s. 429 ve 434; Doğanay, s. 2083 ve 2122; Eriş, s. 1052; Kayar, s. 680 ve 689; Kayıhan, s. 95; Kendigelen, s. 196; Kınacıoğlu, s. 279; Öztan (2. Baskı), s. 1042 ve 1078; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 282; Sezer, s. 34; Yılmaz, s. 251.

²⁷⁰ Eriş, s. 1055; Kendigelen, s. 196; Öztan (2. Baskı), s. 1078.

²⁷¹ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 64 ve 71-74., 99, dn. 2, 102-103 ve 121; Bahtiyar (Muacceliyet), s. 64, 99 ve 121, dn. 2; Bilgen, s. 51, dn. 22; Bozer/Göle, s. 172-175 ve 217-218.; Bozkurt, s. 70-73 ve 77; Cerrahoğlu, s. 25-26, dn. 21; Çelik, s. 383-385, 388-390 ve 424; Bozer/Göle, s. 70-72; Doğanay, s. 1805, 1832, 1900 ve 2123; Eriş, s. 272, 304, 728 ve 1058; Kaçak, s. 46 ve 56; Kayar, s. 624-626, 639, 669-671 ve 680; Kayıhan, s. 73-74. Kendigelen, s. 176 ve 186; Kınacıoğlu, s. 89, 119-122, 175

Çeke ilişkin ihtiyari kayıtlar kural olarak poliçe ve bonoyla aynıdır. Bunlar haricinde çekte ihtiyari unsurlara lehtar, çizili çek, hesaben ödeme (mahsup) ve bloke (teyit) kayıtları örnek gösterilebilir²⁷².

4.3.1.4. Kambiyo Senetlerine Konulamayacak Kayıtlar

Bazı kayıtlar senedi, kambiyo senedi olarak geçersiz kılmamasına rağmen hüküm de doğurmaz. Bu kayıtlar yazılmamış sayılmaktadır. Cezai şart, vekâlet ücreti, manevi tazminat, zarar, muacceliyet, belirli vadeli ve düzenlemeden belli süre sonra ödenecek senetlerde faiz ve keşidecinin ödememeden sorumsuzluk kayıtları örnek olarak gösterilebilir²⁷³. Ayrıca çeke konulan kabul²⁷⁴ ve vade²⁷⁵ kayıtları da yazılmamış sayılır.

Bazı kayıtlar senedi, kambiyo senedi olarak geçersiz kılar. Bunun sebebi bu kayıtların senedin zorunlu unsurlarını belirsiz hale getirmesidir²⁷⁶. Birden fazla vade belirlenmesi anlamına gelmesi sebebiyle taksitle ödeme kaydı senedi geçersiz kılar.²⁷⁷ Aynı şekilde havale ve ödemenin şarta veya temel ilişkiye bağlanması senedi geçersiz kılar²⁷⁸. Senedi geçersiz kılan diğer kayıtlar ise dört tür vade dışında bir vade veya birden fazla vade konulmasına ilişkin kayıtlar²⁷⁹ ve bedelin belirliliğini ortadan kaldıran kayıtlardır²⁸⁰.

ve 279; Öztan (2. Baskı), s. 484-486, 606-607, 999-1001, 1009 ve 1072-1076; Öztan (2016), s. 85, 213-214, 238-239; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 144, 147-149, 159-162, 225-226, 245, 302; Sayhan, s. 73; Tüzemen Atik, s. 55, dn 120

²⁷² Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 142 ve 150-151.; Bozkurt, s. 145; Çelik, s. 433; Kayar, s. 688-689; Kendigelen, s. 177 ve 192; Öztan (2. Baskı), s. 1069, 1072-1073 ve 1077-1078; Öztan (2016), s. 238.

²⁷³ Akdeniz, s. 73; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 121; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 64; Bozer/Göle, s. 70, 169-171 ve 216; Çelik, s. 384 ve 424-425; Kayar, s. 672; Kınacıoğlu, s. 120; Öztan (2. Baskı), s. 487; Öztan (2016), s. 85; Tüzemen Atik, s. 54-55, dn. 118. Yargıtay 12. HD, T. 08.11.1992, E. 7794, K. 8093; Yargıtay 12. HD, T. 30.11.1995, E: 16733, K. 17016 (Doğanay, s. 1790, dn. 9.).

²⁷⁴ Bozer/Göle, s. 216; Bozkurt, s. 146; Öztan (2016), s. 239; Yılmaz, s. 250.

²⁷⁵ Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 143; Öztan (2. Baskı), s. 1079; Öztan (2016), s. 239.

²⁷⁶ Kayar, s. 672.

²⁷⁷ Bahtiyar (Muacceliyet), s. 102 ve 121; Çelik, s. 384 ve 424; Doğanay, s. 2089; Öztan (2. Baskı), s. 487; Öztan (2016), s. 85.

²⁷⁸ Bahtiyar (Muacceliyet), s. 102 ve 121; Çelik, s. 384 ve 425; Kayar, s. 672; Öztan (2. Baskı), s. 487; Öztan (2016), s. 85; Pulaşlı (Kıymetli Evrak), s. 245.

²⁷⁹ Çelik, s. 384 ve 425; Kayar, s. 672.

²⁸⁰ Kayar, s. 672.

4.3.2. Kambiyo Senetlerinde Şekil Şartlarına Aykırılığa İlişkin Defilerin Özellikleri

Bir kambiyo senedinin şekil şartlarında eksiklik bulunması, geçersizlik defisi olmanın yanı sıra aynı zamanda senet metninden anlaşılan bir defidir. Senet metninden anlaşılan defiler, mutlak defî niteliğinde olup bu sebeple iyiniyetliler dâhil herkese karşı ileri sürülebilirler²⁸¹. Bu özellik bakımından senedin nama, emre veya hamiline yazılı olmasının bir önemi bulunmamaktadır²⁸². Senet metninden anlaşılan defiler herkese karşı ileri sürülebilmenin yanı sıra kural olarak herkes tarafından da ileri sürülebilirler Bu defiler, teknik anlamda defî veya itiraz olup olmamalarına bakılmaksızın avalistler dâhil herkes tarafından ileri sürülebilir. Buna karşın sorumsuzluk kaydı ve ciro yasağı gibi senet metninden anlaşılan bazı defiler, senetten açıkça anlaşılabilirdiği halde işin doğası gereği herkes tarafından ileri sürülemez²⁸³.

Senet metninden anlaşılan defilerin herkese karşı ileri sürülmesinin sebebi, senedi devralan kişinin bu definin ileri sürülebileceğini öngörmesinin mümkün olması, bunu kabul ederek aldığı ve hukuki görünüş, gerçeğe uyduğu için korunmasına gerek olmadığı düşüncesidir²⁸⁴.

Senet metninden anlaşılan defiler, teknik anlamda defî olabilecekleri gibi itiraz da olabilirler. Teknik anlamda defîye örnek olarak zamanaşımı defîsi, itiraza ise şekil şartlarına aykırılık gösterilebilir. Teknik anlamda defî olan senet metninden anlaşılan defilerin bir kısmı sürekli defî, bir kısmı geçici defî niteliğindedir. Örneğin zamanaşımı defîsi sürekli nitelikteyken, vadenin henüz gelmediğine ilişkin defî geçici niteliktedir²⁸⁵.

²⁸¹ Arslan, s. 16; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 30; Bozkurt, s. 30; Cengiz, s. 19; Çelik, s. 367; Erdem, s. 28 ve 31; Kayar, s. 636; Kayıhan, s. 41; Oktay (Poliçe), s. 59 ve 62; Poroy/Tekinalp, s. 85; Sezer, s. 79; Türk, s. 336, dn. 119 ve 365; Tüzemen Atik, s. 258.

²⁸² İmregün (Defiler), s. 656; Kayıhan/Yasan, s. 41.

²⁸³ Bozkurt, s. 30; Cengiz, s. 19; İmregün (Defiler), s. 663; Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 102, dn. 1; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 65 ve 66.

²⁸⁴ Arslan, s. 16; Bahtiyar (Kıymetli Evrak), s. 30; Cengiz, s. 19; Çelik, s. 367; Kayar, s. 636; Oktay (Poliçe), s. 59; Öztan (2. Baskı), s. 219; Öztan (2009), s. 48; Öztan (2016), s. 46; Türk, s. 336.

²⁸⁵ İmregün (Defiler), s. 657; Kayıhan, s. 40; Türk, s. 336; Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan, s. 65.

5. SONUÇ

Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı, kamu güvenini haiz ve soyut senetlerdir. Bu özelliklerle ulaşılmak istenen amaç ticaret hayatındaki hızın korunmasıdır. Bunun bir sonucu olarak da kambiyo senetlerinde sadece senedin geçersizliğine ilişkin defiler (kısaca “geçersizlik defileri”), senet metninden anlaşılan defiler ve alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olunan defilerin (kısaca “şahsi defiler”) ileri sürülebileceği düzenlenmiştir.

Geçersizlik defileri, borçlunun kambiyo senediyle borçlanmak yönünde bir iradesinin olmadığı veya buna dair iradesinin geçersiz olduğuna ilişkin defilerdir. Doktrinde geçersizlik defilerinin neler olduğu tartışmalıdır. Bu çalışmada ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza, tahrifat, irade sakatlığı, ayırt etme gücünün geçici kaybı, rıza dışı elden çıkma, senet düzenleme iradesinin bulunmaması, şekil eksikliği ve senedi geçersiz kılan kayıtların bulunması hallerinin geçersizlik defisi olduğu kabul edilmiştir.

Ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifat defileri TTK.’de düzenlenmiştir. Bu hallerde kanun tarafından kambiyo taahhüdünün borçluya isnat edilemediği varsayılmaktadır. Bu sebeple bahsi geçen defiler mutlak defi niteliğindedir. Bu defilerin geçersizlik defisi olduğu konusunda herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Buna karşın TTK.’de düzenlenen defilere ilişkin tartışma konusu olan bazı hususlar vardır. Tartışmalı konuları ve bunlara dair ulaşılan sonuçları şu şekilde açıklayabiliriz:

Kambiyo senetlerinde temsil yetkisinin hiç bulunmaması durumunda senetten yetkisiz temsilcinin sorumlu olacağı tartışmasızdır. Buna karşın temsil yetkisinin aşılması durumundan yetkisiz temsilcinin senedin ne kadarından sorumlu olacağı ile temsil olunanın sorumlu olup olmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bu çalışmada kambiyo senetlerindeki hızı sarsmamak amacıyla yetki verilen kısımdan temsilci ve temsil olunanın birlikte sorumlu olması, aşılan kısım için sadece temsilcinin sorumlu olması gerektiği yönündeki görüş esas alınmıştır. Bu durumda kısmi ödemeye ilişkin hükümler de kıyasen uygulanabilecektir.

Sahte imzanın sonuçları TTK.’de düzenlenmemiştir. İmzaların bağımsızlığı ilkesi gereği diğer imza sahiplerinin sorumluluğu devam edecek olmasına karşın, sahte imza atanın senetten mi sorumlu olacağı yoksa tazminat yükümlüsü mü olacağı tartışmalıdır. Sorumluluğu doğuranın imza olması sebebiyle sahte imza atan kişi, “kendi imzasını”

atmamış olsa bile senetten bizzat sorumlu tutulmalıdır. Senette adı yazanın gerçekte var olan bir kişi olması durumunda yetkisiz temsile ilişkin hükümler de kıyasen uygulanabilecektir.

TTK.'de düzenlenen ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza ve tahrifat haricindeki bazı defilerin geçersizlik defisi olup olmadıkları doktrinde tartışmalıdır. Bahsi geçen konulara ilişkin olarak bu çalışmada ulaşılan sonuçlar aşağıdaki şekilde belirtilebilir:

İrade sakatlığı, beyan ile irade arasında istemeden meydana getirilen uyumsuzluktur. İrade sakatlığı hallerinin niteliği doktrinde birçok açıdan tartışmalıdır. Bir görüşe göre, irade sakatlığı halleri şahsi defi iken, diğer bir görüşe göre geçersizlik defisidir. İrade sakatlığı hallerinde sakatlığın bulunduğu ana göre ayırım yapmak gerekir. Eğer irade sakatlığı sadece temel ilişki sırasında bulunup senedin zilyetliğinin devri anında ortadan kalkmışsa bu durumda senedin zilyetliğinin devredilmesi temel ilişkiye örtülü olarak icazet gösterildiği şeklinde yorumlanmalıdır. Bu sebeple ortada ne temel ilişkiye yönelik ne de kambiyo taahhüdüne yönelik ileri sürülebilecek herhangi bir defi vardır. Eğer senedin zilyetliğinin devri anında bir irade sakatlığı varsa ancak o zaman bir geçersizlik defisinden bahsedilebilecektir. Ayrıca temel ilişki sırasında da irade sakatlığı varsa borçlu, bedelsizlik defisi de ileri sürebilecektir.

İrade sakatlığı hallerinin mutlak defi mi nispi defi mi olduğu da doktrinde ayrı bir tartışma konusudur. Aldatma ve korkutma halleri, iradenin ehliyetsizlik seviyesinde sakatlanmasına sebep olacaktır ve kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin kural olarak hukuki görünüşe katkısından bahsedilemeyecektir. Yanılma durumunda ise herhangi bir kişinin duruma etkisi olmayıp sadece kambiyo taahhüdünde bulunan kişi hukuki görünüşü oluşturmuştur. Buna göre kural olarak yanılma nispi defi, aldatma ve korkutma mutlak defidir. Ancak isnat defilerinde definin niteliğine somut olaya göre karar verilmesi gerekir. Dolayısıyla hukuki görünüş isnat edilebiliyorsa kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin aldatma ve korkutma hallerinde de senetten sorumlu tutulabilmesi mümkündür.

Senedin rıza dışında elden çıktığına ilişkin defi, senet rızayla imzalanmasına rağmen tedavüle çıkması konusunda bir irade bulunmadığı zaman ileri sürülür. Kambiyo taahhüdünün üçüncü anlaşması olan verme sözleşmesinin bulunmaması sebebiyle bu defi bir geçersizlik defisidir. TTK.'de düzgün ciro zinciri, taşınmazlardaki tapu sicili ve taşınırlardaki zilyetliğe eş tutulmuştur. Bu sebeple senedi elinde bulunduran kişi,

kötüniyetli ve ağır kusurlu olmadıkça senedi iade etmek zorunda değildir. Diğer bir deyişle, senedin rıza dışında elden çıktığına ilişkin defî bir nispi defidir.

Senet düzenleme iradesinin bulunmadığına ilişkin defilerde kişinin kambiyo senedi düzenlemeye yönelik herhangi bir iradesi yoktur. Bu definin ayırt edici özelliği kişinin herhangi bir hukuki işlem yapma iradesinin bulunmamasıdır. Yapılmak istenen bir hukuki işlem varken yanlışlıkla kambiyo taahhüdünde bulunulmuş olması durumunda ise yanılma hükümleri uygulanacaktır.

Şekil eksikliği ve senedi geçersiz kılan kayıtlara ilişkin defiler, geçersizlik sebebinin kambiyo hukukuna dayanması sebebiyle TTK. kapsamında geçersizlik defisi sayılmalıdır. Bu defiler senet metninden anlaşıldıkları için mutlak defî niteliğindedir. Ancak her senet metninden anlaşılan defî, geçersizlik defisi değildir. Bunun için ayrıca defî konusunun senedi kambiyo hukuku açısından geçersiz kılması da gerekir. Bu durumda kambiyo senedi düzenlenmesine ilişkin geçerli bir iradeden bahsedilemeyecektir.

KAYNAKÇA*

- Akdeniz, Umut (2007). *Kambiyo Senetlerinde Defiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akıntürk, Turgut / Ateş, Derya (2016). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri* (25 b.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Akipek, Jale G./ Akıntürk, Turgut / Ateş, Derya (2015). *Türk Medenî Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku* (12 b., Cilt 1). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Akkurt, Sinan Sami/ Erdoğan, Kemal / Tokat, Hüseyin (2018). *Borçlar Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Alışkan, Murat (2013). İşletme Konusu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili. *6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken 10-11-12 Mayıs 2012 Sempozyum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 207-219.
- Alper, Gizem (2013). *Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı ve Kapsamı)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Antalya, O. Gökhan / Topuz, Murat (2019). *Medeni Hukuk Giriş Temel Kavramlar Başlangıç Hükümleri* (3 b., Cilt 1). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arıcı, M. Fatih (2001). Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünden Bulunmasından Doğan Sorumluluk. *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı* içinde. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Arslan, İbrahim (2008). Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def'ileri. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(1), 11-28.
- Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema (2016). *Medenî Usul Hukuku* (2 b.). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Arslanlı, Halil (1952). *Ticari Senetler Dersleri* (3 b.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

* Aynı yazara ait eserler için kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

- Atalı, Murat /
Ermenek, İbrahim (2019). *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ayan, Mehmet (2016). *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)* (11 b.). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bahtiyar, Mehmet (2002). Muacceliyet Şartının Bonoya Ekisi ve Geçerliliği Sorunu. *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C. 1*, 99-118 (Muacceliyet).
- Bahtiyar, Mehmet (2017). *Kıymetli Evrak Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri* (15 b.). İstanbul: Beta Yayıncılık (Kıymetli Evrak).
- Berberoğlu Yenipınar, Filiz (2018). *Hukuk Davalarında İspat*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bilgen, Mahmut (2010). *Uygulamada Kambiyo Senetleri (Police, Bono, Çek) ve 5941 Sayılı Yeni Çek Kanununun Değerlendirilmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Bilgili, Fatih /
Demirkapı, Ertan (2013). *Şirketler Hukuku* (9 b.). Bursa: Dora Yayınları (Şirketler).
- Bilgili, Fatih /
Demirkapı, Ertan (2018). *Şirketler Hukuku Dersleri* (6 b.). Bursa: Dora Yayınları (Şirketler Dersleri).
- Bozer, Ali / Göle,
Celal (2016). *Kıymetli Evrak Hukuku* (5 b.). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Bozkurt, Tamer (2017). *Themis Ticaret Hukuku - Kıymetli Evrak Hukuku* (4 b., Cilt 3). Kocaeli: Kuram Kitap.
- Can, Mertol (2015). *Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)* (3 b.). Ankara: İmaj Yayınevi.
- Cansel, Erol / Özel,
Çağlar (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (2 b., Cilt 1). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Cengiz, Abdi (2002). *Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik ve Tahrifat*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Cerrahoğlu, M.
Fadullah (1974). *Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay Kararlarına Göre Bonoda Mutlak Defiler*. İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi.
- Çağlar, Hayrettin /
Çalışkan, Esra (2010). Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunları. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 61-85.

- Çamoğlu, Ersin (2019). Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları). *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 35(3), 5-35.
- Çeker, Mustafa (2012). Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 99-120.
- Çelik, Aytekin (2018). *Ticaret Hukuku* (8 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dedeoğaç, Ender / Sapan, Oğuzhan (2013). *Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu*. Ankara: Ankara Barosu Eğitim ve Kültür Merkezi.
- Doğanay, İsmail (2004). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi* (4 b., Cilt 2). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Domaniç, Hayri (1975). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2 b.). İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Ercan, İsmail (2019). *Uygulamacılar İçin Medeni Usul Hukuku El Kitabı* (4 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erdem, Nuri (2008). *Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Eren, Fikret (2017). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22 b.). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Eriş, Gönen (2016). *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak* (2 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erkan, Vehbi Umut / Yücer, İpek (2011). Ayırt Etme Gücü. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(3), 485-522.
- Erman, Eyüb Sabri (1971). Adi Senet, Kambiyo Senedi ve Bu Tür Senetlere Karşı İleri Sürülebilecek Def'iler. *Adalet Dergisi*, 62(12), 750-760.
- Esenkar, Burhanettin (2007). *Çekin Ziyatı Özellikle Çalınma Hali* (3 b.). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Görgülü, Fatma (2016). *Ticaret Şirketlerinde Ultra Vires İlkesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Görgün, L. Şanal (2016). *Medenî Usûl Hukuku* (5 b.). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Gültekin, Özkan (2016). *Uygulamada Kıymetli Evrakın Ziyatı ve İptali* (8 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Helvacı, Mehmet (2007). *Kambiyo Senetlerinde Defiler*. Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. 1, 647-703.
- İmregün, Oğuz (1961). Kıymetli Evrakta Defiler. *İktisat ve Maliye Dergisi*, 7(3), 655-663 (Defiler).
- İmregün, Oğuz (1998). *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi (Kıymetli Evrak).
- İnan, Nurkut (1969). *Türk Hukukunda Hatır Senetleri ve Özellikle Hatır Bonoları*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Kaçak, Nazif (2010). *Bono - Poliçe - Çek* (5 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karahan, Sami (2013). *Şirketler Hukuku* (2 b.). Konya: Mimoza Yayınları.
- Karahan, Sami/ Arı, Zekeriyya/ Bozgeyik, Hayri/ Saraç, Tahir / Ünal, Mücahit (2014). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2 b.). Konya: Mimoza Yayınları.
- Karayalçın, Yaşar (1970). *Ticaret Hukuku - III. Ticari Senetler (Kambiyo senetleri)* (4 b.). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Kayar, İsmail (2017). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku* (4 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kayıhan, Şaban / Ünlütepe, Mustafa (2017). *Medeni Hukuk Bilgisi* (4 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kayıhan, Şaban / Yasan, Mustafa (2016). *Kıymetli Evrak Hukuku* (3 b.). Seçkin Yayıncılık.
- Kendigelen, Abuzer (2019). *Çek Hukuku* (5 b.). İstanbul: Onikilevha Yayınları.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. (2012). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (16 b.). Ankara: Turhan Kitapevi.
- Kınacıoğlu, Naci (1999). *Kıymetli Evrak Hukuku* (5 b.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kodakoğlu, Mehmet (2016). *Medeni Usûl Hukuku* (7 b.). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Kuru, Baki (2001). *Hukuk Muhakemeleri Usulü* (6 b., Cilt 2). İstanbul: Demir Demir Müşavirlik ve Yayıncılık (Cilt 2).
- Kuru, Baki (2016). *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı* (3 b.). İstanbul (Ders).

- Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder (2014). *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı* (28 b.). İstanbul: Yetkin Yayınları.
- Oğuzman, M. Kemal / Öz, Turgut (2012). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (10 b., Cilt 1). İstanbul: Yetkin Yayınları.
- Oktay, Saibe (1984). *Poliçede Defiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul (Poliçe).
- Oktay, Saibe (1986). *Poliçede Defiler. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hâtırasına Armağan*, 335-366 (Armağan).
- Öztan, Bilge (2016). *Medenî Hukukun Temel Kavramları* (41 b.). Ankara: Turhan Kitapevi (Medeni).
- Öztan, Fırat (1997). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2 b.). Ankara: Turhan Kitapevi (2. Baskı).
- Öztan, Fırat (2019). *Kıymetli Evrak Hukuku* (23 b.). Ankara: Yetkin Yayınları (23. Baskı).
- Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet (2014). *Medenî Usul Hukuku Temel Bilgiler* (8 b.). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Polat, Fatma Şeyda (2015). *Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Yeni Vakıfların Kuruluşu ve İşleyişi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal (2018). *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (22 b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin (2014). *Ortaklıklar Hukuku I* (13 b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Pulaşlı, Hasan (2015). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar* (3 b.). Ankara: Adalet Yayınevi (Şirketler).
- Pulaşlı, Hasan (2017). *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (5 b.). Ankara: Adalet Yayınevi (Kıymetli Evrak).
- Sayhan, İsmet (2006). *Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Sezer, Ahmet (2016). *Bilimsel Görüşler, Uygulama ve Yargıtay Kararları Işığında Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptal Davası* (4 b.). Ankara: Adalet Yayınevi.

- Soylu Ünver, Gülsüm (2018). *Güven Teorisi ve Güven Sorumluluğu Kapsamında Yetkisiz Temsilcinin ve Temsil Belgesini Geri Almayanın Sorumluluğu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Süphandağ, Yavuz (2013). *Kıymetli Evrak Hukuku* (2 b.). Ankara: Bilge Yayınevi.
- Türk, Ahmet (2005). Kambiyo Senedi Borçlusunu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(Özel Sayı (Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısında Armağan)), 307-382.
- Tüzemen Atik, Ebru (2019). *Açık Kambiyo Senetleri* (2 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ülgen, Hüseyin/
Helvacı, Mehmet/
Kaya, Arslan / Nomer
Ertan, N. Füsün (2019). *Kıymetli Evrak Hukuku* (11 b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Yıldız, Burçak (2006). TTK Tasarısında Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK. m. 137 Hükümündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeğinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 55(1), 321-353 (Ultra Vires).
- Yıldız, Burçak (2006). Şirketlerin Ehliyetine İlişkin Olarak Özellik Arz Eden Hukuki İşlem ve Sözleşmeler. *Ankara Barosu Dergisi*(2016/2), 55-86 (Ehliyet).
- Yıldız, Şükrü (2008). Polişede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı. *Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı*, 1, 821-852 (Zamanaşımı).
- Yılmaz, A. Lerzan (2017). *Kambiyo Senetlerinde (Çek - Bono - Polişe'de) Defiler* (2 b.). İstanbul: Aristo Yayınları (Defiler).
- Yılmaz, Zekeriya (2013). *İspat ve Deliller Rehberi* (2 b.). Ankara: Adalet Yayınevi (İspat).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Özgür DOĞAN
Doğum Yeri - Tarihi : Konya – 22.10.1992

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2015, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yüksek Lisans Öğrenimi : 2019, KTO Karatay Üniversitesi Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

1- Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Doğan, Özgür. (2018). Tüketici Senetleri. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 111-141.

2- Ulusal hakemsiz dergilerde yayınlanan makaleler

Doğan, Özgür. (2017). Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması. *Konya Barosu Dergisi*, (1), 37-55.

Doğan Özgür. (2017). Hayat Sigortaları. *Konya Barosu Dergisi*, (2), 45-66.

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : 2015-2016, Stajyer Avukat, Konya Barosu

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : 2018-Halen, Yasama Uzman Yardımcısı, TBMM

Tarih : 17 Aralık 2019

